

JVRISPRVDENTIA PVBLICA

in qua

Status S. Romano-German. Imperii præsens
Juxta leges novissimas in specie Capitulationes
LEOPOLDI & JOSEPHI

delineatur,

Hodiernæ illustiores [&]Controversiæ Principum
adjiciuntur.

IN REGIA ET ELECTORALI FRIDERICIANA
PUBLICIS DISSERTATIONIBUS
propositæ.

JACOBO BRÜNNEMANNO,
JURIUM LICENTIATO.

Stile Aug. &burgicae, Impensis Joh. Frid. Friderici & Hans. Georg. Mueselii, 1764.

9.2 23

MONITA
ad
LECTOREM.

Vas alii ambitiosius solent,
conquirere causas editorum suorum;
librorum; scilicet amicorum fre-
quentes sollicitationes, Patronorum
nuntus & vota, Salutis publicæ promo-
vendæ ardorem; illas, ut ego non
magni facere soleo, causas suasorias a justis discer-
nere amans; ita ingenuè fateor, nullam harum fuisse,
quæ me ad præsentēs Dissertationes juris publici edan-
das impulit. Cum primum illæ in chartam conjicie-
bantur, ad nihil aliud erant destinatæ, quam ut quæ-
libet per dies tresve horas disputationes Academicas
pro more instrueret. Perierant hoc a me duo Gene-
rosi ac Nobilissimi Juvenes, periculum vitium suarum
facturi in Cathedra, me Præsides. Non deesse illis potui,
cum p. t. commodis studiose Juventutis memet man-
cipaverim. Hinc horum honestissimo desiderio eo
promptius annui, quo magis Disputationum publica-
rum frequentiam statuentes Academicæ quæcunque exi-
gere soleant. Nam sine his functiones illas vix decen-
ter sustineri possent, plerorumque calculum meruit;
Extra Cathedram autem res agendæ, disputationes

existimo Ioviles, odiosas, noxivas. De hoc itaque proposito certiores facti Bibliopolæ hujus loci duo, ultro licentiam a me petierunt plura exemplaria producendi, quamqvot alias ad disputandum opus fuit, cum hæc patronis amicisque tantum offerri soleant, & ad publicam omnium notitiam raro perveniant.

Hæc monere lo præfenti vix sustinuissem, nisi exinde sperarem excusationem nævorum, quos forsitan unus aut alter Censorum, qui magis acutum cernunt, quam Aquila aut serpens Lipidaurus, deprehensus sit. Scio magnæ molis opus esse conscribere liberum de aliqua materia, qui in necessariis non deficiat, in apparatu non abundet, & in tradendo justum ordinem adhibeat. Scio horum librorum paucitatem deprehendi in omni scibili a cordatioribus. Scio etiam nec præfens opusculum ad hanc normam confectum esse. Non deprehenditur in illo methodus Synthetica, nec Analytica, nec causalis, nec tabellaris. Dissertationes enim sunt, in quibus, uti in alia omni re proponenda, Methodus arbitraria sæpius optima est, quod & me, ut puto, a reatu peccati philosophici in Divum Aristotelem aut Ramum commissi, facile absolvet. Si hoc obtinero, licebit vicissim per me aliis, solum ordinem Ramæo Aristotelicum in Dissertationibus & libellis suis humillime exosculari, aut illi humiliter quovannis beatorum & aliis venerationis gratitudinisque signis prosequi.

Uti vero methodus facile excusabitur apud illos, qui magis nucleum quam putamina amant, ita difficilio

MONITA AD L.

lior labor videtur, si forsitan Quæstionarii obficient, deficere præsentem laborem in necessariis, cum tot quæstiones, quæ ab aliis Publicistis (quod vocabulum cum venia Nazoliorum prolarum volumus) moventur, hic non occurrant. Fateor rem ita esse. Deprehendes paucas quæstiones cum rationibus dubitandi & decidendi, uti non paucis Scriptoribus moris est. Nam existimavi, Facultatibus Juridicis hanc inventionem aptiorem esse, quam compendiosis scriptoribus. Veritas sæpius tribus verbis tantum indiget, vicissim inutilibus pluribus suffocatur. Præterquam igitur, quod nescio quo naturæ ductu a quæstionaria methodo alienior sim, brevitatis instituti, & quod quamlibet Dissertationum ad spatium duarum aut trium plagularum adstrinxerim, me potius sollicitat, ut de ingenuis Principiis, quam quæstionibus sollicitum esse. Principia in qualibet disciplina, & sigillatim in jure publico sunt pauca, conclusiones infinitæ. Si illa cognita habeas, proprio Marte conclusiones inde deducere licet, & quæstionibus de singulis rebus satisfacere. Multæ igitur conclusiones, multæ quæstiones cumulatæ, aut ab hoc & illo mutuo, solito more, sumuntur sine certis principiis, meliori jure, quam ut ille aiebat de Senecæ scriptis, vocari poterunt calx sine arena.

Hinc & excusationem merebitur illa, quæ alicui prolixior videri poterat, *tractatus historica* per plerasque Dissertationes dispersa. Existimo enim, nulla certa Principia in jure publico poni posse sine Historia Germanica, ad minimum a tempore Caroli M. Notum omnibus est, etiam is, qui hæc studia saltem primoribus la-

MONITA AD L.

bellis degustarunt, quanta vis in rebus Imperii longæ vae consuetudini & observantiæ sit, quæ tamen nil aliud est quam antiquitatis Germanicæ Historia, bene hoc monente Dn. Coccejo. Sine hac nunquam feliciter se expedient, qui ad commentandum de tam irregulari forma Imperii, qualis nostra est, provolant in publicum. Hæc notitia, loco febriculorum allegatorum ex Jure Romano, si imbuti fuissent Paurmeisterus, Reinkingius, Arumæus, & quicquid est Aboriginum in Jure publico, vera principia Juris publici Contagio Medico non deberent Jcti.

Per notitiam vero Historiæ Germanicæ in Jure publico tradendo necessariam, non intelligo nudam, recensionem factorum v. c. ubi Carolus M. natus? an in agro Unstrutano? ubi Otto M. Festum natalitium Servatoris celebravit &c. Hæc & similia extot compendia possunt haberi citra artem, si artem legendi intelligas. Hinc tales simplices sive nudos Historicos, utque non citra ostentationem historiæ crepantes, tantum abesse existimo a solidiori cognitione Juris publici, quantum abstant a vera eruditione, qui literas latinas duntaxat callent una cum balbutientibus nonnullis terminis illius professionis, unde vitæ subsidia expectant. Tunc demum Historia Germanica, ut verum fundamentum substernitur Jurisprudentiæ publicæ, si momenta factorum bene perpendantur, delineatio Status Imperii de seculo in seculum inde exponatur, leges publicæ, receptæ consuetudines, observantiæ immemorales ex Jure Naturali & Gentium illustrentur, dextreque ad statum presentem applicentur.

MONITA AD L.

tur. Verbo: si ex Jure publico universali, ab Hube-
ro nervose explicato, seu fassius deductum est in Dis-
sertatione L. applicatio fiat ad Jus Publicum speciale
Germaniæ, quod non fieri potest citra exactam noti-
tiam historiæ Germanicæ, saltem a temporibus Caro-
lingorum.

Sed non unica hæc causa est encomii historiæ
Germanicæ. Simul enim viam munire volui ratio-
nibus nunc edisserendis, cur in Dissertatione IV. formam
sive statum Imperii proxime *ad systema federatarum Germani-
publicarum accedere* persuasus sim. Equidem cum Mon-
zambanus illam opinionem primus exponeret lucè,
nullius non Annotatorum dissensum, imò ab importu-
rioribus convicta, experiebatur. Conringius jam antea
illud subinvenerat, sed de industria aliquantisper ob-
scutius, ut insulforum hominum clamores evitaret,
ceu non improbabiliter de eo judicat Monzambanus.
Postea tamen Rachelius idem asserere non est verius,
semque magis ac magis, contra Kuipisium aliosque re-
clamantes, defendit doctè solideque novissimus Mon-
zambani Scholiastes. Et sane si historiæ Germanicæ
Imperii consulimus, ac paulisper auctoritatis præjudi-
cium, quod par est, sequestremus, non videtur al-
ter pronuntiandum esse. Quæquid enim sit deserventi-
a Fursteneri satis docta, quod & Caroli M. tempore
devicti Principes Germaniæ relictæ fuerint in Pro-
vinciis *conditione impariæ federis* versus quam subiectio-
nis; tota historiæ loquitur satis, quod Principes, stirpe
Carolina extincta, electo Conrado I. nil aliud intendē-
runt, quam formam systematicam. Equidem clare &
expres-

MONITA AD L.

expressis verbis Historici coævi hoc non inuunt, sed quid inde ? rem exprimere, uti gesta est, contenti, de vocabulis non fuerunt solliciti. Nam de hisce terminis technicis nil constabat ipsis ob barbariem temporis, & quia politica ipsorum scientia ultra Aristotelem non sapiebat, imo vix illum percipiebat. Accedebat, desiderantibus hoc in Aristotelis politica prudentioribus, quod nil fere de systematibus Rerum publicarum apud ipsum deprehendatur, cum tantum sollicitus fuerit illas formas Civitatum, quæ tunc in Græcia in usu, delineare. Inde puto factum esse, quod semper de Germaniæ forma tanquam Monarchica locuti sint, accedentibus externis simulacris Regis Germanico Regi relictis, & persuasione inveterata de Monarchia Romana ad seculi consummationem usque duratura. Externa hæc schemata, tum & prædictum illud, satis valida erant, opinionem inanem de Monarchia Germaniæ conservandi. Nam qui solida Politices notitia non imbutus est, quod illis temporibus fieri non poterat, exterius facile capitur. Sic tempore Augusti populus eandem, quæ antea, Reipublicæ formam sibi imaginabatur, cum artificio Augusti & Tiberii eadem Magistratum vocabula & alia schemata Democratiæ aut Aristocratiæ relinquerentur, vis vero Imperii revera penes unum erat.

Hypothesi vero de forma Imperii systematica, Historiæ Germanicæ, & intentioni primæ foundationis Imperii, aut foundationem primam mox infectæ mutationis cum extinctione stirpis Carolinæ, conformi innuitur & illa, quæ Dissertatione V. de *Reservatâ Imperatoris*

MONITA AD L.

naturis affertur. Facile proinde veniam me impetraturum esse speravi a manibus Reinkingianis & Statulemanis, licet vestigia ipsorum in inquisitione hujus the-
matis non pressa sint; nec Jura hodierna Imperatoris ex obsoleto Jure publico Græcorum, in libris tribus ul-
timis Codicis repetitæ prælectionis contento, derivata deprehendantur. Condonabunt illi mihi errorem, in
quo hæreo, quod Status veterum Romanorum, & pos-
tea Imperatorum Constantinopolitanorum, toto celo
distinguitur a Statu Regum Germaniæ, quibus in superpon-
di vicem tempore Ottonis Magni demum titulus Impe-
ratoris constanti serie accessit. Præterea secundum
philosophiam quam ego amplector, Status est qualitas
secundum quam jus variat, & diversus Status diversa
etiam Jura facit. Nunc ne poterunt quidem omnes leges
Germaniæ, quæ ante ducentos & trecentos annos sub
alla Reip. hæc late sunt, æque secure applicari ad ho-
diernum Statum, per Reformationem Evangelicam,
per Capitulationes Cæsareas, per pacem Westphali-
cam immutatum, sæpius & mutatum. Fufius
hoc mihi, nimirum in Dissertatione de Mutatione A. Bullæ,
deductum est, nec omisi convenientibus locis præsen-
tium dissertationum hoc innuere. Sine hac observa-
tione existimo multas decisiones in Jure publico ge-
nium sæculi præsentis simplicitatis damnaturum esse.
Eo pertinet v. c. si quis ex A. Bulla veller hodie urgere,
Electores intra certum tempus non eligentes Impera-
torem aqua & pane esse cibandos. Item: Electorum
filios vi A. Bullæ adhuc hodie lingua Slavonica, Teu-
disca & latina imbuendos esse. Vereor etiam ut pauci

XX

pauci

MONITA AD L.

pauci hoc tempore magnifice sint existimaturi de ejus prudentia, qui asserere veller, Principes Germaniae, si peccassent, adhuc hodie cogi posse ab Imperatore ad canem scabiosum portandum per aliquot stadia, quia olim ita moris fuisset frequentis, ut Crusius integrum librum de portatione Canum consarcinaverit; illam poenam consuetudinariam nulla expressa lege mutatam esse, quod non muratum sit, cur stare prohiberetur?

In universum autem haud insinari cupio recentiorum Publicistarum vestigia memet magis secutum esse, quam veterum. Hinc malui Rhenios, Coccejos, Schilteros, Kulpisios, Monzambanos &c. frequentius allegare quam Reinkingios, Arumaeos, Carpozovios, & quicquid est scriptorum Juris publici, qui ante Pacem Westphalicam novissimasque Capitulationes sua monumenta ediderunt. Ex pluribus causis placet in praesentem hanc allegare. Veteres tadiose saepe controversiam ventilant posterioribus in legibus duobus verbis decisam saepius. Insipidum igitur esset, glandibus vesci, ubi copis panis adest. Neque tamen propterea omnes allegationes veterum Publicistarum promiscue damnantur. Utantur haec per nos adornatores antiquitatis quamdiu lubet, imo in succum & sanguinem vertant Reinkingium & similes, aut non mox aliorum gustus, ad queri talia secula hodie amplius non sint, ut corruptus damnandus est.

Quod si porro aliquis antiquariorum horum, amori erga recentiores Publicistas tribuere velit novae opinionones, passim in hisce Dissertationibus deprehensas; sup sensu abundare eandem lubentissime patiar.

Si

MONITA AD L.

Si aliqua sententia est quam amplector defendendam contra communem Doctorum scholam, non amori erga primos proferentes hoc datur, quippe mihi nec beneficiis, nec injuriis cognitos; sed amori veritatis inquirendæ. Eum in finem etiam in Cathedram deducere sunt, quo scilicet pareret, quid dubiorum contra illas theses moveri posset. Postquam huc examen sustinuerunt, ocellus Censoris acrimoniam amplius reformidant. Existimo in Jure publico, uti in omni disciplina tradenda, attendi debere, *quid* dicatur, non *a quo*? Veritati certe non præscribitur, licet nudius tertius esset eruta, & contrarium per aliquot secula creditum fuisset. Convitum Novatoris nimis imbecillum est, quam ut solum veritatis cupidum, ab inquirenda veritate, & inventa amplectenda aut proponenda detertere possit. Imo qui hoc elogio Novatoris solent præ aliis affici, illos cordari hodie habent pro solide doctis, h. e. de emendatione propria sollicitis, & propterea errores communes non speculativos, sed practicos, & in vita civili damnosos, detegere cupientibus.

Uti autem tali ratione in nonnullis a multis seorsum sentio cum paucioribus; ita facile prævideo, piosque in quorum manus incidit hæc pagellæ, vicissim suum dissentium desuper testaturos esse. Ubi sane ego contra regulas rectæ rationis impingerem, si libertatem qua ipsemet usus ab aliis dissentiens, in aliis agere ferre vellem, si illi victis eadem uterentur. Puto interim dissentium meum enim moderatione commixtum esse, ut si quilibet eandem humanitatem &

)(X 2

studium

MONITA AD L.

studium ab omni contentione alienum experiatur, non habeat, de quo conqueri possit. Opiniones erum inter eruditos, quamdiu homines erunt. Prudentiores vero inter illos nemini sua asserta obtrudunt, aut ut articulos fidei propugnant, cum privilegium infallibilitatis, quantum quidem constat, nulli mortalium peccolari gratia unius haecenus concessum sit, aut spes sit, in posterum concessum iri.

A Terminis philosophicis & scholasticis consilio abstinet. Delicantes enim credo aures illorum, quibus studiis delectari solent, quam ut difficultibus huius nugis possint aut debeant gravari. Equidem non ignarus sum, a nonnullis hyperbolicis elogiis commendari ejusmodi enim Metaphysicorum usum in Jure publico, quod fluctus interpretum sedet, Monarchiam S.R. Imperii ad oculum demonstrat &c. At his non invidemus; quod similia labra similes appetant lacus. Certe si nullum alium usum illis terminis concedere vellemus, tamen sicut oporteres, quod sint panacea contra Monzambanum & alios novatores, quorum dubiis obijci possunt, ne vulgus eruditorum occulto huius veneno inficiatur, quasi nil solidi ad ista responsum fuisset ab adscriptis istis glebae Reginae Metaphysicae.

Quid denique me permoverit ultimam disquisitionem de *Ratione Status* subjicendi; exponitur in *ss. prior. Dissert.* hujus. Non est animus ad Germaniae Statum reformandum consilia suppeditare; Scin enim delicata esse ejusmodi themata, circa quorum tractationem plerique etiam naufragium existimationis

MONITA AD L.

tionis fecerunt, dum plerumque consilia non practica inveniantur. Hinc potius scopus est ostendere vitia Status Germaniæ fere esse insanabilia, præjudicia vero Boëcleriana, quæ contra differentem de viis Status Germanici moveri possunt, ibidem elisa sunt. Equidem existimat Kulpissus *ad Monzamb. Cap. 17.* philosophum de Statu Germaniæ esseavidam plenam; verum non omne invidiosum mox damnumdum aut abjiciendum. Nam & tunc plura veritas fugienda esset, quippe odium & pericula creat sapienter. Sitque ingenue, quam docte, B. Kulpissus scribere ad Monzambanum voluisset, nullum est dubium, plura circa irregularitatem Status Germaniæ ipsum detecturum fuisse. Insuper si velimus rem acu ubique & præsertim in ultima Dissertatione nonnullis tetigisse visus sum; veniam tamen spero, cum & in arduis voluisse satis sit. Plura non adeo, nisi ut B. L. rogetur errores typographicos sat copiosos æqui bonique consulere, cum pleræque Dissertationes aliis locorum typis sine exscriptis, nec emendationi ipsæ valere possint. Extentiores vero & sensatius, curantes in calce tractatus correctos inveniet. Ceterum ne lateat B. L. industria, quam Generosissimum & Nobilissimum par juvenum, cujus ab initio mentionem injeci, abunde probavit Auditorio, in defensione harum Dissertationum; Coronidis loco seriem Dissertationum, prout ab eis habita sunt, nunc adjicere placet.

Dissert. I.

De Natura & Adminiculis Jurispu-
blici.

Respondente

Dn. Rudolpho Augusto de Lautensack, Equite
Brunsvicensi.

Dissert. II.

De Legibus Imperii Fundameota-
libus.

Respondente

Dn. Augusto Adolpho Ermisch, Brunsvicensi.

Dissert. III.

De Origine, finibus & Prætenfioni-
bus Imperii.

Respondente

Dn. Rud. Aug. de Lautensack, Equ. Brunsv.

Dissert. IV.

De Imperatore & Rege Romano:

Respondente

Dn. Aug. Adolph. Ermisch, Brunsv.

Dissert.

Dissert. V.

De Reservatis Imperatoriis.

Respondente

Dn. Rud, Aug. de Lautensack, Eqv. Brunsv.

Dissert. VI.

De Collegio Electorali.

Respondente.

Dn. Aug. Adolph. Ermisch, Brunsvic.

Dissert. VII.

De Statibus Ecclesiasticis Imperii.

Respondente

Dn. Rud, Aug. de Lautensack, Eqv. Brunsv.

Dissert. VIII.

De Statibus secularibus Imperii.

Respondente

Dn. Aug. Adolph. Ermisch, Brunsv.

Dissert. IX.

De Civitatibus Imperialibus & Nobilitate Immediata.

Respon-

✽ (•) ✽

Respondente

Dn. Rud. Aug. de Lautensack, Equ. Brunsv.

Dissert. X.

De Comitibus Imperii:

Respondente:

Dn. Aug. Adolph. Ermisch, Brunsv.

Dissert. XI:

De Circulis & Judiciis Imperii.

Respondente

Dn. Rud. Aug. de Lautensack, Equ. Brunsv.

Dissert. XII.

De Ratione Status Imperii Germanici.

Respondente

Dn. Aug. Adolph. Ermisch, Brunsv.

ADDENDA.

AD DISSERT. I. §. P.

 Pologia pro Machiavello, alias satis famoso, in hoc §. adornatur. Deprehendi autem postea, Illustrum Du. Cancellarium de Jekna in Tract. de Ratione Status pag. 19. fere ad eundem modum Machiavellum excusasse his verbis: *Sed innocentius Florentinus (Machiavelli) celamus Principum quorundam Italia (maxime Caesaris Borgie, Ducis Valentini) genium & pessimos mores delineasse & utiliter indicasse videtur. Non quales essi debeant, depinxit; sed quales cum temporum nonnulli erant, ut illius scilicet historia indicant. At Xenophonius Cyropædæ ad fidem vera historia conscripta, an potius ad iustis & pro Imperio exemplar? Etenim Virgilius canit: Plinius Trajanum recensuit, non quales essent, sed quales essi debebant. Hinc apud & fere quidam (Schuppius) dicit: se Machiavellum eo imitasse quo legitur Græcimus. Addo: A monius Possivinus duxit judicavit de Machiavello, licet ejus scripta ab eo ne perfecta quidem sint, quod probat H. Contrigius in Prefatione ad Machiavelli Principem.*

EAD. DISS. I. AD §. XIX. & XX.

Agitur ibi de *Historia Germanæ* summorum, quod illa in vetustioribus seculis non bene sapius coherereat. Spes vero aliquando facta est supplendi illum hiatus, & denovo corpus Germanicæ Historiæ perfectius continuandi. Eum in finem nonnulli historiæ patriæ amantes Viri *Collectum Historicum Imperiale* mediati sunt, ex membris & sele-

selectis Historiis omnium trium religionum in Imperio
 confusus. Nec disingitum, ad hoc negotium, Imperatores
 Antiquae Vindobonae se repente testant Celeber-
 timus Dn. G. G. Leobinus in literis ad Dn. J. Ludolphum, in
 quibus etiam de isto historico delibet, utrum praeferant
 Gervasio, an seibi sermone quodam aequabili et fluente,
 an potius dilucido, quantum convenit ipsis contrariarum
 verba, & monumentis, quae etiam usus esse Cas. Baronius
 in Annalibus suis Ecclesiasticis. Conf. Dn. Paulini historiam
de Collegio Imperiali Historico 1694. editam. Puto vero diffi-
 cilioris nodum totam rem in herba suffocantem superve-
 nisse, quae deliberationem de fido hominum annuum. Objec-
 tum Collegii huius Historici futurum dubium constitue-
 rent facta & res gestae Imperatorum & Principum nostro-
 rum. S. circa has, non more Novellarum velis agere, sed veri
 historici partes implere, *non solum ut falsificabere, sed etiam
 in multis non vix recte, et alias valde a iustis ingenue*
detegere, qui hoc fieri, aut sperandum est a moribus trium re-
ligionum? Nulla praevidua hic excogitari poterit sufficiens
 removere ad studium partium iura, methodo. Vix illa iudici-
 um augumentum, non indurum. De Historia Antecessorum
 iudicium Tacitus lib. 1. *Annal.* quod *fortissimum Imperatoribus ob-*
scureta falsa, postquam illi occiderant, recentibus illis composita
fuerunt. Impeculum vero augent pravitas illi humana, si acce-
 dat supersticio opulenciae religionis blandiens. Omnium vero
 clarissima historia *a temporis reformatione, quae eo utiliori, quo*
nobis proximi non est, vix illa partium effici proditura. Vix pars
 haud dubie ex *Sarni, Rarundis, Meriburgas*, altera ex *Silvius*
de cas, Seckenborffius &c. primarias rerum gestarum circum-
 stantias derivata esse. Nec tollit difficultatem hanc, quod
 tamen

tamen *societas fructifera* & *Collegium Leopoldinum - Carolinum* floreat in Imperio nostro, licet ex variis membris uni religioni minime addictis constent. Nam harum societarum objectum, circa quod occupati sunt solii illi, est indifferens. Iniquam sententiam emendare, arcana naturæ erui, res est plane divorsæ ab illa, qua dicta factaque personarum illustra quasi in licentiam producantur, quorum recessione dependet iudicium posteritatis, circa laudes aut vituperia occupum &c.

EAD. DISS. I. AD §. XXII.

Commendantur Historici, ex quibus notitia status Publici recentioris in Germania hauriri potest. Vellem vero non omissem *Epistolas Fœderianas*, munero quidem paucas, sed nonnulla recondita circa Pacem Vestphalicam continentes. Coniungius de *Civil. Prudent. Cap. 14. pag. 337.* illas ex merito extollit his verbis: *Ceterum omnes, me iudice, superant ex un generi* (statu: regionis pollice delineandi) *Epistole Christophori Fœdereri, quibus nec prudentius, nec defecius nec elegantius quicquam latem videt: quo magis dolens earum paucitatem.* Nec spernendæ sunt *Epistole Hæberie Langette*, quas splendido *Alexandri Seckii decem sexti* titulo evulgaræ placuit CL. Dn. Editori. Cetera dubium tamen commodiori usui futuræ fuissent, si cum *summaris* prodissent. Desiderant etiam nonnulli dilucidationem harum Epistolarum ex historia illius seculi decompromptam, quo veræ facta a consiliis iuactum non deductis, sed in herba suffocatis (v. c. Conception, Project &c.) eo melius discerni possent.

AD DISS. II. §. VII.

Scriptoribus de *Pace Publica* hic recensitis addi mere-

tur recentissimus Autor, *P. C. Dattius* Tr. in fol. ejusdem rubricæ, ubi haud pauca circa hanc materiam ex Archivis & alijs Actibus publicis afferuntur, quæ intersunt illustrationi historię, maxime superioris Germaniæ.

EAD. DISS. II. AD §. XXI.

Disseritur contra communem opinionem ac si per Instrumentum Pacis Westphalię Principibus Evangelicis regale tolerandi alienus religioni, homines v. c. Socinianos, Menonistas &c. sit ademptum. Nostram explicationem in praxi sequuntur haud pauci Principum. Sic testatur *Dn. Brenneylen et Berni Nichte et es Fürsten in Theologische Streitigkeiten* p. 19. pp., quod in Patria sua Ost-Frisia Menonistæ cultus sui divini exercitium liberum habeant. Hensfordiæ in Westphalia sancta Anna Maria a Schormann una cum sociis placita Joannis de Labodie sequentibus multum temporis quiete subacti. Gluckstadt omnium religionum homines tolerari, tractatum est. Apud Arnoldum *P. J. Rich- und Krieger-Historie* invenitur Mandatum Cameræ penulæ contra turbantis & eiecere cogens civitate hominem Theosophiam Boehmianam sectantem &c. Unde satis patet, Principes illos & Camerales non credere, adversum esse Instrumento Pacis, & in specie articulo VII. si tales homines tolerentur.

EAD. DISS. II. §. XXVI.

Inquiritur, quotiens ex Jure civili decisiones in Jure publico formari possint. Fuit hic communis lere nœvus Juratorum usque ad tempora Myleri ab Ehrenbach, ut nullis alijs subsidiis imbuti essent, quam notitia utriusque juris. Inde, judice sagacissimo Furtenberio, nonnunquam de Publico aut Gentium jure misera judicia audita fuisse.

Micro-

Mereur vero integer ejusdem Discursus p. 37. 38. 39. ut con-
sideratur circa hanc rem. Abrahami de Vicquefont *Mémoires
touchant les Ambassadeurs & les Ministres publics* P. 2. C. 7. p. 69.
ita judicant ne *Ignacio Palmaro*, Ministro Cesareo ad Pacem
Osnabrugensem, ut mereatur tam perfectum politicum ex
ipso facti inesse, hec more Jctorum Germanicorum studia
luam juventute infirmasset.

AD DISS. III. §. IV.

Qui a per errorem typographicum circa initium §. non-
nulla veri a omnia sunt, unde series historiz turbatur, in hoc
§. ab initio ita legendum est: *Tandem etiam Gothorum Regnum
in Italia per Gratos sub Justiniano Imperatore ductu Bellisarii &
Narsis, & postea Gracorum Imperium per Longobardos a Nar-
sisi excitates, in Italia reversum est.*

AD DISS. III. §. IV.

Agitur ibi de Francis & eorum origine. Insigne vero
& antiquum monumentum Regum stirpis Merovingicæ
1693. directum est. Nam Leopoldo Archiduce Austriæ
cum exercitu commorante in Belgio, quippe ejus Præfecto
supremo, prope *Tornacum*, quod Scaldis interflui, milites
fodientes de ceterum *Childerici I.* tumulum una cum capulo,
gladio, nummis, ornamento mille annis antiquioribus.
Ex quo judicatum fuit, Romanos Imperatores Franciæ Regi-
bus dona dedisse hæc ornamenta, quo de finibus ipsorum ex-
cederent. Res igitur hæc Leopoldo Imperatori sunt oblata.
Ab hoc preibus adeptus est Johannes Philippus Elector Mo-
nasteriensis, percrendens quod tantum cymelium in Archivo
Imperii custodire vellet. Verum simul ac illud acceperat, Regi
Galliæ donavit. Quæ hodie Parisiis adhuc ostenduntur a
Bibliothecarius Regis. Vid. *Chiffier. Anastas. Childerici.*

EAD. DISS. AD 3. VIII. SECT.

Ex his 55. deducitur sequens posuima: *Falsum est IV. tantum transisse a mundo condito Imperia summa, quæ vulgo Monarchia per excellentiam dicuntur, & ultimam huius Monarchiarum Romanam adducit durare & duraturam esse usque ad consummationem seculi, ut omni Accusatoribus in historiâ Germanicâ non sibi probare possint illa sententia; Regnum Germanicum sanctissimum veteris Monarchiæ Romanæ.* Videtur vero contraria opinio originem trahere ex communi, aut cum veritate historica hand conspirante, explicatione Colossii Danielis Prophete. Demonstrat ita dudum solide Cœpingius in *Exercitiis, de Rep. Rom. Germ. in lib. de Germaniarum Imper. Romano*, quod illa de quatuor Monarchiis opinio plus famæ habeat, quam veri. Perplexerat autem idem multos seculis ante illam Porphyrius philosophus. Meretur etiam legi Celeberr. Dn. Becmanni *Dissert. de I. P. Monarch. assueva prima Edit. Mediat. Polon. & Paral. Polon.*

EAD. DISS. 3. VIII.

Rejicitur Gronovius asserens populum Romanum jussu Carolini M. Imperatorem constituisse. Solide vero & judiciose hanc philosophiam Gronovius destruit Huberus de *Jur. Civitat. L. 1. sect. 9. c. 7.* Capitalis error Gronovii est, quod ille supponat, Populum Romanum hodie esse eundem, qui fuit olim, & Imperium penes eum mansisse, tanquam penes corpus, in quo esset ac viveret. Verum hæc hypothesis cum politica & Historia minime conspirat.

EAD. DISS. III. 15. XIX.

Breviter hic adducitur *Mediolanum* esse secundum Imperium nostrum. Quia vero post Caroli II. Regis Hispaniæ mortem, ratione hujus Ducatus cum & aliorum Regnorum, nos

nunc

nunc ad bellum spectat iuxta Imperatorem & Philippum V. Regem Hispaniæ ab Imperatore hostem non agnitus, Hispania successibus in Ducatu Mediolanensi plenius tradâ mereatur. Primus ex Vice-Comite Dux creatus est Mediolanensis *Joannes Galeasus* auspiciis Imperatoris Veneslai. Mortuo autem 1447. *Philippo Maria* Duce, lis super successione orta est inter *Carolum* Ducem Aurelianensem Joannis Galeasus Nepotem ex filia Valerina, & *Franciscum Sfortiam* Blanche, filie naturalis Philippi Maria, maritum. *Fridericus III.* Imperator utrumque indignum judicabat feudo isto Imperii consolidari utrique ejusdem meditabatur. Prævenit vero ipsam Sfortia Ducatum Mediolanensem armata manu occupando, postea per Legatos investituram petens ab Imperatore. Vetus denegabat hoc *Fridericus*, *Maximiliano I.* vero 40000. aureis placatus beneficii lege Ducatum Sfortis reliquit. Interim ad solium Regium in Gallia perveuerat *Ludovicus XII.* Caroli Aurelianensis F. Hic paternas præcusiones strenue affarens, Ducatum occupavit, Sfortiam capie, & transigit cum Cesare. At cum *Jules II.* Pontifici (quo nullam bellicosiorē sedes illa habuit) vicinitas illa Galli haud arderet, non destitit prius, quam Galli Mediolano essent pulsi, restituo in paternum Ducatum *Adrianum*, Ludovicus Sfortis F. Hic cum sponte postea *Francisco I.* hunc Ducatum cederet, *Caroli V.* iram eo ipso provocavit, qui & propterea *Franciscum Sfortiam*, Maximilianum, fratrem juniorem de eo investivit odio erga Gallos impulsus. Hoc vero 1538. absque prole defuncto, Ducatum investivit *Carolus V.* *Philippum F.* postea Regem Hispaniæ, ejus descendentes possederunt usque ad *Caroli II.* mortem, cons. *Coming. de su. Imp. lib. 3. cap. 23.*

EAD.

(60)

EAD. DISS. III. §. ULT.

Fata Livonia Bernaschque sub *Majestatis Teutonice* exponantur. Cum vero illa historia sua obsecrante haud careat, praeter allegata monumenta, consuli meretur Dn. Henr. Leonh. Schurtzschii *Historia Ensisferorum Et Ministrorum Livonorum*, hoc 1701. anno edita ac doctis annotationibus & tabulis publicis decumentisque illustrata.

AD DISS. IV. §. XVIII.

Germaniae assignatur forma quae proxime accedit ad systema foederalium Rerum publicarum. Postea deprehendi locum apud Curi ingium qui neminem sere asserit. Verba ita se habent: *Germanici Imperii forte alia est ratio, quod ad foederalium aliquod systema id uo vergit, ubi Decem foederis simulacris Regis vestimenta emittit quidem degustat Et auctoritate operetur, non autem multa imperandi potestate praeficit.* Vid. *Addit. ad Lampad. p. 171.* Racheilus item in *D. ff. de Capit. §. ita. sequ.* eleganter disserit de Capitulationibus ad totum Imperii faciem ibidem, & tandem concludit, *Intere, si Imperatoris ut perpetua conserpiatur Capitulatione, non ita regimini Germanicarum, quae nunc obtinent, & ad systema plurimum vicedenatarum Civitatum proxime accedat, intendi amplius non posse Et.* Nec minus libera & cordata est expressio alienius vici Cl. in suis *Inst. J. P. Eff. Imperii Status supremus in suo territorio; communis autem foederis nominis, ob salutem totius Germaniae, Caesarem Et Imperium agnoscere, ac certis potestis se submississe, adeoque vinculu tenens quibus compages Imperii conseritur, h. e. legibus Publicis quae ex consensu ipsorum constituta ac a Caesare lata sint. Et.*

AD DISS. VII. §. IV.

Quamquam juxta ductum hujus §. omnes Status in Imperio

perio habeant superioritatem territorialem, tamen non omnes aequè fruuntur plenè effectibus hujus superioritatis. Causam solerter indagasse videtur, personarum Cæsarius, Furstnerius in eleg. tract. de Jure Suprematus & legationis Principum Imperii, distinguens inter *suprematum* & *superioritatem*. vid. Cap. IX. & X. Hujus capaces omnes sunt, qui votum & sessionem in Comitibus habeant. At ex indole genii humani, & in sensu politico, ac prout nunc facies rerum Europæ est, supradictis jurebus non possunt gaudere, qui non functiones juris Germanici sustineant, extra fines Provinciarum exercitum deducunt, armis, foederibus garantitiis & legationibus instructi apparent.

AD DISS. VII. §. IX.

Occasione status Episcoporum in primitiva Ecclesia Apostolica asserimus, quod tunc omnes Christiani Clerici sive electi fors, vocati sint, & eo tempore papistica distinctio in Clericos & Laicos nondum nata fuerit. Quisilla vero est probatio assertionis hujus quæ i. Petr. P. 3. fundatur. Utinam autem hoc unicum vocabulum esset S. Scripturæ, quod contra mentem ejusdem in aliquo eoque anti-christianum sensum derorqueretur? Meretur hic conscribi Dn. Brenneyen in der ausführlichen Antwort auf d. 5. obigen Anmerkungen über das Fürsten-Recht S. 24. seq.

AD LUND. §. IX.

Vindicantur hic Angelus Brixianus, tanquam rellis veteris contra alicuios mores Episcoporum sui temporis. Non mirum vero, quod ille eo tempore, ubi Anti-Christianismus totum mundum inundaverat, crenatus sit, Nam
b &

& jam seculo IV. *Annus* Catalogo Hæreticorum insertus est, quod uellet differentiam admittere inter Episcopum & Presbyterum. Adde nullus pudor Epiphazio, Philadino, & quod mirere, Augustino fuit, ob tam faciles causas infami hæreticorum convivio innocentes gravate.

AD DISSERT. VIII. §. III.

Archiducalis Austriacæ Domus antiqua prosapia affectur contra nonnullos Gallos contemptim de ea scribentes, quali cum stirpe suorum Regum conferti nullatenus possit. His potest opponi (quod ibi omisum est) ipse *David Blondellus* acris alias *Chiffletii* antiquitatis Habsburgicæ propugnationis adversarius. Hic quippe concedit in *Prefat. Apologi. ad Dissert. Gener. Fræ.*, pag. 30. posse originem Domus Habsburgicæ, vetustiori familiæ Austriacæ surrogatæ, inde ab anno 600. per interruptam seriem ad nostra tempora deduci. Quod & ulterius probat Landauus *Chiffletius* in *Sacramente Austriaco, Principis Hispaniæ, Laminibus præsentia* confectum Kulpis, ad *Musei amb.* p. 220.

AD DISS. VIII. §. III.

Rejiciuntur in hoc §. in fin. illi, qui primam originem Austriacorum ad *Perse* u. 30. inde ad *Antioch* & eundem *Strepem Juliam* referunt, in qua opinione deserviuntur innotuit gentibus. Edidit Lambecius Bibliothecarius Academicæ Viennensis *Henricum Gundelfingium*, cujus autoritate usus, hanc Genealogiam Austriacorum tenuit. Verum hic scriptor duobus sæculis recentior est Rudolpho Habsburgico Augusto, hinc ejus autoritas in tam obicura & vetustioribus annalibus silentio prætermissa se exigua est. Cons.

etiam Dn. Schöppart. in *Obferv. poet. genealog. de Austria.*

AD DISS. VIII. §. XII.

In hoc obfervetur, quod Linæ Ducum Brunfvicensium pro lubitu fuit recentior. Alias ratione præcedentis Grellerbithana præferenda eft, utpote antiquior. Adhuc etiam pervenire Prælaturam *Fell'ardenfem*. Hinc in textu p. 170. lin. prima verba ita corrigenda funt: *Non vero per-
tinet Efe.* Eodem §. *Nemburgum* etiam immutandum eft recentiorum, quod tamen de temporibus præfatis magis intelligendum eft, quam præfentibus.

AD DISS. VIII. §. XXV.

Recententur hic Principes a Leopoldo Imp. hodie inno-
creant. His addi poffunt (1) *Eugenius Alexander Comes de
Taxis* 1686. Princeps creatus. (2) *Eleonora Desmucrs*, Fil.
Alexandri D'Olbreufe, Coniux Georgii Wilhelm, Ducis
Brunfv. Cellenfis. (3) *Sufanna Elifabetha Kempinsky*, Con-
iux Alberti Ducis Saxo-Coburgici 1688. (4) *Chryftina Wil-
helmina deffman*, Coniux Joannis Adolphi, Ducis Sax. in Weif-
fenfels. vid. *Uetnar. Illuftr. p. 185.*

AD DISS. XII. §. XXII.

Breviter res eo redit. Reformatio vera Ecclefiaftica
etiam reformationem Politicam genuinam parit. Quid
vero hic fperandum fit, malo verbis illuderi, quæ multa in ra-
tione haberi, exprimere. Itaque ille de *Jur. Civitat. Lib. 3.
fcd. 2. c. 2. §. 25.* inquit: *De Reformatione Ecclefie fatius effe
pu intus tacere, quam panta dicere, præsertim quia nuncius ea
de re pridem a nobis occupatum eft in atomis capitibus fingula-
rum*

nam fere sectioem Historie Crisite, nominatim capite ultimo
 sectionis ab anno 1422. ad an. 1519. ubi sub finem non abest som-
 mus ab illorum sententia, qui indentes, multitudinem Prote-
 stantium per Reformationem superiori seculo perpetuam
 nihil, vel paulo sanctiorem esse factam, credens, illam me-
 horeis debere esse preparatioris; qua de cetero in au-
 cassin veritatis sacris, vis major Spiritus Sancti an nos habeat
 ac implet vasa devotionis erga Deum & Christum, ejus no-
 men & res adhuc in Reformatione seculi nostri ita non eluces, ut
 inexplicata res predicari per orbem terrarum Evangelii in sim-
 plicitate, puritate, veritate sua, postulare videbatur. Multa
 ad illustrationem ingenue hujus confessionis de Reforma-
 tionis & revelationis majoris spe, addi possent, signis tempo-
 rum nostrorum convenientia, si brevis institui pateret-
 ur, senon cecitas illorum, qui Statum Ecclesie presentem pro-
 fectum venditant, manibus fere palpari possent.

DISS. XII. §. XVII.

Quæ de piorum temporum infelicitate ob controver-
 sias Religiosas adducta sunt, illa egre illustrantur Dissertati-
 one XXXIII. tractatus de Ratione Status illustis, H. Cancellari
 de Joha. Meretur sane illa in cum studio perlegari
 a laicis, sed potissimum a Clericis: Vix enim coloribus
 caecothetis illud & pueris candentibus dissonantes
 ibi depingunt. Pauca communicabimus. Postquam Concl.
 LV. ex principis novi testamenti apocrypha, manifestudi-
 nem, concordiam ex Joh. XIII. 34. 1. Cor. 10. ad Philipp. II.
 2. 2. ad Thimothei II. 14. graviter commendasset, Caus. V.
 ita pergit illustris Auctor: Sed ea observantur Domini nostri
 & quidem videremus multa, regule, sanad. 12. Invenitur des-
 center

centur secundum ea? An concordia, dilectissimi, fraternae chari-
tatis, pau, ille praecipue student, qui alio exemplis esse debeant.
Et quibus ea et verba et factus sermo docere conuenit? Respon-
det sibi verbiis laus in Consilio, di. Prohisp. inter Provinc. En-
rep. Orat 2. ita sese habentibus. Cui oneginta sunt postrema
veterum Theologia studia? adra plus quam Estimanda? et
falsissimum implacabile? Geritur bellum in inter hostes non ut
inter Adversarios duceatur. Et nullam furor quidam Theo-
logi pietatem probant, nisi putere pyra roudant et quaviter
rudistum impudentem. Ignoscant nobis, rago, Theologi, etiam
qui nostram partem, quas omnis omni culpa liberare non
possum, ignoscant aut magis agnoscat quae nuni diram. Ut
radule quidam et lustratoris inter Theos sunt, hominis stamo-
si, turbulenti, et quibus omne verbum in lingua est: sic in-
ter Theologos reperire est aliquis, qui camenam secundum ex-
ercem, et necesse potius quam docent, incurrunt, perditur dis-
cipulis, mali discipuli istius, qui omnia factus est omnibus, in
servare omnes, delatorem pro charitate usupans, denique
pro lingua, et tota in eo, ut latet ex Christianis, vocat inquam
et confiret Chrythannus hoc corpus, videri, quod mirer, in vi
sua accusatore, iudices, nisten. Et. Hic specimenis hoc ex
allegata dissertatione adducere placuit, ut salvari movea-
mus lectoribus reliquis conclusiones nostram VI. VII. VIII.
IX. X. XI. XII. evolvendi et cum temporum praesentiam suam
conferendi. Nata in plerisque locis proli dolo! eadem
subtilia vel potius magistra ludunt, mutas diuicias personis.
Viralenta et venenata scripta, quibus omnia libelli posita ad
nauseam abundant, assatim testantur de materia hac Ecclesiae
Evangelicæ. Hinc eo magis laudanda et grates peritoler-
dæ sunt misericordiae divinae, quod hodie nonnullis plis

b

Theo-

Theologis & Laicis oculi aperti sint lapinam illam perverstam sub pelle ovina incedentem detegendi & abominandi, cum adductum hoc jam est in §. XVII. *Differ. ultima.*

* * *

Quas hic sententias & opiniones B. Lector testimonio aliorum Virorum celebrium confirmatas deprehendit, non ita interpretabitur, ac si auctoritatibus magnorum Virorum pugnare vellem. Hoc enim scopo, quem mihi proposui, plane esset adversum. Scio enim *Rempublicam literariam* esse liberrimam, & quod illa non agnoscat capita aut rectores Viros auctoritate pollentes, sed laudem rationem. Omnes in hac sunt æquales cujoseunque conditionis, status & ætatis sunt. Gaudere debent omnes in negotiis quæ hanc continent, paribus votis. Quæ & hic non possunt numerari, sed debent ponderari secundam mensuram sane rationis. Scio hæc & deduxi latius in *Programmi. Lectionum superiorum anno habitar.* Ergo peccarem in propria tradita, si assertiones Juris publici vellem fundamento alienæ auctoritatis superstruere. Alia fuit causa quæ me impulit de testimonio & consensu virorum celebrium sollicitum esse. Plerique adhuc præjudicio auctoritatis humanæ abripiuntur, ut falsitatem communium sententiarum sapies nec possint, nec velint perspicere. Hisce veritas omnium commodissime persuaderet, si viros aliquos celebres idem sensisse deprehendant. Horum igitur captui se accommodare est prudentem Medicum imitari, qui sæpius ægroti palato corrupto accommodat suam medicinam.

Er-

Errata typographica ob causam in praefatione traditam copiose laus occurrentia quin B. L. sit condonaturus, nullus dubito. Interim tamen quia nonnulla sensum turbare apta deprehendi, illa hic notare volui, reliqua, ut & transpositiones aliquot Commarum, legentium favori relinquo corrigenda.

Pag. 13. pro in *Discurs. ad Liv. leg.* in Discurs. de Republ.
 P. 13. pro *Memoires, pour servir.* leg. Memoires pour servir,
 P. 20. *Saxonia Evangelica* leg. Saxonia Evangelica. P. 13 pro
qua vetera leg. quae ex veteris. P. 32. pro *Julio* leg. *Gul-*
chio. P. 41. pro *querelas* leg. querelas. P. 49. pro *extat* *Con-*
sultum. leg. extat Senatus Consultum. P. 51. pro *bella civilia*
ura leg. bella civilia uera maxime post patris mortem. P. 60.
 pro *Guicciardina* leg. Guicciardinum. P. 61. pro *Thomas* leg.
 Christ. Mathaeus. *Ibid.* pro *Meizereum* leg. Meizeraum.
 Pag. 63. pro *hoc Domo* leg. hac Domo. P. 68. pro *Leger* leg.
 Rejes. P. 70. pro *Forcheimlenfibus* leg. Forcheimenfibus.
 P. 71. pro *sloneam* leg. sloneum. P. 73. pro *Cepiente* leg. Ca-
 pitulatione. P. 80. pro *Amphyllithonum* leg. Amphyctyonum.
Ibid. pro *Acheorum* leg. Achzorum. P. 84. pro *XII X. Febr.*
leg. XIX. Januarii. P. 87. pro *Svere* leg. Sveci. P. 88. pro
Reservata, leg. Reservata. P. 89. pro *Descedit* leg. descendit.
 P. 91. pro *Ripublicam* leg. Respublica. P. 125. pro *Monacha-*
rum leg. Monachorum. P. 131. pro *jugalum* leg. jugulum.
 P. 135. pro *Ordo Joannicus* leg. Ordo Joanniticus. P. 134. pro
a primo periodo leg. a prima periodo. P. 180. pro *Habe-*
bant leg. Habebant. P. 115. pro *Eth-*
men leg. Ethica.

DISSERTATIO I.

DE

NATURA ET ADMINICULIS
JURIS PUBLICI.

CONSPECTUS.

*Ubiq[ue] epistola de Scrip[tor]ib[us] Jur. Publici, & quid in
sa desideretur. §. 1.*

*An Publicista officium requirat semper magnifico loqui
de Republica sua? §. 2.*

*Nexus Publicistarum quendam & naturam Juris pu-
blici non negligunt. §. 3.*

Ortus & incrementa Juris publici in Germania. §. 4.

*Quare jus publicum in sola Germania doceatur fieri solum & non in alio
Regno. §. 5.*

*Quid jus publicum sit, & quare non esse Jus publicum Hispanicum,
Galicum, Suevicum dec. §. 6.*

Quid sit Jus Publicum Gentium sive Universale. §. 7.

*Nati plerumque Publicistarum nulli exstita Jurispublici Universalis in-
structioni, & acris ensera Nec Publicari. §. 8.*

*Differencia inter Jus Publicum Universale & Politicum; confuso utriusque
natura. §. 9.*

Inter Jus Naturae, Jus publicum Universale & Politicum. §. 10.

*Sic notitia naturae Juris publici Universalis; particulare incommode ex-
plicatur. §. 11.*

Mutatio Juris Publici Germanici. §. 12.

Præ origo Juris publici Germanici. §. 13.

Ratio Status & Jurisprudencia publica inseparabilis. §. 14.

A

Ratio

- Ratio status Machinatioque quid sit? excusatio Machinatio. §. 17.*
Politicæ specialis compenditio seu Jurisprudencia publica §. 18.
Unde Politicæ adificanda, commendantur Gallorum Nomenclator & alii, ibid.
Sollicitiores Historici ad Politicæ naturam conducunt. §. 19.
Cultus & Ceremonia in viciis Cuius peruenit ad Politicam, §. 20.
Historia Germanica administratum, juris publici §. 21.
Quantum nobis de antiquæ Germaniæ statu superfit. ibid.
Historia Germanica à tempore Carolingorum cum sollicitioribus scriptoribus
Corporibus & Tenuis comprehendit, §. 22.
Cronica novallæ de Germania & judicium de eâ. §. 23.
Historia Germanica à Carolo V. & Auctores Sollicitiores ibid., §. 24.
Historia Religiosa in Germania, §. 25.
Genealogia & Heraldica usus in iure Juris publici §. 26. Auctores sollicitiores
de his artibus, ibid.
Geographia periculum Germanica natura administratur Jure publico, §.
27. Auctores sollicitiores, ibid.
Jurisprudencia publica Chronologia necesse est carere non possit, §. 28.
Auctores Sollicitiores commendantur, ibid.

§. I.

DE Jure Publico Varii vasa scripserunt, suis temporum, tum & ingenii judicii que viribus distinguendi Interim manet unicuique sua tur, suis honori, si non semper exacti iudicii, industrie tamen laboris et huius operæ impensæ, sæpius ex intentione conatusve bene merendi de publica re, studio quædam res eventu æstimandæ Recensuit plerosque Publicistas ac secundum classes materiarum disposuit. Dissertatio huius elegans de Scriptores Juris Publici, Vitiarum significandum Jur. publ. annexa. Plenius vero executus hoc est, qui sub nomine *Sulpicii* latere voluit solide doctus Kulpifus in eleg. *Epistola de Scriptores Juris Publ.* qui, licet nomen suum dissimulaverit, haud dubie ut liberius & citra invidiam natos Publicistarum, quos vocant, decegerit ei; attamen penitiores dolens, multa ipsum, quæ dicenda fuissent, studio preterisse, dum in eandem quam genuinam

&

deveram censuram proclivior apparet, forsitan ne importunos insul-
 forum hominum clamores in se irritaret, uti de pari intentione
Comptantium Striporum, teste annocat sagacissimus *Menzambro*
 sive B. Dn. de Pufendorf in *Epistola* eleganti libello de *Statu Imperii*
Germanie praefixa pag. 11. Ad huc evia hinc capita navos Publicista-
 rum revocat Dn. Titius *Spreng. Jur. Publ. Lib. 1. c. 5. §. 45.* quando existi-
 mat, quosdam stripiores destituere iudicium, alios necessaria
 adminicula, ac imprimis solidiorem principiorum politicorum
 notitiam, quorundam doctrinam praesidia Juris Romani, aut
 partium studia corrumpere, in multis deesse usum & experientiam,
 denique multa ad solidam cognitionem pertinentia consilio dissi-
 mulari.

§. 2. Ast, an ex publico, velut errore, dissimulari debeant; a-
 nimi pendeo. Nam si ea est mens horum verborum multa dissi-
 mulandi debere, quia officium boni civis sit, semper magnifice seu-
 tire de forma suae Reipubl. qualiscunque etiam sit, eumque in fi-
 nem multa esse dissimulanda, tunc dubitare liceat. Agnosco enim
 hic philosophiam moderatioris ac prudentiae speciem, primo intuitu
 quidem abblatantem, revero inanem, cum peccetui tali ratio-
 ne contra regulas inquirendae veritatis. Nec enim consilium offi-
 cium boni Civis in falsa rationatione, sed in patiente tolerantia
 malorum communium. conf. Dn. Thomas in *Præf. ad Menzamb.*
n. 21. Cf. Jurapr. Dron. lib. 3. c. 4. Sic illud Baecen nesci. *Ann. Imp. lib.*
221. c. 2. §. 2. quod in eam bene constituta Reipubl. de firma et statu Reipubl.
quoniam Striporum jura publicae bene debet aliter loqui, quam leges publi-
cae loquuntur et decernunt? reliquis praesudat Baecenianus, (de quibus
 nunciatus dissilire liceat, quam tempore *Seromafianorum* *Relatio-*
num) annueta sit idem est. Par iudicium de Scripionibus pleris-
 que Juris Publici deprehendes in iusto laudata Pufendorffii *Epis-*
tola Praefat. de Stat. Rep. Germ. nisi quod iam ille genio suo indul-
 gens & subficta testi sua va luens, styrico sale iudicio de Publici-
 stis & in specie eorumque Principe (minime meo, sed Pacifici à
Lap. ad Menzamb. p. 4. elogio) Limazzo, condat.

§. 3. Nescio vero annon in eis navos Publicistarum nonnul-
 torum connumerari mereatur, quod in suis sive Systematibus, sive
 Compendiis, tam parcam operam impenderint in inquirendo,

quam sit vera indoles jurisprudentiae nostrae publicae Germanicae, quomodo differat à *jure publico Romanorum*, qui fines inter *Politicorum, Rationum Statum &c.* & jus publicum nostrum, denique quibus *admonitio* nobilis hac disciplina illustrior splendidiore reddi possit. Facit enim huc appropinquare ad clarum distinctumque conceptum, sine quo nulla scientia aut prudentia datur, formandum, neque existimandum est, hic nos officio functos esse, si ad scholasticum genus accommodata formula, Jus publicum *formale*, quatenus habere denotat interpretandi & applicandi leges publicas, Distinguere valeamus à *jure publico materiale* h. e. ipso complexu sive congerie legum publicarum. Nam hac exteriora lambere, est, pulchrum vero non attingere, cum naturae ac indoles juris publici incognita relinquantur longeque plura ad isthanc rem requiri eleganter dudum demonstrantur datu viri isti summi, Ericus Mauritius & Samuel Rachelius. Iste, in *specimen de Princ. Jur. Publ.* Hic in *quo suo Noviomagensi*, propterea ita vocato, quod Rachelius legatus Ducis Holstiae ad pacem Noviomagensis, *introductionem hanc juris publici*, ibidem horis subcivis conficeret. Pro infuturi ratione igitur pauca etque selectiora afferamus.

§. 4. Nihil celebrius esse juris publici doctrina per Germaniam, ubi non desint egregia scripta hominum maximorum de hac Arte luci data, quae & in Academicis ubique non minori studio, quam juris privati disciplina excolantur, omnibusque exercitiis in reliquis doctrinae partibus utilis frequentetur, & deus Frisiae occidentalis, Ulricus Huberus in *disput. de Jur. Germ. III. pag.* ex vero asserit. Nihilominus fuit quondam tempus sub Papatu, ubi studium juris publici, ut reliqua mortuum & extinctum fere jacebat in Germania & immiserentur forsitan ad nostra usque tempora, nisi incidisset divinis auspiciis Reformationis periodus, ut adeo Principes, nostri juris suorum vindicationem & praerogationem in lucem inter alia etiam debeant primis Reformatorebus in Germania & Helvetia. Ex eo tempore non paucis quidem passibus semper crevit notitia juris publici, usque dum a *Lehmans*, quem secutus est *Covington*, aliqua vera facies juris publici, abstergo peregrino, ex monumentis & annalibus patris adum-

adumbrata suis, vid. Conring. in *Epist. ad Dn. Comitem de Windesb.* *grat. praefat. Exortationibus de Republ. Imperii Germanici.*

§. 5. Vicissim miror, subit cum eodem illustri Jcto quam obrem idita factum sit, ut ex omnibus hodierni Mundi Imperiis doctrina juris publici apud solos Germanos in artem disciplinae magnam & notabilem evaserit, cum alibi Gentium nihil imprimis hujus generis, quam satis tenues Rerumpublicarum descriptiones ordinumque historiae reperiantur. Causa hujus rei non potest fugere illam qui statum Germaniae quo ad modum regendi formaeque Reipublicae, cum ceteris regnis paulo penitus confert. Quia enim in Germania nec Monarchia, vel Aristocratia est, sed *mixta* (ut cum Hubero loquar) hinc nullus Principis vetustudine vel intercessione retardati sunt scriptores, quin potius incitati, ad omnia imperandi arcana, quae ad summam Imperii pertinent, aperto velo, publicandam, quod alibi suspicaces regnantium animos offendere possor, nec forte, sine poena foret. Igitur quo laxior imperandi via inter illam qui caput representat in Civitate & ejusdem, & ordines; eo amplior etiam materia diversis utriusque jura & mutua necessariaeque relationem hac casu delineandi. Vicissim ubi vis imperii penes unum in indivisum aut penes collegium sive Optimatum, in Aristocratia, sive populi, in Democratia, sola & tota est: ibi de Jure publico intentio speciali altum silentium. Quemadmodum hac de causa, ut bene annotat laudatus Huberus, de Peculiaribus singulorum Principum Germaniae regimentis, sive *jure publico specialissimo*, singulorum Imperii Statuum territoria concernente, vid. Rachel. *Op. Novissimae* c. 13. Conring. *ad Lampad. lib. 2. p. 56.* non minus infrequentes parique nostrates sunt, quam Galli aut Hispani aliorumque scriptores populorum esse consueverunt.

§. 6. Igitur *Jus publicum speciale* nil aliud est, quam prudentia legumpublicarum, quibus jura inter diversos ordines ad regendam hanc vel illam Rempubl. concurrentes, definiuntur. Et sic in speciem notitia Juris publici Germanici deorsum poterit, per habitum mentis aut (si magis placet philosophia Stagii iuxta) prudentiam, leges publicas Germanicas, resque illis connexas recte intellegendi ad comparandum justitiam & conservandam Reipublicae

Germanicæ tranquillitatem. Titius §. P. 66. l. 6. §. 7. Unde porro fluere, tot Jura publica specialia constitui posse, quot dantur Respublicæ, ubi summa rerum est penes diversos. Hinc non est mirum, non extare Jus publicum Gallicum, Svecicum, Hispanicum, Danicum &c. Nam in hisce regulis ordines ad summam reipubl. nullatenus concurrant, aut aliquid participant de supremo auctoritate Imperii. Vicissim ratio in numero est, cui *Jus publicum Regni Poloniae* Regionem totam, secunda vice ediderit Dn. de Chwal-kowsky. Respublica enim Poloniae non uti cetera regna regitur, sed ei dantes in consortium initium nonnullorum supremorum administrant, cetera illa fundamenta juris publici Polonici eleganter explicat B. Eric. Manit. de Princ. Jur. publicæ, §. 6. Nec diffiteor hoc sensu, de Gallicæ Jurispublicæ, potuisse scribi, nimirum temporibus antiquioribus ante Ludovicum XI. Atque huc pertinent Hottomanni Franco-Galli, & Claudi Sessli Epist. Massiliens. lib. de Rep. Gall. Antequam Ludovicum XI. Ducum & Farinæ Franciæ libertas. Germanorum Principum fortè fere comparari possent. conf. Pnfendorff. Jur. nat. Hist. Cap. de Gallicæ. Hinc quando Dn. Vitrarius Inst. Jur. Publ. Præm. n. 6 seq. de Jure Publico Gallicæ, Hispaniæ, Sveciæ, &c. tradit, exaudiendus est de antiquo illorum Regnorum statu, de hodierno enim non procederet. Sic incipit Lamyus tom. 4. add. cap. 2. n. 1. ex Mercatore Gallicæ tom. 12. probuisse Ludovicum XIII. in Galia de potestate Regum Gallicæ quicquam velini affirmativam aut negativam partem scribere sine permissione Regis.

§. 7. Unde porro facile judicare est, quomodo differat *Jus Publicum Germanum*, sive *universale*; quippe quod docet, quid in quaque Civitate juris inter ordinis unius ejusdemq. Reip. generaliter obtineat quid imperantibus, quid subiectis, mediusve Magistratibus inter se tribuendum, quid pace belloque sit observandum. conf. Dn. Ulric. Huber. de Jure Crætar. lib. 1. tit. 1. cap. 1. §. 10. Dn. Schül. Diss. de Nat. & Orig. Jur. Publ. §. 2. Optandum vero fuisse, ut hanc distinctionem Juris Publici in *universalis* & *Particularis*, non omiserint Publicistæ plerique. Ut enim indicio canonico-moribus & dignitate illustis Hincerus, sine clariore conceptu *Jus Gentium Publici universalis*, neque Romanum, neque Ger-

ma-

manorum, aut ullius Populi proprium jus publicum, solide collocari vel comprehendi potest, hic vici: Jus publicum univ. sale docet, quid in regimine civitatum omnium ex voluntate Populorum, vi Juris Naturalis fas & rectum sit, cujus praecepta proinde disputationesque omnibus & singulis civitatibus possint applicari, & cui judicium de Particularibus Gentium Institutiis legitimeque inest.

§. 8. Si hanc artem tradere, aut potius prius antea discere non neglexissent nostratum, plerique, haud opus fuisset acri censura Monzambani in *Præf. nihil in Linnaeo* (hunc enim citra dubium indigitat, & hujus farinae Scriptores,) *deprehendi. quam exterius Imperii Germanici facies delationem, offensa ubique febribulosa perlevis nomia, vix vero quid aliudem occurrere, quod vel mediocrem Politici saluberris cognovimus sapere.* Illi vero illud: *amasse mediocris diligentia & nullam ingenio su;* Sic effusi ad Lyram jure decedens esse, qui ad *canonregularis Resp. strullarum explorandam in publicum provocans, Historia Patria strenaque Crulus rudestini.* Intelligit nimirum prudentissimus scriptor, per *scientiam Civium & Patriam solidorem* non Politicam Aristotelicam, & questiones vulgares, & otiosas ibi tractari solitas, sed *maxime Imperantium & parentium in singulis rebus publicis* (Jus Publicum Universale) & noxiam humani generis, ejus affectuum, naturæ negotiorum humanorum &c. vid. *Dr. Thomæ in not. add. L. Causam neglectus nobilissimæ hujus disciplinæ & olim, & bonam partem, hodie, si desideras exlogacissimi Cæsar'ni Fasteneri, de Supremæ Princip. German. pag. 39. seqq.* Discursus potest illustrari. Res eo redit. Scilicet *exordio pierumque ad splendorem Scholasticum dirigitur, non ad usum.* Quæ paululum a Romanis Græcisque formulis abeunt, vix audemus nominare. Et malumus lectionis variz documentum dare, quam experientiz aut judicii. Tradita Aristotelis de formis politicis Rerum publicarum, aut alterius ex Veterum classe, frequentantur, quia ob situm antiquitatis pulchra creduntur. De illis veroque magis in via Civili profuturæ, quam in dicendo doctæ videntur communi æstimatione, aliam sententiam. Quid mirum igitur, postli. sæculi genium existimare, eruditorum vitio factum esse, ut hodie plus pene prodantur, & sic etiam utilitatis hauriatur ex libris

libris vernaculo variarum gentium sermone a mediocribus autoribus conscriptis, quam ex ipsius Theatris vite humanæ sive Beyeringii, sive Zwingeri sit.

§. 9. Ceterum confusse eruditionis specimen haud leve hic nobis editorus esset, qui obijceret; Jus publicum Universitate coincidere cum Politica, & sic perniciem constituere disciplinam, nullatenus cum jure publico speciali Germaniæ aut alius Civitatis confundendam. Quod asserunt, ne opinionem veritatis sibi apud imperitos conciliet, observandum dato, quod licet jus publicum hoc jam traditum pati casu cum politica disciplina videatur; nihilominus haud exiguum disamen inter has disciplinas sit. Pollices enim est, actiones publicas dirigere caute ad felicitatem civilem adque docere quæ ex usu sunt. Jurispublici nostri, ut facultas ejus, quod singulis in Republ ordinibus competit, recte tribuatur, & justitia inde resultans in omni regimine civitatis custodiatur. Huberus *et. loc.* Hinc jus publicum univoerse a Politica sejunctum, jura regnandi parendique in una civitate, scorsim ab eo quod expedit, docet.

§. 10. Ex non perpensa aut observata differentia, & quod Jus publicum Gentium Universitate, non ut ars propria disciplinaque separata considerata fuit, irrepsit confusio in libellos quicquid est politicorum hujus seculi, si a Lipsio recesseris. Incomparabilis Hugo Grotius in ætæno opere de *Jure Belli & Pacis* primum fere viam paravit, ad artem, juri publici a Politica separandam. *Temperandum igitur*, inquit in *fin.* *Prælogum. de Jur. B. & P. ab his quæ alterius sunt tractandam, ut quæ dicunt, quod ex usu sit, faceret quæ sita artem suam habere specialem politicam, quam recte ita solum vocat Aristoteles, ut ab eo non admodum, contra quam fieri videtur, apud quam hoc art. (Politica) cum juri nostri arte confunditur.* Nec tantum modicus hujus confusions reus est, sed *Aldobrandus, Bisfoldus, Armo, fœtus*, & quicunque in hoc studio palmam quæsi verunt. conf. Huber. in *Antic. Dom. Orat. 3 p. 135.* Interim de Grotio illud adhuc annotandum venit, quod viam quidem monstraverit, ad artem Jurispublici a Politica separandi, sed non separavit, cum etiam scopus intentus fuerit. Nimirum commentarius in lib. de *Jur. B. & P. de jure quod inter diversas civitates, nec invicem nec uni subje-*

Etas Imperio intercedat, sive, ut ipse exprimit, *quoniam nulla pars ci-
vilita tenet constantem, quales sunt & quoniam gentium nomina creantur, &
qui tamen se diversarum sunt gentium, tum gentes, tum Reges ipsi, &
qui per Regibus per rhemum*: Verborum: Grotius optus spectat ad jus
Societatis maxime gentium qua talium. E contrario jus pub-
licum universale tradit, quid in regimine cujusque Civitatis fas
& rectum. *vid. § 1.* Traduntur quidem de hac re quedam,
ob confusionem jam indigitam, in vulgaribus Politicorum
libellis, sed minus plene valdeque tractari soliti fuerunt.
Hinc opus hoc aggressus, industria & judicio ei felicissime
conficiendo par Jocus, Ulricus Huberus in *libris tribus de jure
Gentium*, in quibus, abstrahendo à Politica, tam plene, copio-
se & solide inquirat in naturam & indolem omnium Civitatum
cujuscunque formæ sint, & sic *Jus publicum universale*, (ut ipse
de hac sua intentione testatur *alleg. Orat. 1. pag. 177.*) sive Offi-
cia Principum erga subditos & viceversa delineat, ut merito
commendari præ omnibus mereatur, nec notis ille indigere
videatur, sed lectoribus nimio gustu antiquitatis & præjudi-
cis inveteratis non nimium aut, (si fieri potest,) plane non, im-
buus.

§. 10. Cognatio igitur hujus Juris Publici Gentium uni-
versalis instar fundamenti præsupponenda in acquirenda soliti-
diori notitia Juris Publici Particularis, & in specie, Imperii Ger-
manici. Rachel, *Introd. ad Jus Publ. cap. 1.* Nam cum præter il-
la universalis & omnibus Civitatibus communia, dentur que-
dam regulæ juris & monita prudentiæ, quæ civitas quælibet ex
arbitrio & indole sua constituit, inde jus publicum speciale hu-
jus vel illius Reipublicæ exurgit. Hinc in specie jus publi-
cum nobis est ea jurisprudentiæ species, quæ jura ac statum
regni & imperii Germanici secundum leges & consuetudines
fundamentales docet. Dr. Schütz. *ad. Diss. §. 1.* Jus Naturæ ve-
lo, ut est principium juris publici universalis; ita etiam Ger-
manici. Ut enim aliquis sit ordo Civitatis, per quem Imperi-
um, consilium & judicium & forte alia recte constituentur,
a Jure Naturali est. Qua vero forma, quo modo, ex quibus

B

per-

personis constituatur, humani consilii & arbitrii est. Talis ordo, qui etiam in Imperio Germanico cernitur, juri Naturæ seu fundamento innititur. add. B. De-Pufendorff *de Jur. Nat. & Gen. lib. VIII. per totum.*

§. 12. At multa & varæ determinationes juris publici positivi accesserunt, toties mutata & mirabiles, quoniam status ejus publicus fuit mutatus, aut posthac mutabitur. Etenim opera danda sit iis, qui præfunt Reipublicæ, ne legibus facile aut temere aliqua mutatio accidat: Si quis tamen existimet, iis ita pertinaciter inhærendum esse, ne ullo tempore quicquam in iis mutetur, in hoc studio h. spes erit, judice Rachelio *Dea Nervomeg. c. 4. p. 2. ed. Amstelæd.* Nam mutato statu Reip. non potest non mutari ejus jus publicum, quatenus est arbitrium: ut vero status quandoque mutetur, saltem in partibus, non modo impediri non potest, prævalente temporum necessitate, sed nec debet, quia aliquando, quod hæcenus publice utile fuit, desat esse tale, summe noxium futurum sit, si pristinis vestigiis præfacte insistere velis.

§. 13. Atque sic commode dilabimur ad genuinam tamque interiosam notitiam Imperii Germanici, si origines juris publici nostri a Francis Carolingis reperiantur, ac in monumentis patris perquirantur, indeque regiminis recepti ac conditum, mutarique etiam ratio deducatur per secula florentia, in subsidium vocata solidioris politiciæ ac civilis prædilectæ exactione notitia, vid. Delibet. *Jur. Publ. §. 1 & Diss. de Murat. A. 1766 §. 12.* Quam difficilis alias sit interios Reip. notitia, eleganti Dissertatione complectens est Bouterus, quæ exat inter *Dissert. ipsius Jur. Publ. Rothe* igitur idem summus vir in *Notit. S. Rom. Imp. L. 1. c. 1. §. ult.* per notitiam Imperii intelligi eruditum sive quod propriè hac facit *Publicam*, quæ scilicet non est ejusvis hominis, sed eorum qui Reipublicæ constituendæ & tractandæ intellectum habent. Hinc ille demum mensuram veri Publicitatis adimplet, non qui simpliciter Leges de statu publico scit, hoc enim & Historici esse poterit, sed qui habitum inespiciendi leges & consuetudines Imperii possidet, ut de iis judi-

judicare, easve emendare vel novas condere, item secundum eas disjudicare causas & controversias publicas, ac denique secundum easdem, atque e Republica consilia dare nostri. *Dr. Schilt. Diff. de Orig. J. P. p. 3.* Itaque etsi jus h. e. *leges & consuetudines statum Imperii nostri publicum concernentes, theoretice explicari possint & monita quoque prudentie fecerim*; in usu tamen & applicatione juris, netura questio ab alicui avelli debet, nec jus a prudentia.

§. 14. Hinc *Ratio Status*, quam vocant, fortiori vinculo cum jurisprudentia publica alligata est. Equidem *Rationia Status* nomen & rem toto die occurrere videas, sed quid per illam proprie indigiteret, apud plerumque anxie ventilari. Eum vero cum vera & genuina politica suis finibus considerata, ostendat quid generatum ex usu sit regiminis; & quid conducat statui publico, ita hujusmodi filia *Ratio Status*, ab *Italis & Gallis* primùm ita cognominata, subministrat, quod ex duobus malis minus eligatur ad timentum statum publicum. Eoque sensu famosi, & ut videtur, ex prima genuinaque intentione illorum, qui factum hunc pronaverunt in lucem, prudentiam mixta extraordinaria, exhibens, *les coupes d' état*, vocari possent. Neque existimandum est, solos Italos aut Gallos hujus *Rationis* status parentes esse, nam nec *Veterea*, & inter illos *Aristides*; i. justissimus licet *Grecorum*, aliud voluit, quando dixit apud *Plutarch.* *in quo vit* Rempublicam multa egre injursum. Nec *Lipius* 4 *pol. c. 14* consilia ab *honestis* *leniter de via*, hoc catemere damnavit, a multis propterea vapulans.

§. 15. Vt cum eo ipsos *Stoetus* exulare, aut, ut adminiculum jurisprudentie publicae, commendare animus est, illam *Rationem* status quae supponit dominationis in se continet, & *Machiavelliana* vocari solet, a famulo *Nicolas Machiavelli*, Secretario Reip. Florentinae, quem vulgo pro inventore horum arcanorum Dominationis venditant, hunc egregii heroci sibi videntur, sine classe *Atheorum* vel *Epicureorum* miserum *Machiavellum*, non sine execratione, primo loco posuerint. Crederes *Hercula* sacra apud *Lindum* fieri, quae pro violentis

B a

habe-

habebantur, si quando inter solennes ritus, vel imprudenti alicui occiderit bonum verbum. Lactant. 1. *Deon. Inst. m.* Infestiam in historicis vero prodant, qui existimant Machiavellitica consilia ante Machiavellum non fuisse & regnasse in aulis. Unus Tacitus in vita Tiberii plus aperuit malorum artium, quam decem Machiavelli: Inquis. Sed tamen Machiavellus, *Principem suum* instruat, pejorare, fidem fallere, virtutem simulare, facia & profana fusque deque habere, modo regnet &c. Ita est. Sed quid inde? annon poterit scribere, non quid fieri debeat, sed quid vulgo fiat. Quid si dicam, ipsum ad leges subtelis Satyræ tyranniam in libro suo de Principe, depingere voluisse, sub Schemate *Cæsaris Borgia* Alexandri VI. Papæ Northi, & Ducis Valentini, Tyranni Italiæ insignis. Nam si Xenophontis licuit sub persona Cui exemplum perfecti Principis potestatem relinquere, cur non citra notam impietatis, tyrannum in certi Principis persona adumbrare. Certe Machiavellum non fuisse tam proligatæ impietatis, ut vulgus existimat, reliqui ejus libri passim indicant. In *De Senectute*, ad *Luc. 16. Diss. 12.* Stride deplorat religionis Christianæ corruptionem, quæ tam procul a prima institutione abierit. 3. *Diss. 1.* vehementer invehitur in corruptos Cæsaris mores, & commendat humilitatem, Christianorum propriam decus. 2. *Diss. 27.* acriter reprehendit homines qui de Republ. aut regno sentientes tyrannidem informant. 3. *Diss. 4.* damnat detestabilem fraudis usum, & speciatim eam fraudem, quæ sit pacta negligendo. Addo & illud: Innocentium Gentilem, qui *Animadv. 11.* auctor creditur, ineptissimum esse resumptorem, qui Machiavelli mentem scripsit ne affectus est, & perperuo cum larvis magno nifu pugnat. Sed hæc sufficient de Sanctifica. Quæ de *Ratione Status Generalis Germaniæ* dicenda sunt, infra *Diss. XII.* occurrent.

§. 16. Satis vero exaltatis elucescit, solidioris politice intimiorem noticiam non solum cum notitia Juris publici utiliter conjungi posse, sed & necessarium administratum ejusdem condituere. Frustra vero esset, qui ad Politicam prudentiam per-

pervenire posse existimaret sola lectione librorum lingua, quam vocant eruditorum, latina conscriptorum & hoc titulo spectatissima. Plerumque enim illi edendi a hominibus in pulvere emaritis & in umbra non in aulis viventibus. Hinc curiosior amator horum studiorum rectius duces eligit, præter consuetudinem virorum Pragmaticorum, si fieri potest vult. Buxleii *Musæum* p. 72. illos, qui lingua vernacula de hac re aliquid commentari. Et imprimis eminet hac in parte Gallorum diligentia, quorum *libelli memoriales*, quos vocant, sunt historiæ ab ipse a viris usu aularum subactis composite, & polioribus in deliciis semper habent, quales sunt *Mémoires de Rochefort* (concernantes ministerium Richelii & Mazarini) *Mémoires de la Cour d'Angleterre, par la Comtesse d'Arenou* a. vol. 1693, *Mémoires de Bellieres & de Solley* 2. vol. 1694, *Mémoires de Duplessis*, *Mémoires de Séduliers par Chanau*, *Mémoires de Marechal de Bassompierre*, *Mémoires de Bussy Rabutin*, *Mémoires, pour servir à la Vie du Prince de Condé*, 2. vol. *Mémoires du Duc de Rohan*, *Mémoires de la Vie du Duc de Beaufort avec plusieurs Particularités de la Vie & des actions du Vicomte de Turenne &c.*

5. 17. Sic & ex Historicis partim antiquis Tacitus, Pothus, Zosimus, partim recentioribus Comines, Verulamii *historia summa* VII. Machiavelli *historia Florentina*, Amelotti *historia Veneta*, Guicciardini, Tomeno, Varillasi *historia Renati II. Francis I. Caroli IX. Ferdinandi Carthageni*, &c. aliisque, multa ad recentem politicam spectantia a critico lectore inveniantur. Patres fructus, si legamus *Vita Ministrorum Sæculi*, qui fac totum fuere, ut Cardinales Richeliius, Mazarinus, cujus primi vita 1696. prodit haud dubie in Hollandia licet Coloniam præse ferat. Acta politica Mazarini bonam partem hauriri possunt ex ejus *litteris, lettres du Cardinal Mazarin*, Amstelod. 1693. Vitæ item Principum & sumorum Virorum a Viris prudentibus descripta multum conferunt ad hanc prudentiæ partem, quales sunt, *Vie du Pape Sixte IV.* *Vie & Caractères de la Reine Elisabeth*, *Vie & Caractères de Gustave Adolphe & de Charles Gustave*, *Ram*

de Sede, 1695, *Vie du Prince de Condé, Vie du Cardinal de Comminges* par P. Abbe Flechier, & nonnulli alii selectiores.

5. 13. Nec illam partem exclusam cupio quæ ex politi seculi genio, politicæ perneccellana creditur, & circa Cereemonialis aliasque aularum obfervantias versatur. Equidem Scholasticæruditis pro minutis habentur talia, sed quæ hodie (ut nunc sunt, credoque semper erunt res humanæ) graves & perparium difficultones: quemadmodum facius ceremoniarum, rituum, receptarum consuetudinum & observationum nonnullæ viles in speciem, effectus magnæ, causæ. Dissert. de Jure Cereemoniali Legatorum, 2. 3. G. ult. Furstenberg. de Supremat. p. 29. Pertinent hæc qui de Proodia Principum, Dignitatibus, Titulis & similibus commentati, quales Gothofredus, Crusius, Joh. Seldeni lib. de potestate honorum valde, uti omnia vix, doctus. Felimanus J. C. Batavi exiit sub eodem titulo, novitate exemplorum semet commendans. Celeb. Beckmanni *Narrata Dignitatum Illustrium* multum etiam quis in hac studio juvari potest. Ad mera Cereemonialia spectant libelli *Parades de Grævis, Christophori Marcelli Greg. Leni Cereemoniale, Cereemoniale Palatinum & aliterius Aulæ*, quod non ita pridem non bonis oculibus prodit. *Directorem Aulæ*, uti vocatur, prodit etiam Autorem satis curiosum, a quo fama celeb. *Wapenschild*, iugens non absit, add. Winterfelds *Cereemonial Politic*, quæ hoc anno prodit.

6. 10. Proximum a cognitione politice administrum est *Historia* imprimis Imperii Germanici. Et cum omnium Reguorum Europæ historica notitia, maxime recentior, singulari ornamento Publicitæ sit, cum imprimis hæc sciencia non potest historica Patria, unde nimirum mutatio status illustranda. Dici non potest quantum retardaveris Juris publici Doctrinam solidam neglectus Historiæ Germanicæ, qui post reformationem satis diu duravit usque ad tempora Lehmanni & Conzingeri, qui incredibili labore viam pariter tritam ingressi, faciem interioris Germanicæ Statu, nativæ bonitati satis feliciter restituerunt, modo successores æqualibus passibus ipsos secuti semper

pei fuissent. Nam si multa monumentorum subsidia nobis ex infelici mediæ ævi statu supersunt. Equidem quod antiquum Germaniæ statum tempore florentis Reipublicæ Romanæ & subptinis Cæsibus atineri, domesticæ testimonia vix adsunt, aut quæ producantur, sublece fides merito acculimur. Excell. Dn. Cocceji *Jurisp. Publ. Cap. 1 § 2. sup. Cæsar Bardorum* apud Tacitum, *de M. G. c. 2.* qui eo tempore apud septentrionales populos a malum vicem subibat, & quibus gesta Heroum continebantur, dudum cum ipsi eximii, memoria non vero scriptis, apud gentem, ubi vin pariter ac feminae secuta literarum ignorabant, continebantur. Quicquid nobis superest ex veteri memoria Reipublicæ istius temporis, ex Romanis Græcisque scriptoribus hauriendum. Qui satis parce nec pro dignitate formidinis nationis memorant, sive quod sua tantu adman sint, sive invidia ambitione ne populacium res gestæ, quæ alias plus famæ quam veri habent, maxime Græcorum, præ illorum fortitudine offuscarentur. Scriptor es igitur unde parlem colligi status Germaniæ veteris potest, sunt *Strabo, Ptolemaeus, Plineius, Diodorus Siculus, Pomponius Mela, Ptolemaeus*, ex quibus illa, quæ de antiqua Germania agunt, excerptur, & uno fasciculo exhibet H. Comingius. *Julius Cæsar, lib. VI. Comment. de Bello Gallico*, merito primo connumerandus, si cum *Glaucio, Mattiæo*, *Commentario* legatur. Omnium vero copiosissime experientia & judicio frequens *Cornelius Tacitus* elegantis libello *de Moribus Germanorum*. Extant in hunc *Johannes Willehelms, Althammerus, Kirchmajer, Lippé* *Commentarii* suis docti, aliorumque, non tamen ita, ut ad juris publici manuuctionem plenissime forent instructi. Interim optima quæque ex eo legi Petillo Dn. de Rhetz, *Instit. Jur. Publ. Lib. 1. tit. 2.* ubi elegantissime de Origine Germaniæ agi.

§. 20. Equidem æquo animo carere potuissemus plena notitia Germaniæ Veteris, quippe quæ ad hodiernum Jus publicum plus curiositatis & jucunditatis, quam utilitatis habere videtur; modo historia Germanica a tempore *Francorum & Carolingorum* nobis omnibus paribus salva & perfecta superesset.

isset. Qui vero extant, a Caroli M. & successoribus tempore, *Scriptores Historie Germanicae*, collecti bonam partem ab *Honrico Canisio* qui sub titulo *Antiquarum Litterarum* congesti scriptores vetustos Germaniae V. vol. in 4. Ingolstadt, 1601. *Schardus*, qui 1679. Giesse altera vice editus est, *Joanne Polonio* tribus Tomis, 1607. & 1614. editis, *Christiano Hoffio*, duobus Tomis Francof. ad Mennum 1670. *Justo Reubens* Tomo uno 1719. Hannoverae edito, *Marguardo Prebore* tribus Tomis, quibus novissime 1688. accesserunt *Henrici Meibomii* Tomi tres *Rerum Germanicarum*. Excell. Dn. *Leidenstrijm* *Scriptores rerum Germanae*, *Hannov. 1691. & 1698. 2. vol.* His si adjungas *Reineccii & Goldasti* tomos de *Memoria S. Rom. Imp. ut & de Reichs Saeculo* gentis *Corpus Historie Germanicae* modis xvi potissimum, sic satis notabile habebis. *Bercler, Nov. Imper. lib. 1. c. 4. p. 17.* Quamvis autem multi scriptores in istis tomos suae gentis temporisve historiam rude ac barbare expresserint, tamen in tanta vetustorum monumentorum penuria in magno pretiosum habendi. *Philippa a Voiburg* Opus historiae Germaniae instar Compendii exhibere Corporibus inservere potest, & aliquot voluminibus comprehensum est. Laudanda veromero diligentia istorum virorum qui scriptores ipsi sum & in nonnullis Bibliothecis latentes in lucem tali ratione protraxerunt, boni publici ergo. Quod circa dubium etiam perpendit *Andreas & Franciscus de Chéne*, qui memorabili opere scriptores rerum Francicarum ediderunt, quod quidem Galli nonnulli dolent factum fuisse, sed horum invidiae praevalet, litterarum orbis incrementum, & in primis hoc opus lectu Germanis dignum, dum ex inde enormes Gallorum praetensiones quas in regni Australici finibus, & aliis capitibus historici fundant clarissime vanitatis postulari possunt. Cum vero in antiquis Capitularibus Caroli M. & successorum, rum & vetustis legibus multae voces obsoletae occurrant, quae difficultates pariant, *Glossaria Lindenbrogii, Meurfii, Rigebii, Gothofr. Wodetoni*, quod additum *Christiano de Lege Salica, Fr. Jaco Glossarium Codici Argenteo* quatuor Evangeliorum additum, *Mabillonius de Ar. Diplomatica*, *Steph. Balduinus in Capitularibus Francorum Parisi 1697. 2. vol.* aliisque consulendi

fulendi erunt. Latetio his thesaurus antiquitatum mediæ ævi, quæ tamen labores omnino superet quod *Lutetia Patrum*, postea & *Francfurti ad Moenum*, tribu *Philaminus* prodidit *Glossæ romulæno-barbarum* Caroli du Frèsne Domini de Cange.

§. 15. Quo ad Historiam totius Germaniæ, maxime vettustiores, *Chronica* etiam aliqua commendari merentur. Sed quia in multis putida commenta, aut res ne hñum æstimandæ occurrunt, selectu hic opus est. Præ multis vero meretur legi *Chronica Carinus* quod a Melanthono & Pencero ita emendatum est, ut compendium Historiæ universali vix ullum aliud sit, quo majori judicio & diligentia res Ecclesiæ & Germaniæ annotatas reperias. *Chronica Frideriana* & *Alla Scherarskeppana* in augustam *Bibliothecam Græptherlytanam* confluerunt. Christophori Lehmanni *Chronica Spirensis* a peritiombus æstimator cævero. Quamvis enim tinali modestia tantum insuet res in una civitate gestas, revera tamen Juris publici Germanici historiæ accuratam nobis relinquit, ut reliquis præferri mereatur. Nec ipse incomparabilis Conringius dissimulat, lectione hujus Chronici sedemum ad summum hujus studiû fastigium enisum esse, in *Prefat. ad Lampad. de Rip. Rom. Germ.* Editio hujus Chron. Spirensis in Fol. optima, novissime recusum est & Supplementis auctam. Substitit vero Lehmannus in Friderico III, Joannis Aventini *Annalis*, licet præ se ferant historiæ Bavaricam, attamen totius Germaniæ res aringuat, & quædam recondita habent, non sine successe legendi, maxime si addantur *Juris Germanici*, *Hubertus Nurni*, *Nachenbergerrulorumque libri de rebus Germanicis*, Cluveri *Antiqua Germania* Lugdun Batav. 1691. fol. Lantali *Germania vetus* Laizius *de Migrationibus Germaniæ Septentrionalis* *Annalis Trevirensis* Brouweri.

§. 22. Historia Germaniæ recentior, maxime a Caroli V. temporibus, per duo ultima secula, ut rerum gestarum celebritate eminet, præ ob varias insecutas mutationes in Jure Publico notari dignissima est. Præter *Thaunium*, qui mutato duntaxat stilo, res germanicas plerumque ex *Chytrao* mutuo sumisit, Fridericus Hortlederus Consiliarius Vinar. egregio opere de *Ger-*

fi. *Actis German.* pleraque Acta & tabulas publicas istius temporis collegit. Cum hoc coniungendus est *Schlesinger*, & qui hanc continuit *Gasp. Landgravius*, qui Acta publica IV. Voluminibus edidit, cujus continuatio ab aliis, sub huius nomine postea facta germanica nihil est, ob collecta Acta publica huius seculi in quibus, maxime Tomo IX. illud desideratur, quod *Alta Patris Nismagense gallice idem scriptis imperie in ling. am. germanicam versa sunt*, seu illud iustus docetur in *Tom. 2. observ. Hellen. obs. de Præstus, Jor. Legi*. Nec sua laude defraudandi collectores *Theatri & Diarii Europæi*. Illud præstat quo ad accuratorem historiam, picturas elegantes Principum &c. vicissim *Diarium Europæum*, ob appendices documentorum & scriptorum publicorum, magni usus est, licet historæ ex Novellis hebdomadariis tantum consutæ sint. Cum vero ab Anno 1618. usque 1679. Londorpiana Acta tantum se extendant, coniungi potest *Lunigii Syllogæ historiæ publicæ*, ubi ab Anno 1674. usque ad Ann. 1694. Acta publica congesta. Cui adnisculatur *Antonius Faber in dec. Europæischen Senats Contzrey*, in qua Acta Comitiaria ab Anno 1682. exhibentur. Nec negligendus est *Joach. Historius in Flora Germanica 3. vol. 12. Gottelius de Statu Europæ, Dn. de Zech. Europæischer Herold. Talanders Durchlaucht. Archiv.* Quia vero post ferale illud tricennale Bellum ius publicum insigniter mutatum est, mutuum conducit ad statum Germanæ per ostendendum, politici inquirere quæ causæ, quis progressus huius belli, quo motus animorum Principum istius temporis, quæ spes occultæ quæ profectæ fuerint, quæ facta denique Germania habuerit ex eo tempore. Huic intentioni inservit Autor anonymus in *Epitome rerum Germanicarum*, quæ, quisquis sit, summus Politicus fuit, nisi quod ob nimiam periodorum extensionem lectorem attentum desideret. *Vistoria Sivi* multa recondita habet. *Mittemer Gallicæ* fabulis sine refertus est. Reliqua Historica, *Alta Bohemica*, tum & *Consiliaria Archiduca, Chemnitzii Bellum, Suecum*, &c. nec superatis, utpote ex Archivo Svecico depromptum, opus *Samuelis a Puffendorf de Rebus Svecicis*, suppediabit. Cum quibus conjunga-

turbidior in *Pactis Westphalicis Pfenocci*, & *Historia arcana* ejusdem Pacis novissime prodicens, ex Schedis Nuntii Apostolici, Fabii Chiffi, collecta, prout Editor persuadere cupit. Noviora & tantum non novissima quo ad statum Germaniæ bonam partem hauriri possunt ex *Friderici Wilhelmi M. gloriosiss. mem. Electoris Brand. rebus gestis*, non minori industria quam judicio descriptis ex Archivo Berolinensi a laudato B. Baione de Pufendorf, cujus *Cerebrus Gossowus*, Statum politicum Germaniæ imo totius Europæ post pacem Westphalicam inde eleganter repræsentat.

§. 23. Historia Ecclesiastica a tempore Caroli V. eo necessaria magis, quo celebrior est mutatio, quæ eo tempore circa religionē auspiciis celestibus contigit. Ingens inde mutatio Status & sic etiam juris publici. Hinc historia religionis in Germania imprimis Publicæ perspicua esse debet. Equidem singulore decus, conciliis nosse non solum hanc, sed & totam historiam Ecclesiasticam, cujus nomina plenius ingentes sane fructus in tota vita Civili promittit, & hodie aiam efflorescere valde incipit non sine incremento veræ Christianæ pietatis & religionis, inquestatis scilicet præjudiciis, quibus laborant *Centuria Magdeburgica* earumque Epitome Lucas Osiander, abique, ut de *donalibus Karolus*, suppositionis manifeste columinibus, nil dicam. Verum in presenti non tam solliciti sumus, quid ornare possit Jurisprudentiæ publicum, sed quid hujus studii necessaria adminicula sint. Ubi omnino sufficit, si statum religionis in Germania, quo ad originem & progressum bene perspicuum habeat. Tradit vero omnium optime Albericus Cranzius in *sua Micrographia*, quomodo religio in Germania cæperit, & paulatim propagata sit. Acta publica vero temporibus Reformationis peculiari opere et collegit *Lebena-wur. Schlegelani Commentarius de statu religionis sub Carolo V.* tum ob res & peritiam, tum ob stilam imprimis commendandi sunt. Fraudes Pontificum intuitu rerum germanicarum detexit in *Historia Concilio Tridentini* Paulus Sarpus Servita Venetus, qui prudentia politica vix parem habuit suo tempore. Hunc licet iustare voluerit Jesuita Pal-

multum huius con-
tinent Schlegelii
Annalibus in rebus
historiæ Antiquæ
et modernæ præ-
sertim in rebus
Germanicis præ-
sertim in rebus
Germanicis præ-
sertim in rebus
Germanicis præ-

nomini in premium operis confecti Cardinaliſſa dignitate donatus, utriusque tamen collatio peritum ſectorem mox docebit, a Sæpiis paribus veritatem ſtare, quam exclamationibus & Rhetoricis figuris (plerumque inducitis male cauſe) fruſtra depingere tentavit adveſſarius ejus. *Compoſitio parva* a Dillingenſibus Jeſuitis haud dubie confecta, ad tranquillitatem Germaniæ turbandam quo ad punctum religionis edita, parvi violentiæ clericaliſ libel Franc. Burckhardi de *Ausſenſen*, oder von *Geſtehlungen der Religion*; qui videm a Jeſuits Colonienſibus confectus credimur, Hinc merito B. Carpovii, Hopſneri *Saxoniſche Evangelica* aliorumque opera iis opponi poſſunt. *Caractere Germania ſacra reſtuta* multa revelant, quæ fortan Pontificii noſſent edita fuiſſe. Cetera exequuntur quæ de *Pace religionis* quid commentant, inter quos agmen ducunt *Pietas Syriacus*, ſive Juſtus Spuengerus, Sævus, & noviffime Dn. Schukei us de *Pace religionis*, cujus incomparabile opus de *libertate Eccleſiarum Germania*, ad ſtatum religionis in Germania apprimè facit. Ferdinandus de Boukiſch *ad Inſtr. Pac.* noviffime commentatus eſt, ubi illa quæ religionem antingunt in *Silkya* maxime enucleat, ſed ſæpius iniquis rerum Proſtantium cenſor eſt, more hominum illius religionis, qui in illa vel adoleverunt, vel ſuam, cum illa commoventur ex levitate animi Conf. Dn. Pfanneri *Epistolam ad Boukiſch*.

§. 24. Ceterum, uti hiſtoria in genere variis adminiculis ad ſui perfectionem indiget; ita imprimis *heſſerica jura publica Germaniæ* quibusdam ſubtiliſſis hac in parte adjuvanda, pleniusque inſtruenda eſt, nimirum cognitione *Genealogica*, & hinc *armat. Heraldica Arm. Geographica, & Chronologica*. Hæc ſtudia uti præ multis aliis ſtudioſioribus in vita comuni, ornant nobilem juventutem in ſperni majorem natam; ita imprimis neceſſaria adminicula ad Jus publicum Germanicum conſtituunt. Maxime autem hic conducit ſtudium Genealogicum, ubi in noſtro Imperio res diverſe Principum Sereniſſimæ Familiz ſunt, quante in nullo alio regno Europæ. Inſtruit hæc inter alia ſpeciem politicam Germaniæ, ſive quid hinc vel illi Aulæ, & interdum etiam totius Germaniæ ex uſu ſit, ſi matrimonia Principum in-

eunda

eunda, si foedera pangenda, si incrementa provinciarum per hereditates & successiones sperantur, non est nulla necessitudinis ratio habenda, hæc vero depender ex Genealogiis, ex quarum connexione ignorata sæpius jus hæc vel illi Domui quaesitum ignoratur & inda negligitur. Imo exinde curiosus Observator unius vel alterius familiæ sterilitatem quodammodo hereditariam, aut etiam mentis animique defectus politico haviolare valet. Hinc Principum, ex quorum hereditibus sæpius filius Europæ & tranquillitas pendet, amores eo non derivandos esse, Politica sva dæ quæmadmodum & vidimus ex Domo aliqua Serenissima Germaniæ, librorum multitudine, non vero potentia & opibus, nulli cedente, a summis Principibus Europæ Conjuges electas fuisse, prælatæ fecunditatis & bonæ indolis opinione, doli amplæ & divitiis, quæ ex Connubiis aliarum sperari potuissent. Igitur ad studium genealogicum excolendum inservire possunt Henningii *Theorum Genealogiarum*, non solum Familiarum illustrium origines propagine inve, sed & brevem iis adjunctam historicam descriptionem exhibens, *tribus voluminibus in fol.* Paris utilis Nicolai Rittershusii *Opus Genealogicum* & Albtzii *schola genealogica*. Nec spernenda industria Melanchthonis in *Clemente Carminis*, & Davidis Chytræi in *Saxonia sua*, ubi plezarumque familiarum illustrium Stemma ac prosapiam accuratissime deduxerunt. Verum quia hi Auctores, partim non ubivis deprehenduntur ac rari sunt, & tantum in magnis controversis ex genealogia accurata dependentibus soleant non sine magna industria queri ac consuli; Partim etiam remotiores a nostris temporibus; hinc recentiores Genealogia cum iis

conjungendæ, quo pertinent Dn. Imhoffii *Natura Pœterum S. R. Imperii* ad nostra usque tempora in novissima editione (quæ semper quærendæ sunt in hoc studio) de ducta. Sic satis etiam elegantes sunt & novæ Dn. Lohmayeri *Tabula Genealogica*, Qui autem compendia amant, & pro incipiente hoc studium faciunt *Tabula Genealogica* quæ a Dn. Pfeffingero *Petrario suo illustrata*, ut vocat, sunt additæ, it. *Die Durchlauchtige Welt*; alii quæ minorioris operæ. Unum fere omisitsem, qui tamen reliquis præstare videtur, Venerandus Dn. Philippus Jacobus Spener, qui in *Theatro Nobilitatis Europæ*, *Syllage Genealogica* non solum *Genealogiam*, sed & *Heraldicam* cum illa merito conjungendam instruit, peculiari opere *Heroldico*, cui addi poterunt Hœpplingius *de jure Infignium Et Armerum*, Bœcklers *Wapen-Kunst*. Elegans etiam in hoc studiorum genere est, *la Science des Noblesses, ou la Nouvelle Méthode du Blason* par Menestrier à Paris 1691.

§. 25. *Geographia* porro res publicum Germanicum non parum adjuvat. Equidem quatenus hæc disciplina versatur circa adfectiones terræ eas, quæ sub mensuram cadunt, Mathematicum ejus opus est. Ubi vero circa divisionem terræ occupata est, cujus superficies modo a natura, modo ab arbitrio hominum incertas partes distributa est, insignem habet affinitatem cum historia, & unum ejus oculum constituit; uti *Chronologia* alterum. In primis vero Germania variæ circa has divisiones finium, vicissitudines experta est, ut nulla in re obscurior & difficilior sit ejus historia, in qua eruenda merito *Comagi*, *Marini*, *Siluri*, *Styphii*, industria magni faciendæ est. Nec loquor solum de fini-

finibus, ut & denominationibus Provinciarum Germaniæ, prout tempore Romanorum a Tacito & aliis in-
 umbrantur, sed de varis divisionibus mediæ ævi tem-
 pore Carolingorum. Ab accurata hac inquisitione fini-
 tum & terminorum dependent multe illustres contro-
 versie quæ veteris Regni Aoftracici finibus ex moventur ab *Cassano, Putano, Auberio* & aliis Gallis. Recentiora
 tempora si spectes, accurata geographica notitia Pro-
 vinciarum multum conducit, vel ad gerendum bellum
 vel prompte excipiendum, quomodo commercia, quæ
 anima sunt status, faciliora & frequentiora sine reddenda.
 Huic usui inserviunt apprimè Mappæ Geographi-
 cæ, si quæ accuratæ & speciales alicujus Provinciæ
 adhibeantur. Nec inutilis liber est Petri Bertii *de Ger-
 mania seu O' Provinciarum, tribus tomis in 12.* Reliqua huc perti-
 nentia plena manu tradit *Ruchelius Ocio Novissimæ, c. 1.*, ubi
 etiam inter alia commendat Marquardi Freheri *Origines
 Palatinæ*, Boxhornii & Menagii *Origines Galliarum*, Pontaoi
Franciarum, Roberti Sheringhami *Origines Anglorum*, Reine-
 ri Reineccii *Origines Brandenburgicæ*, quod in iis multa non
 modo ad historiam, sed & Geographiam veterem re-
 centioremque pertinentia, juriq; publico Germani-
 co inservitura vel adminiculatura deprehendantur.

§. 16. Accedimus ultimo loco ad *Chronologiam*,
 cujus notitia, & ad res ad Jus publicum pertinentes &
 Autores de illa veritate testantes necessaria est. Sic rui-
 tum ad juris publici disciplinam prodest, ut noris quid
 ante Carolum M. quid illo imperante, quid postea con-
 rigerit, quando Imperium Occidentis ad Germanos
 translatum, Ducatus & Comitatus hereditarii facti, jus
 sacro-

sacrorum omne Cæsaribus ereptum, periodus superioris territorialis, & sexcenta alia unde satis probari potest. quam cynosura Chronologica opus sit Oceanum historiarum & juris publici navigantibus. Potest vero in genere hic ducem sequi *Josephum Scaligerum, Ezechium Cæsarium, vel Dionysium Petavium, aut ex recentioribus Marbanius, Roscius* aliosque. In specie vero quo ad res Germanicas utile est *Marquardi Bechero Dinstertium* in plerosque, quos superstites habemus, Chronologos, Annalium Scriptores & historicos potissimum rerum Germanicarum. Sic etiam elegans est labor laudati *Rachelli*, qui *Cap. XXIV. Introd. ad Jur. Publ. Chronica & historicos* pro ut incipiunt & finiunt, secundum seculorum & annorum seriem ordinavit.

DISSERTATIO II

De

LEGIBVS IMPERII

FVNDAMENTALIBVS.

SVMMARIA.

Leges veterum Germanorum, & formæ Imperii Germanorum ut
quæ ad Francorum Monarchiam, §. 1.
Initium legum fundamentalium totius Germaniæ quæ cadunt in ratione
Germaniæ sub Ch. duodecimo M. & Carolo M. §. 2.
Sunt cognitiua huiusmodi status Germaniæ, si vide de legibus publicis non
potest indicari, §. 3.
Obsequium Imperiale origo, indoles & præmissa, §. 4.
Quare leges scriptæ statum publicum immutent obsequium vestitus
sunt scriptæ additæ, §. 5.
Origo Capitulationum Cæsarearum §. 6.
Nunc asserat non huiusmodi patriæ illorum opus, qui Capitulationum ve
stigia ante Carolum V. extare negant, §. 7.
Causa in prima silentio Capitulationis Caroli II. præscripta sit, §. 7.
Electores ab eo tempore sit in Capitulationibus, consuetudo vindex
iuris, §. 8.
Quando & quibus Comitibus reliquis fiat in intercessionem huiusmodi ve
nere voluerint, §. 9.
Speciminibus præsentium Comitum perperam Capitulationum consi
derandi quare collapsa §. 10.
An propriæ Capitulationes post Infr. P. consilia pro legibus publicis
non sint habenda, §. 11.
An Capitulationes de regis Maiestati Imperatoris & inter & consensu et a
statu, & imperio nonnullarum avariar, §. 12.
A. Nulla quamvis iura incerta, qui illas illustraverint, an mutari
possint? §. 13.
Necessitas legum quid sint, quæ eriguntur, §. 14.
Leges de regibus editæ, & nonnullarum adiutorum, §. 15.

A

Alate-

Matia Rescriptum, seu obligandi, censentes. §. 16.

Constitutio Pœni publicæ, origo eadem, pœna etiam eadem violentia. §. 17.

Pax evangelica, effectus reformationis. §. 18.

Mors Europæ ex Reformatione Religionis, Bellum Schmalkaldicum & inde secuta transactio Passauiensis & pœ evangelicæ. §. 19.

Propositio belli tricenarii, status Germaniæ, character Ferdinandi II. §. 20.

Reformationis Pat. Westph. tribus religionibus consensum. §. 22. an præterea Princeps nullam aliam religionem tolerare debeat? ibid.

Pœni religiose descriptio & votum pro eius continuatione contra evolutores omnium religionum homines. §. 22.

An leges fundales in classum publicarum legum Germaniæ veniant? §. 23.

An Canonum Ius? §. 24.

An Iura Civitas Romanæ? §. 25.

§. I.

Germaniam nostram nunquam sine legibus fuisse, etiam eo tempore, ubi Tacito teste, *visi* pariter ac *feminae* secreta literarum ignorantes, elegantissime probatum dedit ill. Dn. Stryk. in *ff. Hadrian. ff. Diffini. posth.* §. 1. *ff. Hociamen* fatemur iubentes, illas constituisse magis in bonis moribus & consuetudinibus iustarum legum sancte observatis, quia alias ipsorum societates nullo modo consistere potuissent, quam in sanctionibus scripto comprehensis. add. B. Conring. *de Orig. Iur. German.* Cap. 1. *ff. pp.* Attinebant autem hæc communia placita tantum ordinem vitæ populi aut provincie, cuius limites non egrediebantur. Indoles enim populorum Germaniæ non aliter ferebat, quam ut quilibet populus sub suis quisque principibus aut Ducibus, magis suadendi autoritate quam iubendi potestate polleentibus, sterilius degoret, nulla communis Reipublicæ compage adunati. Hinc *antiqui* Eburonum, Gentis Ger-

Germanæ Cis-Rhenanæ, Rex apud Cæsarem *lib. 5.* libere profectus, *suæ esse imperiæ curam dedit, ut non minus in se haberet curæ multitudinem, quam esse in multitudine, & Tacitus cum lib. 14. annal. memorasset, Frisios a Perennis & Alarigo regi, adicit prudentes & ob quantam Germani regnarent.* Vbi vero hoc laxum imperium Germanorum tempore pacis sic sitis bene se habebat; ita eos minus aptos reddebat ad resistendum Romanis, hostibus eorum libertatis. Hinc idem Tacitus ex vero censet in *cat. Agricola cap. XII.* nullos Daos immortales melius laquei potuisse Romanis hac dissimulatione politica Germanorum, alias acrior Asiæ regno libertas Germanorum Romanis nimis grauis futura fuisset.

§. II. Durauit vero hic status Germaniæ usque ad tempora Francorum imperiū sub Clodouo M. & postea Carolo M. Prouit enim princeps aliquis aut validæ ac præpotenti genti vni aut pluribus imperauit, ita præ aliis conspicuus fuit. Talis temporè Iulii Cæsaris *Ariouistus*, Augusti *Arminius*, illustris ille Chersonesorum Dux apud *Tacitum*, (nam præter hunc nullum virtutum suarum præconam nactus, Græcorum annalibus ignotus, qui sua tantum mirabantur, Romanis haud perinde celebres, quia vetera extolles et in more habebant, recentium incuriosi) & ipsius Caroli M. tempore celebris præ aliis *Tassilo* Boloanæ, & *Virekindus*, Saxonum, siue Reges siue Duces. Vnde nullo negotio potest concludere licet, nullas eo tempore leges publicum statum totius Germaniæ concernentes latas fuisse, priusquam auspiciis & felicitate armorum Francorum sub *Clodouo M.* magna Germaniæ pars ad Thuringiæ fines vsque Francici nominis Maiestatem comites agnosce re cogeretur, & tandem sub Carolo M. deuictio *Tassilone*, & *Virekindo* in vnam Germaniæ coaluisset Rempublicam, conf. *Cæsari in. Fastener. de Supremat. Præst. Imp. c. 14. seqq.* *Conring. Diss. de Imp. Germ. Cuius.* Ex eo tempore Ducum & Comitum dignitas aliquamdiu temporaria, sub Carolo M. & Successoribus, inertia Successorum, hæc editaria facta. Inde, successu temporis Ducum Principumque potestas, olim non nisi præcæsa (loquor ex communi hypothetici *Conringii*, *Montzambani*, *Kulpisii*,) & iure Magistratus exercita, tandem maiestatis æmula euasit, superioritatis territorialis nomine imbuta, nomine.

potius quam re a Maiestate disceperant, conf. Huber. *de Constit.* lib. 1. c. 3. §. 19. Accessit Caroli V. tempore angens illa mutatio circa sacra., Protestantibus Principibus Germaniæ plenissime hac potestate restituta. Hinc Ducum Principumque Germaniæ ea iam est auctoritas, vt singulorum idio iustar aliquod Reipubl. pax se ferre, & unitati Reipublicæ exiguz, reliquæ superesse videantur, conf. Ruchel. *Diss. de Capis, & Indiv. Nationum* c. 1. §.

§. III. Igitur a Carolingis legum fundamentalium Imperii prima periodus incipienda est, deducenda postea per seculorum sequentium sciem mutationemque status sub illis. Vt enim alibi fufius demonstratum est, mutatio status iustet mutationem tacitam legum vid. *Diss. 1. §. 12. & Diss. de Mutat. A. Solla §. 7. seq.* Hinc indoles & natura legum publicarum fundamentalium sine cognitione historica sacra Germaniæ, vix aut alimodum imperfecte cognosci potest. Nam quod alicubi notat, Hobbius in *Leuenhorst*, nihil iactari frequentius, nihil interius intelligi rariis quam leges fundamentales, suo modo applicari potest etiam ad leges publicas Germanicas. Equidem quid in genere legum fundamentalium nomine veniat, quæ natura & indoles earum sit, solide copiosius persequitur Huberus *de Jur. Civ. Lib. 2. Tit. 3. c. 5.* Ad Germaniæ vero leges publicas fundamentales quod attinet, indoles ipsarum est, vt versentur circa statum Civitatis Germanicæ eiusque Imperantes. Vt autem leges fundamentales sunt constitutiones quæ in fundando Imperio, ante plenam eius translationem, stabiliuntur, ut iuxta eam Reipublica exerceatur; Huber. *l. c.* Ita in specie leges Germanicæ publicæ vel pertinent ad Civitatis Germanicæ unitatē, vel ad eius maiestatem. Eum vero quæ pacta circa statum Civitatis publicum tunc Regem & populum sui iuratum in ynam civitatem coalescet Germaniæ sub Carolingis, iudicet aut istius non satis memorie prodidit. Et cum coniecturis hic omnino locus superest, ortæ duæ illæ hypotheses. Vna Fustkenem *de Supremat. Princ. Germ. Cap. XIV. XV. XVI. XVII. XIX.* Principes denique in fidem tantum acceptos relictos fuisse in duobus, conditione imperis fœderis velius, quam subiectionis, aduocatis tamen Comitibus & missis, et eo facilius in officio contingentur.

tur. Altera Lehmanni & Chroq. *Epistol. lib. 2. cap. 11. Göttingh. Diss. alleg. Monzambani de fide, Imp. 2. 111. Kulpisii de Jur. Legat. cap. VII. §. 1. leg.* quæ de communis & §. *præed. 2. recensita.* Inde-
rim ex utraque opinione apparet, non plane nulla libertate gau-
diæ esse Germanos sub Carolingis, & Proceres eorum non exclusi-
tos fuisse a Comitibus & summa rerum, vi hæcena, hoc doc-
cet satis euidentes. Hi enim mori maiorem inhaeserunt in Re-
gum & Ducum constitutione, in Comitibus agendis, & quæ alia
statum publicum spectant, ut colligere est ex lego. *Saxia, Altes-
mannorim, Barwalderum, Ripuariorum & Capitulantis Dago-
berti Regis ac Successorum. Dn. Schult. J. P. lib. 1. tit. 1. §. 3. Verum
tem §. 1. in compendio capita municipalia vidimus, prout statum
Imperii mutatus, ut aliter ad alia leges fundamentales, inter alia
per totos & Statum condita.* Subobscurus hæc primo indigita-
tum voce *obseruante Imperialis*; cuius exordium a prima Germani-
æ nonum origine libertatis respiciendissimorum, progressus vero a
Carolingis derivandus est; soborante discursum sequentium so-
culorum usu. Fædæ vero illæ capita quæ partim obseruantia
natebantur, partim alio iure, in *Capitulis*, & tandem clarius in *Ge-
neralibus*, vi pactorum publicorum, statuta sunt. *capit. 1. d.*
§. IV. Antiquissima igitur legum publicarum Germaniæ
videtur esse obseruantia Imperialis hæc dictio. Perseuerante
quæ vocem latine commode offerri vix posse, existimat Schott-
ius *de singular. apud, Juris German. in præf. Definiendi* posset
quod sit tacita consensio, ab Imperatore & Statibus, & aliquan-
do ab his solis ducimus vsu imita, quæ varia totius Imperii vel
Statuum iuxta, nec non operando modum concordentia determi-
nantur, prout *Diss. nostr. de Stat. A. Bull. §. 1. 1. Origines obser-
uantia ab iudicio populi Germanici, omni tempore consuetudini-
nex amantia derivat Kulpisius in Dissert. de Obseruantia Imperialis*,
quæ inter ipsius *Dissertat. Jur. Publ. selectas Argentorati 1723. & dicitur*
extrat, sed loco allegato, iam indicam, non sufficere hanc ratio-
nem, nec proximam esse, cum potissimum ratio ab imperii rati-
onem alium agendi modum desiderante derivari debeat, add.
Goldast. tom. 4. Capit. Gregor. Imper. Victor. Epist. Jac. Publ. Lib. 1.
cap. 1. §. 7. Pluraque igitur capita legis publici intinabula debe-

libros optatum reparaturus Kulpisio *ad Monach.* c. 1. §. 2. Maximilianus II. Capitulationem autem, quam Linius & Carpiovius *de Leg. Reg.* mutilam & imperfectam ediderant, integram nunc exhibuit ex Archivio Palatino nobiliss. Dn. Thotomaeus *ex de Bullis, Societatis Josephi Capitularis* notis illustrata est a Dn. Frisio *de Lipsia*. Quae ratione autem, conveniant discrepantiae inter se denique, vno obtutu perspicui potest in Dn. Mülleneri *Capitulatione Harinovera.* c. 1.

§. VIII. Ceterum a tempore Solemnium Capitulationum portio essentialis negotii electionis habita fuit ab Electoribus confectio Capitulationis, Mogunino vixote Decano Collegii Electoralis solum moderante. Hinc nec ipsi Imperatores, si vivo eo Rex Romanus eligendus est, in negotio Capitulationis quandam partem concedunt. Linius *1 P. anno 3. lib. 1. not.* Rerum Bohemae utiam haecenus exclusum fuisse a deliberationibus de Capitulatione consocienda experientia comprobant, conf. etiam Linn. in *Pentagon.* Cap. fol. 4. n. 3. Rachel. *de Capit.* fol. 1. n. 3. Rachel. *de Capit.* cap. IV. §. 6. 7. Conring. *de Capit.* §. 21. Manserant porro Electores in quavis possessione capitulationes consociendi exclusi, reliquis statibus a tempore Carolo-V. usque ad Rudolphum II. obitum, per integrum seculum. Post huius obitum quidam ordines facultatem hanc Collegii Electoralis deum impetrare coeperunt, non dum tamen mox consummatis flagrantibus acta est in Comitibus, quantum quidem videre est ex Hippolyto *Lapide de Rer. Stat. P. 1. Str. 1. c. 15. Linn. ad Capit. 16. Pologon. Str. 1. 11. n. 3. Conring. de Capit. §. 3. Rachel. de Capit. c. 3. §. 4. Burgoldensis S. Oldenburger. p. 3. Diss. 3. ad Inst. Pat. Libris quae apud Lundolp. tom. I. lib. publ. lib. 1. c. 3. lectantur. Tandem veto cum pax Westphalica concederetur, ut diu agitur inisterent, inprimis Evangelici, exstimantes iura Suii bini semper in ambiguo fore, nisi contingantur certa perpetuae capitulationis formulae ex Imperatoris omniumque Statuum consilio sinedenda, planeque innotuabiles, nisi mutata temporum ratio, de iudicatis Reipubl. id postularet. Cum autem Sueci huius Ordinem pastusque inaperent, cum ex Dn. Pufendorffio *Comm. Rer.**

Succur. XIX. §. 3. *Landorp. Altes. publ. com. V. L. XL. cap. 115.* Dn. Pfanneri *Hystor. Pat. Westphal. lib. 3. c. 35.* perspicere est, in *Instr. p. 16. Artic. VIII. §. habebatur*, constitutum, ut in proximis Comitibus de cetera constantiq; Cæsarea Capitulatione ex omnium Statuum consensu concipienda ageretur.

§. IX. Magna animorum nuda ventilata sunt propterea hæc res in sequentibus Comitibus Ratisbonensibus 1653. conf. A. der *Gründ. Westf. 3. c. 3.* Dn. Pfanneri. *Hystor. ber. Comit. lib. 2. Rachel. Or. Nostrom. cap. IX. p. 45.* Et cum res exitum fortiri non posset, Electores iure suo pristino vti Augusti Vindelitorum Ferdinandum IV. elegerunt, Ordinibus indicantes se eorum monita in Capitulatione tentura non neglecturos. Sed quia omnia ipsorum monita Capitulationi non inserta deprehendebant Statum, acriter in eisdem Comitibus negotii huius finem versarent, sed irrito conatu. conf. *Pasendorf. Hystor. Frederici Wilhelm L. II. §. 40.* Cum igitur postea 1661. Leopoldina Capitulatio sub incede esset, nec ad illam reliquos Status admagis e vellent Electores, quia perpetua Capitulatio in Comitibus, quæzibi non essent, consensu diceret, *monita* suaverum Ordines exhibuerunt Electoribus (quæ inueniuntur In der *Gründ. Westf. part. 3a. p. 1.*) addita protestatione, se Capitulationem pro lege publica habere nolle, nisi capitulatio extenore pacis Westphalicae consensu, ut ipsa protestatio legi potest apud laudatum *Auctorem der Gründ. Westf. 4. alleg. loc.* conf. *Pasendorf. alleg. hystor. Lib. VIII. §. 26.* Verum cum nec sic res ex placito Ordinum succederet, in sequentibus Comitibus 1663. quæ adhuc nouo exemplo diuante, acriter res iterum est agitata. Post has disceptationes spes fuit, rem confectam in 1664. Nam a Collegio Electorali specimen perpetuæ Capitulationis adnotatum reliquis Statibus exhibebatur. Ast cum res fere ad exitum perducta credidatur, ipse exutus siue *prologo* Capitulationis initium notatum disceptationum fuit, sed & de *prologo* postea orta litigia sunt, donec tandem metus armorum Turcicorum & Gallicorum negotium hoc interromperet, ac deliberationes Comitiales ad salutem patriæ diuiteret. Ceterum nec ipsorum Ordinum harmonicum consensum, circa capitulandi sus sibi afferendum, fuisse,

DISSERTATIO III.
De
ORIGINE, FINIBUS ET PRÆ-
TENSIONIBUS IMPERII ROMANO-
GERMANICI.

S U M M A R I A

- O** *Rego Imperii Germanici IV. periodis includitur, §. 1.*
Status Germaniæ sub primis Cæsaribus Romanis, & Origine gentis
Francicæ, §. 2.
Constantinus M. & Theodosius M. rursus Imperii Romani insigniter ma-
surarunt, §. 3.
Reversatur occasio qua Regem Langobardorum & reliqua Italia ad Fran-
cos pertinet, §. 4.
Pipini & Caroli M. auxilio Pontifici præstata, & quid Patriatus digni-
tas fuerit, §. 5.
Titulus Imperatoris a Carolo M. acquisitus quod imperium Regibus com-
muni apud, Pontificem & Urbem Romanam subditiæ plene se-
lissi Carolo, §. 6.
Quæ turris, qua Justitia Caroli M. hæc acquisierit, & mansilio ejus-
dem cum Grecis Imperatoribus, §. 7.
Rexna Francorum post Caroli M. obitum, §. 8.
Stirps Carolingia in Germaniæ excolle, ex Saxonicis electi Imperato-
res, §. 9.
Otto M. est fundator Imperii Germanici §. 10. Explicatur apud commu-
niæ, Carolam M. Germanis acquisivisse Imperium, ibidem.
Otto III. confirmatus bene dignitatem, post ejus mortem decreverunt Im-
peratoria potestate, §. 11.
Transitum ad fines Imperii & inde ortus præcessionis circa provincias adu-
lati, §. 12.
Præcessionis Imperii circa subjectionem sedis Ratis, §. 13.

- Mortua Rexssiam, in obsequiis, duxerunt, §. 18.*
Confessio Pacis publica, eisdem condem, panace nova eisdem violato-
rii, §. 19.
Pax religiosa, octavo reformationis, §. 19.
Ultima Europa ex reformatione Religiois, Bellum Schmalcaldicum &
inde sortita tractatus Passawensis & pax religiosa, §. 19.
Præparatio belli tricenarius, statum Germania, character Ferdinand-
us II. §. 20.
Instrumentum Pacis Westph. tribus religionibus consilium, §. 22. an pro-
pterea Princeps nullam aliam religionem tolerare debeat? ibid.
Pax religiosa descripta & utrum pro eius continuatione contra turbu-
lentes omniacum religionum bonitate, §. 22.
Antiquæ feudales in classem publicarum legum Germania veniant? §. 23.
An Canonum Ius? §. 24.
An Iura Consilia Romana? §. 25.

§. I.

Germaniam nostram nunquam sine legibus fuisse, etiam eo tempore, ubi Tacito teste, viri pariter ac femine secreta literarum ignoraverint, elegantissime probatum dedit illi. Da. Stryk. in *Ps. Mederi. f. Dissert. præl. §. 1. segn.* Hoc tam faciemur lubentes, illas consiluisse magis in bonis moribus & consuetudinibus instar legum sancte observatis, quia alias ipsorum societates nullo modo consistere potuissent, quam in sanctionibus scripto comprehensis. add. B. Conring. *de Orig. Iur. German. Cap. 1. segn.* At timebant autem hæc communia placita tantum ordinem vnius populi aut prouincie, cuius limites non egrediebantur. Indoles enim populorum Germanie non aliter ferebat, quam ut quilibet populus sub suis quisque principibus aut Ducibus, magis suadendi auctoritate quam iubendi potestate pollicentibus, seorsim degeret, nulla communis Reipublice compage adunati. Hanc *antiqua* Eburonum, Gentis Ger-

Germanæ Cis-Rhenanæ, Rex apud Cæſarem *lib. 5. libere profectus ſua iſſempria ciuimodo, ut non minus in ſe haberes iuris multitudine, quam ipſe in multitudine, & Tacitus com. Ob. 14. annal. memoraliſſi, Friſios a Perſice & Melorigerègè, adiecit prudenter in quantum Germani regnauer. Vñ vñ hoc ſacrum imperium Germanorum tempore pacis ſic ſua bona ſe habebat; ita eos minut apros reddebat ad reſiſtendū Romanis, hoſtibus eorum libertatis. Hinc ſidem Tacitus ex vero cenſet in *lib. Agricola cap. XII.* nū Deos immortales melius laudari putuiſſe Romanis hac diſſociatione politica Germanorum, alias acrior Aſiæ ſic regno libertas Germanorum Romanis nimis grauis futura fuiſſet.*

§. II. Durauit vero hic ſtatus Germaniæ uſque ad tempora Francorum imperiū ſub Clodougo M. & poſtea Carolo M. Prout enim princeps aliquis aut valide ac præpotenti genti vni aut pluribus impetauit, ita præalū conſpicuus fuit. Talis tempore ſula Cæſaris *Ariſtides*, Auguſti *Arminius*, illuſtris ille Cheruſcorum Dux apud *Tacitum*, (nam præter hunc nullum virtutum ſui ſui præconem naſtus, Græcorum annalibus ignotus, qui ſua tantum mirabantur Romanis haud perinda celebris, quia vetera extollere in more habebant, recandū incurioſi) & ipſius Caroli M tempore celebris præ alius *Taſſis* Boioariz, & *Furibodus*, Saxonum, ſua Reges ſua Duces. Vnde nullo negotio porro concludere licet, nullas eo tempore leges publicum ſtatum totius Germaniæ concernentes latas fuiſſe, priusquam auſpicui & felicitate amorum Francicos ſub *Clodougo M.* magna Germaniæ pars ad Thuringiæ fines uſque Francici nominis Maieſtatem comiter agnoſcere coegeretur, & tandem ſub Carolo M. deſuncto *Taſſis* c. & *Virekindo* in vnam Germaniæ coaluiſſi Rempublicam, conſ. Cæſarum *Furſtener. de Supremat. Princ. Imp. c. 14. ſeqq.* *Conring. Diſſ. de Imp. Germ. Quæſt.* Ex eo tempore Ducum & Comitum dignitas aliquamdiu temporaria, ſub Carolo M. & ſucceſſoribus, inertia ſucceſſorum, hereditaria facta. Inde ſucceſſu temporis Ducum Principumque potestas, olim nonniſi præcaria (ſiquis ex communi hypotheſi *Conringii*, *Montambani*, *Kulpſi*,) & iure Magiſtratus exerciti, tandem maieſtatis æmula euasi, ſuperioritatis territorialis nomine imbuta, nomine

potius quam re a Maiestate discrepans. conf. Huber, *de Cuius*, lib. 1. c. 3. §. 19. Accessit Carol. V. tempore ingens illa mutatio circa Sacra., Protestantis Principibus Germaniæ plenissime hac potestate relictura. Hinc Ducum Principumque Germaniæ iam est autoritas, ut singulorum idcirco iussu aliquod Reipubl. præ se ferre, & vnitati Republicæ exiguae reliquæ superesse videantur. conf. Rachel, *Diss. de Capu. & mōdo Natiōis*, c. 4.

§. III. Igitur a Carolingis legum fundamentalium Imperii prima periodus incipenda est, deducenda postea per seculorum sequentium seriem mutationemque status sub illis. Vt enim alibi fusius demonstratum est, mutatio status infert mutationem tacitam legum vid. *Diss. 1. §. 12. & Diss. de Mutat. A. Bullæ §. 7. seq.* Hinc iudoles & natura legum publicarum fundamentalium sine cognitione historica sacre germaniæ, vix aus admodum imperfecte cognosci poterit. Nam quod aliquibi notat Hobbius in *Leuitatione*, nihil rectius frequentius, ubi inmetum intelligi iam quam leges fundamentales, suo modo applicari potest etiam ad leges publicas Germanicas. Equidem quod in genere *legum fundamentalium* nomine veniat, quæ natura & indoles earum sit, subito copioseque persequitur Huberus *de Jur. Civ. Lib. I. Bell. p. 115.* Ad Germaniæ vero leges publicas fundamentales quod attinet, iudoles ipsarum est, ut videretur circa statum Civitatis Germanicæ eiusque Imperantes. Vt autem leges fundamentales sunt constitutiones quæ in fundando Imperio, ante plenam eius translationem, instituti sunt, ut iuxta eas Republica existeret; Huber. *loc. cit.* Ita in specie leges Germanicæ publicæ vel pertineant ad Civitatis Germanicæ *antiquam*, vel ad eius *mutationem*. Enim vero quæ pacta circa statum Civitatis publicum inter Regem & populum sunt instituta, ut nam civitatem coallesceret Germania sub Carolingis, ruditas aut istius non satis memorie prodidit. Et cum coniectura hæc omnino locus super sit, oritur dux illæ hypotheseos. Vna Partiseveni *de Supremat. Princ. Germ. Cap. XII. XV. XVI. XVII. XIX.* Principes electores in hæc tantum acceptos relictos fuisse in ditionibus, contra, non repugnat fidei ceteris, quam, suspectioribus, aduocatis tamen Comitibus & missis, ut eo facilius in officio continerentur.

hinc obseruantiz Imperiali: Apposite hanc in rem disserit Excellentiss. Dn. Cocceius in *monitijs promissis Inraprad. Publicis* §. 2. *Inter postulum Regni Germanicæ, nulla olim lege comprehensum, non ab alio fere promissu auersitur, quam a longinqua consuetudine; quæ quid est quam antiquitatis Germanicæ historia? ex hac promissa tum ea, quæ sacris postea comprehensa, sed debita sunt, ducidi, tum cetera hauriri ac capere necesse est.*

§. V. Quia autem sola hæc obseruantia eiusmodi determinatio suis non creabat difficultatibus, & nunc pro habidine aliis ad eam promouebat, alter repudiabat, hinc successu temporis, leges & conuentiones publicæ scriptæ fuere superadditæ. Antiquissimæ ex illis veræ sunt *Capitula* quibus succedendi modum definebant & legendi intemperabant Proceres Regni Germanicæ, conf. imprimis Dn. Schilt. *Instit. Jur. Publ. Lib. I. tit. XI.* Origine eorundem ex populorum Germanicorum adamata libertate, vñ supra ex Tacito *de Morib. Germ. c. XI.* adductum. Inde surgens Francorum gentis potentia ad Comitum Suetum tam Ecclesiasticorum quam Secularium iurum fuit restricta, & legum sanctorum non absolute penes Reges fuit, sed ad consensum & approbationem ordinum alligata. Probat hoc doctè Schilterus ex *Legibus Salicæ, Burgundicæ, Alemannicæ, Capitularibus Francorum Caroli M. Ludouici ppi & aliorum.* Sigillatim vero diuiso Imperio inter Ludouici pii filios; A. C. 860. in *Pactis Consuetudina* Articulus X. velut Capitulationem generalem & perpetuam ad successores ipso iure, etiam si non semper expresse transmissam, continet, quæ obligauit & Rex Ludouicus Statibus Regni, *quod illorum communis consensu (comitiis) assensum præbere, veluti adiutorum & cooperatorum suorum, velit.* Huic Capitulationi p̄m̄tæ, sequentibus temporibus, pro rerum facie statuque ac Republice necessitate, subinde quædam addita, aut priora saltem expresse renovata, veluti sub Ludouico III. Arnulphi filio impuberi A. 900. Comado I. Imp. A. 922. Henrico IV. Ottone IV. Dn. Schilt. *Instit. I. P. lib. I. tit. 15. h. 4.* qui ad Conringium in *Animaduersis, ad Longep. P. 3. c. 11. §. 4.* promocat, sed nil talium mihi contigit ibi inuenire, hinc puto ipsum §. 1. *eiusdem cap.* indigere vo-

lunt.

huisse. add. Rachel. *Dissert. eleg. de Capitular. Cap. XI. §. 5.*

§. VI. Vnde oppido liquet, Capitulationum origines altius repetendas esse, quam vulgo fit, & hospites se prosterni in monumentis patriis, qui vestigia Capitulationum ante Carolum V. non extare, existimant. Equidem de solennibus Capitulationibus admitti potest, non vero, quasi antea circa modum regendi & alia capitalissimi Imperii nil sibi Status, per stipulationes publicas causissent. Rachel. *Orig. Nunc. reg. c. 10. p. 44.* Multo enim vetustiora tempora sunt, quibus Germani regere soliti sunt. Quam minmodum postea Imperio Regio verbis & scripto statuerunt, hunc obm fectio expellerunt, & quamvis principum Regum Francicarumq; additis fuisse Imperium, atque illorum qui hodie regnant, nondum tamen illud supra libertatem fuit. Interim, nec illud abulere animus est, veteris pacti & capitulationis circa isthanc rem adstrictioris & angustioribus terminis comprehensa fuisse, cum de reliquis Septuaginta tribus non expressis, per *Observationem unanimitatis* ab ipsis inde Reipubl. Germanicis originibus continuatam, satis prospectum videbatur. Abunde enim indicat Status illorum temporum & indoles Reipublicae, Reges in obedientiam hanc vetustam & communem legum & consuetudinum receptarum creatos & admissos esse, iuramento illorum in supplementi vicem ad sanctionem observationem horum capitulum accedente. add. Conring. *Diss. de Capitular. §. 10.*

§. VII. Cur autem Carolum V. expressis istis & prolixis legibus voluerint adstringere Electores, in causa erat istius Principis potentia / juveniles atque spiritus, quos solum illud *placuisse* satis arguebant, & ne patrimonii sui amplitudine averteretur, & videret, alio sibi modo gubernandam esse Germaniam quam reliquas nationes. Montamb. *de stat. Imp. Cap. 5. §. 1.* Rachel. *adleg. Diss. cap. 5. §. 5.* Semel receptum institutum, & si fortasse hae rationes non aequè urgerent, retinere usum, ne ampliora sibi indulgere crederent successores. Hinc Capitulationes continuatae usque ad hodierni gloriosae Iosephi electionem. Formulas autè istas a Carolo V. quo usq; ad Leopoldo Inuicti tempora, exhibuit Imauzus non solum, sed & notos illarum peculiarium opere, quod inter scriptos libros

libros optatum reputatur a Kulpisio ad *Atazamb. c. 7. §. 1. Maximilianus II. Capitulationem autem, quam Limburg & Carpevicius de Leg. Reg. mutilem & imperfectam ediderant, integram nosse exhibuit ex Archivo Palatino nobiliss. Dn. Tholomaeus ex. de Rulle, Secretarius Josephi Capitulatio notis illustrata est a Dn. Frisefio & Lotichio. Quae ratione autem conveniant discrepantiae istae se omnes, vno obtutu perspicui potest in Dn. Müldeneri Capitulatione Hartmannica.*

4. VIII. Ceterum a tempore Seleunium Capitulationem portio essentialis negotii electionis habita fuit ab Electoribus confectio Capitulationis, Mogantino vtpote Decano Collegii Electoralis solum moderante. Hinc nec ipsi Imperatori, si vivo eo Rex Romanus eligendus est, in negotio Capitulacionis quoddam partus concédunt. Litatus J. P. tom. 3. lib. 1. c. 10. Regem Bohemiae etiam hactenus exclusum fuisse a deliberationibus de Capitulatione coincidentia experientia comprobatur, conf. etiam Litatus in *Indignum. Caput. sect. 4. n. 7. Ruchet. de Capitul. sect. 1. n. 3. Ruchet. de Capitulatione. cap. IV. §. 1. 2. Conring. de Capitul. §. 21. Mansueti poro Electores in quæsa possessione capitulationis conciliandi exclusi reliquis statibus a tempore Caroli VI. usque ad Rudolphum II. obitum, per integrum seculum. Post huius obitum quidam ordines facultatem hanc Collegii Electoralis deum impugnant coeperunt, eundem tamen mox conciliis satisfecit res acta est in Comitibus, quorum quidem videtur est ex Hippolyto a Lapide de *Rur. Stat. P. II. Sect. 1. c. 13. Lappo. ad Caput. de Religion. Sect. IV. n. 5. Conring. de Capitulatione. §. 4. Ruchet. de Capitulatione. §. 1. Burgoldensi S. Oldenburger. p. 3. Diss. 5. ad Inst. Pac. Lib. 1. c. 10. quæ apud Lundon. p. com. I. Act. publ. lib. 1. c. 1. c. 1. Tandem vero cum pax Westphalica concederetur ordinis acius in iterum, iupimus Evangelici existimantes idra Statuum senape in ambiguo fore, oist controuentur certa perperasque capitulationis formula ex Imperatoris omniumque Statuum consilio sancienda, plauque immutabili, nisi mutata temporum ratio, de inde salutis Reipubl. ad postuleret. Cum autem Sueci huc Ordinem postulata saupessent, seu ex Dn. Pufendorfii *Comm. Rei.***

Succicar. XIX. §. 3. Lundoisp. Altor. publ. tom. V. L. XI. cap. 17. Du. Pfaooni Hylor. Pac. Westphal. lib. 3. c. 35. perspicere est, in Instr. pac. Artur. VIII. §. habentur, constitutum, ut in proximis Comitibus de certa constantique Celsa Capitulatione ex omnium Statuum consensu concipienda ageretur.

§. IX. Magno animum non ventilata fuit propterea hæc res in sequentibus Comitibus Ratisbonensibus 1553. conf. A. der Grund. Best. p. 3. c. 3. Du. Pfaooni, Hylor. her. Comit. lib. 2. Rachel. Os. Nouion. cap. IX. p. 45. Et cum res exitum fortis non posset, Electores iure suo pristino vsu Augustæ Vindelicorum Ferdinandum IV. elegerunt, Ordibus indicantes se eorum motum in Capitulatione futura non neglecturos. Sed quia omnia ipsorum monita Capitulationi non inserta deprehendebantur Status, acriter in iisdem Comitibus negotii huius finem viserunt, sed nullo eventum. conf. Pufendorf. Hylor. Ferdin. & Westphal. L. IV. §. 40. Cum illam postea 1618. Leopoldina Capitulatio sub incudem esset, nec ad illam reliquos Status admittere vellent Electores, quæ perpetua Capitulatio in Comitibus, quæ ibi non essent, conscribi deberet, monita sua iterum Ordines exhibuerunt Electoribus (quæ inueniuntur In der Grund. Best. part. 3. c. 3.) addita protestatione, se Capitulationem pro lege publica habere nolle, nisi capitulatio ex tenore pacis Westphalicae conscribitur, ut ipsi protestatio legi potest apud laudatum *durorum* der Grund. Best. 4. alleg. loc. conf. Pufend. alleg. Hylor. Lib. VII. §. 26. Verum cum nec sic res ex placito Ordinum succederet, in sequentibus Comitibus 1663. quæ adhuc nullo exemplo durant, acriter res iterum est agitata. Post has disceptationes spes fuit iam confecturi 1664. Nam a Collegio Electorali specimen perpetuæ Capitulationis adiutorum reliquis Statibus exhibebatur. At cum res fore ad exitum perducta credebatur, ipse exitus siue *epilogus* Capitulationis iurium novarum disceptationum fuit, sed & de *prologo* postea orta litigia sunt, donec tandem metus armorum Turcicorum & Gallicorum negotiationem hoc interromperet, ac deliberationes Comitiales ad salutem patriæ diuerteret. Ceterum nec ipsorum Ordinum harmonicum consensum, circa capitulandi ius sibi asserendum, fuisse,

vel exinde apparet, quod Status Pontificii Electoribus fere studium, atque ita numero suffragiorum victi sint. Proceffantes Principes, annotante hoc Rachelio *Op. Notum. C. IX. p. 45.* addantur quæ Monzimb. *de Statu Imp. cap. V. §. 2.* politice, sed more suo fuisse annotat, summa ad hoc etiam satis Patet ex Venetorum *Relazione Comitatibus ac rimosa rerum fuisse praestitum Comitatuum.*

§. XI. Disputi propterea meretur illa quaestio, an *postremis Imperamentis p. u. Capitulationem rem legum fundamentalem habent* (Dectioni) affirmatiue valde videretur obstat et protestatio vel comminatio potius Statuum; et quorum quam §. 9. adduximus. Interim tamen notandum, quod Electores protestantur se non suo, verum etiam aliquorum ordinum omnium nomine pacisci in Capitulatione cum uno Imperatore. Claret hoc innuunt verba Capitulationum Ferdinandi IV. Leopoldi & Iosephi. *Mit den neuseiden Unsern lieben V�tern/Obheimen und Chur Fürsten/verfetz und kaiserliche Fürsten und Stände des H. Röm. Reichs &c.* Præterea in allegato articulo VIII. §. habeantur Instrumenti Pacis deliberatio solum, & si fieri potest, decisio in futuris Comitibus promittitur, quia igitur res in Comitibus hactenus expediri ob varias figuras & specibus pollicorum negotiorum haud potuit, salua interim manenti iura, quæ vnaque pars se habere pretendit, Electoribus interim in possessione & exercitio huius iuris manentibus.

§. XII. Solent etiam Publicistæ occasione huius rei querere, an *Capitulatio deroget maiestati Imperatoris?* quæ quaestio a multis non citra importunam sollicitudinem conficitur hactenus. Sic ineptias Reinkingii & aliorum statuentium, Imperatoris maiestati augeri Capitulationem, instat legum Regia, apud Kulpin *ad Vinn. p. 72.* merito castigat selectioris ingenii Iohannes Rachelius *Ving. de Cap. aliorum cap. VI. §. 4. 67.* Nec minus inconcinna comparatio Carpeni in Comment. *ad Legem Regiam Germanicam.* Capitulationem intelligens. Nam *Lex Regia* veterum Imperatorum, si vnquam lata, de qua re cum *Schöcker* iam disceptari velle, præter iustitiam esset, e diametro Capitulationibus contraria. Hæc enim potestas Imperatorum restringitur & limitatur, illa veteri lege Regia ve-

vero absoluta & illimitata euadebat. add. Dn. Schwed. *I. P. part. general. c. 2. §. 16.* Verum quia in hac dissertatione de Legibus fundamentalibus Germanicis in se spectatis agere animus est, consilio abstinemus decisione huius quaestionis, praesertim cum infra *Diss. IV.* copiose de illa re agere commodior occasio erit.

§. XIII. Succedit igitur nunc *A. Bulla*, quae, Carolo IV. Imp. auctore, modum eligendi Imperatorem, iuraque Collegii Electoralis debuit. Quae, figuratur forma eiusdem, *ubi & quaelibet* confecta & reliqua eo pertinentia consulo praetereo, quia in omnibus libellis ista ad nauseam apparent. In specie vero doctus Dn. Tholemarus *Tr. de Aurea, Argentea, Cetera Bulla cap. 7. §. 1. & p.* elegantissime iam adduxit quae ad varia exemplaria eiusdem originalis, figuram & cetera spectant. Reliqua possunt hauriri ex *Limmet, Armano, Buxtorffio, Ramelino* & adhuc *Mylero, Buxtorffio, Crujo, Brechmanno*, Commentatoribus A. Bullae, vi & Canisso *indisferens Gallico ad d. 5.* Quod si enim haec exscribere animus esset, ex his & nonaginta possem alios publicistis, ueteres censuram turgissimum Monzambani *in pref. sui libelli*, quod haec annotae sit aliquis industriae specimen, nullius vero ingenii & iudicii. Ceterum quoniam capita A. Bullae ob mutatae temporum sequentium rationem hodie mutata sine & defensionem innumbrata, illa, collecta reperiuntur in *Diss. de Mutatione A. Bullae*, ad quam, ut & circa alia, quae hic possent tangi, me refero breuitatis causa.

§. XIV. Sequuntur *Recessus Imperii* qui sunt decreta Comitum siue leges vniuersales, in Comitibus Imperii tantum Imperatoris & Statuum consensu, de negotiis administrationem & conseruationem Imperii imprimis concernentibus, legitime constitutae & promulgatae. Dn. Schwed. *Inst. iur. Publ. part. Gener. c. 3.* Unde pariter, tam Casu quam Status per modum Constitutionis obligari quod omnibus legibus publicis commune est, hinc totum, fere nostrum ius publicum pectatum est. conf. *Maurit. de Reuss. §. 22.* Confirmant haec verba *Recessus de 1500.* *Höben* und *mit und gegen einander* deshalben in *Contractis* Weise vereinigt, *versprochen und versichert.* Hinc in casu dissensus inter Imperatorem & Statum, nihil agitur, *I. P. part. 3. §. 2.* ut ut dubiter de hac re.

Monit. d. l. §. 27. & Stemlerus, tum Imperitorem; vicissim Hippolytus Lepide, Status concludere posse, existimant. Nec mutae huic Conventioni obstat, quod solius Caesaris nomine publicentur. Nam hoc expressissimo verbo Curia fuit intentum, vti contra Fibigium obiurgat Mauric. d. dist. §. 6. Vocantur alios *Constitutiones Imperii*, & quo admodum obligandi eandem vim his tribuit Dn. Mauritius d. sp. de *Recess. Imper.* §. 7. quam habent A. Bulla, Constitutio pacis profana & eligiosa &c. Originem huius *Recessuum* Carolo M. peti posse, existimat Mauritius *ibid.* loc. §. 5. quens sequitur Dn. Pfeffing in *Prælat. illustr.* l. c. c. 2. §. 17. vbi ex Hincmari Rhemenfis *Epist.* 3. 19. suam sententiam corroborare cupit. Sic apud Goldastum *ibid.* l. c. 2. *Imp.* extat *Recessus* Carolo Imperatori concessus an. 890. vel iuxta alios 790. Verum bene annotat Vissarius, simulacra potius nostri quam Comitiorum & *Recessuum* dicenda esse, *Inst.* l. 1. p. l. 1. tit. 2. §. 10. Goldastus vero antiquitas circa fidem & authenticam veterum *Diplomatum* non omni exceptione maior est. Goldastum enim nimis credulum sepe fuisse, & pro Diana ranam sepius asserere in suis operibus, petrus hystoriarum patris abunde constat. Hanc & Gothof. Wendelin. *de Leg. Sacer.* cap. 2. acerrime iocuper Goldastum, quod ficta diplomata pro veris & authenticis ediderit, Eripsy Pfeffingerus cum Conringio, Obrechtio, Itero, Schultero hunc *Recessum* Caroli vt fictum iudicari *L. c. in IP. §. 3. in. 1.*

§. XV. Veteres igitur constitutiones, *videlicet Prima Constitutio Imperialis* compilavit Goldastus, in quo tamen Conringio & alii desiderant nimiam credulitatem, & quod interdum suppositas chartas pro authenticis diplomibus vendiderunt. Constitutiones autem recentiores quæ nomine *Recessuum* veniunt, variis editionibus pendierunt. Ultima Moguntina 1660. quam tamen suis mendis etiam scire, probet Dn. Schwed, l. 1. p. part. *Gener.* l. 2. §. 2. Nullius enim *Recessus* ab an. 1356. usque ad 1442. mentio in illa fit, licet Lehmannus in *Chron. Sp.* lib. 7. c. 23. Comitia 1359. 1398. iudicia fuisse, fidem faciat. Sic negotii constitutio de *Reintraetion*, cuius mentio fit in *Rec. Imp.* d. 1351. §. 26. & apud Goldastum p. 2. der *Reichs. Saßungen* p. 156. exhibetur, addita reperi-

peritur. Illud vero notabile est, quod Schütz. *I. P. vol. 2. disp. 4. lib. 1. de. & tradit*, Paulum IV. papam Recessus Imperii inter libros prohibitos etulisse, eaque de re Ferdinandum I. non semel conquestum fuisse. Testatur autem Dn. Schweder, se in Petri Suis Hystoria Concilii Tridentini, ad quam provocet Schützus, hoc non reperire potuisse, quod totum volumen Recessuum inter libros prohibitos sit relatum, igitur dici potest, in *indiem expurgatorum* forsitan nonnulla loca delenda relata fuisse a Pontifice. Ceterum qui concitus curatus Recessus nosse cupit, adeat Dn. de Andier *Corpus Recess. German.* quod ex Imperialibus variis constitutionibus in vnam volumen secundum Alphabeti seriem collectum est.

§. XVI. Quod si autem porro materiam Recessuum consideremus, illa ad tria Capita reuocari posse videtur. Nam agitur in illis (1) vel de Statu Publico Germaniæ, vel (2) de rebus iuristoris ab Cæsare & Statibus expediendis, vel (3) de legibus & negotiis priuatis ad Statuum subditos pertinentibus. Præter generis pleraque sunt, quæ in Recessibus occurrunt. Ad posteriorem classem pertinet, quando in Recessibus agitur de certo militum numero conscribendo, bello Turcico & aliis capitibus transiuntibus; & demique si in Recessibus inferantur res, ut subditi, medietati iis teneantur. v. e. quantitas vsurarum, materia tutelaris & in *Recess. nouissimo de 1654. Summaria remedia ad abbreviandum processum ordinarium*. vid. Dn. Textor *ad alium Recess.* Non solet autem temere de his rebus & legibus priuatis disponi in Recessibus, partim quia magni atque & publica solent adesse negotia, partim quia in legislatoriâ Statuum potestatem impingi non debet. Hinc istiusmodi Recessus rariore, nisi in casu ubi Statuum inter est, ut subditi eisdem legibus viuunt, quale exemplum præbet *Recess. l. d. 1654. §. 170. sequ.* Denique quomodo Recessus diuidantur, item conscribantur & promulgentur, ex professo agit Dn. Mauritius Lamb. *disserit. §. 10. 13. 22.*

§. XVII. *Constituto Paus profana*, (ut in ipsis legibus vocatur) inter leges publicas Germanicas potior etiam locum occupat. Fuit quippe aliquando Cæsarum auctoritas tam exigua aut nulla, ut sius inter Ordines extingueret, il-

DE LEGIBVS IMPERII

la non Iudicio ciuili submitteretur, sed precedere diffidione manu dirimeretur. Quæ res aniam præbuit tot arcibus extruendis quæ adhuc in colliculis cernuntur. vid. Spoidel *in fœd. v. Gausrecht*. Imprimis vero turbulētissimus Status Germaniæ fuit Seculo XIII. in fatali & infelici illo Interregno post Frederici II. obitum, vbi et tempora inciderunt, vt non tantum iure ciuili, sed & propemodum naturali, & inde ortus vinculum communis socialitatis, per diffidationes, inuasiones, depredationes protenus conculebatur. Miser hic Status Germaniæ durauit vsque ad Maximilianum I. Hic postquam primo inlatusset huic malo tollendo *Regimentum*, deinde in eius locum iurgesset *Indicium Camerale*, & Imperium in *Capitulis* distribuisse, ne sententiæ eluderentur, cessum paulatim illa violentiæ, & iudicii illius auctoritas inualefcere cepit, proposito *pacti publici* Edicto pena Banni seu proscriptiōis munito. Ille pax publice, Germaniæ det Land-Frieden, sepius Imperii Recensibus, Instrumento Pacis Recensu nouissimo ac Capitulatione Leopoldi & Iosephi conseruata est. Quæ si quis collegent, & Gassii duos libros de *pacti publici* & *Conringii de illam dissertationem de Indiciis Germania* 115 addiderint, huius rei cognitiōne effatim se instruere poterint. Rachel. *Or. Nouum*. p. 52. Hinc pax publica seu profane est pregmatica, sententiæ perpetuo valitura vniuersi Imperatoris & ordinum consensu promulgata, de sibi iniuncta vim publicam non inferendo, pena in illos constituta qui secus faciunt. vid. Dn. Schweder. l. 1. p. *part. gen. r. 5. §. 9.*

§. XVIII. Pacem pro se nem sine publicam excipit Pax religiosa. Origo pacis huius & Reformationis, quæ tempore Caroli V. contigit in Germania & Helvetiæ per Lutherum & Zwinglium, Antè illud tempus totus fœder Occidentis Romana Ecclesiæ ritus sequebatur, extirpatis & hæreticos crudeli supplicio effectis qui contra Pontificis nuntium vel hucere audebant. Nec sine supererant reliquæ purioris cultus, nisi epud Bohemias fratres Waldenses & alios Wiclef, Hussi, Hieronymo Pragensi doctrinæ addictos, Postquam igitur relatione Pontificum imperium ad summum festugum esset euectum, adeo vt superfluitiones mole sua laborare inci-

incipient, ac multis gemitibus oculatorum testibus veritatis (quorum copiam exhibent Flacius & Gerhardus in *Confessione Catholicæ*) melior Status Ecclesiæ Deo exoptaretur, tandem diuinis auspiciis duce Luther, tum & fœtis eodem tempore, opus Zwingli in Helvetia, regum papale excuti cepit. Quid mirum porro? quis progressus reformationis fuerit? quid diuinum? quid humanum? in insigni hoc opere fuerit, iam nil attinet inquirere. Si cui vero hoc nosse voluisset, ad eam *Historiam Lutherana* summo Viro B. Du. de Seckendorff aduersus Maimburgum Gallum ex Archiep. Saxonico-Ducali conscriptam; tum & Dn. Arnoldi Unpartheische Kirchund Reher *Historie* & part. III. & IV. Addu. ubi mutetur secundita quædam etiam reformationem attinentia.

§. XIX. Ingentes vero hanc Reformationem turbas dedisse, in trapezio, & trueni bella excitasse, iuæque nostrum publicum insigniter mutasse, peritus historiarum illius temporis non inñtiabitur. Nam cum post Lutheri mortem res inter Carolum V. religionis prætextu Germaniam subjugare cupientem & Saxonem ac Hassum, præcipuos Evangelicorum eo tempore, ad arma deuendisset, victoria altius bellipenes Cæsarem manente, vix erat, vt non exincta fuisset Evangelica Religio in Germania, vid. de hoc *Systema maiestatis* Horstedeus, & in compend o Buzgoldenf. *ad inst. P. part. 1. dist. 1.* tandem vero victoribus armis Mauritii Saxoniæ Electoris, qui et paci Augustanæ Confessionis addidit, quoniam Principum consultum fuit per Transactionem Passauensem. 1552. initam & Pacem Religionis 1555. in Bécotem, eamque A. 1666. Augustæ Vindelicorum altisque postea Recensibus Imperii confirmatam. Non vero sine singulari huius Germaniæ congru, vt tunc Imperatorum solum ornauerint Ferdinandus I. & post eum filius eius Maximilianus II. laudatissimi Principes & Religio Evangelicæ haud obiciue fauentes, minusque de ea libenter, quam alias moris est religioni Romanensium addidit. conf. Pauli Seruiz *histor. Conc. Tridensis. lib. 1.* Vbi autem ipsorum tempore non decissent immania & sanguinolenta consilia papicolarum erga euangelicos, horumque multi in latu, Hips-

Spauia, Gallia crudelissime necarecuri, in Germania tamen laudatorum Imperatorum moderatione tranquillum Euangelicæ religionis exercitum fovebat.

§. XX. Horum vestigia si præstiterint successores, Matthias & Ferdinandus II. Germaniæ bello, quo res infeliciores fuit quam regnum Troianum, esse potuisset. Et postquam Ferdinando II. bonis quidem Princeps, sed clero suo nimis obnoxius ac superstitiosus, quem neminem fuisse *potius* elogio ornat P. Lermman rebus *Finæ*, Edidit de a. 1629. bona Ecclesiastica reperiens, quæ post iustitiam possessionem a secularibus essent occupata, Germania plena velis ut suum exitum & bellum, iuebat, Sueco & Gallo in societatis, & prælia partem venientibus. Expecta tunc Germania est, quæ in lausperosa *Portus & Liga* vocabula sint, si non contra hostem extraneum, sed vias corporis omnes isthuc infirmitas. Euentus fuit, ut post multas iniurias clades, direptiones & depredationes, ornatum bellorum, fructus, tandem Monasterii ac Olobrugæ pax coalesceret, ubi inter alia iugum iura statibus plenissime concessa, & plena libertas religionis fuit. Neque solum extensibile est ad Augustanæ confessionis fautores, vnde vocant, sed etiam Reformatæ dignitas, ita vocat, addit, pœiure, libertatis, & securitate cum iehis Evangelicis gaudere debeat. Indefesso studio electores Brandenburgi hoc debere Reformatos, asserit Rachelius in *Ore Nationum*. p. 36.

§. XXI. *Articulus VII. Infrascriptis paria est, qui in fide consistunt, omnes tres religiones in Imperio, videlicet Romano-Catholicam, & duas Evangelicas, Lutheranam & Reformatam, paribus privilegiis & iuribus debere uti.* Vocantur propterea etiam *religionis tolerantia*. Opposuit se quidem acriter hæc tolerantia vti & secularisationi bonorum Ecclesiasticorum Papa Romanus edicta per Nuncium suum Bella. vid. ill. Dn. de Rhetz. *lar. publ. lib. c. 10. a. §. 97.* Sed iustus fuit eius conatus pervasione etiam apud Catholicos publica salute. Bullam vero hæc ostendunt *Herrschel*, *Mendel* sub nomine Amari Flavianii, & Ludovici de *Menseperato*, *Contingem*. Ceterum an ex ipso *Principibus Evangelicis*

regale tolerandi etiam alterius religionis homines si ademptum? memento quaeritur, licet de affirmatiua decisione nullum videatur dubium esse, cum clerici & politici haecenus vnanimiter seise hoc persuadere voluerint. Verum maiori specie veritatis alii & moderatores quidem prudentiores sua ostendebant, repugnare iuri naturae & primis principiis religionis Christianae, ut & regulis omnibus bonae interpretationis. Pacta ex mente & causa impulsus paciscentium intelligenda sunt. Pontifici tempore pacis condendae imbuti erant primo illo principio antichristianismi de non tolerandis dissentientibus in mysteriis fidei: Principes Evangelici contra, ex principiis Novi testamenti & Evangelii tolerantiam praeindebant. Ergo hi non poterant salvis principis suis vrgere, ut ista clausula paci religio infereretur, sed Catholici Principes necessitati cedentes illam inferri curabant, nullum alium adeo sensum inferentem, quam quod, si societas aliqua in Imperio alia religioni praeter illas tres addicta oriretur, Catholici Principes non velint pace hac religio teneri, sed libertatem sibi seruent, ex princeps cleri Pontificii eam oppugnandi. conf. Do. Thomasi Fürsten-Diecht & ad Menzamb. Qui aliter explicant, impingere videntur in Ius Naturale & prima principia socialitatis; nec minus defraudant Principes summae religionis tolerantia Christiana, quae ubi viget, ibi simul felix regimen & florantissimus Commerciorum status subsequi solet, dum indies numerus subditorum crescit ex illis qui, conscientiae causa, praesidium & tutamen ibi quaerunt. Quod Angliae, Belgii & nunc terrarum Brandenburgicae exemplo comprobatur. Autor der Remonstranten an alle hohe Obrigkeiten in puncto des Gemissten Zwangs an. 1700.

§. XXII. Igitur describi potest pax religiosa cum Dn. Schwedero *J.P. part. general. c. 3. §. 18.* quod sit *consensio Imperatoris ac totius Imperii de religione Protestantum non minus quam Pontificis celebranda, et de se mutem, hanc religionem retinere, non turbando.* Optandum verum est, ut ea mens, ea moderatio animi semper fideat summis Principibus Germaniae, in primis religionis pontificiae, quo illi aures occludant aduersus Sirenum cantus.

Optandum porro fuisset, quo *Articulus II, Pacis Ryswicensis* Euangelicis non iustissimam causam suppeditasset graues quærelas effundendi. Optandum denique, vt motus Palatini nuperi circa religionem, de quibus *Acta publica Comitiæ* possint consiliis, nou aliquando in nouam belli flammam erumpant, sed vt potius aures præberantur Principum componentium summis Ministris, Svecico, Brandenburgico aliisque.

§. XXIII. Tali ratione desinctos nos credimus officio re-
 eenfendi potiores leges publicas fundamentales statum Imperii
 Germanici formantes. Superest igitur vt dispiciamus paucis, an &
 in hunc sensum iura Feudalia, & Canonica Cuiusq; in Germa-
 niam recepta venire possint. Equidem quod primo attineri sua
 Feudale, illud iucunabula sua & originem debere videtur Ger-
 manis. Hi enim varias peragati terras, suos mores & iura quo-
 que circumtulerunt, quæ origines propriæ & ciuilia, paulatim vsu
 ceperunt plurimum gentium esse communia. Et si vero diuersis
 consuetudinibus feudalibus vsi sint Gothi, Vandalî, Alemanni,
 Frauci, Burgundiones, Saxones, Nationes omnes Germanicæ,
 Longobardicæ consuetudines tamen in regno Italie (quæ in li-
 bris feudorum memorantur) ita præualuerunt, cons. illust. Dn.
 Sety, *Exam. Jur. Feud. Cap. 1* vt apud multas gentes ceterum norma
 iuris & nexus feudalæ receptæ, ideoque nomen iuris feudalæ
 communis adeperit sint. Hinc omnino iuris publici Germanici
 aliquam partem constituunt. Nimirum quatenus consuetudi-
 nes illæ feudales admodum habendi feuda spectant, h. e. quate-
 nus illustria Germaniæ feuda acquiruntur, conseruantur & amit-
 tuntur, cons. ill. Dn. de Rhetz *Comm. Feud. pr.*

§. XXIV. *Jur. Canonium* vero vt antiquior eius recepta præ
 Cuius euidens est: ita etiam non exiguum auctoritatem legalem
 obtinuit inter Principes. Per hos vero intelligo Ecclesiasticos
 Principes Pontificios. Exemplum recens & plane illustre sup-
 peditat nouissima Electio Colonienfis, vbi Princeps Bauarus id
 temporis Iosephus Clemenens, pro sua electione, contra cornualem
 Cardinalem Furstenbergium, iussu allegato famosi *Cap. Sedi-
 pium 40. l. de Elect.* Quia enim Capitulum Colonienfis in duas
 clas-

classes erat scissam, quarum una eligebat Principem Bavaricum, altera vero postulat Cardinalem Fustenbergium, in concursu electionis & postulationis, postulantium duplo maior existitur numerus quam eligentium, qui cum non adesset, merito electus pretiarus est, nam Cardinalis habebat pro se 13. vota Bavarum vero 9. conf. literæ Canonicoꝝ eligentium, apud Pfefling. *Vetus, illustrat. L. 1. tit. 14. p. 39.* ex eodem iure Canonico, & in specie *Cap. 4. X. de Translat. Episcop. Cap. 15. X. de Elect.* parer, quod Electores Ecclesiastici ea quæ ordinis sunt, vid. *A. 8. c. 23.* aures peragere nequeant, quam iuxta allegata capitula Iuris Canonici sint consecrati & insulati. Inde factum est, ut cum 1690. coronanda esset Eleonora Augusta, Mantuana, nec Anshelmus Casimirus Moguninus, nec Ferdinandus Colonienſis insula legitima gauderent, ius huius Coronationis Philippo Christophoro Treurenſi cesserit. Add. *Dr. Schwed. iur. publ. par. spec. Sili. c. Cap. 11. §. 33.*

§. XXV. Coronandis loco de iure *Civili Romano-Iustiniano* optere pretium erit inquirere, quatenus illud in classem legum Publicarum Germaniæ recipi mereatur. Ab initio autem non placet hic recoquere, quæ iusto acris inter *Taborem Comungi-*umque sunt disceptata de auctoritate & usu legum Iustinianearum in iure publico. Cum nonnullis eum doctrinis, quæ a Tabore magno stupitu sunt id temporis defensi, ita comparatum est, ut hodie de accuratiorum Iurorum applausu desierent. Patuerit enim illud tempus, quo cum Patruſtitero *de Iurid. Imp. Rom. lib. 2. c. 8. n. 53. inepum & deſiderum* credebari, quod scripſit *Autor Informationis Demaverſtica, non ex Bartolo & Baldo Iuris publici ſignificum hauriendam eſſe, ſed ex legibus publicis Germanorum.* Hodie apud Cordatores iu confesso est, illas in corpore iuris propoſitas leges, quæ iuſtinianam Republicam admiſtrationem concernunt, nil ponderis habere poſſe, ubi per leges Imperii fundamenciales, præcipue per Capitulationes Imperatorias, longe diversa Imperium gubernandi ratio introducta est. *Dr. Stryk P. f. Acad. §. Doſt. prælon. §. 39.* Breuiter. Leges Ciuiles Iuſtinianæ in quæſtionibus Atum Germaniæ publicum concernentibus nul-

44 DE LEGIBVS IMPERII FVNDAMENTALIBVS

iam habent auctoritatē; bene tamen si considerentur Principes vt Domini rerū suarum, vt patres, vt mariti; quatenus illi receptio doceri posset. Dico receptio. Nam regulariter Principes & Status non videntur inter se iure Ciuili, Domus Ducalis Saxonica in causis talibus, ita se declarat: daß der Chur- und Fürsten des Reichs als *Personen Publica*, den *privat- Herrschafft* keines Wegs unterworfen, *vid. Apol. der 2. Schrifftten folio 69.* von den Chur- und Fürstl. Häuseren Sachsen ausgegangen. p. 2. Factum quidem est, ut recepta fini iura ciuilia in priuatis causis & Principum, sed in subdium, neque secundum apices, sed cum differentia Ordinis & dignitatis illustis, praeferunt recepto sublimi Imperialis territorialis iure. In plerisque igitur causis Principum etiam inter se, v. c. testamento i. fidei iussione & alia, hoc Ciuile repudatum est, quod eleganti nonissime deduxit rerum patriarum peritissimus vir Dn. Schultei *Inst. Iur. Publ. l. c. tit. p. §. 2.* & passim. Ratio vero secundum eundem cur istae solennitates Ciuiles a Principibus & Status non requirantur, est, quae ex dignitate Principali & illustrissima nobilitate superiore innumaque Germanorum fide, ac legalitate harum personarum arcessitur, qua salua intelligi debet iuris Ciuilis receptio, quippe quae dignitas & praerogatiua sine facto & consensu ipsorum nullo modo mioui potest.

§. XXVI. Videtur simul maius illius, & iocundum sacrumque, quod in hac materia videntibus vtriusque paginam implere solet, scilicet, *Principes autem si hoc iure praerogantur*; esse ambiguum, habendum & interpretandum. praestante apertum, Regula debet esse: *Principes autem si legum suarum iure Naturae & Gentium, consuetudine Germaniae communi iuris iudicandi sunt, nisi in hoc illa caput habeat, si sola principis, & ipsius receptio detrahitur.* Haec vero innuitur communitas cum superioris Imperij, potestatem saltem non raro calcemus pedi apertae volentibus. Breuius non fuit conueniendum, si videretur in viis, quae regulae huius interpretandae habent interpretandi potestate. Sunt autem inter huius iuris locos maxime tres, quos alibi attinui, quam secundum methodum censilem (inuentum in iure VVtembaccensi licetatoribus) centies huius iustitiae in dignum! aliquid censile bullare valent.

§. XXVII. Possimus potius concedere vsum iuris Ciuili dogmaticum in iure publico, ut do leges alit. Verum & hoc cautionem debet, ne illa via de iuribus, licet illi non legum publicarum a legibus Romanis, si singulis & abstractis. Saperit autem hac subtilitatem huius Ciuili & licetatorum a Nonambano iura censile, a qua igitur, potius hoc iure qui sapit, meretur abstinere.

DISSERTATIO III.
De
ORIGINE, FINIBUS ET PRÆ-
TENSIONIBUS IMPERII ROMANO-
GERMANICI

S U M M A R I A

- O** Rigo Imperii Germanici IV. periodis includitur: §. 1.
Status Germanici sub primum Cesaribus Romanis, & Origo gentis
Francica, §. 2.
Constantinus M., & Theodosius M. ruinam Imperii Romani insigniter ma-
riarunt, §. 3.
Recessit occasio qua Regnum Longobardicum & reliqua Italia ad Fran-
cos pervenit, §. 4.
Pipinus & Carolus M. auxilia Penitusce praestita, & quid Patriciatus digni-
tas fuerit, §. 5.
In dies Imperatorum a Carolo M. acquisitis quid imperaret Regibus con-
munis agere, Penitusce & Preben Romanorum subsidium plene fa-
visse Carolo, §. 6.
Quotiens, qua Justitia Carolus M. has acquisiverit, & transactio ejus-
dem cum Graeco Imperatoribus, §. 7.
Ruina Francorum post Carolum M. obitum, §. 8.
Serpe Carolingica in Germania extollit, ex Saxonibus electi Imperato-
res, §. 9.
Origo M. est fundam. Imperii Germanici §. 10. Explicatur opus commu-
nis, Carolum M. Germanis acquisivisse Imperium, ibidem.
Origo III. confirmatio hanc dignitatem, post ejus mortem decrementum Im-
peratorum potestatis, §. 11.
*Transitus ad finem Imperii & mole arces praetensentes circa provincias at-
 tas, §. 12.*
Præteritus Imperii circa subjunctam fides Rerum, §. 13.

- Jura Imperii in Regnam Longobardicum* §. 14.
Decretumque hujus jura sub Wenceslao Imperatore & Successoribus, §. 15.
Jura Imperii nostri in Ducatum Florsacum, §. 16.
Jura Imperii in Mediolanensem, Mantuanum, Mutinensem, Parmensem &c. Ducatus, §. 17.
Jura Imperii in Rempubl. Venetam §. 18.
Jura Imperii in Liguriam, spectantem Rempublicam Genuesem & Sardiniam §. 19.
Quid de illis jarchus Italianis sentiendum, & quando extirpationem horum jura sperandam sit, §. 20.
Regnum Arelatense & Imperii prætensiones in illud, §. 21.
Imperii prætensiones circa Comitatum Provincia Anasuntensem Principatum, Arelatensem, veteres partitiones Regni Arelatensis, §. 21.
Prætensiones circa Burgundiam & Principatum Cebilonensem, Hiberniam §. 23.
Prætensiones in Lotharingiam, Merum, Tullam, Verodanum Episcopatum, §. 24.
Prætensiones in Brabantum, ejus divisiones & mutationes, §. 25.
Prætensiones in Leovardum & Borassiam, §. 26.
Prætensiones in Borassiam Ducalem plane expirantes dem Anno 1594. cum tunc supremi Ducis Borassie Successores Fridericus III. Elect. Brandenburg, & Leopoldus Imp. Austriac, & nunc in Regnum rursus & Borussia, ibid.

§. 1.

AD de signandam primam Imperii Romano-Germanici Originem IV. period, in quibus Germania insignem mutationem status politici passa est, observande sunt. *Prima* harum ab initus gentis Germanicæ usque ad Regnum Francorum : *Altera* a tegui Franci primordiis ad Carolum M. *Tertia* a Carolo M. usque ad Ludovicum Germanicum : *Quarta* a Ludovico hoc usque ad Ottonem M. deducenda est. Enim vero quod attinet ad primam

nam periodum, pro instituti ratione satis actum est de illa §. 1. & *supr. Dissertationi præced.* & præter allegatos ibi Auctores, imprimis evolvi meretur Magist. Dn. Coccejus, in *Jurisprudentia publica in præm.* Ignotis circa tria reliqua puncta potissimum nunc nostra versabitur opera. Hæc enim statum Imperii nostri propius spectant, & sic ad solidam notitiam juris publici majus momentum afferunt. Inde discipendum erit, quomodo Imperii dignitas ad Francos pervenerit, tandem vero cum Regno Germanico sub Ottono I. sive Magno, ætæ nosæ deconjuncta sit. Quibus ex monumentis historiarum erutis, facili or erit delineatio huius Imperii Germanici, tum etiam prætensiones ejusdem formare, ut & de illis calculum ferre, in præclivum erit.

§. II. Quis fuerit Status & forma Regionum Germanicarum usque ad Monarchiam Francorum, modo expositum est superiori Dissertatione. Seculo III. sub Cæsare Gallieno Francorum gens, (vel potius *gentes*, assumto hoc libertatis nomine, vid. Kulpesius *ad Idem. ant. C. I. §. 3. 4.*) Tacito nominatentus incognita, & fortitan sub *Tenctris* & *Chamavis* latitans, super omnes gentes exitere cepit. Idem enim cum Romanis fœdere, & jam tum nobilis, Trebellio Pollione teste, posteaque eo soluto, Rhenum transiit, ac *Tenandiam* occupando, ut Ammianus Marcellinus refert *Lib. 17. c. 17.* Imperii fundamenta jecit, ac prædium future potentie. Hinc postquam maximam Galliarum partem subegissent, flexo velut victoriarum cursu, Rhenoque iterum superato, Alemanniam, & quicquid fœderatarum inter Marum & Danubium erat, in Thuringos extenditur, subegerunt. Clodovæus M. tunc Rex Francorum audiebat, ac celebri prælio *Thilacensi* Adalgerionem Bojorum Regem eodem, quo Alemannos, vincebat prælio Avenin. *Annal. Ety. lib. 3. p. 1.* Insecuti sunt hinc plures alii Reges, qui in Annalibus Francorum occurrunt, non tamen omnes rerum præclare gestarum fama, & insignes Verum Prædictum Imperium Carolus M. longe lateque extendit per Germaniam, victis Tasfilene Bavarie Rege, & Vitelindo Saxorum Duce, conf. Exc. Dn. Coccejus *Impr. publica, Sell. I. Cap. 3.* qui ibidem elegantes commostrarunt, totam sic Germaniam unitam auspiciis armorum Caroli Magni, in *septem provincias*

48 DE ORIGINE, FINIBUS ET PRÆTENSIONIBUS

ut sit populus, ab omni ævo fere distinctam fuisse, ut adeo hæc populum divisio & facti quasi numerus, basis ac focus iuribus publici Germanici, unde origo Circulorum, Electorum, Archiepiscoporum secularium Comitum, aliæque præcipue Capita posita deduci. Idem C. 7. §. 26.

§. III. Successu temporis sub Carolo M. Regnum Langobardicum, cum ipsam *Imperium Romanum* ad Francos pervenit. Occasio hujus rei & prima origo accedenda a *Constantino* quem vulgo *Magnus* cognominant. Posito hunc laudabilem fuisse Imperatoriam, merito tamen ipsi objicit Zosimus, gravis ac prapens Auctos, quod fixa Byzantii sede Regni, & sic dimotis a ripa Rheni & Danubii in Oriem cum Legationibus validissimis, totam Urbem Romæ totiusque Imperii insigniter mutaravit, Conf. Montamb. Cap. 2. §. 10, & ad eundem Pacificus a Lap. *Dist. 6. §. 4. seq.* Accessit Implementum hujus sollicitudinis politici à *Theodosio M.* qui divisit inter filios iniquissimi in infolis, Honorium ac Arcadium, Imperio, gentibus barbaricis, certatim in Imperium Occidentis irrumpendi, viam demonstravit. Iuvium fecerunt Gothi, qui sub Rege *Alarico* in Italiam moventes, A. 410. Romam occuparunt, & missæ diripiuerunt, Sigon. *de Imper. Occident. Lib. 10.* Paulo post ab *Aetio* Hunnorum Rege, nobis Romæ excidium deprecatus est Leo I. Pontifex, Dn. Schweder. §. F. 226. 24. Deit a *Genserico* Vandalorum Rege, A. 455. Sigon. *loc. cit. Lib. 14.* ab *Odoacro* Herulorum Rege, A. 476. Sigon. *ut loc. a Theodosio Ostro-Gothorum Rege A. 494.* Sigon. *loc. cit. Lib. 16.* Dn. Coccejus *Jurisp. publ. cap. 6. §. 10.* Urbs Roma, quam æternam crediderant antea Romani, misere capta est.

§. IV. Taudem etiam Gothorum Imperium per *Langobardos* in Italia evasum est. Inde tria diversa Imperia in Italia orta sunt, (1) urbs Roma, quam Pontifex Græcorum Imperio subduxit, (2) *Exarchatus Ravennatis*, & (3) *Imperium Langobardorum*. Ad illum spectabat Roma cum territorio, vid. *Conring. de ju. Feop.* Ad istam pertinebant aliquæ urbes quas Exarchus, vicario nomine Imperatorum græcorum, adversus Langobardos tuebatur. Conf. *Erichi Putschii Historia Exarchatus*, Sigon. *de Regn. Ital. lib. 1.* Ille veropam quæ Langobardis suberat, plane avulsa erat

erat ab Imperio. quod ipsi Constantinopolitani Imperatores agnoscebant, fœdera & Contractus cum illis celebrando, Conringio de *Grœc. Imp. Rom. C. 4.* Dicitur vero hac fœra usque ad *Astulphum* Regem Langobardorum. Prioribus scribis non contentus, Ravenna expugnata, Exarchatus in Italia finem imponebat, dehinc Romam movens victoriam arma ipsum istius urbis nomen delere, ac *Gothum* appellare statuerat, Carol. Sigon. de *Imp. occid. Lib. 19.* Commodum tunc acciderat Pape, quod circa dimidium seculi VIII. Francie Reges *primo super Merovingia* defierant regnare, ultimo eorum *Chilperico III.* Anno. 752, tonsis, & in monasterium deusis, evectis in eius locum *Pipino*, qui Caroli Martelli Majoris Domus officio *fratella* Filius erat. Exinde incipiebat *secunda Francorum super Carolingia*. Reges hi *Carolingi*, qui a Carolo Martello nomen atque, origine & patria Austrasii, id est, Franco-Germani erant. Moenia manum hic lavabat. Pontifex Zacharias in Galliam profectus approbabat consuetudinem Chilperici, Pipiniqve electionem. Hic vicissim pro hoc favore, opem contra Langobardos promittebat, Veniebat Pipinus, & felicitate amonens *Astulphum* adigebat, ad Pentapolim & Exarchatum Pape restitutum. Erat igitur Pipinus liberalis de alieno, & quod Græcis Imperatoribus debebat restituere, Pontifici donabat sive ex ambitione, sive ex superstitione. Vid. *Pacifi. a. Lepide ad Monachos. p. 585.*

§. V. Ceterum cum post mortem *Astulphi* inter *Desiderium* & Pontificem, res iterum ad arma veniret, *Carolus*, Pipini filium, in auxilium vocat Pontifex. Hic autem Imperium Langobardorum plene delevis, dum Regno Francorum, præter Regnum Langobardorum, etiam reliquias Imperii Romani in Italia, quæ cum nomine Exarchatus veniebant, ut & *Advocatum* ac *procuratorem Urbem Romanam, sacraque Sedem*, sub titulo *Patriatus* adjecit. Quæ de re extat, Consulrum Pontificis S. P. Q. Romani de Anno 754, a Theodoro de Niem, Proconsulari Apostolico, ex Protocollo Curie Romanæ editum, & notis illustratum. Hanc Patriatus dignitatem antem, jussu Carolo tribuisse Pontificem eligendi, ordinandiqve sedem Romanam, & Imperium in Urbem exercendi, cum Conringio vulgo existimatur. Negat vero hoc Baronius *Annal. ad An. 754* contra quem adducitur *Græc.*

tianus, qui *Dystic. LXIII. C. 21.* expresse asserit, quod Hadrianus Papa cum universa Synodo tradiderit Carolo *pat. & postquam Pontificem eligendo, & ordinando Apostolicam Sedem.* Asserit autem doctus Onuphrius Panvinus in *Vita Gregorii VII.* omnem illam narrationem Gratiani ex Anastasio desumptam fuisse. Cum vero hoc hodie in Anastasio non reperitur, castrum enim putant, quod Ecclesie Romane delentis quæ non sunt ad palatium, non infrequens esse solet alia. Hinc in *Annal. Francor. ad an. 794* legitur: *Leo papam urbis Romæ ad Carolum transiit, pœnit, ac miserit, qui populum Romanum per Sacramentum ad suum fidem foveret.* Verum quid scide huius rei subdit, sequentibus §. displicemus.

§. VI. Quam magna vero auctoritas Caroli apud Romanos fuerit, videtur nihilominus comis quædam reverentia erga Imperatores Græcos superfuisse apud Romanos, quia ab introitu abstinebant ab Imperatorio titulo tribuendo. Conf. Consing. *de Imp. Germ. Rom. t. 6.* Anno vero 800. festis natalibus coronatum a Papa Leone Carolum & ab universis fidelibus Imperatorem appellatum fuisse, annales memorant. Vid. Anastasius in *vita Leonis*. Igitur ex communi opinione Urbs Roma cum Carolo subiecta fuit. Pertinet huc etiam Zonare in *vita Constantini & Joannis lib. 3.* testimonium: *Roma præfata Franci petiti sunt, Sic, Annales Francorum ad h. an. testantur, Carolum vi potestatis graves inquisivisse in Romanos, qui Pontificem solo deiecerant.* Innoce Caponis *Francorum L. 6. C. 71.* Romani inter Caroli subiectos numerantur, & in Testamento Caroli apud Eginhardum, Roma inter metropolitanas civitates recensetur. Hinc *Alfredus* etiam nomine Imperatoris morabatur Romæ, qui iuri dicundo præerat, usque ad Ludovicum, Lotharii filium, teste *Audore apud, ad Eutrop. apud Flavianum in Catal. reg. rom. & Goldast. Tom. 1. Monarch. 3. & luy.* Confirmat porro Teganus in *vet. Lodoi.* quod Stephanus, postquam Pontificum suscepisset (an. 855.) iussit *omnem Populum Romanum fidelitatem cum juramento promittere Ludovi co.*

§. VII. Ex hisce igitur testimoniis si ripiorum coarctorum, plenum Imperium in urbem Romam a Carolingis & Ottonibus exercitum fuisse, communi opinione invaluit. Verum si libere dicen-

dicendum est, quod res est, inde non conficiunt, præter Advocatiam & protectionem in Labem, summum Imperium in Legibus ferendis, tribus indicendis constituendis Magistratibus sese exercens, habuisse Carolum M. & Successores. Quæ vero sub obtutibus ex Gratiano, Anastasio, & aliis asseruntur, potuerunt pertinuisse ad exercitum extrajudicium. Ideo non adeo absoluta opinio Monzambani est idem asserentis *de statu Germ. Cap. 1. §. 12. seq.* ubi Dr. Thomas *in libello* licet dissentiat Coningius Kulpisius, Dr. Obrechtus aliique *ad Monzamb. loc. cit.*

§. VIII. Observandum nunc porro est, diversis juriſibus relictis Carolum provincias in Italia acquissas. Regnum Langobardicum possidebat jure belli, nec amplius aliquid juris supererat in illud Romanis. Hinc & Carolus Regni Francorum & Langobardorum titulos a Cæsare nomine accurate distinguit. Ut utraque singula regna suas haberent leges, suos Ordines, siquæque sibi Comitia; in causis tamen communibus etiam universalia Imperator Comitia celebrabat. Exemplum occurrit in tabulis confirmatoris Osnabrugensis Episcopus Anno 507. apud Crantium *Metropol. L. 1. C. 54. ubi: Carolus Imperator, Augustus, Romanorum gubernans Imperium Dominus & Rex Francorum, Langobardorum, Sacerum Dominus & Exarchus.* An vero æque jure defendere potuerit titulum Imperatoris & jura inde dependentia, valde dubium est. Legitimi enim Domini erant Imperatores Græci, hi non dereliquerant Italiam, sed impotentes erant. Bellum quoque ex causa defensionis & patrocinii non sufficiebat ad Dominium Græcis eripiendum. Pontifex & populus summam potestatem, citra perfidiam notam alteri deferre non poterant. Igitur titulus Imperii Romani fuit injustus, quicquid etiam Græciſtis de I. B. & P. L. 2. c. p. 11. quatenus scilicet a Pontifice & Populo Romano contra voluntatem Imperatorum Græco-Romanorum Casole fuit concessus. Postea tamen vinum putatum est transactione. Transegit antem cum Carolo Nicéphorus, qui quantum in ipso fuit, juri Imperatoris ac Protectioni suæ in Italiam renunciavit, ubi simul limites Imperii Occidentalis & Orientalis sunt constituti. Actum hoc est Anno 812. *Annal. Franc. ad h. ann.*

DE ORIGINE , ET PÆRTENSIONIBUS

§. IX. Ab excessu Caroli M. vero statim demerit Regum atque Imperatorum auctoritas, ac prudentia & potentia Francie Regum stirpis Carolingicæ, cum eo fere interit. Maximum his conversionibus momentum attulit ipse Carolus M. divisione sua, cujus errorem licet postea fortuna corrigeret, tamen post ipsum Ludovicus Pius partiendo Regna, potentiam Francicam debilitavit valde. Dum enim Ludovicus Pius filiis suis vivus Regnum distribuit, inde odia ac bella civilia nata. Ludovicus enim & Carolus Calvus fœdus pacti contra Lotharium fratrem natu maximum, quod exhibet Nithardus *L. 2.* Regnum Franciæ Orientalis & Occidentalis inter se partiti sunt, in *Aquis Palatio*, prima tunc Franciæ sede. Nithard. *L. 2. p. 1.* Post acriter prælium in Bui-gondia commissum, in quo victus Lotharius fratribus pacem obtulit, ubi divisio ita facta, ut Lotharius nam major obtineret Lotharingiam, ab ipso primo sic vocatam, nec non provinciam Narbonensem, ut & Italiam cum Imperii dignitate. Ludovicus Germaniam cum utraque Pannonia; Carolus Franciam Occidentalem, sive Neustraliam & Gallicam. *Donal. Field, ad an. 843. Baluz. Tom. 2. Caput p. 137.* Regino Abbas Prum *p. 38.* Hinc Ludovicus primus Rex Germaniæ nuncupatus est, cujus Regni fines, prout fuerunt eo tempore, descripsit H. Conringius in æterno opere *de finibus Imperii L. 2.* Ab eo tempore conjunctio hæc utriusq; Franciæ soluta & Franciæ Germanicæ Ludovico Germanico attributa, solenniq; pactione Fontanidica confirmata est. Inde Germania suos seu sui Reges habuit Regnum separatum & independentem, neque Lothario Imperatori, nec Carolo Calvo Galliar Regi obnoxium. A Ludovico Iulius Germanicus usque ad Ludovicum IV. Arnulphi Filium, ex stirpe Carolingica ultimum Germanorum Regem, penes Franciæ Carolingiam lucam mansit Regia dignitas. Hæc vero extincta, Germania libero Electionis jure usq; ex Gente Franco-Germanica & deinde Saxonica, designavit Reges.

§. X. Summa rerum Germanicarum igitur ad Saxones tandem pervenit. Comado enim Francorum Duci & Regi electo An. 919. successit Henricus I. ex stirpe Wittekindæ oriundos, Saxoniarum Dux An. 919. quem excepit Filius Otto M. Hic a Pontifice Johanne

Johanne XII ad liberandam Italiam, a Tyrannide Berengarii junioris vel II. oppressam, revocatos, in Italiam cum exercitu contendit. An. 961. Mediolanum pervenit, Regnumque ex sententia Principum atque Episcoporum Italix delatum suscepit, Berengarium in ordinem rediit, ac denuo turbas excitans, regno privavit. Quopereacto, Romanorum magna letitia ingressus est Otto I. An. 961. moxque a Johanne XII. solenniter inauguratus est in Imperatorem Romanum, hocque Pontifice ob scelera deposita, & Leone VIII. sublato in ejus locum, ab illo ut & S. P. Q. Romano deinceps Otto M. sibi, ac omnibus successoribus suis, pactus est ius atque potestatem, eligendi Romanum Pontificem & inaugurandi Episcopos, & eadem jura provinciarum in urbem & sedem Romanam, uti Carolo M. collata fuerant. *Fid. Consilium Roman. in hac causa an. 963. habuim.* Melch. Goldastus *Tom. I. Imp. Conf. p. 110.* Nescio igitur an communis illa & inveterata opinio, quod Carolus M. Imperium acquisiverit Germanis, contra Gallos valde possit defendi. Licet enim daretur Carolum M. origine fuisse Franco-Germanum, tamen ille non desinit esse *Franco-Gallus*, quia post mortem Pipini, in divisione Francix, Carolo obigit *Franco-Nigistrasia*, sive Gallica & Occidentalis, in qua & potuit sedem fixi & animum manendi habuit. Quamvis autem postea Carolomanno Fratre & Rege Francix Austrasiacx an. 764. mortuo, Franciam quoque Orientalem seu *Austrasiam* acquisivi, servato licet minusq. discrimine, & salvo utriusque jure, non potest tamen, dici huic solum dignitatem Cesaream, exente Seculo octavo, quæsitam fuisse a Carolo.

§. XI. Licet igitur quemlibet hic suo sensu libenter sine abundare parias, nollem tamen ego lubrico hoc titulo & argumentis uti, cum solidiora addunt. Ottoni I. sive Magno Germanix decus Cesareum acceptum ferre potest. Hic enim Imperium Romanum (eisdem conditionibus haud dubie quibus Carolus M.) cum Germaniæ æternæ sedes e conjunxit vi Pactionis cum Pontifice Romano inito, ut qui in posterum Rex Germanorum esset electus, simul Imperator Romanus esse deberet. Repetita tunc fuit Lex Regis Carolo M. antea lata, quam refert Gratianus *Con. XXIII. dist. 63. Goldast. Tom. I. Conf. Pet. de Marca de*

Conc. Sacror. & Imp. Lib. VIII. C. 19. Hic enim Imperium Romanum a Cæsare fundatum, ab Augusto confirmatum, sub Augustulo pene eversum, a Græco - Romanis postea vero restitutum, & a Franco - Gallia iterum ereptum, sed postea derelictum, cum Germania æterno fœdere conjunxit, idque jure belli, ex nova eaque diversâ causâ, pulsis Tyrannis Italiæ, acquisivit: cujus posteri & successores ultra septingentos annos etiam retinere. *Conf. Conring. de Germ. Imp. Rom. & de fœderis Imperii C. p. & 16.*

§. XII. Otto III. Ottonis M. nepos atque cum videret, secum interitum esse avitum Imperium, repeti de novo fecit. Legem Regiam, sicut sub Otone M. constituta erat, ut apud solos Germanæ Principes jura eligendi Regem firmum maneret, qui mox a Pontifice consecrandus esset Imperator. *Conring. de fœ. Imp. Cap. 5.* Successit Henricus cognomento Sanctus, cujus extat constitutio apud Card. Baronium *ad an. 1014.* qua Sedem Romanam multis ornavit privilegia, reservata tamen Imperio summa potestate vel potius protectione. *Conf. Dn. Schilter. Diss. de jure publ. §. II. fœ.* Itaque cum tres illæ respubl. Regnum Germaniæ, Langobardiæ, & Advocatiæ urbis Romæ, æterno fœdere coaluissent, ab ea, quæ optione erat augustior, devotum est nomen in totum corpus, magis tamen consuetudine populari, quam publico decreto. *Conf. Monzamb. loc. cit.* Nec immerito sibi adhuc dum hodie, ex perpetuo isto fœdere, Germaniæ nostræ Regestirulo Romanorum Imperatorum vindicant, si Ruxleri Philosophiam in *Dissen. contra Glanvillum p. 24.* sequi placet. Sub hæc igitur Ottonibus in summum felicitatis culmen evasi Germania. Duxit sub Heorico II. sive *Santo.* Sub Conrado II. sive *Sabgo.* accessit ad Germaniam, præter Lotharingiam, & insignes Austrasiæ Regionēs, Regnum Burgundicum, quod ejus Rex Rudolphus III. libera donatione, sive testamenti factione Conrado assignavit. Wippo in *Vita Conradi II.* Chapevillius in *Chron. & Paradinus in Rerum Burgundicis.* Aß sequenti seculo XI. Sub Henrico IV. & V. magis ac magis lapsa est Imperii dignitas, invalescente indies auctoritate Pontificum, fastidium Germanicæ protectionis sapiente, toto insuper oboe

Christi.

IMPERII ROMANO-GERMANICI.

59

Christiano fraude & superstitione fatali capto, ac in adorationem Romanorum Pontificum ruente. Inde factum est, ut sacerdotis, sumus & sordidissimus Imperatorum Henricus IV qui bis & sexagies pugnaverat, Hildebrandino furoci tandem succumberet, *conf. eleg. de Doffr. Celeb. Dn. Schubart de Henrico IV. filius autem Henricus V. ab initio infelix instrumentum Tyrannidis papalis contra ipsum Patrem. Sero sapere incipiebat, ac tandem Paschali II. dimidiam potestatis suae, scilicet electionem Episcoporum cedebat. Cum *Fredericus II.* autem tandem pisa Carthum auctoritas & Germanici Imperii decus profus concidit, & non gradu modo, non cursu, sed precipite quodam lapsu, ut *Conringius de f. Imp. Cap.* loquitur, cecruit. Factum inde, ut certatim Boeotiasque provinciae a corpore iudustissimo avellerentur, & nil fere nisi *jaße Præsentiones* manerent Germaniae; quas paucis jam excutere audent est.*

§. XIII. Eo clarius autem nunc nobis constabit de præ-tensionibus Imperii, quo magis hæcenus de origine & finibus solliciti fuimus. Reliqua jam eleganti opere præstiti Conringius, quod ex merito æstimamus, hunc ne actum agamus, potiores provincias & jus Germaniae in illas, tantum in medium adducemus. Ab initio vero quilibet, ut puto, libenter necum fatebitur, Carolum M. ejusque successores, & inter hos Germanos Imperatores, accepto Imperatoris titulo, non Imperium in totum aut maximam partem terrarum orbis, aut provincias omnes, aliquando Imperio Romano subditas, accepisse. Hinc cessant præ-tensiones illæ, & omnibus derisui foret, qui cum veteribus Josis & speciatim Bartolo vellent delirare amplius, ac sub hæreticos crimine injungere, Imperatorem pro Domino Mundi, si non actu, jure tamen habendum esse. Has ineptas plenius castigavit *Conring. de f. Lib. I. C. 1. & de Germ. Imp. Rom. Ca. seq.*

§. XIV. Oportet vero sese primo loco Italia, & in hac sedes Pontificis in urbe Roma, & quæ ad istam pertinent; postea & Regnum Italiae, sive Langobardicum perpendi meritis. Equidem quod attinet ad Imperium urbis Romæ Patrimoniumque Petrum, ultra protectionem, juraque inde dependentia, vi hypo-

[illegible]

§. XV. Fortius jus igitur Imperium nostrum habet in reliquam Italiam, quatenus Provincias Regni Langobardici complectitur. Quae Provinciae olim ad illud pertinebant, quae sineest latins prolequeuntur Coniugius de fin. l. Cap. 23. Quantum autem ex monumentis Historicorum patet, clarum est, Orsonem M. profectu Successoribus Regnum Langobardicum in potestatem recepisse, ac cum Germanis Imperio coniunxisse. Eo tempore per Proceres ab Imperatoribus dependentes recte sunt provinciae istae. Prostant enim adhuc litterae mandata Imperatorum illorum ad praefectos et Comes Italicae, quorum mentionem inicit Dr. Schnitzschilchius *Dissertat. de Part. Augustini Italiam*. Est et quod Reguli Mediolanenses Vicer-Comitum titulum per longum tempus gesserint. Postea haec vicarius plenam potestatem in istas provincias venditam fuisse a Rudolpho I. attestat Sigonius. Sed hoc refutat solide Coming. de fin. l. 109. C. 23. tandem vero Galus

ad tempore Imperatorum *Ludowici Germani*, Caroli IV. & Venceslao, opibus cumulati, ut intra limites Praefectorum se continere, ex indole ambitionis humanae, indignum iis videretur, pecunia, fraude, vi effecti sunt, ut imperante Venceslao ad Italiam possitoris dominatum contenderent. Vid. Theod. a Niem. *Lib. IV. C. 10. Noster Duxus, Polonus, Cretus, supponitur*, historici Itali Machiavellus *Hist. Florum, l. 2. c. 2*. Inde institum Imperii Cretis Italicae Principum, quod summae potestati responderet & teni iorū nomine definitur. Ut vero tunc Johannes Galeacius ad hereditarium insubric Principatum pervenit, ita aliter egijs exemplo, praefecturas & vicarias dignitates cum perpetua Regibus Germanicis tamen devincta potestate, commutarunt, & qui antea Praefides Provinciarum & Magistratus erant, Principes saltembunt, sub Ducum & Marchionum titulo. Idem igitur factum fuit Italicae, quod Germanicae, & paribus auspiciis utraque amplissima Regio, varios Principes Dominosque nacta est, & adhuc agnoscit. Illa tamen differentia aderit, quod Germani Principes hujus dignitatis possessionem multo ante adepti sint, & inde ab ultimis Regni initis ius pacificendi cum Regibus suis sibi vindicant. Contra Italicae Procures Ottom M. & successoribus subiecti, deum sequioribus temporibus sub Carolo IV. & Venceslao, Principum potestatem in suis Provinciis acquisiverunt add. On. Schurtz. *Des. de Jur. Ang. in Italiam*, 13.

§. XVI. Quamvis igitur a Venceslao ducatur principum Imperii civilis in Italia constituti, summae potestati tamen devinctum fuit, & a Regio Germanico temperatione quadam dependens. Probatum dedit solidissime ex Instrumentis & tabulis publicis Conringius *de suis Imp. Cap. XX. XXI. XXII. XXIII.* paruisse Italiam usque ad Interregnum. Nec ullam partem postea exemptam esse, operose docet Limenius *Jur. Pub. p. 1. C. p. 8. & in Addis*, namque hodie insignis Coronae & Archi Cancellarias Regni Italicae vid. A. Bulla. *tit. 1. §. 11. Tit. XXVI. §. 4.* Imo ipse Sabaudiae Dux frustra se vocaret *Principem & Vicarium* Imperii, si nulla hujus sua in Italiam supersisteret.

§. XVII. Quo vero hoc clarius fiat per partes & singulas Italicae pro-

provincias eundem erit, initio facta a Duce Sabaudie. In *Be-
gram. P. vici Cesario-Gallia*, Galli stipulantur, ut Duci Sabaudie
investitura non denegeretur; Ille vocatur ad Comitia ubi locum
habet post Heunsvicenses & alios Duces. Maticula est insertus,
eique adscripti sexcenti Pedires, & ducenti septuaginta septem E-
quites. Trecentos florenos confert ad Cameræ sustentationem &
ab hac etiam, teste Gylmanno in *synagorem. voc. Kommen*, proscriptus
est aliquando. In *Cepulariis Leopoldi & Josephi §. 4.* Ju-
ra ipsius asserta. Conf. *Furstenber de suprem p. 52.* Schurzsteisch
de *jure Augustini Italiani §. 23.*

§. XVIII. Ducatus *Hevoria* consilio & opibus Medicis funda-
tus. vid. Machiavelli *Historia Florentina*. Auspicio beneficioque Caroli
V. constitutus est, annuente Clemente Pontifice, ut Gentis sue
potentiam ibi fundaret. *Senarum* dñio a Philippo II. Subfeudi
jure ipsis concessa, & cum Imperio ad quod perinet, & a quo His-
panus suscepit, etiam conjuncta. Hinc decreto Pii V. quo
Cosmum *Etruria Regem* appellare voluit, intercessum est a Maxi-
miliano II. auctoritatis sue & Imperii causa, quod unus ille Im-
perator Augustus, & Rex Italie esset, neque alius in Italia Impe-
riali & Regia Principes creare posset. Nihil magis Pisanæ ur-
bis juri renuntiatum est. *Vid. De Schurzsteisch, loc. cit. ab.* Me-
rito igitur Thuanus gravis & rerum peritus historicus testatur,
Cosmum pro fiduciano Imperii Principe semper agnatum & habi-
tum, ejusque Filium & successorem Franciscum, in paterna digni-
tate & Magno Etruriæ ducatu a Maximiliano II. Cæsare confir-
matum fuisse, quod nemo sit, quin existimet, a summo directo-
que Cæsaris dominio proficisci. *Lit. 54. & 60. Hist.*

§. XIX. Mediolani ducatus in *Reich. 1547. §. 3.* vocatur des
Heiligen Römischen Reichs Eigenthum; conf. etiam Schurz-
steisch loc. cit. Nihil ominos defunctus Rex Hispaniæ Carolus II.
de hoc Ducatu testamento disposuit, quod an æquo an-
mo fiat laturi, quorum interest, dies docebit. Mantuæ Ducatus
beneficio & fide Imperio obligatus est, de hac re dubitare non
sinit *Isht. pars Cesario-Gallie. Artic. 97.* ubi conventum, quod in-
vestituram debeat recipere, & in summis tribunatibus conve-
niri

niri possit. Add. Fursten. loc. cit. eandem obsequii gloriam Caesar debet videti Instrum. Pacis, *Guardsdallum*, vel ut hodie vocatur, *Gvatsalla*, item *Novellara*, *Rozzolo*, *Castiglione*, Schurtzschisch l. c. Mutinae ac Regii Ducatus feudi nexu Imperio obstrictos esse patet sitis ex *Conringio de Feud. Imp. cap. 13.* Sic Ferdinandus II. Duci Francisco Mantuano demeruit ab armis desistere, si b pona amissionis beneficiorum, vid. Auctor. de *Justitia armorum Imp. Contr. Mutina Regique Ducum ap. Schurtzsch. l. c. §. 25.* Superstant inter Principes Italiz Duces *Parma & Placentia*. Circa hos, uti saepius, ingenio quam iudicio promptior Gregorio Leti *dell'Italia Regnante part. I. L. 1. p. 258.* valde aberrat a vero, quando Parmensem a Jurisdictione Imperii plane eximit. Decepit forsitan ipsum, quia Parma & Placentia Feuda Pontificis hodie sunt. At & huic, in specie Paulo III. Farnesiorum ex gente, a Carolo V. primum concessa, salvis tamen Imperii summis iuribus, quae Caesarum vi jure jurandi Electoribus dati, non omnino alienare posse, notum est.

§. XX. Inter Respublicas porro Italiz *Veneta & Genovesis* maxime eminent, ubi & dispendendum, an & Imperio Jura superfint in illas. Quis fuerit Venetæ urbis status tempore Caroli M. & successorum, eleganter exponit Auctor *Scrutinis libertatis Venetæ C. 1. & 3.* (qui est *Alphonfus de la Coura Legatus Hisp. ad Venet.*) simulque probat, Caroli Imperio subiectam fuisse, contra quem *Cressus, Comarensis, Planolus*, scriptores Veneti disputant, inagie tamen invectivarum atrocitate, quam rationum soliditate, iudice Dn. Schiltero *Infl. 3. P. Lib. IV. tit. ult. §. 41. seq.* ubi simul ex privilegio *Oronis III.* Venetis concessio, aliisque documentis & testimonis corvis comprobatur Dominium directum in Venetos. Hinc laudatus Auctor *Scrutini Cyp. 16. §. 49.* asserit, Venetos ante annum MCCC. pro liberis se nunquam gessisse, & adducit simul privilegium eundem monetæ a Rudolpho Ladiv. Venetis concessum. Imo Conradus Vecerius *de reb. gest. Henrici VII. ad an. 1390.* testatur, Legato Imperatoris tributum, pro veteri consuetudine, solum fuisse. Quam humiliter etiam Legatus Venetorum Justinianus Maximilianum 1409. allocutus sit, videri potest ap. *Gviciat.*

ciardinus *liber. ad h. 2m. Comm. de fin. Imp. L. 2. Cap. 21* qui ibidem non audet definire, an Veneti plene præscripserint hæc jura.

§. XXI. *Liguria* quoque ejusque Caput *Reipublica Genuensis*, Henrico VII. obediens fuit, et tunc Principem ac Dominum appellavit apud *Vecet. in Pis. Hist. VII.* Perpetam autem *Bizarrus Hist. Genuens. L. V. p. 98.* postquam hanc subjectionem erga Henricum recessuisset, adjici; *primum hunc fuisse externum Principem, quem Regem & naturalem Dominum, cujus in Ditione & potestate erant, nominare debuisset.* Eodem jure *Sardinia* Liguribus relicta & fiduciario nomine ab Imp. *Friderico I.* concessa. *Ubert. Politiæ Historia Genuens. L. II.* Ab eodem Imperatore jus eundem monetam uti. primum imperavit, idque cum Cæsaris imagine *Radevic. de reb. gest. Frideric. I. Lib. 2. C. 6.* Hinc cum superiore seculo *Ferdinandus* in causâ *Marchionis Finaliensis* gravem sententiam ferret, *Respubl.* tandem etiam parvit. add. *Dn. Schärer, J. P. Lib. II. tit. ult. § 14.*

§. XXII. Ut ut verò hæc jura Imperii in Italiam clara sint, quam ut negari possint, nihilominus tamen non exque par auctoritas Cæsarum in Italia fuit. Inciderunt enim ea tempora, ubi non semper Cæsarea Majestas armis & potentia suis instructa fuit, ad exercendum jus in invitos. Regnum quidem sine jure latrocinium audis, sed jus sine potentia, miseria est. Vidimus superiori bello Gallo-Sabaudico plus a Cæsare armato per paucos annos ibi effectum esse, quam ab omnibus Antecessoribus, *Carolo V.* excepto. Illas pecuniarum summas, hiberna & alia ad bellum necessaria, in commodum Imperii germanici, frustra exegimus ut ut optimo jure debita, Cæsarei Commissarii, Comites de *Castellæ* & de *Breuner*, a *Florentino*, *Mediolanensibus*, *Genuensibus*, *Montuano* &c. ni armis suffulti fuissent. Occasio igitur fuit tempore belli renovandi jura, stabiliendi auctoritatem, quæ neglecta satis erat. Eadem jura in posterum clariora asserere occasio erit, ubi invictissimus Imperator *Mediolanum*, utpote secundum Imperiū, *Caroli II.* ultimi Regis *Hispaniæ* testamentariæ Dispositioni minime subdicere cupit, & jura sua ac Imperii armis vindicare paratus est. Quæ res qualem exitum sortietur, dies docet.

Ceterum

Ceterum Prætenſiones juriſum tunc demum bonæ & validæ, ſi opibus valeat & juſtitiz pondus addere queas. Reliquæ Prætenſiones ſunt ſimiles umbræ, quæ quidem ſemper corpus ſequitur, nec tamen poſſeſſe apprehendi.

§. XXIII. Quare in reliquis prætenſionibus Imperii circa Regnum *Arſtatiæ* & alia breviores erimus. Licet enim vel accuratiſſime ſines illius Imperii perſcrutemur, parum tamen, aut nihil ſpei ſuper eſt, illud recuperandi, prout nunc aſpectus poli- tici ſunt. Incidimus in illam temporum difficultatem, ubi poſſeſſa conſervare, induſtriam, virtutem & prudentiam requirit, tantumabeſt, ut illa, quæ quidem ad Imperium olim pertinuerunt, & non optimo titulo ab ipſo avulſa ſunt, recuperare ſpes ſit. Nihil enim eorum effectum hætenus eſt, aut effici poruit, licet ſemper Auguſtiſi audiant Imperatores, & ad recuperandis avulſis in omnibus Capitulationibus adſtringantur. An futura tempora & ſata Germaniæ propitiore exitura ſint, Deus & dies docebit. Interim qui ſci & cupit *Regni Arſtatiſi* originem, ſines, avulſionem a Corpore Imperii Germanici, adeat celeberrimorum viro- rum, *Strauchii diſſertationem de Regno Arſtatiſi*, & *Schurtzſchii Rerum Burgundiarum veterum*. Longam etiam querelam & diſputa- tionem prolixam ſatis diligenter ſexuit erudite *Linneus Jur. publ. l. 9.* et inſcriptis in *Add. tom. 2. Conring. de ſunk. Imp. G. XX.* Nuperrime etiam *prodrone Juris publ. emiſſo* præmiſit *Thomas Kneſebeck* quod vindicias Prætenſionum Imperii contra Gallos, *Blondellum, Puſtanum, Metzertum* ſua adornaturus, ſi erus *Petri Saxii Penſio Arſtatiſi*, qui liber raris eſt, cum *Peyreſcii* conſilio ſup- preſſus fuerit, quia Germanis ſavebat. vid. *Gallend. in vus, Pey- reſi l. 4. & Chiffet. in Vind. Hiſp. Capit. 13.*

§. XXIV. Comitatum *Provincia* olim ſidei nena alligatum Imperio fuiſſe, aſſerit *Büſſes not. Imp. p. 27.* nixus auctoritate *Math. Paſſi in vit. Henric. III. Angl. Reg.* Verum non ſolum hic reſta- tur hoc, ſed etiam *Goldaſtus P. 3. Conſt. Imp. p. 361.* Diploma exhibet ad *an. 1190.* ubi idem aſſeritur, unde & in *Maticolam Imperii* relati reperiuntur *Arſtatiſi* Principes, & *Comites Pro- vincia ac Albani*. *Brewer. annal. lib. 16. p. 22.* Accedit quod in *Arſtatiſi*

75 DE ORIGINE ET PRÆTENSIONIBUS.

tionensi Principatu Academia auspiciis Imperatoris erecta, privilegia monetaria & alia ab eodem data sunt. Ast hæc argumenta non sunt omni exceptione majora, Conf. interim Conring. *de fœ. Cap. XXX.* Aliter quoque olim ad Regnum Arelatenſe pertinuit, ſed Monasterii Gaſſiſceſſa, non tamen tota, quod ex actis publ. recenſet Kulpſius ad *Monach.* c. 2. §. 1.

§. XXV. In *Burgundiam* & Principatum *Cabulinenſem* ſalvum eſſe Germaniæ Imperium diu eſt pluribus probat Conring. *de fœ. C. 25. p. 327.* *Helvetiorum Pagus* [Cantons] Regni Burgundici ambitu olim quoque continerentur, & ſatis diu Imperium Germanicum ab eoq; conſtitutos Præfectos agnoverunt. Horum vero inſolentia peritæ, in libertatem ſemel aſſerere coeperunt. Initium ſcedæ fecerunt *Fru, Schuzen & Underwalden*, Genebrard. *L. 4.* quibus poſtea reliqui ſeſe affociarunt. Quævis itaque avelſerentor a corpore reliquo, poſtea tamen reverenter Majeſtatem Imperii coluerunt. Tandem vero in *Infte. Pacis Osnabrug. & Monach. art. 6.* a Juriſdictione Imperii tredecim Pagis plane liberi declarati ſunt. conf. etiam Theatrum Europæum *tom. 4. p. 128.*

§. XXVI. *Regnum Lotharingicum* vetus, citra dubium eſſe olim ad Imperium pertinuit. Conring. *de fœ. Cap. 26. ſeq.* *Ducatus Lotharingæ* *verò*, ab *An. 1036.* a Gallis miſere uincatus, atque 1070. pene devoratus, an 1075. iterum Duci præmiſſus, & Anno 1101 tandem Pace Ryſvicensi donum reſtitutus eſt. Episcopatus vero *Metenſis, Tullenſis & Verdunenſis* occaſione diſcordiarum Religionis, Germaniæ ſemper inſuſtaſum, ſunt ſubtratti ab Henrico II. Rege Goſſorum, ut hæc in illos amplius nihil præſtendere valeat, ut ut enim Galli peſſimo titulo ab initio illos occupaverant, poſtea tamen Inſtrumento Pacis plenum jus illis acquiſitum eſt, ut iſti q. idem nunc extra Imperium cenſendi ſint. Vid. Conring. *de fœ. Cap. 6. p. 26.*

§. XXVII. Superest, *Belgum*, ſive Germania inferior XVII. Provinciis comprehenſa. Poſt varia ſata temporum mutationeſque politicas, tandem in Domum Burgundicam confluxera. Sub hac tanquam partem Imperii conſideratum fuiſſe, varia in-

dicant, Ad Comitatus Imperii tanquam alii Principes vocati sunt Burgundiae Duces. Et Philippus bonus vel ipse Comitibus interfuit, vel legatos misit. Carolus audax a Cæsare petiit Rex creari, non hoc facturus, si existimasset, Cæsari & Imperio illas non obnoxias esse. Extincta autem cum Carolo hoc domo Burgundica, consubiali iure ad Maximilianum pervenit Belgium. Adjuvit Carolus V. *Transsylvaniam, Græciam, Ultrajectum* & Imperio tam arcte univit, ut & sub *Circulo Burgundico* titulo Germaniæ incorporaret, constituta certi oneris in publicum conferendi summa, videantur Tabulæ pacti itaq; inter Carolum & Imperium inter, quas velut omnium Imperii iurium superstitum basi n. supponit *Coming. de fœ. Cap. XXVIII*. Verum cum sub Philippo II. Rege Hispaniæ, peractæ nonnullæ Provinciæ crudeliter Hispanicæ, prorextu Religionis, exercitur, deficerent, res post octogenarium bellum co devenit, ut an. 1648. Philippus IV. *septem Provincias federatas* liberar & independentes declararet, Ferdinando & Imperio ne quicquam movere. Remansit ergo Belgium Regnum, vi cuius Rex Hispaniæ beneficiarius Imperii, Conf. *Londorp. Ath. publ. Tom. IX, Lib. X. C. 159* Inciderunt veropostea adeo fatalia Hispaniæ tempora, ut Galli optimam partem Circuli Burgundici reliquiarum amissæ essent, qui etiam propterea in hodiernis Comitibus 1668. perierunt, ut tanquam membra Imperii admitti essent, sed non obtinuerunt. *Dr. Frisch. Elfr. per publ. p. 1. C. 12* Balih. Venat. *relat. Comitatus n. 35.* causas politicas inquiri *Fürstenerus. Epist. p. 47.*

§ XXVIII Ultimo loco *Livonia & Borussia* supersunt, ubi Imperio iura salva videntur. Equidem de fatis Livoniæ consulatur *Kelch. in Chron. Livon. 1695.* & *Christian. Hartknoch. de rebus Prussicis Lib. I. C. 1.* Summatim res ita se habet: Livonia a Germanis *Sec. XIII.* obtentu Religionis subacta est. Penes *Magistrum Ordinis Teutonicorum*, tum & *Archi-Episcopum Rigensem* ex eo tempore summa rerum fuit, Status hic duravit usque ad an. 1558. ubi *Czar Moscoviæ Johannes Basilides* Livoniam invasit. Incolæ auxilium circumspicientes validum, & de Imperio, utpote remoto, desperantes, in Svecorum &

Polonorum clientelam se dederunt, *Esse* rum capite
Archiepiscopus Svecis cessit, add. Conring. *de fin. Cap. XXXIX.* Prus-
 siam perinde *Equites Marianus* five *Cracovi* primitus Germa-
 niæ acquisiverunt. Nam in auxilium vocati a Conra-
 do Masiōviæ Duce, brevi universam Prussiam occupa-
 runt. Dein Anno 1400. infelicitè cum Vladislao Jagel-
 lone Rege Poloniæ dimicantes, & insuper avare crudeli-
 terque imperantes, tandem 1466. certis conditionibus in
 fidem & clientelam Poloniæ Regum recepti sunt. Post
 varia tandem bella cum Polonis. Albertus Brandenburgicus
 Ordinis Magister, frustra auxilio Imperit implora-
 to, tandem cum Rege Poloniæ Sigismundo I. Avunculo
 suo transiit 1515. ut hereditario jure sub Ducis titulo Bo-
 russiam, quatenus Ordini suberat, beneficiaria tamen le-
 ge, acciperet. Inde Borussia in Regalem & Ducalem
 dividi cœpit. Igitur Borussiam extra Imperium consti-
 tutam tunc fuisse per derelictionem ex negligentia, o-
 stendit Conring. *de fœd. C. XXX.* Conf. Dn. Henniges ad
 Becker, *ur. publ. p. 47. seq.* Sub FRIDERICO WILHELMO Magno
 gloriosissimæ memoriæ, tandem per pacta Welayensia
 1657. nexus feudalitatis remissus, & supremum Dominium
 concessum est. vid. Pufend. *Hist. FRID. WILHELM* ad hunc
art. Jus vero, quod Imperator prætereundum potuisset, 1694.
 plane remisit, dum titulum *Supremi Ducis Borussiae*, antea non
 agnitus, tribuit. Quæ res nunc extra dubium, cum ipse
 invictissimus Imperator LEOPOLDUS hoc 1701. an-
 no, Serenissimum ac Potentissimum FRIDERICUM
 REGEM BORUSSIÆ &c. una cum reliquis Regibus
 salutarerit. Faxit Deus Immortalis, ut gloriosissimus
 FRIDERICUS, qui hanc gloriam, hoc decus pri-
 mus intulit Domui Brandenburgicæ, porro VIVAT,
 VIGET, FLOREAT, TRIUMPHET!

DISSERTATIO IV.
De
 IMPERATORE ET REGE
 ROMANO.

SUMMARIUM.

Reges Germania, quando titulum Imperatoris assumserint, & quomodo illi potestas attributa sit. §. 1.
 Reges nonnulli Imperatores titulum assillerunt; Majestatis titulus, §. 2.

Elogia Imperatorum: Dominus mundi, Caput temporale, advocatus Ecclesie, Ensignis &c. §. 3.

Ostenditur, hodie hunc titulum parum in recessu habere, & a Curia Romana effusos esse; Fortiter notatur istos defendere. §. 4.

Electio Imperatorum an semper a temporibus Carolingorum in Imperio observata sit? §. 5.

Norma & forma electionis Imperatoris hodierna in A.B. descripta. §. 6.

Requisita persona eligenda, an Germanus esse debeat? Et, §. 7. Exponitur de his questionibus. Ibid.

Coronatio Imperatoria triplex. §. 8.

Coronatio Germanica hodie sola est in usu, quæ eam perficiat, licet inter Carolingum & Mogunium. §. 9.

De Imperatoris Germanici potestate unde debeat differi; Incepta veterum de lege Regia. §. 10.

Enumerantur partes majestatis, ubi Imperatori parum aut nihil restitum, §. 11.

Potestas Caesaris circa jus belli & pacis. §. 12.

circa sacra. §. 13.

circa leges ferendi. §. 14.

Reliqua jura Imperatoris. Ibid.

K

Cam-

Comparatio juris Imperatoris in Imperio cum jure Statuum in terris suis. §. 15.

Inde forma Imperii excutitur, qualis sit; an Monarchica? an Aristocratica? §. 16.

An mixta? negatur, quia illa mixtura impingit in regulas Politicæ & formam civitatum. §. 17.

Prohibetur illorum opinio, qui Germaniam ad Systema fœderatorum vergere existimant. §. 18.

Quare hæc sententia communiter habens explosa sit. §. 19.

Quomodo Romanus Imperator defunctus esse. §. 20.

De Rege Romanorum ejusque potestate viso Imperatore. §. 21.

An expediat Imperio Regem Romanum eligi? §. 22.

An ad hanc rem reliquorum Statuum consensus opus sit? §. 23.

De Capitulacione Regis Romanorum. §. 24.

De Augusta sive Imperatricis jure. §. 25. seq.

§. 1.

Arolum Magnum titulo Imperatoris abstinuisse, & sub stirpe Carolina Regnū Francorum titulo Romani Imperii fuisse insignitum, nusquam legi, exultimas Monzambano de Statu Imp. Cap. I. §. 2. Appellatione Caesaris itidem non usos fuisse, ex Goldasti Prefatione tom. 3. Confus Imper. annotat Bœcler Nov. Imp. L. IV. c. 1. & faceret ibidem Goldastus, se nescire, quando in Germaniam al-

latum Caesaris nomen sit. Quod si verum esset, rationes ex superiore Dissert. §. 6. sup. facile arcesci possent. Verum refragantur Goldasto & Monzambano Diplomata apud Jo. Mabillonium de Re Diplomat. Lib. II. c. 3. Baronium Annal. Ecclesiast. tom. IX. ut & Pithæum in Corp. Script. Francicæ, in quibus legitur: Imperator, Caesar Carolus Rex Francorum. Inde probabile est, & Successores utur non semper una formula constantique stilo, Imperatoris & Caesaris titulum assumis-
 Successu temporis vero titulus Imperatoris accessione noviter acquisitorum Regnorum ausus est. Henricus VI.
 primum

primum Imperatorio titulo Regnum *Sacrae* adiecit. *Fridericus* II filius, ob matrimonium *Jolæ*, *Johannis* *Becani*, Regis *Hierosolymitani*, filii, & hoc Regnum *Hierosolyma* titulo Imperatorio infert. Ad horum imitationem seculo XIV. *Carolus* IV. Regis *Bohemiae* titulum superaddidit, cujus filius *Sigismundus* *Hungariae* Regis appellatione auct. Postea *Fridericus* III inusitato amica exemplo, omnes titulos *Austriacos* superimposuit. Complementum addidit *Maximilianus* I. novo *Germania Regis* assumpto nomine. Ut scilicet eo fortius indigaret, Germanorum Regnum a reliquis Imperiis Romani distinctum esse, licet ab uno Imperatore regantur. Contingit de *German. Imp. Rom. s. 12*, *Dn. Sverderus* *J. P. part. spec. sibi* *c. 1. §. 7*. Vocabulo *Augusti* vero inter titulos Imperatorios vocabulum *semper* adiecit *Fridericus* I. imitatione vel potius amulatione *Græcorum*, *Boislet. Not. Imp. L. 4 c. 1*. Conf. etiam *Dn. Schurtzschii* *Diff. elegans de Titulo Augusti*. *Græcos* enim de titulo Imperatoris & *Augusti* litteris ipsi movisse, fassus recenset *Dn. Beerman. Not. Dign. illustr. Diff. II. c. 1 §. 16*. Imperatoribus nostris autem hodie scurrilibus scomsatis & strophis adjudicare hæc nomina *Blondellum* in *Præf. apolog. p. 3. §. 33*. asserit *Bæclerus* *L. c.* haud dubie ad *Differt. suam de Sacro Romano Imperio*, quæ contra *Blondellum* conscripta est, respiciens. Verum cum alii demonstraverint, ipsum *Bæclerum* non semper optima fide agere cum adversario, & sæpe loco rationum adfectus & inde rethoricationes producere, hinc temere ipsi non credendum. Interim quid sentiendum sit de *Blondelli* hac opinione, ex præced. *Differt.* satis patet.

§ II. Nonnullos etiam Reges, amulatione Imperatorii Germanici nominis, titulum Imperatorium sibi assumisse, fassus exponit *Linnæus* *tem. IV. Adels ad J. P. L. 2. C. 1. n. 43 p. 196. seq. & in Notis Francicis 2. c. 1*. Titulo *Serenissimi*, *Inviolabilissimi*, *Gloriosissimi* a *Carolus* temporibus usos fuisse nostros Imperatores, satis indicant diplomata apud *Joh. Mabillonium* *de Re Diplomat. Lib. II. c. 3. du Fresne* in *Glossario sub his voc.* cum quibus conferri merebitur judicium *Dn. Beermani* *Not. Dign. illustr. Diff. 3. C. 1 §. 3*. quare Imperatores Christiani hos titulos aliquantum a modestia & humilitate Christiana abeuntes, sibi tribuendos curaverint. Quoad *Maje-*

facis appellationem autem recte a motu *Bæcler. l. c.* significati-
onem potestatis, a significatu curiali honoris; in priori sensu de-
notat summam potestatem in civitate, hinc & Majestas in Ari-
stocraticis & Democraticis est. Tali suppositione an Imperatori
competat in Imperio; deinde videmus. Majestatis appellatio-
ne autem, quatenus curialis honoris est, Imperator citra dubium
gaudet, una cum omnibus Regibus, quam adstrictè etiam regnent,
ut in Polonia & Anglia. De hac igitur Majestate tradidit Linnæus
ad *Capitul. Rudolphi II. art. 32.* Inse *Capitulum V.* vix exemplum oc-
currere, ubi Majestatis titulo usi sint Imperatores, sed tantum vo-
cibus *der Kæyser. Gnaden und Würden*; qua Electores & Prin-
cipes ante *Instrumentum pacis*, Leges etiam compellabant. Dn. *Pur-
fend. hist. Frederici Willhelmi L. II. §. 14. 17. seqq.* Quamvis autem apud
Balogium, Mahellum, de Fries & alios extant Diplomata, ubi
Imperatores Majestatis voce usi, tamen curialis significatio pro-
pria, constantique stilo Curiz retenta, ante Caroli V. tempora
non videtur observata.

§. III. De titulo Imperatoris, quod vocetur *Dominus Ma-
de*, in *L. §. ff. ad L. Rbod. de jactis*, nihil addo. Res enim hodie sta-
clara, ut politiciores scriptores, quas Conringius & alii merito pi-
geat veterum ineptiarum, quas ignorantia historiz & politicæ
produxit Novissime Huberus *L. de Grav. Sect. 9 c. 7.* Peckio miseram
Philosophiam ad *L. §.* quod mundi dominium *de jure ad Impera-
torum* spectet, adhuc excidisse merito miratur. Majus operis pre-
dium vero videretur esse, si inquiramus in titulos, quibus in le-
gibus publicis mañantur Imperatores. Judice enim Bæclero, in-
stare regulæ observandi ac authentici sunt tituli, qui in legibus
publicis ponuntur. *l. c. pag. 68.* nihilominus existimo, lubricam
esse hanc regulam, uti enim leges ipse cum statu mutantur, ita
& efficacia titulorum ibi occurrentium, Res fiet manifestior exem-
plis. In *A. Bulla C. §. 3. 4.* Imperator *Caput solum temporale*
vocatur. In *Processu Imp. de anno 1529.* §. 1. vocatur Imperator *Ad-
vocatus universalis*, live *der Oberste Vogt und Haupt der Chris-
tenheit*. Indignitatem etiam hoc iur. Elector Moguntinus Col-
legas suos in voto Electionis Caroli V. ita alloquens; *Ceteri Reges*

non solum inter omnes reges, externa Reges propugnando. Noster Imperator elegit, ut si Dux publici consilii inter omnes Reges, ut propugnaret Italiam, ut tranquillitatem Ecclesie infunderet &c. Inde eo tempore sortientes phrasæ: Cæsar est Imperator i. e. Dux nam Christianarum adversus infideles; est Ecclesie universalis Adversarius, Ensis, Archi-Mare fidei & Brachium seculare.

§. IV. Verum, si statum istorum temporum accuratius pensitemus apparat, Pontificum Romanorum calliditate hanc persuasionem credulis & simplicibus seculis obtulisse fuisse, eo commodius orbem Christianum sub jugum redigendi. Erat Imperator temporale Caput fidei, sive orbis Christiani, sed Papa erat Spirituale, hinc superior. Erat Imperator Ecclesie Ensis, Dux natus, Brachium seculare, hoc secundum sensum Cleri mysticum, executor tyrannidis clericalis, omnes tyrannides supergrediens, in Orbem Christianum. Inde etiam Dux Passagiarum salutabatur Imperator, h. e. bellorum infelicium & injustissimorum ad recuperandam Palæstinam. *Bella Domini* vocabant Pontifices, quæ descripta in libro sub titulo: *Gesta Dei per Francos*, sed revera Pontifex callido hoc invento utebatur ad subjugandum orbem Christianum, flore ejusdem infelicibus hisce & miseris *Expeditibus Cruciatu*, instar victimæ, pro papali ambitione, delecto. Verum cum post temporis Reformationis visus, institutus sit tacucenti Orbis, hi tituli Imperatorii amplius nullius efficaciar. Auctoritas circa Concilia invocanda aut moderanda, vix usui convalescere potest, cum constet abunde ex historia Concilii Tridentini a *Paulo Sarpio*, Pontificio, sed cordato & ingenuo historico, edita, quantum horrorem & aversionem Curia Romana contra Concilia habeat, nec id sine ratione, si acta *Concilio Basiliensis & Constantiensis* revocet in memoriam. Miror inde, politissimum Cæsarium Furstenerium de *Suprematu in pref. Et cap. 31 Et 32.* hæc Clericis denique revocasse, pallio ornasse, & quo licet inserviret suæ, Imperatori ex antiquo hoc stilo asserere voluisse *antiquitatem sive aliquale Imperium in totum Christianum orbem.* Luge enim positiora sunt nostra tempora, quam ut possimus credere, omnes Reges & Civitates liberas Imperatori tam potestatem regendi Ecclesiam

præcipuam, & non modo ante alios tam insigniter eminentem, sed etiam quodammodo in reliquos omnes validam, & cui ipsi parere necesse habent, esse concessuros. *Conf. Nota & Animadvertentia in Furslem. Fides quidem unitas est & communio sanctorum, sed externa pars regendi & constituendi, quæ ad decorem & honoris divini cultus publicamque securitatem sacrorum pertinent, cujusque gentis arbitrio in suis finibus relinquuntur.*

§ V. Modus autem quo quis ad summam hanc dignitatem orbis Christiani pervenit, est Electio. Obtinuit illa omni tempore circa constitutionem Regis Germaniæ. Dico non Imperatoris, sed Regis Germaniæ. Imperium enim Romanum Carolo & posteris delatum jure, ut patet, hereditario, vid. Monzamb. *Cap. IV. §. 1. & Kulpisius in Notis p. 32.* Contra Regnum Francorum neque mere hereditarium, neque electivum, sed quodammodo quodam successione modo fuerit delatum. Plus tamen ex successione, quam ex electione traherat. Nam nisi ob gravissimas rationes a sanguine defuncti Regis haud quidquam discedebatur. Conringius *de Septemv. Imp. lib. 12. Maur. Diss. de Orig. Elect. Cap. I. Rachelius Diss. de Capitulat. Cap. 2 & 5.* Duravit illa successione fere plenzimaago, etiam stirpe Carolingica cum Ludovico IV. extincta per Germaniam, in stirpe Saxo-Witekindæ, & aliis, usque ad Henricum IV. Hujus tempore autem Status Germaniæ, instinctu Pontificum, quorum intererat, ut robur Imperii licentia eligendi frangeretur, publica Constitutione in *Constitutio Forcheimbrunshæ* sancivisse 1077. dicuntur, *ne Regia potestas cuiquam per successionem eideret.* Conring. *Dissert. de Septemv. §. 20. Monzamb. l. c. §. 1. Sweder, J. P. part. 1. sect. 1. & 12. 13.* Ast ostendit Kulpisius ad Monzamb. p. 34. Regiam stirpem aliquoties jure successionis excusam, Imperium vindicare non destitisse, usque ad Friderici II. obitum, ubi veræ Electionis periodos inceperit. Ceterum inveniunt dignitatem Cæsaream, in *Archiducali Domo Austriacæ* tot seculorum decursu continuatam, non potest non obversari pristinus modus succedendi, plus ex successione quam Electione trahens, dum ex unica hac Domo, ab *anno II.* tempore, nunquam interrupta serie, undecim tam literarum triumphis quam militibus victoriis inclytos Imperatores Germaniæ

Germania habuit, non connumerato Ferdinando IV. qui ut Rex Romanus decessit, & Serenissimo Josepho in Regem Romanum 1690. electo.

§. VI. Igitur per electionem Imperatoria dignitas conferitur in Germania. Normam vero & formam solennis hujus electionis præscribit Aurea Bulla, id propterea condita a Carolo IV. Imp. Modus ibi præscriptus hic est. Moguntinus intra mensem a primo die quo de morte Imperatoris restitit, Collegis id significat, eosque ad futuram Electionem vocat, qui ipsi, aut per legatos suos comparere tenentur. Possunt vero Ecclesiastici comparere, licet non sint infulati a Pontifice, & Pallium Archi-Episcopale redemerint, Seculares item, licet non sint investiti. Actum Electionis, quæ sic Francofurti regulariter in sacristia templi S. Bartholomæi, auspicatur ceremonia Missæ, a qua tamen Evangelici legati solent abesse, licet adesse possint officii causa. Inde ad altare accedunt juraturi, quod idoneam sint electuri Imperatorem. Moguntinus, utpote Decanus Collegii, suffragia colligit, primo loco Trevirensis interrogat & reliquos, ipse ultimo loco sententiam dicit. Plura suffragia pro universis valent. Postea hi ad Altare accedunt, ubi Moguntinus convocatam apud multitudinem electum Imperatorem pronunciat, Conf. Monzamb. c. IV. §. 5, & ibi Kulpinus, Dr. Thulemarus de A.B. cap. 24. ff. Schroder. J. P. part. spec. selt. I. cap. 1. §. 1, seqq. Primus actus, quem Electus curante Imperii paragit, est confirmatio jurium Collegii Electoralis A.B. Cap. II. §. 5, Sed non minus reliquis Imperii Statibus jura ac privilegia sua vigore Capitulationis, juramento a novo Imperatore confirmanda, hodie quoque specialiter confirmare tenetur, Capitulat. Leopoldi & Josephi art. 3.

§. VII. Circa habilitatem personæ eligendæ multa a Publicistis solent moneri, quibus præter illa, quæ legibus requiruntur, haud opus videtur circumscribere Collegium prudentissimum, penes quod Electio est, quippe quod melius de bonis corporis & fortunæ eligendi judicare novit ex usu rerum præsentium Imperii, quam umbratici Doctores. Ratione patriæ requirunt plerique, ut Germanus eligatur. Provocant eum in finem cum allegatis a Buxtorffio

constat, quam vexati & indigna multa propterea nostri Imperatores passi sint a Pontificibus. Inde factum est, ut a Catoli V. tempore a nostris Imperatoribus neglecta fuerit. Hinc communiter censent, propterea *Electos Imperatores* sese vocasse Successores ejus, non vero simpliciter, Imperatores. Verum & Carolus V. post coronationem Bononiæ factam in multis Recensibus v. c. de 1530. & 1532. electum Imperatorem se vocavit. Magna vero pompa & ostentatione olim hæc Coronatio Romana peracta est vid. Goldasti *Polit. Imper. P. 4. p. 190. segg & Ceremoniale Romanum* Marqu. Freheri *Notæ ad Petrum de Bello annexam*. Imprimis vero ad hanc coronationem Status conferre tenebantur pro rata, 20000. Pedites & 4000. Equites. Vocatur alias *Expediō Romana*, der Römer Zug. Est hæc fundamentum *Martialis*, & secundum hanc hodie Status subsidia de *Acid. Anlagen* præstant. Notandum etiam est, quod usque ad Feid. IV. Imperatores adstricti fuerint commodo tempore coronam Romanam petendi, vid. *Capitula. Ferd. III. art. 31. & Ferd. IV. art. 37.* At in *Capitulo Leopoldi & Jos.* hoc omisum est, vid. *Cap. Jos. art. 30.* Hinc Coronatio Romana, multorum exsententia, nunc ab usu plane recessit. conf. ill. *Da. de Rhetz Comm. ad Jus feud. L. 1. l. 1. pag. 22.*

§. IX. Remanet ergo & in usu est sola *Coronatio Germanica*. Locus in quo hæc ceremonia peragi debet *Aquisgranum* est, antiqua Carolorum sedes, A. B. cap. 18 §. 5. & ibi *Limxus obf.* Suasit tamen conditio temporum sæpius, alibi quam hic coronationem peragere, quod vel novissimo Josephi Regis exemplo comprobatur, qui 18. o. Augustæ Vindelicorum coronatus est. Quod cum ante aliquoties jam contigisset, acris inde disputatio orta est inter Moguntinam & Coloniensem Archiepiscopos, de jure Coronandi. Equidem Archi-Episcopo Coloniensi jus *Diademæ regium* imponendi tribuitur in A. B. cap. 17 §. 4. At Moguntinus urgebat, suos olim Antecessores usque ad Henricum III. hoc jus exercuisse. A. Bullam restringendam esse ad Aquisgranum, utpote ad Diocesis Coloniensem pertinens, in locis vero extra illam sitis v. c. Francofurti, Augustæ, Ratisbonæ, jus ad se, utpote totius Germaniæ Primatem, pertinere. Propugnævit hæc jura Con-

L

stin.

salva maneat Imperatori Majestas sive summa potestas in Imperio ? In responsione autem hujus quaestionis licet deprehendere secundū Monzambanum. c. P. §. 4. fœdam adulandi libidinem, aut insignem doctrinæ civilis inscriam. Exemplum est Reinkingius supra adductus Dissert. II. §. 12, subinde ingeminans, *Capitulationem augere Majestatem Imperatoris, instar Legis Regia videtur, qua non sublata sit, nec sua fœdere solâ possit.* Qui autem meliorem philosophandi rationem implexisse existimantur, distinguunt cum Limæno, quem defendit Strauch. Diss. Exeter. I. §. ult. inter summam & plenitudinem potestatis; hanc Capitulatione, non illam minui, censent. Verum graviter hisce obstat dubium Rachelii Diss. de Cap. c. 6. §. 4. sequ. quod plenitudo potestatis sit ipsa formalis ratio summitatis, & hinc, si illa minuatur per leges scriptas, non appareat, quomodo summitas salva manere possit. Ut enim summum quis obtineat Imperium, non sufficit superiorem non habere, sed requiritur ut iussibus ipsius citra tergiversationem aut provocationem ceteri teneantur obedire, Monzamb. cap. P. §. 4. quod qui de potestate Imperatoria vellet asserere, is certe hospes esset in cognitione status Germaniæ. Nobis igitur videtur rem posse ita componi. Majestas, sive summum in civitate Imperium, consistit in exercitio libero jurium quæ ad conservationem & defensionem civitatis pertinent. Si exercitium horum jurium nonnullorum est restrictum, tunc non quidem plenitudo potestatis adest, summitas tamen salva videtur, si per promissionem non transferatur potestas ad eos quibus promittitur contra facta rescindendi, sed sola clausula annullatoria. Nam formalis ratio Majestatis consistit quidem in summa libertate, h. e. quod non subiaceat aliorum arbitrio, interim promissis restringi potest, nec summa propterea desinit esse.

§. XI. Uvero hoc clarius pateat, per partes Imperatorie potestatis eundem est, & singula jura consideranda, *Jus conferendi Magistratus* in civitate, est citra dubium unum ex præcipuis summæ potestatis. At hic Casaubus nil amplius potestatis. Sub Carolo M. quidem olim Status magistratus fuisse ex communi sententia, hodie vero illi jure proprio possident suas terras, Equidem potest Imperator alicui conferre titulum Principis Imperii, verum Jus suffragii ferendi non potest dare citra reliquorum con-

DE IMPERATORE ET REGE ROMANO.

senſum: *Capit. Leopold. Art. 44.* Præinde non eſt in Imperatoris arbitrio unico, alicui dignitatem Principis adimere, aut quempiam Ordinum ſuis ditionibus expellere; ſed in notorio etiam crimine, ſaltem Electorum conſenſu opus habet. *Capit. Leopold. Art. 22.* Interim Ordines Imperii ſubditos ſuos, proprio imperio, vel prout cum ipſis paſſi ſunt, ſegunt. *Capit. Leopold. Art. 17, 18, 19.*

§. XII. Arbitrium Belli & Pacis non eſt penes ſolum Caſarem, ſed Ordines in Comitibus. Niſi enim Status tam in bellum, quam ad ſumptus conſecrendos conſenſerint, non eſt quod auxilii quippiam ab uno eorum ſibi polliceretur Caſar, niſi peculiareſ ipſi cum Domo Auſtriaca rationes intercedant. Connexum cum hiſ jus fœdera pangendi. Verum & hoc per *Art. 21. Capit. Joſeph.* ita eſtriſtum, ut ne quidem fœdera deſenſiva pangere poſſit Imperator nomine Imperii, abſque conſenſu Electorum.

§. XIII. Circa ſacra poteſtas Imperatoris exigua aut fere nulla. Nam per pacem religioſam jurisdictio Pontificis in territoriis Evangelicorum ſuſpenſa, & libera manet iſis facultas diſpenſandi & diſponendi circa ſacra. Conf. *Do. Strykii Diſſ. de Jure Papæ Principum Evangelicorum.* Quo ad Status Catholicos autem & conſtitutionem Episcoporum, notum eſt, quod per ceſſionem Henrici V. & Concordata Nationis Germanicæ, nil fere hic Imperatori ſuperſit poteſtatis aut ille etiam, ob religioſam qua umbetur, prætendat. Jus vero palmarium precum nec tanti eſt, & exiguas reliquias juris præſtari oſtendit.

§. XIV. Jus leges ferendi de ſtatu publico, per indubitatam praxin, non eſt penes ſolum Imperatorem, ſed Status in Comitibus. Quod in genere obſervare licet. Nam ſi quid incidat, quod ſumman Reipubl. ſpectat, de eo haud quidquam licet Imperatori pro lubitu ſtatueri, ſed in Comitibus, ſive univerſorum Ordinum conventu ejusmodi negotium eſt proponendum, & ex conſenſu eorundem definiendum. *Capit. Leopold. Art. 39.* Interim illud fatari fas eſt, in omnibus negotiis totum Imperium concernentibus, & hinc in Comitibus peragendis, non tantum concurrere Imperatorem, ſed & primas ubique partes gerere. Jurant etiam Ordines Imperio & Imperatori fidelitatem, ſed ſalva ſua libertate ſuſq; juriſbus h. e. volunt Status jura territorialia ſalva habere, nec tamen

in plenam evadere libertatem, sed potius aliquo modo Imperatori & Imperio obstringi. Inde reliquæ illæ quæ Imperatori, tanquam Capituli, competunt. (1) Jus proponendi in Comitibus. *Swed. 7 P. par. spec. sect. L. 23.* (2) Jus acta publica suo nomine expediendi. (3) Jus legationes nomine totius Imperii peragendi & recipiendi. *Kulpis. de Jur. Legat. cap. 5. §. 23.* (4) Jus providendi, ne Imperium detrimentum capiat. *Cap. Leopold. Art. 25.* (5) Jus investendi de feudis immediatis. (6) Jus Albeigauit. (7) Jus Aperturæ Vitæ. *lib. 3. c. 19 §. 100. sequ.* Ast omnia hæcce Juri, & plura alia quæ Imperatori communiter tribuuntur, ita sunt comparata, ut pauca solus v. c. Investituram, reliqua cum consensu Ordinum in Comitibus peragat.

§. XV. Exhibere satis patet, quantillum Imperatoris unico arbitrio relictum sit, circa summa jura Majestatis. Illa vero jura quæ *Reservata Imperatori* vocantur, ænon statum totius Imperii, sed hoc vel illud Statuum territorium attinent, sequenti *Dissertatione* erut scabimus. E contrario ex denegatione jurium Imperatoris in Imperium, facile concludere licet, quid Ordinibus ad summum Imperium desit: in suis provinciis Habent Statu jus vitæ & necis: leges coadunt etiam juri communis repugnantes; omnes redditus ex suis provinciis capiunt: tributa indicunt: fœdera inter se & cum exteris feriunt; modo non spectent contra Imperatorem & Imperium: armis se defendunt: injurias sibi illatas ab exteris armis vindicant; munimenta in suis disionibus exstruunt: moerem cu duot: Libertate religionis gaudent: Breviter. Omnia jura quibus ad gubernandam & conservandam civitatem necesse habet summa potestas, & illi possident sub titulo, *superioritate territoriali*. Hæc revera *Majestatem* involvit, licet stylo juris publici ea appellations ablinant, ob memoriam haud dubie pristini status. Quod autem driones suas tanquam *feuda* agnoscant, hoc non tam ipsorum potestatem, quam habendi modum afficit: & ritus potius solennis, quam veræ collationis vim investituræ habet. Inania vero titularum, quod Imperator ab omnibus Statibus vocetur *Domini Clementissimi* & alia, genus seculi, stylusque Curia pro duxit, nec plus habet efficacia, quam alia verba honoris, in quæ ignavissimus quisque operum solet esse effusissimus.

§. XVI. Ex hac porro jurium Imperatoris Statuumque de-

Ineatione, tutius & solidius aliquid differi posse existimo de forma Imperii Germanici. Puto enim, manifestissimum esse, latitare aliquid in Germaniz Republica, quod eadem ad simplices Rerumpublicarum formas referri prohibet. Sermo vero est de forma totius Corporis. Nam singule partes, siue Status, si spectentur, Principatus Ecclesiastici & Seculares Monarchiarum instar sunt. Urbium autem liberarum nonnullæ Aristocratico, nonnullæ Democratico regimine utantur. Cum vero tot lites & dispositiones de forma Imperii sint, recte annotat Monzambau *Cap. VI. §. 3.* hoc tanquam indicium Reipublicæ valde irregularis esse, quantum & haud paucorum nulla rerum civilium aut valde tenui scientia instructorum incertis, non minima dissensionum & clamorum causa sit. Quibus igitur erectum libertatis studium ostentare placet, illi *Aristocraticam* Germaniz formam assignant. At hac corrupti ex observatione Monzamb. *p. 300.* quod ad Aristocraticam requiratur, ut summa potestas si penes statum aliquem & perpetuum Senatum, cujus sit, deliberare & statuere de omnibus negotiis ad Rempubl spectantibus, executione rerum quotidianarum aut singularium Magistratibus certis delegata, qui Senatu rationem gestorum reddere teneantur. Aequi talis Senatus in Germania haud quidquam datur, Ceterum non felicius pugnarunt, quin potius risui corda illorum semel exposuerunt, qui cum *Reinkensius, Stamler, Wicander* aliisque recentioribus, vid. *Atta Erud. Lips. Mens. Aug. 1719 p. 422 sequ.* sere *absolutam monarchicam* formam Imperio assignant. Qui *Democraticam* formam Imperio tribuerit, se nondum vidisse dicit Monzamb. *C. V. §. 3.* Nihilominus *Bellinse* quidam in *tratt. de suprem. Princip.* pro sua audacia, *Politicam* Germaniam esse, contendit, realem & personalem Majestatem Statibus adhibens, quem castigavit *Tenodurgus* siue C.L. Schurzleischius.

§. XVII. Omnium optime autem rem tenuisse ac sobrie philosophasse sibi videatur, qui Germaniz formam esse *mixtam* asserunt, ita ut Monarchia Aristocratico regimine temperata sit. Ubi iterum alii, Monarchiam in hac mixtura præponderare contendunt cum *Boetclero Nov. Imp. L. 2. c. 1. §. 2* *Carprovio de Leg. Regia Cap. 13. §. 11. 9. n. 1.* Alii autem cum *Limnzo*, primas partes assignant

gnant Aristocratiæ. Atque veros, ut opem ludant, qui de hac re inter se contendunt. Nam tota illa mixtura, prout vulgo traditur, inane signum est non quadans ad principia Juris publici universalia, & sic etiam non ad jus publicum Germanicæ, quicquid etiam reget de cetero satis docte, Kulpisius *ad Monz. c. 6.* Regula fundamentalis omnium civitatum, quæcunque forma sit, est: *Majestas est una in civitate & indivisibilis, plures partes potentiales habet circa diversa objecta occupatas, quæ omnes sub summi Imperii imperio in unam voluntatem influunt.* Unio hæc est anima reipubl & facit regularem formam. Natura & indoles omnium civitatum non aliter fert, quam ut status sit ita connexus, & in eo sit talis unio, per quam omnia, quæ ad Rempubl regendam faciunt, velut ab una anima proficisci videantur. Conf. *Dr. Pufend. de Jur. Nat. & Gent. Lib. 7. Cap. V. §. 43.* Fit hoc in Monarchia per Principem, in Aristocratiâ per Optimates, in Democratiâ per Populum. Inde nunc partes principum talium Kulpisii, in quo tota ejus mixtura fundatur, Admittit ille, in omni civitate talem debere esse Imperium, quod libere rimum judicandi & præscribendi arbitrium habeat circa omnia ea, quæ ad gubernationem illius consecutionemque finis & salutis necessaria sunt, & si in uno facultas ista deficiat, aut ab alterius extra eorum hanc constituti voluntati dependere incipiat, jam non amplius Imperium summum, nec civitatem esse. Falsa est hæc hypothesis Kulpisii, quod independentia ab aliena voluntate, summum Imperium destruens, restringatur ad alienam voluntatem extrinsecam. Nam eadem ratio, si facultas imperandi dependeat ab alterius voluntate, quæ inter eundem eorum est, si scilicet esse consideretur ut alter, h. e. ut a priori dissentiens. Ponamus, Principem in civitate habere jus fœderum, Senatui jus belli, Populum jus contrihutionum. Princeps non habebit Majestatem, quia jus belli & contrihutionum amisit, nec Senatus; quia non habet jus fœderum, fœderum; nec Populus, quia destruitur jure belli, fœderum. Nec omnes conjunctim Majestatem habent, si sint dissentientes, quia neuter poterit alteram partem jure cogere. Conf. *Dr. Thomassius ad Monz. cap. V.*

§. XVIII. Ex quibus breviter adductis manifestum sit, totam illam mixturam, à plerisque operose inculcatam, non consistere posse

32 DE IMPERATORE ET REGE ROMANO.

posse cum vera Politicâ, nec etiam citra *miserâ confessionem* applicari posse statui Germaniæ, cujus formam ad regularem structuram non quadrare, velint, nolint, concedere necesse habent. Vergit enim Germania ad *systematicam formam plurimum facierum inæquali fœdere nexarum*. Fatetur Suidas de *Cochis, populis, & Rerum publ. Lib. 13*. Non inuoluit ad statum hodiernum Imperii applicari, quæcumque de Civitatibus fœdere unitis differuntur. Animadvertit hoc jam olim Thuanus *Lib. 2. Histor.* ubi Germaniam comparat cum Amphictyionum confœderu Græciæ. A quo non absit doctissimus Jac. Gothofredus in *Achæis*. Acheorum Concilio Germaniæ Comitiâ similia esse perhibens. Ulricus Heberus accuratissimi iudicii JCtus *L. Lib. Cent. selt. II. cap. 2.* solide ita de Germaniâ philosophatur: *Respublica definitur ordo civitatis, consistens in regimine summa potestatis, & subiecta rebusque, per medius magistratus, ubi quæ talis ordo, ubi est civitas, æquæ ac corpus ubiqueque anima est, ubi plures ejusmodi ordines, ibi & plures Civitates ac republicas includuntur*. Proinde Helvetiorum atque Belgarum, per me licet addas Germanorum, Imperia, non singula, sed plures constitutus civitates, idem postquam *cap. 3.* recensuisset systemata fœderum Belgii & Helvetiorum, subiungit: *In Imperio sive Regno Germania magis alia spectet, quam res est. Spectet diversam faciem, quod Germani fœderis sui Principi nomen Cæsaris, Imperatoris, Augusti, qua verba implent ædicum idæa summa potestatis, adscribunt, eundemque omnibus Majestatis imitamentis prosequuntur. Sed qui norunt moralium rerum naturam ab effectibus æstimari, Principesque & Civitates Germania liberas, vident, omnibus ferè summæ potestatis jurebus independentes a Cæsaris arbitrio uti, non dubitant, quin Germania sit corpus fœderatum, in plures summæ potestatis distinctum prius, quam una civitas*.

5. XIX. Ita judicant de Germania summi Politici exteri. Cum quorum calculo, quod nonnulli domestici scriptores non conspiciunt, varias causas a præjudicio autoritatis, inficite politiciæ solidioris & historiæ patriæ, arcessunt alii, de qua re prudentiores disceptant. Ridebatur Monzambano ab assuetis Philosophiæ Reinkogianæ, aut aliter ei similis, cum primum hanc sententiam *CIT sui libelli* proponeret. Nec poterant hoc conçoquere *Patriam a Lapide, Schoockio, Trutshurgio, Sebaſchmidio*, & qui omnes hos judicio

DE IMPERATORE ET REGE ROMANO.

dicio & doctrina longe antecellit, *Sulpicius*. Nescio quid monstri aut periculi huic sententiae subesse clarebatur. Docuit vero experientia, prudentiorum nonnullorum applausum invenisse, & spes est, periculum in posterum esse inventuram, cum omnes nunc incipiant praedicta in Jure Publico, uti in multis aliis disciplinis, serio exuere. Nil tamen periculi inde accessisse, notum est. Et indicium falsae sententiae esse solet, si contraria, propterea rejicitur, quia pericula parere possit.

§. XX. Satis vero altum putamus de forma Imperii, occasione potestatis Imperatoris, disquisitioni subiecta. Nunc, quomodo Imperatoris potestas finiatur, videamus. Desinit vero Imperator esse *ex auctoritate, resignatione, morte*. De primo modo non multum attinet dicere, quia nostrorum temporum felicitas & seculi moderatio hoc nos timere vetat. Vetera exempla in depositione *Adolpho Nassovi, Wenceslai*, aliquid juris, multum vero facti habent. Resignationis autem exemplum contigit illustrare in abdicatione Caroli V. quod uti non multa paria exempla ante se habuit, ita forsitan nec post se. Politice inquisitioni causae abdicationis hujus *Famianus a Strada de Rebus Belgicis Decad. I. lib. 1. 2.* Cui debeat hoc casu resignatio fieri, dissentit *Conring. ad Lampad. p. 3. c. 1. §. 7.* ubi impudentiam Pontificis Rom. resignationem sibi fieri debere contendens, simul redarguit. Igitur superest mors Imperatoris. Hoc casu autem Rex Romanorum si adsit, mox citra alium actum Imperii habenas capessis. Paucis igitur de Rege Romanorum agendum adhuc erit.

§. XXI. Eligitur hic extraordinarie vivo adhuc Imperatore. Hujus consensum usque ad Capitationem Leopoldi impetrare electi tenebantur. Ast ad desiderium Statuum in *Membris ad Capitationem* omissa est humilis illa impetratio, ut sit invito Imperatore Regem hodie eligere fas sit. Dissert vero Rex Romanus ab Imperatore tum in Ceremonialibus, tum potestate. Caesar ipsum appellat *Eusebius* Rex Caesarum *Eusebius* Majestas. vid. *Limn. p. 1. l. 2. c. 1. §. 46.* Aquilam gerit unicipitem, dextro solum capite prominente. *Hoping, de Jur. Insign. c. 6. n. 36.* Nigra illa est lingua, rostro & cruribus coccineis, circulo in capite ejusdem coloris. *Chiffet. de Equat. Aur. p. 1. c. 1. n. 48* De potestate autem Regis Romanorum, vivo Imperatore, varie discipatur, aliis Majestatem ipsi tribuentibus, aliis denegantibus. Putoliti animum dedisse vocabuli Majestatis variam acceptationem,

M

tionem,

DE IMPERATORE ET REGE ROMANO.

tionem. Quatenus Majestas sumitur pro personali dignitate, tum quis Regi Romano illam denegaret? Si vero Majestas denotare debet potestatem illam quam Imperator habet in Imperio, tunc potest concedi, habere illam Regem Romanum sed in actu primo, in actu secundo sive exercitio, quiescere illam usque ad mortem Imperatoris. Pluribus terminis Philosophiz se hostiliter si rem involveret vellemus; veteremur pausem lectorum. Nam debetioris sunt gustu Cordatioris hodie prædicti, quam ut æquo animo audire possint, Imperatorem habere se tanquam conditionem sine qua non erga Majestatem Regis Romani, hunc Majestatem eandem numero totam habere. &c.

§. XXII. Ceterum an consultum sit Imperio, vivo Imperatore, Regem eligi questio est, quæ magis ad Politicam pertinet, & ex usu rerum decidenda est, quam ad jus publicum. In negativam videretur recte inclinare Du May *Essai de l'Empire*. p. 1. *Dial.* p. 31. Quelques uns disent, que quand on crée un Roy de Romains, pendant la vie de l'Empereur, on donne deux Chefs à l'Empire & deux Maîtres aux Alemans, qui ont bien de la peine d'en suffire un. &c. Verum hæc possunt elidi ex illis, quæ modo adducta sunt de potestate Regis Rom. Nec acui hæc in parte tangit rem Monzambano *de Statu German.* c. 4. §. ult. existimans, causam, cur vivo Imperatore Reges Rom. eligantur, proficisci ab Imperatoribus, ut se vivis facilius negotio filios, fratres, proximove agnatos ad Imperium proveherent. Ast melius alii pro causa impulsiva Electionis Regis Romani venditant metum periculorum, quæ ex interregno timentur. Et hæc etiam causa fuit in ultima electione Gloriosiss. Josephi, simul ut Gallo omnem spem præscinderent perveniendi ad culmen Imperiale. Conf. Autor, des *Bedenken, worzu bey fürgegangener Wahl des Kheinischen Königs Josephus gesammte Reichs-Stände berechtiget / und wie sie sich dabey zu beyrugen haben.* 1690. p. 12.

§. XXIII. Disceptatur porro, an reliquorum Statuum consensu opus sit novum Rex eligendus sic vivo Imperatore? Resp. multos id asserere sequarationibus. Superiori seculo cum in Electionem Ferdinandi I. Elector Saxoniz & Socii non consentirent, sex alios Principes de questione, an eligendus sit cum Electoribus judicare debere, contraderunt. Sic ordines Circuli Saxoniz infer. 1691. affirmarunt, de questione, an eligendus sit Status debere calculum ferre. Vid. *On. Sav. ed. part. spec. sect. 1. C. 2. §. 1.* denique in *Instrum. Pac. Ara V. III. §. 3.* præter alia etiam

etiam de Electione Rom. Regis in proximis Comitibus ex communi Statuti consensu, ut agerentur & statuerentur, convenum est. Hinc, cum Electores Statuum reliquorum consensum negligerent in Electione Josephi Regis, illi protestatione interposita jus suum sibi reservarunt, vid. alleg. Aut *des Ordens des* 12. Interim questio, quis sit eligendus? ad solos Electores pertinet, vid. Schilter *Instit. J. P. L. 1, tit. 17 §. 2 sequ.*

§. XXIV. Capitulatio Regi Romanorum æque præstribitur ac Imperatori, illa tamen potissimum futurum Regimen respicit, nam vivo Imperatore ipsius potestas quiescit, & ille nihil potest Imperatorum aut Regum facere, nisi ex commissione Imperatoris. Bosler. *not. Imp. L. 1 P. 1. §. 66 Limit. ad Capitul. Maxim. El. de anno 5. pag. 80. sequ.* Præ omnibus Regibus præcedentiam habere ipsum, notat Crusius *de Jure prodr. L. 3. Cap. 1. ob spec. amplissimæ successionis, & quod jam caput Imperii sit post Imperatorem, Rec. Imp. de A. 1555. & 1569.* Verum hujus rationes non semper æque valide solent esse. Reges dignitate æquales sunt, nec ab uno, ut alteri cedat, jure postulari potest. Interim consuetudini, possessioni & receptæ a multis seculis observantiz multum hic deferendum est.

§. XXV. De Imperatrice ejusque juribus, ut quædam addamus, mater affinitas fradet. Vocantur Imperatrices *Augustæ*, quæ appellatione Livia Augusti conjux primitus honorata est a Senatu, una cum Mauris Patriz titulo, Tacitus *1. annal. cap. 19. conf. Schurzfleisch. Diss. de titulo Augusti.* Postea & Agrippina cognomento Augustæ appellata est. Tac. *Annal. 12. c. 26.* Scilicet non ipso jure connubi Augustæ jura obtinuerunt, sed demum cum in Augustam renunciarentur, vid. Excell. Dn. Schilter *Instit. Jur. Publ. lib. 1 tit. 16 §. 1.* Successiva vero temporis Augustæ nomen & privilegia Imperatoris & Regis conjugii quæ tali, atque ipso jure connubii compeniere. Hinc tam Imperatoribus Francis, quam Saxonibus existentibus, Imperatrices in consortium Imperii fuere receptæ & in Curia Imperialibus atque judiciis sedes illis assignata, proxima ab Imperatore, vid. Goldast. *tom. 3. Consil. Imper. f. 192.* Quem morem si conferamus cum aliarum gentium institutis discrepantibus in hoc puncto, non possumus aliam causam assignare, quam infirmam Germanorum Francorumque erga sexum sequiorem affectum. Certum est, inquit illustr. Dn. de Rhetz. *J. P. lib. 1 tit. 1. §. 1. usoribus*

ribus & foeminis Germanos communiter multum addictos fuisse, consilia eorum non temere aspernabantur, multaque earum arbitrio decernebant. Inde tanta veneratio ergo *Aurum* & *Velladem*, de qua ultima Tacitus ipse, utpote Procurator Belgii, testatur, sanctum aliquid seminis inesse, credidisse Germanos, & Valledam diu Numinis loco apud plerosque habitam, vidisse se sub Vespasiano, conf. Dn. de Rhetz. *et. l. 5. 40.*

§. XXVI Ex hoc igitur fonte derivandum videtur, quod Imperatrices veteres in curam Imperii sint assumptæ. Multis egregiis testimoniis huic rei fidem conciliat Dn. Schilter I. c. In Diplomate Ecclesie Patavina an. 963. ab Ottone M. dato, hæc verba occurrunt: *Consulens & intercessit dilecta Conjugis nostra Adalheide & consors Imperii nostra.* Nihilominus hæc potestas Augustarum ab arbitrio Imperatorum dependisse videtur. Nam, ut bene annotat Schilterus, I. c. mansi peritas inadequata, & socia subordinata Imperatori arque Marito. Quod & re judicata comprobavit Otto III. Imp. Augustam adulteram & homicidii ream ad ignem & vivicomburium condemnando. vid. illustr. Dn. Strykii *Diff. de Caro Princ. & Princat. Communi, Cap. L. n. 24.* Quod coronationem Augustæ atinet, moribus introductum, & consuetudine Europæ confirmatum est ut Imperatrices non minus quam Imperatores coronentur, sive seculi sim, sive una cum Imperatore. Prioris Exemplum suppeditat Gloriosissima Imperatrix hodierna 1690. Augustæ Vindelicorum solenniter corona ornata. Qui mos & apud Reginas servatur, corona ipsarum capitibus perinde ut mariorum imposita. Recensissimum, & incredibili splendore ac inusitata Pompa peractum exemplum fuit tabulisq; æternitatis consecrat Coronatio Sereniss. CAROLAE SOPHIAE Electricis Brandenburgicæ, & nunc Reginae Prussicæ. Nam XIX. Febr. auspiciatissima Genti Prussicæ ac Brandenburgicæ die, non solum Serenissimus Elector in Regem inunctus & coronatus est, sed & Serenissima Conjugis iisdem ceremoniis solennissime coronam accepit,

DISSERTATIO V.

De

IMPERATORIIIS RESER-
VATIS.

SUMMARIÆ.

Difficultas materia de Reservatis Imperatoriiis. Nomenclatorum circa illam imperitia & adlatio. §. 1.
Cautio necessaria in explanatione hujus doctrinae, ut Reservata Imperatorii & superioritatis Statuum secreti rachu tenere operentur. §. 2.
Insufficiens nota Brocar dicorum nonnullarum, qua vix ad explanationem horum jurium afferuntur. §. 3.
Reservata vas Legationis publicum non sunt rescissa, & quare ad infanti- am aliorum Ministri Caesaris illa specificata noluerint. §. 4.
An Reservatum Imperatorum sit jus primarium precum? §. 5. El-Eur Brandenburg. gaudet hoc in suo Capitulo de seculis & Electrix in canonibus seminum. ibid.
An jus Academiæ erigendi? §. 6. Pontifex idem olim fuit vindicatus ibid. quare Status Privilegia ad huc impetrent à Caesare ibid.
Iam Reservata Caesaris vulgo numerantur jus creandi Reges, Principes & Episcopos. §. 7.
Quid ea jura Natura & Gentium statu, hodierno hic observandam sit. §. 8.
Exempla vestigia Regum ita creatorum perpenduntur. §. 9.
Eusebii philosophia in hac causa expenditur promissa ex regulis praedictis adjiciunt. §. 10.
Jus nobilitandi Status asseritur cum Dr. Cossio. §. 11.
Jus Civitates condendi non potest ad Reservatum Imperatorii referri §. 12.

N

Jus

*Ius Fœderum Post Regal quatenus inter Reservata Imperatoris con-
numerandum sit. §. 9.*

An Reservatum sit cognitio de studiis Statuum vacantibus §. 14.

*Legationis nomine Imperii mittenda & recipiunda non ad solum Impe-
ratorem spectant, nec reservatum sunt. §. 15.*

*Cognitio Impetrantis de Statuum præsentibus, non apta ad Reservata
refertur, cum illud non exerceat. Et dubium sit, an capere possit? §. 16.*

*Ius ultime provocationis Statuum subditorum ad Imperatorem, hoc die
restrictum, nec commode ad Reservata refertur. §. 17.*

*Confirmatio instillarum Illustrium, via Impetratio, legitimatio, an re-
servata? §. 18.*

Minutiora iura qua Imperator exerceat per Censuræ Palatinæ. §. 19.

*Statuum potentia circa hoc unde? Ibid. Observe, de Statuorum fide,
ibidem.*

*Iura fœderis restituenda, largiendi sicuti facultate conferendis eorum
militum in Statuum territoriis Et explicandus, quia impingunt in
superioritatem territorialem. §. 20.*

*Ius propendendum Comitibus non est reservatum, sed competit Imperatori
tanquam Capituli. §. 21.*

Comitio cum siq. dist. §. 22.

§. I.

Et dedicatioribus Juris publici mater illis præci-
puum fere est, quæ de Reservatis Imperatoris agi-
tur: dum ex una parte Cæsaris præeminen-
tia; ex altera vero, sublimis & excelsa Su-
perioritas Statuum territorialis, caput ex-
tollunt. Qui ad unum horum scopulorum
impingit, apud Cordatos rerum politicarum
æstimatores, vel adulationis suspicionem incurrit; aut si ex
bona fide scripserit, imperitiam tamen status Imperii Germa-
nici proder. Utriusque hujus vitii autem postulatur a pleris-
que rei Rerumque & Statuum Panegyristæ Reservatum
Imperatorum. Non obscura certe indicia, favoris
impoius adulationis prostant in utroque, ut adeo non inspi-
dum, (ut alias solet esse,) si iudicium Pacifici a Lapide inscri-
bitur ad Merzamb. P. 1. Dist. 20. §. 9. quando exilimari Statuum suum
Rur.

Reinhardius suo amico *affellu* in Imperatorem abreptos, plura *ipfifolo* adfertore, quem ille *forfan* *fipofice*, *poftere* *poftere*, *aut* *etiam* *de* *beat*. Interim jure dubitaveris, an affectus adulationis speciem prae se ferens manifestior fuerit instituta genuinorum principum Jurisprudential publicae. Hoc certum est, nist frequentius apud hosce occurrere, quam ut hoc vel illud reservatum Imperatorum lubetico legum Romanarum fundamento superstruant. Nil unquam in Codice legerunt, quod hoc vel illud jus pertineat ad Imperatores Graecos, simul ac applicarunt hoc ad Imperatores Germaniae ejusque Statum publicum, licet ille, quo ad formam regiminis, tantum distet ab Imperio Graecorum Constantinopolitano, quantum caelum, licet Empyrzum sit, a terra. Inde non est mirum, hos & similes fosciculos deprehendi: Imperium est solius Imperatoris ac quasi in ejus marfupio, vid. *Stamler, de Reserv. Imper. p. 155*.

§. II. Quanto satius itaque est, in hac doctrina de reservatis ita versari, ut comparatis juribus veteribus Imperatorum cum statu moderno, neque praerogativa Imperatoris, neque juribus Majestaticis Statuum jure proprio possessis minimum detraxatur. Regalia jura omnia quae ad Civitatis conservationem necessaria possident Status jure proprio. Ergo dici possent, etiam illa minuta jura quae sub nomine Reservatorum exercet Imperator in ipsorum territoriis, ad illos spectare. Et quis tandem hoc valde in dubium vocare posset, postquam celeberrimi scriptores pleraque horum reservatorum Statibus vindicaverunt. Jus *erigendi Academiae* Principibus nostris competere. *Dr. Rheius Diss. de Jur. Stat. ultra sacra cap. 3. §. 7. quod nobilitate creando*, *Dr. Coccejus preul. Diss. solide* iis asserunt. Alii, imprimis *Dr. Schvvederus*, pleraque jura reservata Statibus ascribunt. Imo cum in Instrum. Pac. Galliae & Serviae Caesaranos utgerent, nomen et catalogum horum Reservatorum ederent, illi hoc declinarunt, quod mirari & subjungit elegans judicium *Inerg. de Grad. Acad. Cap. 6. §. 3. p. 39. figg.* Ergo de Reservatis juribus sic statuendum fuisse duco. Reservata sunt certa jura Caesaris, quae ille exercet in territoriis Statuum hisce volentibus, & non refragantibus, imo & petentibus interdum. Fit hoc a Statibus ex reverentia & recordatione pristinorum temporum,

& quod aliquale schisma & vinculum superesse velint, unde signis unus Reipubl. appareat. Ubi nunc indoles verum civillum statet, ut Imperatores civiliarem Principum humanitate compensent, & ea quæ honoris & commodius gratia ab ipsis petuntur, Statibus petentibus, maxime potentioribus, non denegent. Nam & idem postulat lex humanitatis, ut his, qui majorem reverentiam & obsequium Institutis debent, minor, qui minorem, major humanitas exhibeatur. Unde patet, omnia hæcce reservata sine oppositione Jurium Statibus competentium, tali temperamento explicari posse, imo ex usu reinm præsentium explicari debere, add. Dn. Thomasi *Diss. de injus. appof. Jur. Stat. & Reservo. Imp.*

§. III. Confulto igitur hic abstinemus a regulis, quas ad explanationem Reservatorum Imperatorum communiter formant. Tales sunt: *Cæsarem a nullo majorem jure regere; In quibusdam vero cum solum habere arbitrium, vid. Berclai. Not. Imp. l. 1. c. 1. m. q. Schwedei. P. spec. f. 11. l. 1. q. 1. l. 1. c. 1. It. axioma Lampanii & Interi: Omnia imperandi jura esse Cæsari propria in quorum communem Ordines per leges publicas non sunt assumpti. &c.* Laudat talia axiomata Kulpicius *ad Monzamban p. 120.* Nobis vero non videntur rem exhaustivæ, sed ambigua & dubia esse, imo ex parte etiam falsa hypothesei niti, nempe Reges Germaniæ *admississe Ordines in consensum;* cum potius illud inventendum sit, quod ab Ordinibus illi sint recepti. Quicquid enim de statu Germaniæ sit tempore Carolingorum, tamen hæc stipse in Germania exincta, illa libere Conrado Imperatori obviis potius tendit sua. quam ab eo accepit. Inde conditio iniqua his fœderis accesserit est.

§. IV. Propius vero nunc accedamus ad Reservata Imperatoris singula excutenda. Sequemur vero ordinem quo vulgo utitur Publicistæ. Nam, ut modo adductum est, legibus publicis non est recessus aut definitus, nec ausi sunt Legati Cæsarei ad provocacionem potentium eum definire, haud dubie, ne paucitas eorum in decus incideret, & quia expedire judicabat, rem sub vulgari & ampla opinione plerorumque intactam relinquere.

§. V. Primo loco tenet sibi *Jus primatuum primum*, videlicet per universum Imperium in quolibet Capitulo vel Convocato, immo etiam in maiori, tenet unam personam, sed secundam naturam beneficii idoneo, in monibus tam papalibus quam Capitularibus vacans, immediate vel mediate reperiuntur ita, ut precilla omnibus sit preferendus. vid. Dn. Trithemius *Differe, de Primar. Priu.* Descendit hoc jus revera ex Majestatis Civis iuri et iura sacra, quod ad Henricum V, usque habuerunt Imperatores nostri, ut Pontificum Romanorum impotenti dominationem sacris tenues huiusmodi Imperatoribus remanserunt, quas insuper, accedenti temporum superstitione, tanquam privilegium Pontificis considerant. *An verobene Imperator hoc ius primatum primum utatur in 1601. An prius & supra in Ecclesia Protestantium?* merito quaeritur. Negat hoc Willerus Assessor Cameræ in Consilio super casu cum Imperatore in Capitulo Colbergensi huiusmodi ius carere intendente, conscripto apud Schwantm. *Diss. Camer. 1.* & Stephan. *de Jur. iud. lib. 3, p. 1. c. 4, n. 21.* Verum hæc scribebantur ante Instrumentum Pacis Westphalicum. In hoc vero *Artic. 15. §. 26.* cautum est, quod Cæsarea Majestas, in quibuscunque foundationibus mediatis 1624. die 1. Jan. hoc ius exercituri exerceat etiam in posterum conf. Burgold. *ad Inst. P. p. 2. D. n. membr. 2.* Unde pater, Imperatoris ius non esse integrum hodie per totum Imperium, sed tantum in illis locis, ubi in possessione fuit ante solennem terminum 1. Jan. 1624. Sic speciatim Sereniss. ac Potentiss. Electorem Brandenburgicum in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis sui territorii hoc ius exercere, testatur Illust. Dn. de Rhetz. *Inst. Jur. publ. lib. 4. tit. 16. §. 8.* Ill. Dn. Stryk. *de Jur. Papali Princ. Error. gel. Cap. 4. §. 5.* Lamaxus *de Jur. P. in Addit. L. 1. cap. 9.* Schepflitz *ad Consol. March. p. 1. 1. §. 2. n. 4. seq.* Hinc cum Serenissimæ Electrici Brandenburgicæ hoc ius denegaretur in femininis foundationibus, legatus Brandenburgicus Ratisbonæ desuper gravem querelam instituit, cuius memoriale exhibet Dn. Schitt. *de Libert. Eccles. Germ. in Addit.*

§. VI. *Jus Academicæ seu Universitatis Studiorum*, ubi IV. Facultates, quas vocant, florent, confirmandi, soli competere Imperatori, tanquam reservatum, plerumque calu-

adprobatur. Uti vero Pontifices Romani multa per Imperatorum, quæ ipsis in Imperium olim competeant, ad se pertraxerunt, ita & hoc Academiæ confirmandi jus sibi vindicare studuerunt, & exerceverunt etiam ob nimiam pietatem seculi erga Sedem Romanam. Inde factum est, ut Status Imperii novas Academiæ conduri, olim magis solliciti essent de concessione & privilegio Pontificis, quam Imperatoris. Exemplo potest esse nostra Halensis Fridericiana. Hanc urbem jam antea duo fere secula Marchio Brandenburgicus Albertus, Magdeburgensis Præsul, Academiæ erigendæ destinaverat, defuncto Imperatore Privilegio Pontificis, quod integrum legatur in *Historia Inaugurationis Academiæ Fridericianae* a Celeberrimo Dn. Christiano Cellario sacris auspiciis edita. conf. etiam Illustr. Dn. Strykii *Leud. Diss. de Jure Papali Princip. Evangel. inf.* Sane qui huiusmodi Papalem paulo attentius considerat, fatebitur graves causas habuisse Papam, ut sibi hoc jus confirmandi vindicaret. Academiæ enim erant primariæ columnæ superstitionis Papalis, unde deceptio in totum mundum propagabatur. Ergo Papa debebat curam gerere. Verum hodie Pontifici non competere amplius hoc jus, apud Protestantibus in confesso est. Imo & Status posse propria autoritate Academiæ erigere, cordatores Publicistarum fatentur cum illustri Dn. Rhetio *Diss. de Jur. Stat. circa Sacra Cap. 3. inf. Conf. Dn. Thomasi Cogit. ministr. d. 1677. p. 336. & ad Menzamb. c. 5. §. 28. l. a. p. 303.* Ut adeo illorum opinio qui existimant cum Boetio *Not. Imp. l. 23. c. 1.* instituta a Statibus Academia, sine auspiciis Imperatoris, jus, mensuram & nomen Universitarum implere non posse; magis credulitate quam iustis rationibus niti videatur. Interim, si prout prudentia, inveterata huic opinioni aliquid indulgere, & majoris commoditatis gratia privilegia Imperatoria impetrare, uti & in novissimis foundationibus hoc factum esse meminimus.

§. VII. Succedit Jus Imperatoris, quod sibi circa augendas & concedendas dignitates ornandosque titulos reservasse fertur. Atque huc referuntur jus creandi Reges, Archiduces, Duces, Principes, Landgravios, Marchiones, Comites, Barones &c. Videas hodie, tam secure a plebisque scriptori-

prohibus Juris Publici adducere, ac si omnia cum usu hodierno, moribus gentium, genio seculi amice conspirarent. Decipit haud dubie plerosque, qui exemplis quam rationibus malone pugnare, quod legimus in annalibus vetustiorum temporum, hunc vel illum Regem creatum esse ab Imperatore, quod & Du. Schvvederum *Jur. publ. pers. fecl. 1. c. 7.* haud dubie abripuit. Confer etiam Vitruium *Jur. Publ. l. 1. tit. 8.* Verum, si hodie nostrum temporum gentium accuratius pensitemus, non videtur, quod huic sententiae subscribendum sit. Quod si enim quis illud Jus trutinæ experientiae ususque hodierni subiciat, haud dubie deprehensus est, præsensum hoc Jus Imperatoris, neque in Jure Naturali aut Gentium fundari, neque exemplis illis evinci, ab eoque recedere gentium seculi præsentis.

§. VIII. Metetur vero occasione Reservatorum Imperatorum isthæc res, ut plenius illustretur. Equidem quod Jus Naturæ & Gentium attingit, puto ex regulis ejusdem manifestum esse, quod ad titulum Regium & Insignia seu qualescunque nomen, quo summa & independens in Civitatem potestas uni homini inherens exprimitur, nil requiratur, quam liberum territorium quod satis virium abit, non solum Domi subditos manu militari regendi; sed & exercitum extra fines Regni du-cendi, armis, foederibus, legationibus, Gvarantiis aliquid momenti ad Rerum Europæ Generalium Summam conferendi. Hinc *la Souveraineté de Neuf-Castel de MS. de Langeville, la Souveraineté de Dombes, la Souveraineté de Sedan, la Souveraineté de Bidaube, Respublicam S. Marini in Italia, Furstentum p. 43. a Suprematu*, multo magis a mensura veri Jusque Regni excludit.

§. IX. Qui autem exemplis Regum corona cinctorum ab Imperatoribus nituntur, illi oppido Raves sunt, nec distinguunt diversa tempora. Multa mediævi, aut temporum duo ultima secula præcedentium simplicitas, superstitionis mater, adhaesit, quæ hodie prudentia & politica damnat. Intra illa vetusque persuasio, totam Christianitatem unum corpus Reipublicæ efficere, ubi Imperator esset caput temporale, fons omnium dignitatum, in causa fuit, ut Principes ob majorem splendor

splendorem putatis in assumserint titulum regum ab Imperatore, sed num propterea jus excuspendum est, quod Imperator possideat instar reservati. Eiusmodi Pontifices Reges Croatiae & Dalmatiae creaverunt, Hiberniam in Regnum evererunt, conf. Diplomata apud Baron. *Tom. XI. Annal. p. 484. & Tom. XII. ad an. 1191. & 1199. & eodem Tom. ad an. 1191. & 1199* Igitur & reservatum Papale admitendum est, si exemplis stare volumus & non rationibus.

§. X. Fateor hinc lubenter, lubricum argumentandi genus elegisse Furstenium, quando Cap. XXXII. p. 147. postquam mentionem iniecit Regum ab Imperatoribus creatorum, subjicit: *Ex quibus intelligi potest, aliquam Caesarum in 1010 Christiano esse jurisdictionem esse, rectius; fuisse.* Nam illae nebulae dispulsi sunt, orta inter aliam lucem politica, sub Reformatione Evangelica. Non videtur propterea Hippolythus a Lapide praeteri innotare veterum imprudenciam, quod summam potestatem habentes, ab Imperatore vel Pontifice Reges salvari voluerint. *de Res. Stat. Germ. Pars. 1. c. 16.* ad quem locum, quae Schlueterus ejus antagonista movet, extra questionem sumi, & ad rem nil faciunt. Interim hoc fateamur lubentes, Imperatorem esse Principem primarium Christiani Orbis, & hoc intuitu Capui vocari posse, ratione scilicet dignitatis non potestatis. Quando hic praeit in agnoscendo alicujus Characteris & insignibus, quae Deus & liberum testimonium Demmo suo laugiuntur, tunc certe ex regulis politices & prudentiae augurari licet, reliquos Principes omnes vestigia ejus pressuros esse. Sic Neomagus, in solenni illo confluxu politicorum, Galli prostabantur, quod Caesaris exemplum in ceremonialibus ratione Legatorum essent facituri, conf. Furstenius *de Suprematu p. 14.* Cum igitur exten potentesque Reges ac Principes promptos paratosque sese darent exemplum Imperatoris sequi; quanto magis ab Ordinibus & Statibus Imperii hoc exigit ac postulat auctoritas Sacrae Caesaris Majestatis, tum & vinculum ordo & nexus, quo obstricti vivunt Imperatori, tanquam Capiti suo, reliqua membra ac Status. Accedit, quod splendor & gloria Coronae, quando illa membrum Imperii aliquid a

Deo

Deo & libero populo suo ornatur, redundet etiam suo modo in reliquum Corpus, cujus membrum, quo ad reliquas Provincias Imperio unitas, non desinit esse talis Rex novius coronatus, sed potius splendorem Imperii auger, dignitatem lapsam & immutatam reparat, & eo magis animum nanciscitur, vires ac robur Regni reliquarumque Provinciarum impendendi ad procurandam & conservandam salutem Imperii illius, quod sum appellatione, tum & dignitate aliquid eximium habet præ omnibus Regnis Europæ. Tantum igitur abest, ut præjudicium Imperio ex tali actu oriri possit, ut potius eidem gratulandum sit de nova dignitate, qua unum ex membris eius primariis, autum est, de qua non potest non simul etiam participare.

§. XI. Reliquos titulos vi Ducum, Principum &c. Imperatores largiri posse, libenter admittimus. De *Jure Nobilitatis* illud notari meretur. quod haud pauci sint ex doctissimorum scriptorum numero, qui negant, jus hoc reservatum esse Imperatori, sed omnibus Statibus competere. Conf. Dn. Cocceji *Diss. de Privilegiis Statuum Imper. circa dignitat. Cap. 3.* ubi forte hoc deducit. Nec obstat, quod nonnulli Status v. c. Archidux Austria, per Privilegia hoc Jus exerceant. Nam data illa fuere vel majoris cautionis aut splendoris ergo, vel quia privilegio illo plus continetur, scilicet jus creandi non solum nobiles, sed & Comites & Barones. Nec potest impetratio talis privilegii aliis obesse. Dn. Coccejus *l. c. §. 26.* Denique ex mera permissione jus hoc creandi nobiles profusum, satis patet ex circumscriptioe Sereniss. Elect. Brandenburgici, in cujus territorii subditi Nobilitas ab Imperatore non agnoscitur, nisi prius causam Aula induverit, & sic consensum impetraverit ad petendam illam dignitatem, vid. Kulpis *ad Menzamb. l. c. §. 27.*

§. XII. *Jus creatas condendi Imperio nemo non veterum Publicistarum Imperatori adscribit.* Prudentiores tamen hodie aliter sentiunt. Sic Dn. Schöveddeus *Jur. Publ. Part. Spec. Sect. I. c. 15. §. 3.* expresse hoc jus vindicare superioritati territoriali Statuum. Imo res ex rationibus & exemplis adeo clarescere potest evinci, ut illi qui hæc non capiunt, præjudicia verum plane immeriti videantur. O

Exempla urbium prius

preis auspiciis condendarum attulit Schveberus *loc. cit.* Quibus addece possumus tot uches in terris Brandenburgicis recentere condicas, quales sunt *Pogdam, Dorothien-Stadt, Oranienburg, Friederichs Werder, Friederichs-Strade*. Sic 1671. fundavit Rex Svecie, in heremensi agro, *Carolsbadum*. In favorem Gallosum Reformatæ religionis, Privilegia Cavatæ *Erangelia* indultit Sereniss. Marchio Brandenburg. Christianus Ernestus. Nil ibi auditum fuit, cum concedetur, de confirmatione Imperatoria, quam imperatæ genus seculi non amplius admittit. Antè paucos annos Serenissima Princeps Anhalina, ex Domo Augusta oriunda, Henrica Catharina, vicom. *Oraniens* *Dagm* juce Civitatis donavit, sine alienius interventu auspicis, vid. Diploma hujus rei adductum in Do. Thomasi *Diss. de Jure Sac. Imper. Auda Cris. §. 43.* Prohibitiones veco quæ adducuntur Comitibus Wertheimensibus, Mansfeldicis & aliis factæ, pectinent ad illa tempora, in quibus nescivemus Status sui jura speciosioris.

§. XIII. Connexum cum juce Uebium condendarum videtur casse *Jus Postarum* das *Post-Regal* quod an Statibus; an Imperatori vindicandum sit, acriter discipari solet. Esse illud consequens superioritatis territorialis, atque exinde Statibus hoc jus tribui debere, minime veco ad reservata Imperatoria pertinere, pluribus demonstrare annixus est ille, qui sub Emecani Accoldi schamare latea voluit, *Am gründlichen Unterricht von dem aus Landes-Herrlicher Höher herfingenden Post-Regal der Churfürsten und Fürsten des N. Röm. Reichs Caput. II.* conferantur etiam literæ Starum interioris Saxonie, *Jus Postarum* concedentes, apud Do. Frischlium *Ed. II. Jur. Publ. p. 2. c. n. 4.* Accedit, quod pro hac sententia misit ipsè usus rerum præsentium, dum in teris Saxonis, Brandenburgicis & aliorum, rarior aut nullus usus *Postarum* a Casarea Majestate pendendum. Interim negad non potest, non ante longum tempus hoc ius publico diplomate literas & res transmittendi, sive *Postas*, unice exercuisse Imperatorem in Starum territorius. Illam etiam mansit associatum hoc usque ad tempora Pacis Westphalicæ. Cetera hæc Status nonnulli potentiores, considerantes incommoda circa *Jus Belli & Pacis*

Pacis, indeque fluentes correspondentias, vel commercium litterarum, item Commenciorum in suis terris influendorum florem pendere ab accurata cursuum publicorum institutione, ansam inde arripuerunt equamodi Postas instituendi. Primus fuit Sereniss. ac Potentiss. Elector Brandenburgicus Fridericus WILLIAMUS M. qui 1698. suis in Provinciae Postas ordinavit, quem, re ex voto succedente, insecti sunt alii. Verum pater huius, Carolus Caesaris Majestatis per Imperium magna est auctoritas & usus, quod inter alia patet ex *Capitul. Josephi* §. 34. Nicht zu niger wollen Wir den General-Erbskanzler. Vorhinein hier dahin halten / daß Er seine Posten mit aller Nothdurfft wohl versehen. Promittit etiam futurus Imperator in eodem hoc Articulo, quod Postas Imperiales conservare velit. Verba ita sese habent: Wir setzen und wollen aber zu gänzlichere Ausübung deren preischen Uns in Postämtern haffenden Dispositionen / in ansehung des vom Churfürstlichen Collegio in A. 1641. auf dem Reichs-Tag zu Regensburg wegen des Reichs-Post-Ampts erteilte und gegeben in Entscheyt und der in selbigen Reichs-Beischied beschlossene Verordnung / die beständige Verfügung thun, daß unsre General-Oberste Reichs-Post-Ämpter in ihrem Eff. erhalten und zu dessen Schmälerung nicht vorgemommen / verwilliget oder nachgeßhen &c. Huc porro pertinet Supremi Postarum Magistri per Imperium officium, das General-Kanzler-Post-Rentkammer de quo investitus est *Comes de Tont* Bruxellæ habitans, qui hoc cursum dirigit per Subofficiales suos, vid. Hornick, de *Rogali Postarum jur. Theor. I. c. 4. n. 5.* qui ibidem simul testatur, Electorem Moguntinum esse Protectorem harum postarum. Cum hoc vero non confundendus est *Comes de Paar*, qui Postarum officio ibidem investitus est, sed iurum quo ad terras Austriacas, Hornick *ch. loc.* Ad imitationem huius rei, Status potentiores etiam hodie hereditario iure conuulerunt sua *Supremi Postarum Magistri* in suis provinciis primarius nonnullis Ministria, quæ dignitaa non minus ampla, quam lucrosa est.

§. XI^V. Imperatorem. vi iuribus sibi reservatis, *solum possit cognoscere adique Principum Imperii consilia ac iudicio de Fendis Regalibus*, plerorumque veterum Publicistarum sententia est, quos

longa serie recenset Schvved, *Jur. Publ. P. Spic. Seb. l. c. 9. §. 11.* Ait non minor numerus assent 2. non solum Imperatorem, sed & Patres Curie, sive reliquorum Statuum nonnullos judicare, cum ipso debere. Quod de varietate temporibus omnino alludendum videtur. Tot enim exemplis hoc comprobant R. Conringius in *Diss. de Jurem Ger. n. 3.* Du. Textor *Diss. 1. ad R. Imp. de res. p. 16. 61.* ut hoc neque velle impuleatissimum foret. Inde enim descendit *Jur. Principum das Jürsten Recht*, quod adeo extollunt Lehmannus in *Chron. Spic. L. 2. c. 9.* Lamoxus *J. P. L. 2. B. 1. c. 9. n. 32.* Du. Textor *de Res. Stat. c. 26.* Attamen sicut usus Patrum in Curia Statuum & Principum ipsorum in delectationem fere abijt, & causae illae in ipsorum Curia coram Consiliariis tractantur, ita etiam in ipso Imperio contingit, ut regulariter & ab initio in Senatu Austro Imperatoris ventilatur, ex causa tamen etiam in Comitibus, vel alias extra ordinem per Deputatos Caesares, vid. Du. Schütz. *Inst. Jur. P. L. 4. c. 5. §. 4. Inter. de Exec. Imp. c. 25. §. 10.* add. *Ordin. Ind. Ad. p. 10. 2.* Nec aliud rerum Imperii genus temere insinabitur, prudenter facere, Imperatorem, si in adjudicatione feudorum magni momenti, sicutem Directorum & Ducum Circuli illius, in quo feudum firum, consilia exspectat. add. *Cept. Leopoldi actin. p. 10. fin.* Facile enim possunt alias motus oriri, ut in novissime in causa Gustraviensi Mecklenburgica vidimus.

§. XV. Si nomine Imperii legationes fore mittenda, aut illa recipienda, plerique unicas partes Imperatori tanquam reservatas adscribunt. Ast notum est, quod tunc in Comitibus, de re committenda legato deliberatio institui solet, & quod sic ut jus peculiare Imperatoris considerari non possit, quamvis huic ceu Capiti, majoris splendoris ergo, soleant plura partes assignari. vid. Conring. *de Republ. Rom. Germ. Exerci. 8. 16. 92.* Lampad. *de Rep. Rom. Germ. p. 3. c. 20. §. 1.* Idem dicendum est, quando legati exteri ad Imperium mittuntur, tunc enim non a solo Imperatore audiuntur, sed in Comitibus comparere debere. assenti Lehmannus *Chron. Spic. L. 7. c. 12. 4.* Hippok. a Lapide *de Res. Stat. P. 1. Stit. II. c. 14.* Exemplum illustre praebet Ferdinandus III. 1641. Legatum Turcicum ad Imperium missum, ad Comitata Ratisbonensia remittendo.

§ XVI. O4.

§. XVI. Officium iudicandi circa *Controversias Statuum ratione precedentis in Comitibus*, iidem Imperatori integrum esse, haud pauci perhibent. Notum enim est, quantæ sint controversiæ Principum inter se ratione voti, restant, precedentis. Illustriores lines de hac re sunt inter Comites Palatinos ad Rhenum & Duces Bavarie; omnes* auxonici Duces cum Palatinis & Bavaris. Marchiones Brandenburgici in Culmbach & Anspach cum Ducibus Saxonie & Comitibus Palatinis alternativam querendo, Duces Pomeranie, Mecklenburgenses, Wirtembergie, Hassie Landgravi & Marchiones Badenenses inter se, Duces Saxo Lauenburgici cum Ducibus Holstei & Principe Mindensi &c. Similiter in *Seamno Ecclesiastico* Magister Ordinis Teutonici cum Episcopo Bambergensi, Magister Ordinis Joannici in Germania cum Abbatibus Campidonensi, Elvengensi, Murbacensi &c. In *Seamno Civitatum*, *Cito & Arden, Lubek & Worms* &c. litigant de precedentia, conf. Dn. Schvved. *Jur. Publ. Spec. Sect. I. c. X. §. 13.* Optandum foret, ut Imperator has lites, quæ sæpius harmoniam animorum Germanie statui pemeccerant, turbant, componere posset. Verum experientia restat, ut unicam consensu ab Imperatore fuisse compositam, nec rem expediri potuisse, nisi alternativa placuisse, conf. Schvved. *loc. cit.* Rem sors committere litigantibus haud arduum, licet Imperator hoc remedium proposuerit, vid. Schvved. *l. c.* Mors, quæ omnia solvit, in eisdem etiam hæc diremit lites. Sic extincta linea Altenburgensi controversia illa cum Vinariensi desit, de qua vid. Goldasti *Jr. de Seminatu*. Patet vero ex hæc quid sentiendum sit de hoc reservato Imperatoris.

§. XVII. Referunt etiam huc *jus Ultima Capitionis & provocacionis*, vi cujus a Subditis Statuum in casu protractæ & denegatæ justitiæ possunt provocari ad Imperatorem. Verum cum hoc jus Imperatoris inmovibilis Capitulationibus valde sit restrictum per *litteras informativas* & alia, pauca restant etiam hic monenda. Nam quidam gaudent eliminato privilegio de non appellando, vid. Schvved. *J. P. Sect. I. c. XI. §. 2.* Ubi exceptio *denegata justitiæ* frustra hic constituitur, cum casus dubii vix occurrere possit, conf. Dn. Tit. *Spec. J. P. l. 3. c. 15. §. 19.* reliqui Statūs usque ad certam summam habent, ultra quam in pro-

cessibus civilibus provocatio ad Censuram datur. Ubi hoc jus excipitur in Summis Imperii tribunalibus, *Schweid. jur. Publ. P. Spec. Sed. L. C. XI.* Tribunalia veto illa dependere ab Imperatore & Imperio simul, hinc ea spontanea Statuum subjectione hoc fit, de quibus *infra. Diss. XI.* plura dicendi occasio erit.

§. XVIII. Eo etiam referri potest, quod de Confirmatione Imperatoris *in clerum illustrium, Venia impetratio & legitimatio personarum illustrium*, aliaque eo per inenubus actibus, in medium communiter adducitur. Confirmationis Imperatoris, ratione tutelæ Principum, illustris exempla atulit *Dr. Stryk. Diss. de univ. matern. Princ. Cap. 3.* Nihilominus ad sunt multa exempla, ubi confirmatio illa nunquam petita est. Sic *Electrix Bavariae Maria Anna*, nomine pupilli *Receidii* de 1654. subscripsit per legatum, nihilominus confirmationem Imperatoriam nunquam petiit. Paria exempla in *Domo Hassac & Anhaltina*. Imo haud pauci tutores illustres vel non petunt confirmationem Cæsaream, vel petitam ex Cancellaria Imperii non recipiunt, *Quoniam* scilicet sit unusquisque legem de quibus testatur *alleg. Diss. cap. 3. §. 9.* quae etiam nec opus videtur, quamdiu pupillus Princeps nullas cum alio Principe controversas habet. Nam Legati Tutorum nomine Pupilli ad Comitiam, si de cetero plenissimum mandatum a Principali suo offerat, ad productionem confirmationis Cæsareae non solent compelli. *Dr. Stryk. loc. cit. Dissert. cap. 3.* Idem dicendum de venia etatis petitione. Postquam enim inter Publicistas invaluit opinio, Principes inter se uti jure privatorum, etiam de non potui non fluere conclusio: Ergo ante XXV. etatis annum Principes non sunt majorennis & idonei ad regimen, nisi per privilegium brevius spatium impetrarunt, quales Domus nonnullas habent, quas recensent *Lamius de jur. Publ. L. 3. c. 7. n. 41.* *Myl. ab Eluenbach. de Stat. Imper. P. I. c. 23. §. 4.* Interim si Princeps in suo territorio ante completum terminum 25. aetatis habenas regiminis capessere vellet, quis ipsi hoc negare vellet, aut posset? Interim si in toto Imperio pro Majorenni Principe haberi cuperet, consultum est, venia petitionem impetrare ab Imperatore. . Alique

huc

huc pestinet Diploma venizetatis, quod 1693 Inviatiff. Imperator Leopoldus, Eberhardo Ludovico Duci Wurtembergiz, decimum septimum etatis annum agenti, concessit. Quamvis enim huc Civili privatus ante 20. annum venizet Imperatio concedi non solet, in personis illustribus tamen etiam intra annum XX. fieri potest, add. *Un. Schild. J. R. Lib. 1. tit. 12 §. 72. Un. Ringler de iurib. illust. cap. 1. §. 8.* Eandem veniam Imperavit Seieniff. Dux Megapolitano-Everinensis, Fredericus Wilhelmus 1692, 17. etatis anno, et Sereniff. Marchio Brandenburg. Oncldinus, Georgius Fildericus 1694, 16. etatis anno. De Legitimatione Imperatoris solenne exemplum extat in Comite Oldenburgensi *Adamo*, qui ab Imperatore Ferdinando III. legitimis natalibus donatus, atque in Comitus Ratisbonensibus 1654. S. R. Imperii Comitatus titulo decoratus est. *Victor. J. P. L. 3. tit. 2. §. 12.*

§. XXL. Superfunt adhuc alia jura reservata quæ Imperator obtinet per Imperium. Sed quia, magis sunt & minoris momenti, sicut illa concessit hominibus privatis, ita etiam etiam Academicis, uti *Kocherf. & Kobergerf.* & tunc illa vocantur Imperatorie, in Statutum testatoris in aliquo de iur. citat. Non censet vero hi, qui tali potestate gaudent, *Comites Palatini Capiti Relligio. Hyst. Christ. et* qui de Imperio *Germania & Palat. Laurencef.* dicuntur. Potestas cujusvis, modo amplior, modo strictior, dependet a Diplomate vel constitutione Cæsaria, quæ in casu obveniente inspicitur. Cens. etiam *Mundus 11. de Comit. Palatin.* Significatur *et. ejusd. tit. ad §.* Plurimque potestas eorum consistit in creatione Notariorum, legitimatio spuriorum, ubi cum negotio sitet cum eis extendi ad legitimatorem spuriorum Baroni; Comitib. nuntius Principi Dilecti. Quod causa, cur unus Princeps Notarios creare possit, cum tamen omnia splendiddiora Officia largiatur & Facior, Princeps possit etiam Notarios constituere, si gaudere & reliqua i. recedat. Imo exercet etiam, dum hæc pauci hujus legitimatorem a Principi, in quo territoria regni capiant, Imperare solent, qui & propterea ad officia sua admittendi. Intuitu tamen exoptatione hinc et illa, illi potius auctoritatem non velint, quatenus hæc humanitas si & omnia benevolentia Statum hoc penitus pubeat in videri, & fieri potest, proxi sunt aspectus rerum presentium, ut Germaniam etiam hi patiantur mutatores. Hinc creatio Notariorum & legitimatio, item graduum creatio, quia sunt actus transiunt, & c. quousque vi in multis casibus debet esse effectus, consilio roborantur ut & quoniam Imperator in tali expeditione, hujusmodi auctoritas, quæ potius ad gratiam Comitibus Palatinis, extendi si si in hunc per totum Imperium, ita ut deus in Cæsari documentum, carere in paribus, utique per validi habeatur. Hinc vero in hoc merito illud, *Un. Sorkus in 201. ad Lauterbach p. 671.* qui facit, quod hæc Notarii in th.

in Infir.

in Imperatoria solum nomen Imperatoris regnantis, & non solum Principis, in cuius territorio argunt, nomen tamenque praesumant conjugant, & contra non quilibet Princeps in suo territorio Imperator se & appellari gaudeat, & hoc ad Principum potestatem sive indignantem faciat.

§. XX. Refertur potestati Vicerarius *Idem, Jur. Publ. Lib. 2, tit. 2, §. 17, et 19* alique ad Imperatorem reservata (1) Jus fana solummodo sub his Statuibus, (2) Juramentis relaxandis (3) Literas monasteria sive quinquaguales largiendis, quibus *Dr. Schroeder, Jur. publ. part. spec. sect. 4, c. 18 §. 1, addit (4) Jus largiendi exteri facultatem conferendorum nullum.* Verum cum hac jura non possint non impingere in superioritatem Statuum territoriorum, in Indignum, et pacis naturae lib. concessio plenissima; valde dubitare licet, an deus, maxime potentiores, talia in suis territoris aequo animo sint loturi. Idem dicendum de Jure *Albergariae & Aperturae*, quod in Statuum territoriorum Imperatoris et vicerarii *J. P. Lib. III tit. 12, §. 20, 200 et seq.* Consistit Jus Albergariae vero, quod ex Italica lingua in latinam corruptum est, in estateis & portuensis praestandis Domini transiunt. Verum cum Statu sua territorialia jura proprio possideant, & Imperatorem pro pleno Domino non recognoscant, facile inde judicare licet, magis Civilitatis hoc esse, quam juris, si Statu talia debeant. Jus aperturae idem, sive ut ipsi transmittant claves Castrorum offerantur, & undiquaque liberum transiitum habeant, ac eadem lege humanitatis, non vero ea necessitate juris proficiuntur.

§. XXI. Plura vero ad Reservata Imperatoria non pertinet Jus Investimenti, jura proponendi in Comitibus, quae *Dr. Schroeder, Jur. Publ. part. spec. sect. 2, c. 9, §. 19.* Simuliter huc refert, Illam enim jura Imperatori non negantur, sed ut reservata Competunt enim ipsi cum Capiti Imperii. Jam vero tales collegiorum ita fert, ut semper primarius habeat jus proprium. Idem decedens de Jure Investimenti, quod ab ipso se nomine Imperii, quia ille caput Imperii est.

§. XXII. Superfuit adhuc jura circa quarum constitutionem in Imperio Imperator concurret, sed non solum. Ad novacula enim *consensus Collegii Electoralis* necessarius est, ad plerumque reliquorum Statuum. De prioribus *Differantia de Collegio Electorali* sequenti, & de reliquis suis locis agemus.

DISSERTATIO VI.

De

COLLEGIO ELECTORALI.

SUMMARIA.

Colligium Electorale suas prerogativas debet Carolo IV. Con-
cedenti d. Billa, eligia Electorum in hac §. 1.
Ante A. Bullam quis fuerit Status Electorum? an Originem
Origeni illi adscribenda? §. 2.
Conringii opinio, et Electores de voluntate esse hanc dignitatem a tempo-
re interregni §. 3.
Illa sententia non est sufficiens, vera origo & antiquitas Collegii Electo-
ralis §. 4.
Demonstratur quod Historici communiter confuderint duplicem ele-
ctionem Archiepiscopalem & reliquorum Statuum §. 5.
Omnes Senectus inquit qua dicitur, vel ab Imperatore, vel a Pontifice
quidam Electores constitutos, reliqui Ordines enim hoc non passus
fuisse? §. 6.
Speciale recensio Electorum, & primum Moguntini cuiusque iurium,
§. 7.
Hodernus Elector Treverensis & eius iura §. 8.
Electores Colonienses & eius iura §. 9.
Rex Bohemus quatenus ad electionem Imperatoriam connumerat §. 10.
Electores Rhenani iura §. 11.
Electores Saxoni iura §. 12.
Electores Brandenburgici potentia praevalens, supremum Decretum in
Rursum, inde officium vicarii & insignia Regia, decem & splen-
dor hinc in Imperium §. 13.
Electores Brandenburgici Archiepiscopalem & insignia §. 14.

P

Origo

Origo & incrementum hujus Sacrosanctae Dietae. §. 15.

Vota habet P. in Collegio Principum. §. 16.

Privilegia ipsius & Exemptiones in Holsatiam, Mischlenburgiam, Frisiam Orientalem, Crum, Lemburg. §. 17.

Hodierni Sacris, et Potentiss. Electi. felicissimum regimen per partem persequitur. §. 18.

Argumentum arandi ipsius & potentissima Collegia Status & Justitiae in Aula & Provincia ipsius. §. 19.

Electoria Palatini Jura. §. 20.

De novo Electoratu Controversia remittitur, cum res privatae circuli transferantur. §. 21.

Ingressus ad generalis prerogative quibus totum Collegium fruatur. §. 22.

Protestatur, quod propterea illa recensio non fiat, et summa illa praesentia jura apprehensio. ibid.

Formam peculiari & primariam Collegium quando hoc factum sit, in de Unione Electorali. §. 23.

De Diaria Electoralibus Electoribus. §. 24.

Consensus eorum circa Comitatus habenda. §. 25.

Curia sigaria ad duas haberi ipsius praefata cum Casare. §. 26.

Valor hujus Collegii quo ad res Imperii. §. 27.

Electorum splendore & praesentia in aula Electoria Imperatoria. §. 28.

Singulare praesentant duos Assessores Camera. §. 29.

Capitulationem Casarem hactenus solum sanxerunt. §. 30.

Nullum redire nisi Regibus. §. 31.

Sine ipsorum Consensu Casar non potest privilegia nova & moneta concedere ipsi concedere aliter, uti sedera nomine Imperii pungere. §. 32.

Per inviolabilem nil solentis Cantuaria. §. 33.

Electorum summa redemptibiles. §. 34.

Habent suprema Officia. §. 35.

Lexa ad alios, Crimen in ipsi committitur. §. 36.

Habent ipsi de non Appellando. §. 37.

Quam difficulter de penam aut infamia agitur. §. 38.

§. I.

Electorale Collegium firmam ac stabilem dignitatem, prerogativas ac reliqua jura potissima, debet *Aurea Bulla* à Carolo IV. condita. Ab eo enim tempore hoc Collegium, nunquam interrupta serie, gavisum est electio, ac summi Capituli Impeni aliusque pizemi, neminis inde fluxibus. Unde tot encomiis ornantur S.R. Imperii Electores in legibus publicis. In ipsa A. Bulla appellantur. *Haupt-Stützen des Reichs, Proem. c. 3. §. 4. Grund feste und unbewegliche Säulen des Röm. Reichs. A. B. art. 12. Edle Säulen / den Heiligen Vau der kaiserlichen Weisheit mit ewiger Gültigkeit unterhaltend. A. B. c. 1. §. 1. Die sieben helle Leuchter des Heiligen Reichs in Heiligkeit eines siebenförmigen Geistes zu erleuchten. A. B. Proem. Oberste Väter und Vahrgeber der Teutschen Nation. vid. Kopschl. Proposition bey der Wahl des Röm. Kaysers Josephi 1690. Plura ejusmodi elogia congesti novissime Crüger *de universitat. Dissert. l. 5. c. 1.* Existimat autem Christ. Forstnerus in *Epist. p. 209.* Blandimenta illa titulorum & alias favoris erga Electores declarationes adhiberi ab Imperatoribus, ut eo magis promptos in suis desideris efficiant exequendis. Verum de hac censura alii judicent.*

§. II. Quis autem fuerit Status hujus Collegii ante conditam A. Bullam; & quando, exclusis reliquis Statibus, privilegium eligendi nactum sit, ob deficiens lumen historicum definire apodictice vix potest. Illud cernum interim esterrant omnes illos Autores, quos adducit nobiliss. Dn. Thulemarus *de Universitat. Cap. VII. §. 1.* qui *Constitutionem expressè Gratiani III.* originem Electorum adscribunt. Nam post Gratianum III. per multa secula Principes & omnes Status concurrere adhuc ad electiones Imperatorias, tot exemplis comprobant Onuphrius Panvinius *de Comitibus Imperii*, & B. Constantius *Diss. de Septem*

etiam, §. 26. *seqq.* ut hujus rei apud peritos historiarum hujus temporis nullum amplius dubium extrare possit. Friderico II. etiam multo magni nominis viri constitutionem Electoralium adscribunt. Quamquam autem ex historia Germaniz constet, post ejus tempora magis magisque ad pauciores redactam esse eligendi potestatem; nihilominus huic opinioni accedere non licet, cum annales refragantur. vid. Dn. Conring. *l. c.* §. 30. Quæ vero Besarminus & alii Pancyristæ Sediæ Romanæ adducunt, ut Pontifici Romano Constitutionem Electoralium adscribere possint, hic lubens prætereo, quis constet, in ipso, & similis farinæ scriptoribus, proam & pupillam facere non veritatem nudam, sed affectus & auctoritatem papalem. Hinc laudatur Conringius stude & masculine, more suo, ista dudum elidis *ad l.* §. 28. Neque enim fuit temere quispiam peritior & magis edoctus ex historia ætate Cæsaris Romanæ Conringio, quod beati viri laudibus merito tribuitur.

§. III. Probabilior igitur Conringii sententia videtur, quod tempore *Interregni illius Germaniæ*, post Friderici II. mortem; cum Status Germaniz turbulentissimus esset, & reliqui Status vel ob discordiam, vel ob alias causas, jurassia neglexissent; sensim Officiales Principes ad se solos maxime Electionem Imperatoriam, postea A. Bulla a Concilio IV. confirmatam. Quæ sententia uti vera sit, non tamen exhausti tonem negotiorum hoc arduum, & majori illustratione inprimis indiget.

§. IV. Igitur originem Collegii Electoralis ita placet delineare. Constat ex monumentis vetustissimis, quod ab Origine Imperii Germanici illud in *Septem Provincias seu populos* divisum fuerit. vid. supra *Diss. III.* §. 2. *in fin.* Ex hisce successu temporis quinque Duces illis præfuerunt, inter quos unus Rex esset, reliqui Officia aulica administrarunt. Conf. Dn. Cancellarius *seriè*, *Publ.* c. 10. in 12. 14. Adhuc hisce tres Archiepiscopi, ob tria distincta Regna, ex numero Episcoporum, quia horum ordo, id temporis, unica literis operam dabat. Hi Archiepiscopi, cum, officia aulica, administra-

verunt,

DE COLLEGIO ELECTORALI

109

verint, probabile est, in deliberationibus de negotiis gravioribus, & sic etiam electione Regis, præ reliqua Statibus prerogativa quadam illos gavisos esse. Maxime vero hæc dignitas prerogativas suas exercuisse videtur, cum tempore Friderici illa in illustribus Domibus hereditaria evaderet. Unde porro duplex fuit electio Imperatoris. Concurrerant omnes Status & populus ad electionem cum Archi-officialibus, sed diversimode. Status habebant præ-electionem, si ve, ut Albertus Stadenſis ad A. 1240, fol. 217. loquitur: *prætaxationem*. Conſiſtebat hæc in nominatione & commendatione aliquot Candidatorum Archi-officialium, autem unum ex hiſce eligebant proprie, & huic acclamabant cum ceteri. In hunc ſenſum intelligendi videntur Hiſtorici, qui mentionem faciunt, quod omnes Status usque ad Fridericum II. elegerint Imperatores. Rudes enim ſunt omnes ob barbaricum ſeculi illius, & qualitercunque rem deſignare contenti. Poſt hujus mortem vero videntur reliqui & hanc prætaxationem neglexiſſe, ſive quod periculi eſſent motuum inde oriundorum, ſive quod Officiales ſeptem non ſemper eorum commendationem in electione reſpicerent. Inde poſtea electio in A. Nulla plene & unica Electoribus aſſerta & hucusque conſervata eſt.

§. VI. Hanc pro genuina aſſertione de de Collegii Electoralis Origine nonnulli venditant. Certe clarius tradi hæc poſſent, niſi incidiſſent in ſita tempora Germaniæ, ubi ſuperſtitiis, ignorantia litterarum, & inde orta ſorda barbaries, omnia occupaverant. Hinc de geſſis majorum pauca ſcimus, alia præſumimus & per conjeſſuras deſumimus ex bulbarum Monachis, penes quos eo tempore qualis qualis cultus humaniorum litterarum & ſic etiam deſcriptio hiſtoriæ remanſerat. Conjeſſuræ igitur ſunt & hæc de Origine Collegii Electoralis, tales tamen, quæ ex monumentis, quæ nobis ſuperſunt, illuſtrari poſſunt. Teſtimonium Alberti huc inprimis faciens, ſupra adductum eſt. Adjuvat etiam hanc Conjeſſuram *Spiritus Saxonicus* circa annum 1222. conſe-

etiam, quod *lib. 3. cap. 57.* iidem mentionem injicit duplicis electionis Principum & Archiepiscoporum officialium. Adducunt porro Windeck *de Princ. Elect. Orig. c. 5.* & Gevvoldus *de Septennariis. p. 122.* testimonium *Wikerii & dandi* cujusdam Secretarij Friderici I. quibus conobari potest, jam eo tempore elegisse Regem Archiepiscopales. Cum autem omnium Statuum electionis mentionem faciant nonnulli historici ad Fridericum II. usque; ubi autem Officialibus electionem tribuant, non possunt aliter conciliari, quam ut dicatur, nonnullos de prima electione vel potius commendatione, alios vero de electione vera audiendos esse. Nam uti notum est. Historici eo tempore simplices & utrius rem non perspicue & clare, sed rude & superficialiter recensent.

§. VI. Unde, puto, apparet, non institutos esse Electores a quoquam Imperatore, aut Pontifice, sed electionem, quam olim adstrictam habuerunt, tandem plene consecutos illos esse. Unud etiam manifestum sit, nil mystici in numero septenario quæsitum fuisse, seu vulgo exisimatum, sed causam, cur septem fuerint, ex adductis arcessendam esse. Non temere vero hanc numerum augendum esse, facile etiam conicere licet. Nihilominus salus & quies Imperii fuisse etiam istum numerum, licet per multa secula constantiter servatum, augendi, quale exemplum in celebri Pace Westphalica contigit, ubi tranquillitati Germaniæ confusum non potuit, nisi octavi Electoratus institutione, in gratiam Domus Palatinæ facta. Ordo vero Electorum ita placuit, ut Ecclesiasticis potior locus, inquit sacri characteris quo insigni tribuatur præ Secularibus, licet hi, ut & reliqui Principes ex Serenissimis Domibus, antiqua proclavia & splendore Domuum, illos ut plurimum antecellant. Necessario igitur nunc erit, ut circa singula Eminentiſſimi & Serenissimi hujus Collegii membris paulisper subsistamus.

§. VII. Primus in hoc Collegio Electorali est *Archiepiscopus & Elector Moguntinus.* Hic totius Collegii Decanus, & hinc

Hinc ejus potentia & auctoritas in Imperio maxima. Propterea etiam in Electione Imperatorie omnia fere præminentius habet, Electores reliquos convocat tum ad hunc actum, tum ad Dietas Electorales & Collegiales. Jura jurandum aliquorum ex ipis, proponit, & suffragia colligit, Capitulationem conficit ex pluralitate votorum. Præterea est *Archicamerarius* per Germaniam, inde (1) subscribit vel subsignat ipse, vel per suum Vice-Camerarium Decreta. (2) sigilla Imperatoris asservet, omnium actuum publicorum Archivum habet, & expeditiones tractat ut & *Gello-Bisquis* etiam per Vice-Cancellarium administrat. (3) Directorum habet in Imperii Comitibus. (4) In Aula Cæsares solus Vice-Cancellarius habet, & ipsi reliqui Ministri Cancellarie Cæsareæ non minus quam Cæsari iuramento sunt obstricti. (5) solus omni tempore extræ convenus ab Imperatore litteras accipit, per quas de Electis *fürstliche Gutachten* eingeholet werden. (6) In propositione Communi Cæsari respondet, nomine Electorum & Statuum. (7) Legati, tam exteri, quam Statuum ad Comitibus, ipsi litteras credenciales offerunt. (8) Directioni Moguntino in Comitibus traduntur omnia memorialia & Acta publice &c. Hæc & multa alia Jura in Imperio habet Elector Moguntinus, ex quibus potiora tantum recensita sunt. Reliqua accurate, ex *Scheda Hamburgi*, (summa olim in Aula Moguntina Ministri, & hinc iurum Domini sui apissime gnati) congestis Boederus *Norit. Imp. Lib. VI. c. 5.* Lämmer autem *Tom. IV. in Addit. ad Jus Publ. L. 3. c. 4.* catalogum exhibet eorum Episcoporum Sedis Moguntinae, cum quo coniungatur Nicolai Serrarius *Com. de Reb. Mogunt.* & Do. Im-Hoff *Nor. Præter. Imp. Lib. 2. Cap. 2.* Modernus Dominus Elector est LOUIS-ANTOINE FRANCISCUS de SCHÖNBORN, simul Episcopus Bambergensis, eodem locum Anselmi Fideiici ab Angelheim successoratus, cujus Coadjutore bano 1694. existerat.

§. VIII. Secundum ab ipso locum tenet Elector Brandenburgensis. Est hic Cancellarius per *Galliam & Regnum Ardetanum*. Vid. Mallinkrot. de *Archicancell.* Part. 6. membr. 3. qui originem

ginem hujus tituli a Friderico I. arcescit. Quid autem propie per Galliam intelligatur, multos anxie inquirere videas apud Limnæum *ad Capit. Caroli V. p. 126*. Optime hoc enucleat Conringius *de fe. Imp. p. 37*. Galliam Belgicam innui asserens. At vero, nihil emolumenti redundat ex hoc Archi-Cancellarii titulo in Trevirensē, uti quidem in Moguntinū ex suo Archi-Cancellarii titulo vidimus. Hic insuper omnia negotia Gallo-belgice expedit, quod etiam observavimus jam de negotiis Italicis. Conf. Dn. Crüger *de Novemvrat. Part. Spec. mensur. 2. Diff. 4. n. 5. seqq.* Privilegia hujus Electoria recenset Bröwverus in doctissimo libro *Annalium Trevirensium*, qui Kyriandri opus, sub eodem titulo, longe amecellunt. Catalogum Archi-Episcoporum, tum & antiquitatem illius Praefolatus fasius exponunt præter Bröwverum, Dn. Tholomæus *De Otterv. Cap. XI*. Dn. Spener, *Op. Herald. lib. 1. c. 91*. Hodiernus Dn. Elector est JOHANNES HUGO Episcopus Spirensis, qui Carolo Caspari von der Leyen Avunculo suo successit.

§. IX. Ultimus inter Ecclesiasticos Elector Colonienfis est, Archi-Cancellarii per Italiam titulo gaudens, primo obtutus splendido, revera inani. vid. Mallinkrot *l. c.* ubi de origine pene idem quod de Trevirensi sentit. Inter ejus prerogativas est *jus coronandi Imperatorem*, quod quatenus hodie exerceat, supra expositum est *Diff. IV. §. 9.* Reliqua ejus privilegia refert Limnæus *7. P. lib. 3. c. 4.* qui & idem Catalogum Episcoporum omnium exhibet in *Addit. ad dñi. cap. add. Im-Hoff Nott. Præter. Imp. lib. 2. c. 4.* Hodiernus Dominus Elector vocatur JOSEPHUS CLEMENS Princeps ex Domu Bavarica, ex qua quippe Capitulo Colonienfi solentē fuit jam a multo tempore Archiepiscopas petere. Idem postea Episcopus & Princeps Leodienfis electus est. Quantæ vero difficultates hodierno Electori creatæ ab initio & qui præteritus funesto & injusto bello inde arcesciti sint, notum est. Quidam enim Canonicorum postulabant Capitalem Furstenbergium *Wilhelmu Egenem*; alii eligebant Principi-

Principem Bavarie. Item Gallie Rex, hunc Imperatorum Imperium & Civita Romanam fovebant, qui & tandem super amulo suo, quamvis non sine multo sanguine, triumphavit. Argumenta quæ utraq; pars pro sua causâ iustitia allegavit, cum & alia documenta huic pertinentia exhibet, Dn. I. ferringer, *Histor. Bohe. L. 1. tit. 14 § 5.*

§. X. Post hos Ecclesiasticos Electores sequitur *Res Bohemæ*, inter seculares primus. Concurrit hic semper ad electionem, & non tantum in casu dissolutionis votorum, uti quidam erronee existimant, ac S. Rom. Imperii *Arch. Potestas* est. vid. *A. Bull. cap. IV. §. 4.* Regem hodiernum representat ipse invictissimus Imperator LEO OLDUS, cum Regnum Bohemæ ad Archiducem Domum Austriacam pervenit. In Electione, Mogunino rogante suffragia, tertio loco votum editi, *A. B. c. 16. §. 3.* locus in sessione ei competiti a laeva dexaro Regis Rom. post Moguninum aut Coloniensem, *A. B. cap. 4. §. 1. & ibi Linz. obs. 2. & 3.* quando ministrat non tenetur Cordonam regiam gestare. *A. B. c. 4. §. 4. & c. 17. §. 5.* Extra actum vero Electionis ad reliqua negotia Electorali dignitati annexa non concurrit. Dicitur Electoralibus de *Churfürsten Rügen* non interest, ad consecutionem Capitulationis ipsius votum non requiratur, ad Comitia non vocatur, nec ad onera Imperii contribuit. Dn. de Rhetz. *J. Publ. 1. tit. §. 2.* vid. *Carpa. de Leg. Regia Cap. V. Sect. 1. & 8. seq.* Notabile est quod in diti Auctor des *Disputes von hantig. n. Buch. Frage ap. Do. Schub. Inst. Jur. Publ. Tom. 2. in addit.* huiusmodi occasione noni Electoratus Imperatorem iura illa, a quibus exclusum diximus, iterum a Collegio Electorali imperari voluisse. Reliqua de Bohemia ex doctissimo Goldasti libro *de Regia Bohemica* hauriri possunt.

§. XI. Excipit hunc *Electores Bavarie*. Quamvis vero Comes Palatinus Rheni hunc locum olim occupavit in suo Collegio, satis tamen temporum coactus est Bavaio illum cedere. Hinc quæ in *A. Bulla* instituta Electoralis

ius Comiti Palatino tribuuntur, illa in *Inflrumento Patris Wlfr. phalica art. 4. § 2.* rum Electoratu Duri Saxoniz conceduntur, ita tamen, ut *linea Wlfr. inna* exintia, hic Electoratus ad *lineam Rudolphinam*, ex qua Comes Palatini ad Rhenum, redire debeat. Neque tamen propterea omnes lines inter utramque lineam sublatæ. Notæ sunt controversiæ de *Vicariorum dignitate* & alix acriter inter Hevarum & Palatinum, agitant. Obscuritas & perplexa drculo inde refukant, quod ambiguum fit, an hoc vel illud jus connexum fit *Palatino*, an vero *Electori*, posterionis gentris iura plene in Bavarium sunt collata *alleg. Artic. Infr. P.* Rationes utriusque partis ex scriptis publicis hinc & inde emissis nervose factæ contraxit Dn. Pfeßling, in *Vicariis, Infr. L. 1. tit. XL6. §.* Reliqua vero ejus iura sua, præter Vicariatum quem sibi contollicente Palatino adscribit & actus possessorios pro se habet, (1) Dignitas Archidapiferatus, rufus intuitu etiam potendit esse Juxta Cæsar. vid. Dn. de Rhez *Infr. J. P. hb. 1. tit. in §. 2.* Verum exercitium hujus juris hodie rarissimum, & præter denominationis nude dignitatem, nil amplius videtur in recessu habere, conf. *Infr. Dn. Saryk. Infr. de Firo Principum & prius communi Cap. L. u. (2)* in solennibus actibus præfert potum imperiale. Plura recenset Dn. Thulemar, de *Obsequ. Cap. 18. §. 17.* (3) peculiare votum Bavarus etiam in Comitibus habet ratione Landgraviatus Leuthenbergii, vid. Dn. Obrerbi ad *Montanb. Ecce. u. 1. §. 5.* Hodiernus Dominus Elector est MAXIMILIANUS EMANUEL, Princeps rebus gestis contra Turcas & Gallos clarus, cui propterea Belgii Hispanici regimen conceditum est.

§. XII. Tertium locum inter Electores Serrulales occupat *Electo Saxonia*, qui est Archimareschallus Imperii *A. & E. §. 9. 2.* Vi hujus dignitatis dirum ipsi competere, ut in Caropo & expeditionibus Imperii semper penes ipsam sit summum Imperium militare. Et forsitan eximie etiam præstare, quod si Patronus Hurrinatorum der Trompeten, seu patet ex confirmatione hujus juris a Ferdinando II. 1623. Rat.

disbonne suscepta. Ceterum quod attinet ad imperium militare, hodie tempora sunt mutata, nec in novissimo bello Gallico cum ipse Elector Johannes Georgius II. glor. memor, exercitui suo praeesset, auditum est, quod vi hujus juris imperium in reliquis copias effectaverit. Porro Elector Saxoniae in processionibus Imperialibus, gladium imperialem evaginatum Imperatori praefert. *A. B. C. II. 26.* Hinc & in insigniis suis habet *gladius* duos decussum compositos. Vacante Imperio, Vicarius ille est cura contradictionem in illis rebus ubi olim Saxonicum jus viguit, *Vil. Dn. Pfessing. Varior. illustrat. l. 1. c. 1. u. 5. 4. sequ.* Habet privilegium *de non appellando*, non solum quo ad Electoratum, quod reliquum commune cum ipso est, sed etiam omnes ditiones Saxonicas. Durantibus Comitibus ipse, aut ejus Vice-Marchallus Dn. Comes de Pappenheim jurisdictionem in familias Stirpium exercet. *conf. Diss. Illustr. Dn. Strykii de Jur. Stirp. & Princip. summum. Cap. 2. in fin.* Leges sumtuarias in electionibus condit, quod exemplo Joannis Georgii II. Dn. Thulem, *de Officiis. Cap. XXVI. §. 14.* & Vice-Marchalli, nomine ejus, de pretiis iterum in electione Josephi Augusti Vindelicorum Ordinationem facientis, Dn. Pfessinger. *ib. 3. tit. 12. §. 42.* comprobant. Vindici sibi porro Directorium in Comitibus Sede Moguntina vacante, cui legatio ipsius non comparente. *Id. l. c. 1. 10 pr. 13.* Protector est Juris Saxonicæ, & Director Corporis Evangelicorum, quo jure antehuc sui debebat, postquam hodiernus Elector Rex Polonici factus in castra Pontificiorum transiit; merito disceptari posset, si limites privati iudicii transcendere. Praeterea obtinuerunt Electores Saxoniae a Ferdinando III. 1638. expectantiam in Comitatum Hanoviensem, Spieng. *Licent. Imp. p. 336.* Ugei *Diss. de Expellendis Cap. 3. §. 15.* Varia etiam jura exercet in Abbatia *Quedlinburgensi* vid. Im. Noß. *Nat. Princ. lib. 3. c. 29. §. 2.* quæ tamen Sereniss. Electori Brandenburgico 1698. cedita sunt, vel potius restituta, quia olim ad Episcopatum Halberstadtensem pertinebant. Hodiernus Dominus Elector Saxoniae est *FRIDERIGUS AUGUS.*

TUS, Princeps rerum gestarum magnitudine & fortitudine, bellica insignis, quod & Republ. Polonicam haud dubie permovet, ut Corivall Gallo *Principale Cury* ipsum praesentat. Plura de Saxonia vide in *Europaischen Decretis* cuius Auctor Dn. de Zich Consulari munere Dilecti fungens.

§. XIII. Post Saxonem ordo tangit *Elect. cum Brandenburgens.* Principem, qui diuinum am;itudine ac potentia omnibus suis Collegis antefert meretur. Notandum enim dignum est quod iacti *Europaischen Decretis* p. 34. ditiones Brandenburgicas septimam partem Germaniae continentem, quae & ultra ducenta milia in longitudinem excurret sinibus Belgii usque in septentrionem, annoisae Monarchano de *Stat. Germ. Cap. 2. §. 7. inf.* Habet periterea libet eximii Elector Brandenburgicus prae oculis Principibus Imperii, quod Borussia (quae distinctionis gratia hactenus Ducalis vocata) possideat supremo jure, nemini ibi obnoxius quam Deo, quae potestas summa & independens genuinus character est alias Regum. Hinc etiam intuitu Borussiae, & Provinciarum inde dependentium, Regium titulum, Coronam, aliaque insignia assumit; applaudentibus & gratulantibus desuper omnibus fere Regibus, Rebus publicis & Principibus, quippe quos iam gratulans praeiverat invictissimus Imperator LEOPOLDUS ipsum Regem saluando. In quo felix est Imperator, quod cum ipsius regimen multis laureis & vicloriis a Turca repositis decoratum sit, ut ex merito *semper Augustus* appellari possit; tum in primis & hoc complementum felicitatis expectatur, ut ipso Imperatore & capite Imperii, Imperium novo Rege ornatur, qui quidem, quo ad Regnum *huc* ipse, libet est & manet, nec ei innectitur, quo ad Electoratum tamen, & ceteras provincias, membrum Imperii est, & felicissimo suo regimine spem facit, decus & gloriam S. Rom. Imperii non solum validissime tuendi contra machinationes vicinorum, sed etiam illam augendi, & in majus provehendi, cuius consilia porro felicia saepe esse sinat Summum Numen!

§ XIV. Igitur qua Elector consideratus, est Imperii Archi-Camerarius *A. Bulla cap. 27.* & in electi one huius et statum vocatus, *A. Bul. 4. §. 3.* Insigne ipsius est Lepidum, quod & gerit in Processionibus imperialibus *A. B. c. 14. 26.* conspicitur hoc etiam in Insignibus Electoribus, conf. *Limmaus Tom. II. ad Jus Publ. L. 1. §. 7.* In solenni curia potius Imperatoris pelvim & mautice ipse, aut potius ejus *Pice. Camerarius & sub Officiale* § quia in persona studum non comparuerunt, quod & imperiales ita observatum triredo qui est *Princeps de Gohens Zoller.*

§ XV. Descendunt autem Marchiones Brandenburgici ex peritus Sveciae Comitibus Hohen Zollernis, de quorum origine consili possunt *Einzelius & Christ. Angelus libere. Marchib.* Leutinge us & Heinnach de *celis Marchion.* Reineri Reinerii *Origines Brandenburgicae*, Rentschius in *Brandenburgische Cedern-Gewallique*, Ab initio hujus Domus modica potentia fuit, aut sub *Friedrico Wilhelmo Magno*, gloriosissimae memoriae, multis provinciis aucta est & incrementa cepit fortissima. Accessit enim sub hoc *Ducatu Pomeraniae Uterioris*, cuius fines a Marchia ad Vistulam usque se extendunt, & pro citiori Pomerania Svecis cessa in Instrumento Facis adepta est *Ducatum Magd. burgicum, Principatum Hallesbachensem, Minden-tem, Camminensem.* Ducatum *Clemae & Comitatus Marcae & Ravensbergae* connubii jure sibi questum, vindicavit, una cum *titulo & preteritione Ducatus Juliae & Alancium.* Complementum victoriarum armorum ultimo loco sui supremum Dominum & Bonitatem. Quae provinciae quanta prudentia, fortitudine & felicitate acquisitae sint, elegantissime piof curus est illustre *Lib. Baro & Puffendorf in Com. de Rebus gestis Friederici Wilhelm Magni*, dignus tanto *Hesse* incomparabili Historicus.

§ XVI. Facile in depore patet, quanta sit auctoritas hujus Principis in Imperio, quippe qui tot votis gaudet in Collegio Principum, quantis nemo alius. Primum votum est quae Electoria suo Collegio. In Collegio Principum autem

qua Dux Magdeburgicus, qua Dux Ulterioris Pomeraniae, qua Princeps Mindenensis, Halberstadtensis, Camminensis V. vota habet. Quia Dux Cuiusque autem nullo voto gaudet, quia hic Ducatus ad Bohemiam feudum, uti tota Silesia, pertinet.

§ XVII. Gaudet praeterea Serenissima Domus Brandenburgica multis specialibus Privilegiis & iuribus prae reliquis. Inter quae praecipua puto (1) quod vigore Concessionis Friderici III. Imp. de an. 1456. habeat potestatem vectigalia imponendi & augendi in fluminibus & viis. Schepfliz *ad consuet.* *Marchia* p. 4. Dn. Thulemar, *de Officiis* p. 17 §. 78. illustra. Dn. de Rheta *leg. Jur. Publ. lib. 1. tit. 15. §. 4* (2) Exercet ius Primariorum Praecum in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis seuarum tesarum. Dn. Thulemar. l. c. §. 21 (3) de Feudis suis tanquam Allodio potest disponere, ex privilegio Friderici III. de an. 1476. Dn. Thulemar. l. c. §. 25. (4) Expectandam habent concessam a Friderico III. in Ducatum *Megapolitanum*, Dn. Schovvart *Offic. Hiflor. Germanic. p. 217*. (5) Expectantiam hic legitur esse Carolus V. in Ducatum *Helfaticum*. Schovvart l. c. Thulemar. l. c. *Europaeischer Herzogth. p. 145*. (6) in *Frisiam Orientalem*, quam concessit 1603. Imperator, qui idem moderno Serenissimo Electori indultit ius succedendi Comitibus *Limpurgensibus*, si ne masculina eorum extincta.

§ XVIII. Nomen hodierni Serenissimi ac Potentissimi Electoris exprimere superfluum est, cum Sapientissimum FRIDERICUM exagere admiuntur. Imperium per columnam salutaris suscipiat, subditi vero ut indulgentissimum Patrum Patriae certatim humillime venerentur. Ipsa Principis Strato & fauro: Musarum est, cuius recti nulla alia testimonio adfessum (adsunt autem infinita) vel sola nostra FRIDERICIANA aeternum testimonium perhibebit. Miseri & Patria sua extorres ob partem religionem, in ipsius tenuis tutamen & asyllum inveniunt, quibet vero civium qui sub potentissimo strepero Brandenburgico degit, degit vitam & beatam & tranquillam, copiosasque opes per praeterita infelicia tempora Germaniae

& Bel,

& Bellum tricenarium, restaurat, & nova vitæ subsidia sibi comparare potest. Uno, quod omnium maximum est, *conscientia libertatis* hac quilibet fruitur, ob quam tamen multa nulla filiosimorum Civium in & extra Germaniam, tam indignis modis misere vexantur. Conf. Exc. Un. Thomæii *Diss. de felicitate & subditæ nec Brandenburgensi ob emendatum Statum Politicum & Religiosum*. Aucta vero sic subditorum utilitate, simul aucti, qui inde pendent, reditus Electorales, introducta *Acquisitio*, modo tributorum, qui in opibus ostiar levamini, & divitiis sponne multa consumeuntibus, tantum gravis. Festinent hac porro Commerciorum cuius florentior redditus tot *Canalibus*, quibus flumina navigabilia reddita sunt. Conf. Excellenti. Un. Joh. Sam. Stryki *Diss. de Jure C.æsaræum cap. I. item conquisitum Sprea & Oderæ* 1662. Inde facilitatio operum manufacturarum peregrinorum & antea magnis sumptibus ab externis sumptorum, *Emigrationis* sive *Manufacturarum* per receptos profugos Gallos, Palatinos, Argentinos &c.

§. XIX. *Erarium* porro Electorale, in quo hodie momentum felicitatis Civitatum situm, præter adjecta, auctum tributo *Charre, gillena* (*gillenspelt Vappier*) nemini gravi nisi qui penitus litigandi ardet: *Profellurarum* *litigatione* (*Verpachtung der Meyster*); vindicatione *honorum Danavialium* in Ducatu Clivæ & aliarum Provinciarum, aliisque modis innocentibus. In Aula Berolinensi tot Collegia pro salute provinciarum erecta sunt, quot nullibi fere in Germania deprehendas. *Consilium Sanctum Sæculæum*, ubi res pro Principis & Provinciarum interesse cum externis vicinisque tractantur. *Consilium intimum* *justitiæ*, quod circa causas Civiles versatur. *Consilium sanctum bellorum*, in quo momenta rerum Entoptæ ab hoc dependenti, ponderantur, & fundus ac neri belli inquitur. *Consilium secretum Censuræ*, ubi reclus ex omnibus Provinciis observantur & augmento eorum studium. Post hæc sequuntur supremæ Themidos sedes & *Regiminum* ac *Ducastriorum* institutiones. Talia sunt, extra Regnum Borussia, in Marchia supremum *Judicium Cameræ* (das *Emmer-Strich*) pro Electo-

rato,

ratu, quia in Electoratu appellatio ad Iudicia Imperii, sive Camerale & Alium Viennense, locum non habent, *Reichman Ceftravense*, pro media Marchia, in Ducatu Magileburgico Hale, in Pomerania *Stargardie*, in Ducatu Chivienfi *Clavie*, item *Haberftadt*, *Almda*, *Crefna* pro reliquis Principibus.

§. XX. *Electo Palatinus ad Rhenum* est Archithesaurarius Imperii & ultimum locum hactenus inter Electores occupavit, olim primus inter Seculares, vid. *figra* §. II. Votis prerogativa gaudet, inter quas vel præcepta esse Vicarius dignitas, nullaa Bavariaeque rominorecâ reddita fuisse, & de in- post visione esse, dum mox a Ferdinandi III. morte Diploma Vicariatus affixit, gratulationes aliorum Principum desuper accepit, & in Camera Spirenfi pecunia deposita mox Bavariae insignibus munita est. Ergo ad alia jura, quæ ceteriora videntur, & ei asserenda sunt, accedamus. Talia sunt, quod in *A. B. cap. 5. §. 3.* Iur' ex Imperatoris constituitur, verum hujus iudicii usus hodie rarissimus est, temporibus mutatis. *Welfangianus privilegium*, sive ius homines qui persequentem Dominum non habent, sibi vindicandi, non est ex minimis, graves tamen lites desuper motæ Carolo Ludovico Electori, quæ in turbulentum bellum enameruissent, nisi interventu Gallorum & Suecorum II. libronæ laudores composita fuisse, vid. *Illustr. Du. de Retz. sup. 3. P. lib. 2. tit. 2. §. 5.* Habet porro ius conducendi per aliquot territoria, inemproietor fabricorum æneorum est in partibus Rheni. Plura privilegia recenset *Limnius var. P. L. 3. c. 9: in Adda.* Hodie Dominus Elector JOHANNES WILHELMUS affinitatibus & necessitudine sanguinis potentissima Europæ Principibus innoxus est,

§. XXI. Numero ostensario non ita pridem novus & novus Elector additus est, dum 1692. 19. Novembr. ERNESTO AUGUSTO, solenni investitura per lib. *Sar. de Groot* accepta, dignitas Electoralis collata est, & quia electores Archi-officio instructi esse debent, *Archi-Vicariatus officium*

(Daß

(sunt Aethiops, Pandæ, Ampe) ipsi simul collarum dicebatur. Verum contra hæc insignia Vexilli acerrime sese movit Dominus Wittenbergicus. vid. *Act. Decret. Wittenberg.* (qui creditur Dn. Kulpitius) 4. 1691. & Responsiones ac scripta a parte Harinoverianorum, quæ Dn. G. G. L. confecisse dicitur.) Ceterum toti negotio huic Electorali acriter semet opposuerunt Principes Imperii, rem hanc contra A. Bullam & Institutum Pacis esse contendentes. Hinc & superius solenni legatione, opem Regis Gallæ tanquam Sponsoræ huius pacis (Savatæurs) imploraverunt. Sed hæc historice recensuiss: sufficiat, de cetero enim nostrum non est, tantos componere motus, & limites privati officii transcendit, sponte & non rogatum velle definire controversias *illorum* Serenissimarum Domuum, de quibus sæpius, ut de actis Deorum, religiosius ac reverentius est credere, quam scire. Si vero culpam volupe est nosse partium, momenta, quæ pro iustitia causæ allegant, is adeat Cassandæ Thucellæ *Electæ Juri Publicæ* & Hippolyti a Lapide *notæ fide Juri. Publ.* curiosa. Nuper rime etiam quidam, assumi o Gibelloni de *Lodovico nomine*, Episcopica Dissertatione controversias circa nomen Electorum, & quatenus circa illius erectionem pluralitas votorum obtineat, discussit. Legi etiam in hac controversia meretur Erörterung der Frage: Ob in dem *H. R. Reich ein neuer Elector durch die mehrere Stimmen sich stellen und behaupten werden möglichen* alius in sub in duellatadel, hacten *Condite der Correspondierenden Reichs Fürsten wegen des n eunden Chur. Wessens* r.

1. §. XXII. Hactenus specialia jura & privilegia Serenissimarum Electorum in individuum considerata vimus, nunc ad *illas prærogativas* transeamus, quibus omnes sui cupiunt. Nonnullæ enim horum jura sunt, quæ præjudicant Electores, ut quæ cum deminutione fastigii & celsitudine Principalia fere conjuncta sunt ista quæ Electores sibi v indicant, hinc Principes acriter solent obviare nec temere exercitium talium jura sine protestatione dimittere. Nos vero illa jura Electorum hic recensuimus, non tamén ideo, quasi indubia illa omnia esse credamus. Sedes hujus argumenti, seu recte summiot *Rechter Hof. Imp. lib. 4. c. 2.* est *Acta Rilla*, cui legali fundamento ac

R

cedunt

ce sunt *tradita vincta, Prælia & observantia Imperii*. Neque hic loquimur de illis iuribus, quæ ipsi cum reliquis Statibus communis sunt, sed quæ præ his præcipua habent tanquam eximia iura. Sequenda vero ordinem, quam nobis tradidit Iudatus Boeckelius ex *Stilo de Bambergermuse*. Fuit enim hic. Rheniburgus summus Minister in Aula Moguntina, cui propterea iura non solum Moguntini, sed & Collegiarum pertinebant, ista sic e.

§. XXIII. Sigillatim autem eximia sunt ille quod reale & impermixtum Collegium sive corpus Imperii constituant. Quando vero experiri separata illa Collegia Imperio formari in obscuro est. Interim probabile sit ex adductis *supra* §. 4. vetustius instituta esse; quam ut ad tempora Friderici & Maximilianæ referri debeat, cui putat Aur. der Grun. B. des. 6. Röm. Reichs. P. 2. c. 3. iuxta quem demum 1489. in Comitibus Francofurcensibus Electores & ablatissimi Legum peritulos Collegium formaverunt, cuius athena semper cum Principibus mixtum in Comitibus sessionem habuissent. Hinc & pro tractu Principes separationem in Ordinar. Reichs. Deputation. Tantumvis ipsi aspicere, & processatos fuisse præcipue in *Conventa Disputationum* *si aut. Fortens. p. 2.* quod illo loco rebinquunt. Electores enim sunt in possessione, hinc & in allegatis Schedis. 109. inter prærogativas Bambergias recensentur. Huic Collegio Electorali, in nexa est *linea fundam. vultu* quoniam die *Churfürstliche Deputir* vocant. Vid. Goldast. *Politische Reichs. Handel* p. 2. L. 1. *manus. tom. V. addit. ad lib. 3. c. 2.*

§. XXIV. Habent III. Electores jus nominationis & quoribus volumus se congregandi. Vocantur *duas Electorales Churfürsten* *Edgē*. Regantur Dissertatione omnia experientia complexus est *Kachner*, ex quo potiora excerpta & hic inferere, brevitas studium, quod sectamur, non permittit.

§. XXV. Circa Comitibus indicenda IV. Electores Cæsi frudent, aut disvadent. Addit Hippol. a Lapide: si Cæsar Comitibus habere nolit, aut differat, Electores posse propria auctoritate Comitibus indicere, quod Auro suo relinquere defendendum, ad minimum, pro ne status rerum præsentium est, vix casum dubium futurum existimo.

§. XXVI.

§. XXVI. V. Negotiorum Imperii maximorum & salutarum totius corporis concernentium *præconisationem* cum Cæsare habent, nonnullarum etiam cum eodem, definitionem.

§. XXVII. VI. Quod O. suffragia huius Collegii tantum sint, quanti valeant Reliquorum Ordinum in rebus Comitibus.

§. XXVIII. VII. quod per A. Bullam *Regibus* paret iudicentur Hinc in actu Electionis Imperatoris *singuli Electores singuli, in eodem uniusque Imperatore comarulo, attendunt mensis (paratim prout) Sunt etiam mensis* Imperatoris tribus (ex observantia) pedibus depressiores, & Imperatricis, si adest, sex. Sedent ibi sub *braccio* live *Calo Portatibus* untrum *Lumeloder Balbach* non vid. *Religio Coronas, Jescipul.* Quis Electorū habet *Abacum* *vasarium* regum superpelule aurea & argentea sit atque. Legationum *Excellentia* *ciulom, oparindicaput, primam* *vigilantem* & reliqua *more Regum* accipiunt. Lices tamen, quas desit, exhibeat cum reliquis Statibus, recensentur in *Diff. de Jure Ceremoniali circa Legationem*.

§. XXIX. VIII. Habent singuli iura præsumendi *duos An* *seffores* in Camera Imperii, cum alias ibi egri Curia vixilem tantum constituant.

§. XXX. IX. Jus *Condendi Capitulationem* in. De qua tamen ingens ipsius controversia movetur, quam *supra* *Diff. II. §. 2.* fuisse exposuimus.

§. XXXI. X. Quod Electores in Processibus Imperialibus nec Regibus cedant, bene vero extrallas, non autem eorum legationibus, nec Rebus publicis liberis, quales *Holla* *di. Tanti* *Holl* *in* *H.* quilo minus *Condendibus, drcu* *Drcu* *Magna Ducibus* aliisque, qui non sunt Reges.

§. XXXII. XI. Quod Cæsarem nisi eligere ita & *deponere* possit. Attamen huius iuris exercitium ob mores politos seculi, rarum futurum esse existimo, & ut nunquam contingat, opteo. Credo enim reliquos Status hoc casu sollicitum exercitium ibi esse denegaturos. Ad minimum cautius foret, rem tam arduam omnium consensu perficere.

§. XXXIII. XII. Quod Cæsar iudicio non possit facere sine *Consensu Electorum*, quo pertinet *se* *seruamur* *Imperii, Collecta* *Imperio*

DE COLLEGIO ELECTORALI

Imperio injuncta, juxta Statutum colligalia tenenda, ad quod consensus Electorum non per majora, uti alias, sed vixitum requiritur, ut juxta eundem numerum aliqui concedere.

§. XXXIV. XIII. Quod pro investitura & confirmationibus suarum jurium, nisi solvant Cancellaria Viennensi impensali.

§. XXXV. XIV. Quod Electoratus provisione legis indivisibiles sint, quia in re alii pumogenitura ab hisque mediis opus habent, sepius non sine contradictione eorum, quorum interest, influendis.

§. XXXVI. XV. Geunt nonnulli ipsorum Officia, realem Reipublice gubernationem spectantia, *Archicancellaria & Pincarii,*

§. XXXVII. XVI. Adversus ipsos *Criminalis Marchia* compititur & eo casu bona la deotia, etiam extra territorium laisi, subjacent sicuti Domini territorii, in quo sita sunt.

§. XXXVIII. XVII. Habent *jura de novo Appellando*, vi cujus nullus subditus terrae Electoralis potest ad Cancellariam aut aliud judicium Germaniae provocare. Aliud vero in subditis Ducatibus, quibus tantum certa summa, infra quam appellatio non admittitur, obstat. Sic *Sereniss. Rex Borussiae* ac Elector *Brandenburgicus*, quo ad Provincias extra Electoratum, privilegium obtinuit, ut, nisi summa de qua li igitur 1700. Impensales transissent, appellatio ad Cameram frustretur sit, *conf. ill. Dn. Strykit Doff. de Illich. Appell. cap. 1.*

§. XXXIX. XVIII. Quod d. *ficulter deponatur*, ad hoc *Sanctissimus* Elector Prioris exempli triste fuit in Depositione *Fridenici Patavini*, quod sine coo'pulsionem & tantum non exitio totius fere Germaniae, vix contigit. Insuperabiles vero difficultates circa *creationem novi Electoratus* suscitavit praesentium toto die loquimur, ut adeo quilibet periculum Imperii secum perpendens,posito implorei divinum Numen, ut omnia consilia, quae in usumque partem suscipiantur, dirigat, quo in tranquillitatem & harmoniam Germaniae tandem vergant, quippe qua vasto huic Corpori, & huius omnium antea luxato, nil salutaris optari potest, cum unica *Ratio Schismatis* in hoc momento sita sit. Consecratur autem harmonia Imperii, si cuius Collegio sua jura intacta relinquuntur, & aequalitas, quae concordiae mater est, quantum fieri potest, observetur.

DISERTATIO VII.

De

STATIBUS IMPERII ECCLE-
SIASTICIS.

SUMMARI.

P Remittitur et inquiritur in Vocabuli Status significationem Ju-
ris publici §. 1.

Statuum namque jura q; quâ veniat in Imperio? de Origine eorum
sententia Furfengeri et aliorum huic contraria, §. 2.

Episcopis de hoc opinandus, Origine eorum a discentis stirpe Carolina in
Germania, §. 3.

Statuum Supremacia territorialis quid imperet? §. 4.

Divisio Statuum in Ecclesiasticos et Seculares. Religioni Christiana ini-
tia in Germania initia, §. 5.

Ita initia religionis Christiana in Germania magna, §. 6.

Carolus M. an fundator plerarumque Episcopatum in Saxonia? §. 7.

Quo tempore regalia jura Episcopi nati sunt, §. 8.

Collatio Episcoporum primitiva Ecclesie cum Episcopo sequentibus. Epi-
scopi contra Corporum iurisdictionem approbancem potestatem secularem
Cherierum, §. 9.

Jura Episcopi per consuetudinem olim penes Imperatores solum, Hildebrandinum
censetur, Henricus IV. infelix Imp. defensum §. 10.

Henricus V. hoc jura et iura consuetudinem Episcoporum spoliatus a Pa-
pabili II §. 11.

Et tunc temporis singulis Electis Episcoporum ad Capitulum Ecclesie Ca-
thedralis portatam est, §. 12.

S

Diff.

- Differentia inter obitum et extraordinarium Papa.* §. 13.
Episcopi Evangelici post Reformationem, eorum jus & locus in Comitibus
 §. 14. *Reservatum Ecclesiasticum.* ibid.
Archiepiscopi in Germania & eorum Suffragani. §. 15.
Episcopi Germania qui non agnoscunt Metropolitanam. §. 16.
Episcopus Argentoratensis ad Gallos spectat, Tridentinum & Brizium
seu Aquisgranensem cupiunt. §. 17.
Magister Ordinis Teutonici Episcopi annoverantur. §. 18. *Origo Ordinis*
hujus, Galliae ejusdem. ibid.
Magister Ordinis Johannisici, Magister Prior hujus Ordinis in Germa-
nia. §. 19.
Prælati Ordinis Johannisici per Marchiam Elector Brandenburg. §. 20.
Abbat-Prælati (gesfürchte Repte) quoniam sui. §. 21.
Abbatissa — Prælati (gesfürchte Äbtissinnen), quoniam sui?
 §. 22.
Specificatio reliquorum Abbatum & Episcoporum qui vicia iurata.
habent. §. 23.
Prælati mediati. §. 24.
Mensis Papali circa Capitula. §. 25.
Jus Papale, Principum Evangelicorum in Capitulis subiectis. §. 26.

§. I.

Rescripimus huic Dissertationi rubricam de *Status Ecclesiasticis*; & sequenti: de *Status Secularibus*. Vocabulum *Status* vero in nostro iure Publico generale est, & omnibus competit, qui votum & sessionem in Comitia habent, & sic etiam Civitatibus Imperialibus. Ergo via hic munienda erit sequentibus Dissertationibus, & quid hoc nomen in recessu habeat, iuxta generalis hypotheseos, evocandum erit.

§. II. Communiter illi *Status* nomine in Imperio venimus, qui jura *sejunctis* & *suffragiis* *Comitibus* habent. Quamquam autem hac opinio tolerari possit; mensuram tamen *Status* non implet. Clarius ita res effertur potest: Status in Imperio sunt, qui singuli in provinciis suis Imperium civile exercent, communi vero Patriæ communibus consiliis & auxiliis succurrunt. Unde patet, superioritatem territorialem primariam, partem efficere, unde Status Imperii cognominari possit. Quoniam autem prima origo & periodus superioritatis hujus sit, ob seculi rudilitatem, in quam incidi, & insufficiens historię humanæ, definire difficile est. Si Cæsarium Fructenerium de *Germania*, Cap. XLV. seqq. audimus, hac superioritate territoriali, a prima origine potentis Principis avi sunt Proceres Germanie. Minus enim, secundum idem, putandum est, ditiones Germanicas in principia redactus esse a Francis, pulsis eorum Principibus, sublevis Magistratibus. Verum Principes priores in fidem tantum recepti sunt, reliquisque in ditionibus suis *condicione impari sed etiam verius quam subjectione*, adjunctis tamen Comitibus & Militibus, qui in officio factilius continerentur. E contra *origo superioritatis territorialis* origo haud paucis nova, nec quoad appellationem, ante Maximilianum I. multum cognita videretur. Qui autem moderatius hic sensus, prima inconcubula in deficiente stirpe Carolingica quærent. Sub hac enim illos, qui nunc Principes vocantur, Magistratus proprios diclos fuisse

fuisse, quales sub vetere Imperio Romano Duces Comitesque in Provinciis appellabantur. Successu vero temporis factum fuisse, ut Duces hi ceperint conceditis Provinciis velut in Patrimonio suorum numerare, abblandiente occasione propriasopes habiliendi, genio ambitionis humane, leviori paulatim habita Regum suorum auctoritate, districtis ipsorum viribus per bella Italica Pontificumque aries.

§. III. Quanquam autem ultimata hanc sententiam, præ illis, Visi celeberrimi & iurum, ac consuetudinum Germanicæ peritissimi *Lehmannus Chron. Spyr. lib. 2. cap. 21. Conringius Diss. de Duc. & Comit. Germ. Monzambano de Stat. Imp. 2. III. Kulp. de Jur. Legat. c. VII.* amplecti sint; nullus tamen dubio, quin sententia Fustienæ, quæ & Statibus honorificentior est, defendi possit. Proceres Germanicæ semper in partem Imperii admissos fuisse, *Diss. II.* fusiùs expositum est. Sæpe Carolingica in Ludovico IV. autem extincta, Germania plane libera evasit, ut saltem veta a Conrado I. indubitare prima perinde Superioritatis territorialis Statutum derivari meretur. Causa interim quod vetustiores Publicistæ ante, & donam partem post Reformationem; semper de Monarchia Imperatensia somnauerint, est, quod circa persuasione de Monarchia IV. ad finem mundi usque duratura, capiti essent. Verum discussis hodie feliciter ejusmodi vanis præjudiciis, nescio ex quo detorto sensu Danielis Propheta, & *Celsus* in e propheta aplo visi, haussis, clarius lumen fuisse juri Publico, vid. *Conring. de Germ. Imper. Rom. cap. 1. seqq.*

§. IV. Hæc superioritas territorialis revera mensuram summi imperii, in qualibet Civitate adimplet, hinc & *Majestatis emula* a multis, alias Cæsari faventibus, solet vocari. Causa vero cur majestatis appellatione abstineant, citra dubium adhibenda est memoratæ pristinae reverentiæ, & quod Statum maluerint splendido vocabulo quam recare, vid. *supra Diss. IV. §. 21. seqq.* Caterum quæ partes potentiales Majestatis sunt de quibus *Fulendorfus de Jur. Nat. & Gent. l. 7. & Huberus de Jur. Civili.*

Civitate, optime egerunt, illæ & vindicandæ sunt superioritatis territoriali. Potestigini hæc superioritas cum illi. Unde Rhetz. *J. P. lib. 2. l. 2. §. 1.* definiti, quod sit plenum Statum. Impetit ius, quod summa potestas in subditos exercere valet, nisi quæ pactis cum subditis, vel conventionibus publicis, restrictio dederit possit. Clarius inde conceptus formari potest de Statum non potestate, quam si lubrica illa & ex parte falsâ brocardica huc affertantur, qualis sunt: *Tantum quæque Status potest in suis territoriis, quam una Imperator in Imperio. Et Statum esse un consortium Majestatis ab Imperatore essentis*, &c. quæ omnia sunt ambigua, nec rem exhaustiunt, & tantum abest ut fluctus interpretum sedent, ut potius fluctus in simplio & re clara, contra præjudicatas opiniones perpendantur, moveant.

§. V. Status igitur qui hanc superioritatem territorialem exercent, vel *Ecclesiastici* sunt, vel *Seculares*. Hos sequenti de Dissertationi reservamus, de illorum vero Origine & iuribus nunc agere institutum habet. Perinent ad hos *Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Präpositi, Prelati*; quibus accensentur *Magister Ordinis Teutonici & Johannici*. Incumbula harum dignitatum in generis propagatione religionis christianæ arcendenda sunt. Quorum tamen tempore primus prædicatio verbi divini in Germania percipuerit lubricum est definire. Nam non probabile videtur Conringio *Diss. de Consul. Episc. Germ.* prædicationem Evangelii in Germania ab ipsius Apostolis factam fuisse, aut eorum tempora. Fatemur prout cum ipsis majores verisimilitudine affert posse, Apostolicos demum viros in nonnulla Germaniæ ora penetrasse. Imo qui credulus esset, vel ex solo Chronico Magno Belgii, multos enumerare posset Apostolicos viros. Maternum, Crescenium & alios Mogundici, Trevirensis altorumque Ecclesiarum primos Antistites. At cum ignota sunt punda Monacharum commentum? Si enim vere historię ex quibus monumentis haurire possent, cum nulla extent. Tenuis enim rerum Civitatum Germaniæ hujus temporis notitia ex Romanorum scriptaribus tantum haurienda; Ecclesiasticarum vero rerum longe tenuis.

or est, imo nulla. Hinc *Catalogi Episcoporum* quos texunt, par-
tis auctoritatis sunt, rarij est illa series antiquissimorum Re-
gum Germaniæ a Tullonculque, add. Conring. &c.

§. VI. Seculo tamen II. post N. C. Evangelij lucem ful-
sisse Germaniæ, testimonio Irenæi & Tertulliani comprobari
potest. Hand dubie vero hæsit hoc cultus divinus in *Germania*
prima & Provinciis Imperio Romano subiectis. Satia autem
sero *Germania Magna* christianam religionem amplexa est, pei-
petuis migrationibus gentium barbararum, veluti undas,
jactata. Pedetentim vero nomen suum dare cepit religioni
Christianæ. Noricum & Vindelicam *Severini* vera fide im-
buir; Boji *Ruperius* habent, Francoi ante Apostolum, Hel-
vetii *Gallus*, Suevoi *Columbanus*, Franci Orientales *Kilianus*.
Nondum tamen profligatus fuit ubique paganismus. „ *Scoti*
autem *Offa* multam operam contulit in collendis idolis Boni-
facius Anglus sedis Moguntinæ Episcopus, Corix ac se-
dis Romanæ Apostolus tamen verius, quam salvatoris. Sub-
jugavit tandem non multum post Carolus M. Saxones, & as-
mata manu ad religionem christianam amplectendam adegit,
quicquid populorum Rheno *Valding*, includitur. Quæ tamen
methodus magis sapit regulas anti-christicas quam Apostoli-
cas veras. Neque cum gladio & armis instruit Apostolos sa-
tos Salvator, sed doctrine & donis spiritualibus. Vi & metu ac
remediis coactivi quibuscunque hypocritas quidam facinor-
sive consentientes ore, fectio vero & cor de credentes nullo modo
effici possunt nisi gratia Dei.

§. VII. Quo vero Carolus M. feroces gentes eo melius
in fide christiana, vel potius externa professione christianismi,
oblationes modo adductas, contineret, condidit, aut si maxis
fundamenta jecit multorum Episcopatum in inferiori Saxo-
nia. Communiter autem adscribunt Carolo M. fundationem
Episcopatus *Osna-brugensis*, *Haltershadensis*, *Mundenfis*, *Bremensis*,
Paderbornensis, vid. *Gvern. Rollinck de Land. Westphal. lib. 2. c. 5. §. 2.*
Lupold de Babenberg. de zelo Cathol. fd. Bruc. Germ. Capit.
Musch.

Bruck. de *Monaster. & fundat. German. passim*. Alii multis non videtur veritati historice consentaneum, Carolum M. Episcopatus integros cum bonis immobilibus, multo minores territorio, condidisse: Eginhardum in *Vie. Carol. M.* nullam hujus rei mentionem facere, bene tamen, quod templa, Sacella, Monasteria ibi extruxerit, ex hisce autem haud dubie postea sub successoribus surrexisse Episcopatus. Conf. Gryphindus, in *Catase. Wicibold. t. 29*, Boetler. in *Carolo M.* Verum contra hanc sententiam militans multa Diplomata, quae diserte exhibent, omne Regale vel feudale iudicium Episcopatus donasse Carolum, nec merx, templa aut scholas tantum fundasse, ceu verba sonant Privilegi Carolini Ecclesiae Osnabrugensi datasp. Reverendia. Dn. Hurtenberg. in *Monumens. Paderbornens. p. 323*.

§. VIII. Episcopi igitur jam ab initio Imperii Germanici ad summam Reipublicae vocati & in Comitibus comparuerunt, quod & jam antea sub Francis observatum fuit, vid. Lehmann. *Chron. Spur. s. 39* hinc illi a viro distant, qui Ludovicum Primum primum Principum titulum & ius comparandi in Comitibus tribuisse asserunt, in quam opinionem etiam inclinat Dn. Vinnicius 7: *P. lib. I. tit. 15. §. 4*. Hoyerus ab Ehrenbachi, de *Princ. s. Sect. Imp. 12*. Hoc tamen lubentes fatemur, moderasius usque ad Ougnem Libona immobilis & iura regalia Episcopis donata fuisse. Nam primus fuit Otto I. qui teste Theodorico de Niern fol. 811. omnibus pene Cathedralibus Ecclesiis Castia, oppida, villas contulit. Conf. Limmerum 7: *P. lib. 3. §. 1*. Illuc incrementa fuisse potestas Episcoporum tempore Ottonis, verum illos ante extemporata illa regalia iura habuisse, negamus cum Kulpisio & Mauerambach. *Cap. §. 6. 7*. ubi multis antiquissimis comprobatur testimoniis, jam sub Francis Episcopos una cum reliquis principibus summis rerum praefuisse.

§. IX. Quam bene autem Episcopi negotiis secularibus immixti fuerint, & in quantum propterea a primordia puritate defecerint, aequale est. Ex genuinis principis historia Ecclesiasti-

ca.

ex latet apparet, illis temporibus cum Ecclesia nondum *Miser* salutabatur, sed *Virgo* esset, h. e. pura & intaminata, illos quos Episcopi vocabantur, electos esse a ceteris fidelibus ex numero Presbyteriorum sanctitatis morum commendabilium. Officiis unius eorum non consistebat in dominatu impotenti super Clero (uti eo tempore tota Ecclesia vocabatur;) Sed ut dulci moderatione gregem pascere, hinc non magna, ratione potestatis, inter Episcopum & reliquos seniores differentia, adhuc Hieronymi aro. iudicatur. Nulla tunc cura mandatorum opum, nec Ecclesiasticum, argentum & alia bona immobilia quaesita erant. Nondum eo tempore *Ecclesia & templum* lignea, vel lapidea auro & argento luxuriose strata, erat symonia, uti quidem in Codice nostro talis abusus vocabuli Ecclesiae passim seprehenditur. Serio vero dolendum est, non mansisse tale Statum inconruptum Episcoporum in Ecclesia. Namque Chappovius de *Leg. Reg. Germ. cap. 2. Sect. 9. n. 25. sequ.* adducit pro adituendo Dominio temporali & aliis iuribus Episcoporum, sunt contra indolem religionis christianae & hinc indigna Icto Evangelicae religionis. Imo sacrum Pontificiorum sapientiam *Arnoldum Brisianum* Episcopis Regalia competere negantem, in praesentia 1000. Antistitem *heresim* convictum propterea esse, & merito crematum. Fuit hic *Arnoldus resimernatus*, & idem factum habuit, quod sui similes, ut communiter pro fatu- & haereticis habeantur. Ceterum cum circa *seculum quatuordecimum*, etiam Principes Christo nomina darent, (an etiam *cor?*) iudicet peritus Historiae Ecclesiasticae) tunc opes mundanae in Ecclesiam irruerunt plene, & Episcopatus insignes & opulenti dignitates facti sunt. Ex eo tempore, Imperium Civile non passum est quinquam aspirare ad Episcopatum, nisi se constitutum. Tandem vero surgente potentia Pontificis Romani, cuius hanc, usumque circa Ecclesiae regimen, sibi vindicare Papa voluit, & excitare oribus sat diu retinuit, imo adhuc retinet apud maximam partem Orbis.

§. X. Talis Status Ecclesiae extinxit, cum Germania religionem, Scuta cum ea Episcopos suos, acciperet. Pueri huius initio

initio sub Imperatoribus. Probat hoc Conringius *laud. Diff. de Consp. Epist.* §. 21. *segu.* multis exemplis dubio non obnoxia quod Episcopos constituerint, non tamen ceteris fidelium, cui praeficiendos erant, consensu excluso. Eruditissimus §. 32. *segu.* disputat contra Baronium contendentem, hoc ex conniventia Pontificum factum fuisse ab Imperatoribus, Carolo M. & successoribus. Nil habent papicolarum, quae ad talia testimonia historicorum eorum revertere jure valent. Nihilominus *Hildebrandus* sive *Gregorius VII. Papa*, (quo nullum calidiotem & ambitiosum magis Orbis vidit) non quievit, donec hoc jus Imperatoribus extorqueret. Immo ad scopum, cui intentus, perveniret, caelum terrae & omnia sursum deorsum miscuit. Pontifex ob hoc Imperatores, Episcopi in Episcopos, subditi in legitimum suum Principem, & quod dictum est, filius in patrem insurrexit, quo eo magis Pontificum fraudibus & ambitioni velificaretur. Henricus IV. Imperator ille infelix est, qui incidit in illa tempora, ubi Sedes Romana in jura Imperatoria grassabatur, cui quidem masculine resistebat ab initio, est infelix & tristi eventu, destitutus prudentibus consiliariis, & fatali barbarie temporum in cecam adorationem Sedis Romanae, miserum servitutis genus, ruente. Post hosce igitur Hildebrandianos tumultus scissus est Orbis in partes duas. Plerique in Pontificis partes transierunt deinde & reverenter de Caesaris Majestate tradiderunt, tunc maxime, cum *Gibellinorum* & *Guelphorum* insuavia certamina orirentur. Henricum IV. defenderunt, interdum magis ingenuae, quam doctae, *Bernus Cardinalis*, *Othbertus Eburonum* sive *Leodiensium* Episcopus, *Scriptor belli Saxonici Anonymus* apud Freherum, *Waltramus* Episcopus *Nimburgensis*, *Afonachus Lantfrancensis*, *Jo. Caranus*, *Danes Agerrius*, *Theodoricus de Niem*, *Marfilus Patavinus*, *Ludolph. de Babenberg*, *Goldastus* adversus *Greiserum*. Ex hisce scriptoribus, quorum extant plerique in Corporibus *Goldasti*, *Freheri* &c. satis abunde patet iniquitas Pontificum erga Imperatores, de quavis illi, utpote *Cardinales*, *Episcopi* & *Monachi* testati fuerunt.

§. XI. Paschalis II. oculiior non melior Papa Hildebrandus,

T

brando, oculis concinato filio Henrico V. in Patrem, hunc tandem regno & vita privavit. Alii idem factum expertus est. Henricus V. ob jus eligendi Episcopos sibi tributum morte, majorum, acerrime exagitatus a Palchall & Colisto. II. cui etiam tandem concessit, quæ volebat, victis per finia Principum Imperii & fraude Pontificum. Transactio igitur 1122 in Comitis Vormatiensibus inter Henricum V. & Calistum II. inita, vi cuius Henricus dimisit omnia privilegia per annulum & baculum, & concessit in omnibus Ecclesiis, quæ in regno vel imperio ipsius sunt canonice fieri electionem & hanc conferre utinam. Hæc exitus iustitiae tot discordiarum. Nullo in posterum opus fuit consensu Imperatoris, electione penes solum Clerum remaneute. Recepti sic ex Aula Imperatoria omnis illa beneficia Ecclesiastica expectans curba. Vei Onuphrius Papijnovius: dimidium potestatem Cæsare tunc amissam fuisse cum jure investituræ per annulum & baculum, quod ipse & Patres & antecessores tot annis non sine copiosissima profusione sanguinis Christiani propugnaverant. add. Conring. *lit. Diss.* §. 55.

§. XII. Ab eo tempore Electio Archi-Episcoporum & Episcoporum penes Clerum & totum fidelium catum hominem fuit, re vero penes Capitulares Ecclesiarum Cathedralis, qui sensim Electionem sibi unice vindicabant, connivente, & haud dubie & re sua æstimante Pontifice. Frustratos vero qui in Rempublicam & Ecclesiam redierunt, adempto Imperatoribus, quod tot seculis obtinuerant, jure, fuerit factus Canonico iuramentum iniumentum hoc jure, simonia, schismatica electio & hujus generis alia, quoniam exemplum Germania nosse sine experia, ingenti suo damno, in moribus Colonienfis cum hodiernus Electus eligeretur. Vetus nec hisse Canonicis, jure quod semel sibi quæsum putabant, iura sum mansit. Nampio iusticiabili dominandi pruritu, tot Episcopos post hanc transactionem constituit Papa collationis sive provisionis extraordinarie ritu, ut fere ius Capitulum Cathedralium exiugereetur. Hinc in Concilio Constantiensi, Germani graviter petierunt, ut hæ provisiones, gratia expectativæ, abolerentur. *Assensum Constantiensis* vulgo hæc petita vocantur, quæ leguntur apud Gol.

Goldschum *10m. I. Constat. Imperial.* Verum res juxta vota Germanorum non cecidit, melius vero processit, cum eadem petita Moguntia contingerentur, quæ propterea *Ausonia Magna* vocata, & Patribus *Cunctis Basiliensibus* offerrentur. Porro esset tunc Germania, exemplo *Pragmatica sanctionis Gallicæ*, Pontificis dominatum & dictatus auctoritatem frangere, ni obstitissent Fridericus III. Imperatoris socordia, & *Ænea Sylvi* (postea Pontificis sub nomine Pii II.) artes. Hujus enim Sylvi calliditate deceptus Fridericus III. 1447. cum legato Pontificis certa pacta iniit, quæ *Concordata Matruis Germanicæ* communiter appellantur, dein confirmata a Nicolao V. Papa. Ex his hæbet ista pacta plenus Dh. Linckius *prec. Diss. de Concordatæ Germanicæ*. Apud Goldschum *10m. I. Constat. Imperial.* reperiuntur & passim apud scriptores hujus argumenti. Quamquam ista Concordata sibi Romana favorabilia fuerint, & deterior nihil um esse hoc intuto consilio Ecclesiæ sum Germanicæ præ Gallicanis, adeoque Curia Romana acquiescere potuisset istæ Concordatis, tamen pro ea, quæ semper ista est, inconstantia, ut mollissime dicam, (cum manifesta perfidia fuerit,) hæc Concordata Papa sepius transiit contra fidem datam & pacta confirmata. Testantur hoc *Gratianus Imperatori Maximiliano* Exhibita 1510. apud Goldschum *10m. I. Constat. Imperial.* Nec sinit hac de re *Erasmus Roterodamensis* *Epistolum Norimbergæ* expulsa, non a Lutheranis, uti bellum inus ex hâc equalis censet, effusa, sed a toto Imperio, testantibus Actis publicis, edictis, cons. Conting. & Linckius *alleg. Diss.*

§. XIII. Patet exinde, quomodo Episcoporum Electio olim sese habuerit, & quomodo nunc sese habeat. Scilicet hodie omnis Electio Episcoporum, vel sit *Electio*, vel *Postulatione*, vel *Pontificis collatione*. Electio dependet a Capitulo Cathedrali, sitque triplici modo, per *Scrutinium*, per *Compromissum*, per *Inspirationem Divinam*, quam vocant, de quibus modis vide Canonistas, Canisium, Lancelotum, Duarenium *de Sac. Elect. missis lib. 5. c. 6. Postulatione* vocant, & eligendus regulatim & canonicè eligi pequit, de Cons. *Ca. ad l. X. de Po. stul. prelat.* Collatio Pontificis tunc procedit, si Episcopus Romæ moriatur.

T a

§. XIV. Ce.

§ XIV. Ceterum a tempore Reformationis Evangelicæ, ratione Episcoporum huic religioni addictorum, multitudine oritur. Hi enim electi & postulati, confirmationem Pontificis vi concordatorum Germanicæ petendam neglexerunt. Hinc pro veteris Episcopalis reliquis Catholicis Status non agniti sunt. Verum in *Inst. Pac. art. V. §. 2.* cautum, quod si intra annum postulationis suæ fidem fecerint, & iuramenta consveta super regalibus feudis præstare parati sint, a Cæsare, investiti & ad Comitatus vocari debeant. Eum in finem illis assignatum est peculiare scammum inter Ecclesiasticos & seculares Status, transversum, quod vocatur, *die Ober-Hand*. In hoc hodie sedes tanquam *Episcopus Lubecensis & Osdrugensis*, quando scilicet in casu alternationis, Dux Brunsvicensis Episcopatu gaudet. Non autem spes est hunc numerum auctum in, quia quamprimum aliquis Romanæ religionis Episcopus vel Prelatus, Protestantium partes transit, salva dignitate statim excidit, debet omnibus proveneribus & juribus Episcopatus aut Prelatus. *Inst. Pac. l. §. 15.* Vocatur hoc *Reservatum Ecclesiasticum, der Geistliche Vorbehalt* & maximum avarum est conservandi Ecclesiam Pontificiam, nullus enim tenere transivimus, est ad partes Evangelicæ, si videant se privandum esse tam optimis redditibus. Interim non pro hoc Reservato dampno, iustitiam, religionis, Catholicæ peti, secus, ac Monzambano existimat. Nam Principes Catholici seculares nullo reservato, carentur, & tamen rara adsum exempla transivimus ad alias partes. Reliqui Archiepiscopatus & Episcopatus, qui ad Principes protestantes pervenerunt, in usum Ducatum & Principatum, secularem qualitatem jam induerunt, & a Possessoribus, ut Principatus seculares feudorum Imperii sumptu te-
nentur.

§. XV. Igitur ex Archiepiscopia Romano-Catholica, in Imperio tantum supersunt, præter tres Electores Ecclesiasticos (1) *Salzburgensis*, qui Sedis Romanæ legatus natus audit. Natus sunt huic titulum a Gregorio VII. vid. Du. Im. Hoff. *Nec. Prot. lib. 3, c. 31. §. 9.* (2) *Vindobonensis*, cuius Metropolis Vindobonensis in Comitatu Burgundæ (*franche Comté*) hodie sub

sub Galliditione est Dn. Imhoff. l. c. §. 7. Addunt nonnulli *Archiepiscopum Pragensem*, ut & *Rogensem*. Verum ille ad Comitatum non vocatur, vid. *Im-Hoff. l. c. §. 3.* Hic autem dudum est extinctus una cum iuribus Imperii in Livoniam. Dn. Im-Hoff. §. 1. §. 4. Habent autem Archiepiscopi & Metropolitani sob se suos Episcopos & Suffraganeos, quos recensere superfluum est, cum passim enumerentur a scriptoribus, circa haud paucos etiam exemptionem perperit muria religio & avaritia temporum. Archiepiscopus tamen Trevirensis per exemptionem in Instrumento Pac. sacram Episcopatum Metensis, Tulensis, Verodunensis, Suffraganea nihilominus gaudet. Debent Insuper Archiepiscopi & Episcopus Bambergensis *Pallium* a Pontifice redimere. Quomodo illud conficiatur, docet R. Ziegler *ad Lensch. l. 1. tit. 11. §. 1.* Precium ejus 30000. Imperialium summam fere excedit. De quo Germani graviter sapientia quaesti sunt, vid. Gold. *in den Aetzo-Sagungen* p. 115. Exempli loco adduxerunt, quod intra vitam unius hominis e sede Moguntina, pro Pallio redimendo septies viginti quinq; millia thalerorum Romam fuerint mittaenda. Nam Pallium in Occidente ad successorem non transit. vid. ill. Dn. de Rhoiz. *7. p. 1. R. tit. 16. §. 15.*

§. XVI. Reliqui Episcopi Archiepiscopos agnoscunt pro Metropolitani & illorum Suffraganei audiunt. Sunt tamen nonnulli Episcopi, qui nullum Metropolitani agnoscunt, quo pertinet *Bambergensis*, quem Henricus II. cognomento Sanctus immunitatem fecit ab omni jurisdictione Archiepiscopali. vid. Casp. Brusch. *de Episc. Germ. p. 108.* Unde etiam fuit, quod Electores ab hoc quidam feuda recognoscant, quae tamen hodie valde dubia sunt & incerta qualia sint. Conf. Dn. Thomas. *Diss. de Feud. Oblat.* Idem Privilegium Episcopo Ratisbonensi tribuit Brusch. *c. 1. p. 748.* quod scilicet nullum agnoscat Archiepiscopum supra se. Reliquos Episcopos recenset Dn. Schweder. *3. p. Part. Spec. Sall. l. c. 1.* Franc. Irenicus ad Busgoldenham (sive potius, Oldenburgerus ad Oldenburgeram) *p. 1. Diss. 10. ad Inst. p.*

§. VII. Episcopus *Argenterarmis* communiter etiam in-

tri Episcopatus effectus, verum hic Episcopatus Gallis cessit, occupata Argentoratensium Urbe 1681. a Ludovico XIV. manifesta Imperii injuria. Hanc non excusavit, sed graviores reddidit, quod ejus olim Membrium, Franciscus Ego Fuisenbergius, palpabili adulatione, publico Panegyrico Ludovicum excipiens in primario Argentoratensium templo injustam occupationem insuper laudaverit. Vid. ejus Panegyricus ap. Dn. Fleisinger *ad Pictor. f. 63. v. 5. 6. l. 1. d.* Nunc vero Pace Rysvicensi Gallo plene hæc urbs, quæ antea merito propugnaculum vocabatur Germaniæ, cessa est. De Episcopis *Industria & Bruckensillud* etiam notandum venit, quod hos duos Episcopatus mic Dcm Gottfr. Hære Hturbach. Domus Archiepiscopalis Austriacæ sub protectione habeat, eosque plane extorsit cupiat, vid. *Linnæus tom. 1. addit. ad lib. 3. c. 2. n. 40.*

§. XVIII. Episcoporum numero accensetur *Magister Ordinis Teutonici*, vulgo ita cognominati, quod soli Germani in istum ordinem cooptentur. vid. *Act. Imp. d. 1500 §. 41.* Hujus Ordinis Magister, qui sedem suam Mergenthemil ad *Tobiam* in Franconie habet, proximum in Ranno Principum Ecclesiasticorum locum occupat ab Archiepiscopis, nisi quod Episcopus Bambergensis, utpote nulli Archiepiscopo subiectus, hunc de præcedentia ipsi moveat, quæ sita beneficio alternationis sopita est, Conring *in Not. ad Lampad. p. 3. c. 6. §. 4.* Origine Ordinis incidit in seculum XI. ubi *Pasagii & bella sancta* ut vocabantur, fervebant ad recuperandum Palæstinam. Vocabatur ab initio *Ordo hospitale S. Mariæ Hierosolymitana*. Successu temporis circa seculum XIII. in Germania crevit in tantum, ut circa annum 1219. evocati Equites Teutonici a Conrado Duce Masoviz, rem strenue feliciterque gererent, ac tandem Borussia Livoniamque sub jugum suum redigeret. Quæ utraq. provincia quando iteum us exceperat, exposuimus *Disp. 3. sub.* Hodie Ordo Teutonicus dividitur in *12 Ballivas*, quas recensent Dn. Im. Hoff. *Not. Proem. lib. 3. c. 7. §. 4.* ut & Autor *der Geistl. Welt Nitter-Orden* p. 51. Quantum ordini nocuerit subtractio commendarum Balliviz Alsatice & Lotharinge patet quæ des *Reysagen* subdem an die *Stöm. Schickel* Mar. von *des*

des Hrn. Heuchund Teufschmeister des Hochfürstl. Durchl. sub dato
Heidelberg. d. 1. Nov. 1681. abaequantenen Schreiben. Nu-
per prima *Pact. R. Friderici. Art. XI.* Ordini restitutio omnium do-
morum, reddituum & iurium promissa est. Hodie nos Magnus
Magister Teutonicus est Franciscus Ludovicus Dux Neubur-
gicus fratri Ludovico Antonio 1694. inauguratus.

4. XIX. Cum Ordine Teutonico, qui & *Maleriam* vo-
catur a Patrona Ordinis R. Maria, nullatenus confundendus
est *Ordo Equitum S. Johannis*, quorum Magister inter Praelatos
principali dignitate fulgentes locum obinet. Hic ordo non
minus opibus & potentia floruit, quam prior Origo utriusque
eodem fonte. Primum Hierosolymis sub illi ad an. 1187. inde
Saladino Sultano eam urbem occupante migravit *Margaram* &
1191. *Pelonomadem*, qua eidem a Saladino capta, in *Oxyrum* In-
sulam se recepit, ac tandem 1309. *Rhodiaron* Insulam subju-
gavit sedemque elegit. Verum & hac 1500. pulsus a Solumino
no Turcarum Imperatore, beneficio Caroli V. *Malem* sive *Me-
dium* Insulam Maiis Mediterranei maris & sinu seu inexpugna-
bilem obtinuerunt & sedem ibi constituerunt 1530. a quo tem-
pore felicitur Turcarum potentia resistit. Constitit
alios *Ordo Joannicus* ex VIII. Conciliis Nationalibus, quae illi lin-
guae vocant, scilicet 3. linguas Gallicas, unam Italianam, duas
Hispanicas, unam Anglicam & unam Germanicam. Magni Ma-
gistri *Serenissimi* titulus datur. Reliqua de Ceremoniis huius
ordinis exequentur Jac. Bossi *Histor. Ordinis, Hist. of him.* Hier, Me-
giori *Deliciae Ordinis, Equitum, Part. 2.* Petrus *Historia Ordinis Joannici*.
Burchard. a. *Niederer Städt in Malthea* *Historia & Notia*. Germani-
ci Prioratus Magister, qui vulgari iter *Ordo S. Johannis Baptiste*
Hierosolymitani *supremus per Germaniam Magister* appellantur, est
iste qui in Comitibus Imperii comparat & proximum a Malthe-
ensis locum obinet. Ramus est hic Prioratus Ordinis Mal-
tensis. Sedes ei est *Hierosolymitani* in Brisgoa, & inter membra
circuli Rhenani superioris refertur.

5. XX. Ab hoc dependebant etiam *Ordinis Malthe-
ensis*, seu *Magisterium Duxipol* Das *Herrn-Meisterthum zu
Sonnenburg*. Complectitur illud complures *Communitates*
(Com-

(*Compteyen*) per Marchiam, Pomeraniam, Venedos sive Lusitiam, Ducatum Mecklenburgicum, Saxoniamque dispersas. *Magne Germanie Priore* Jurisdictionem agnoscebat, quippe qui *Ballivus* a Commendatoribus electos confirmabat, eisque recipiendorum Equitum conferendarumque Commendarum facultatem imperiebat. Hodie autem Serenissimus & Potentiss. Elector Brandenburgicus habet jus conferendi hujus *Bajulagii*, cujus *Ballivus* item vocatur *Magistr Ordinis S. Johannis Hierosolymitani per Marchiam, Saxoniam, Pomeraniam & Vandaliam*. Hic, qui & Albertum Fridericum Marchionem Fratrem *1697.* clementissime *Magistram* Ordinis Joannitici constituit, vid. Celeb. Dn. Beckmanni *Historischen Bekehr von dem Ritterslichen Johanniter Orden und dessen absonderlicher Beschaffenheit in dem Herren Meistertum in der Ward*. Sic in *Inferum, Part. 1. 12. §. 3.* Commendæ *Mirau und Terebau* conceduntur quidem Ducibus Megapolitanis, sed ut Electioni Brandenburgico tanquam Patrono Ordinis idem, quod antequirit, pro patrocinio præstetur. Conf. *Linnaeus ad Cep. Leopold. §. 12.* *Buigold ad Instr. Pac. p. 1. Diss. 20. §. 9.*

§. XXL Post Episcopos sequuntur *Abbat* Principum dignitate fulgentes *Gesüßete Kepter* quietiam Scatum nomine veniunt, & voto ac sessione in Comitibus utuntur. Equidem ex prima intentione fundantium Monasteriis præfisse & cultui Divino vacare unice debuerant. Verum successu temporis multi Prælati, maxime Ordinis *S. Benedicti*, eadem fundamentis, per eadem media, quibus Episcopi, & illi adspirant ad summam rerum. Sunt vero inter hosce Abbates Principales (1) *Fuldensis Abbat* cujus antiquissimus est præfatus, quippe fundatus a Bonifacio Germanorum Apostolo an. 744. summis Carolomanni & Pipini Principum Franciæ. Tanta etiam olim fuit hujus Abbatris auctoritas, ut cum Archiepiscopo Magdeburgensi super præcedentia contenderit, vid. *Bruckh. Chron. Monast. p. 33.* Hic Præful porro fungitur Officio *Archi-Cancellarii Imperialis*, vid. *Mallinkrot de Archi-Cancell. Imp. c. ult.* In Recessus Imp. de an. 1674. subscriptione vocat se etiam *Præmatem per Germaniam & Galliam*. Qui primatus quoque Abbates solus

solam restringendas est: vid. *Dn. Im. Hoff. Not. Proc. Imp. lib. 31. c. 5. §. 7* (2) *Murbachensis Abbas*, preest hoc Cœnobio Ordinis Bernensis, & transiit hinc Landgraviæ uti Alsfeld ad Gallos per lestr. Pac. tamen immedietas hujus Abbatis expressè ibi servata est (3) est *Abbas Campulundensis* vetustissimum Pzfulatus, quippe quem fundavit Hildegardis Uxor Caroli M., cujus Diploma desuper datum recenset *Crullius lib. 2. caput. p. 2. c. 2. vid. Lehman. Chron. Spir. lib. 3. c. 31.* vocatur hic Abbas *Archi-Mareschallus Imperatoris*, quo etiam titulo utitur in sigillis publicis, vid. *Dn. Ples. sing. Par. illustr. lib. 1. tit. 16. p. 344.* (4) *Corbysensis Abbas*, cujus Cœnobium a Ludovico Pio & Juditha conjuge fundatum est an. 812. vid. *Ant. Chron. Corbysens. ap. Metzborn. com. I. iter. Germ. p. 799.* de hodierno Abbate vid. *Im. Hoff. Not. art. lib. 3. c. 26. §. 40.* (5) *Abbas Præmonstr.* (6) *Abbas Stabulensis*, quod Cœnobium Ordinis Benedictini in diocesi Leodiensi situm est. Subest illa Abbatia in præsentia Fursienbergio Cardinali & Episcopo Argentinensi, qui vigote *Infrumenis Pace Ryssouensis* in omnia, jura & donationes hujus Abbatis, restitutus est, vid. *art. 44.* (7) Hæc rosterant *Abbas in S. Emram Ransbounz*, qui quidem personalem dignitatem habet, sed saltem votum caritatem habet cum reliquis Pzfulis. His addunt nonnulli Abbatem *Abi Cystersens.* *Rubensvrensem.* *S. Geli in Eilsen.* *Ludrensem.* vid. *Dn. L. Streyck Diss. de Jur. Abbat. c. 2. n. 30.* modo enumeratis autem addendi sunt duo *Præpositi* principum dignitate & jure, fulgentes in Imperio, nimirum *Ebrungenfis* & *Berobadi Gadenfis*. De illis videatur *Im. Hoff. l. c. §. 4. Hæc* Præpositus Elector Coloniensis preest, electus 1688.

§. XXIII, *Abbatissa* quædam & hac prærogativa insignes sunt, quod votum & sessionem in Imperio habeant, quo per tinent (1) *Abbatissa Quindshurgensis*, quam fundavit Otto 3. cuius Diploma exhibet *Maderus in Antiquæ Brunsvicens. p. 304.* Ludicæ namque religionem ibi introduxit an. 1530. *Abbatissa Annæ* ex familia Comitum de Stolberg oriunda. Excepit ibi vero *Abbatissa Saxoniae Jura Advocatæ*. Jura vero ad hanc Advocatiam pertinentia recenset *Dn. de Zech. im. Europæischen Actenb. p. 152.* quæ sunt admodum eximia & ampla, ita ut dominum

U

Abba

Abbatissæ valde restrictum sit. Verum ante paucos annos hoc Jus Advocatiz Quedlinburgensis die Landes Fürstliche Erbschurg-Gerichtszu pro certa pecuniæ summa, non iam cessum, quam restitutum est Seignissimæ Electorali Domui Brandenburgicæ. Dico restitutum est. Nam jam superioribus seculis, 1511. & 1517. Lux Saxoniz Gentibus condemnata fuit a Papa, ut Advocatiam cum superioritate, hucusque per spoliū deientam, æstiveret Episcopo & Capitulo Halberstadensi. Hujus vero Episcopatus iura per Instrum. Pacis in Electorem Brandenburgicum sunt translata, ut hinc non iure cedentis, Poloniz Regis, sed suo jam Advocatiz & superioritatis iura ibi exerceret. Vid. Diss. sub præsid. Ill. Dn. Stryk. de Jur. Princ. circa Rationes Crutiarum Cap. VIII. §. 29. (2) *Abbatissa Geroldensis*, de cuius Cœnobii fundatione elegantur agi Dn. Pfeffinger *Vinier. Illustr. L. I. tit. 17. p. 346*. (3) *Abbatissa Bucherensis* cum *Jeder* Cetera de qua Dn. Im-Hoff. *L. I. tit. 3. c. 29. §. 4*. (4) *Abbatissa Effersu*, cuius Cœnobium situm in Ducatu Moqueus, extitit circa ann. 800. v. Dn. Im-Hoff. *c. I*. (5) *Abbatissa Borsfordensis*, cuius immedietatem in dubium vocat, nec citra prægnantes rationes, Elector Brandenburgicus, tanquam Comes Ravenspergensis, quippe in quo Comitatu situm est Cœnobium. (6) *Abbatissa Andamensis*, quæ libera perhibetur ab oneribus Imperii, voto tamen fructur in Comitibus. (7) *Abbatissa Landavensis*, de qua Im-Hoff. *L. I. §. 13*. (8) *Abbatissa Gandersheimensis*, cuius Abbatissam nunc esse *Sinriam Chrolam*, filiam berensii, Ducis Brunsvic & Luneb. Antonii Ulrici, testis est Dn. Pfeffing. *L. I. p. 347*. (9) *Abbatissa Bursfeldensis* nō p̄ oculi ab Aquiligrano Dn. Im-Hoff. *L. c. §. 19*. (10) *Abbatissa Hergenbushensis*, (11) *Rato-Altensternensis* (12) *Reimdenis*. (13) *Abbatissæ Ratisbonenses* in *Ober- und Nieder-Münster* tantum voto curio gaudent, vid. *Gastel. de Stat. Publ. Europæ* 44. Hæ Abbatissæ, nec nonnullæ Evangelicæ sint, iure suffragii & suffragii in Comitibus gaudent. Imo possunt etiam has habere, extra resignationem beneficii, multis rationibus deducit Nobiliss. Dn. Tholomæus in Tract. sub tit. *Wenige doch Wichtige* Rationes, daß Eine der Evangelischen Religion jugethane Abisq̄ in Deutschland / wenn sie sich vernünftler nichts nothig habe zu resigniren, 1691.

§. XXXIII. Hi Abbates, Praelati & Abbatisſi modo enumerati, in Collegio Principum, locum occupant, & quidem in Scanio Eccleſiaſtico & ſinguli jure ſuffragii ad ſumma Imperii negotia concurrunt. Sunt utroque gratiſi hoſi Praelati, qui dignitate Principum non eminent, & hinc in infima parte ſcanii hujus ſedent, ac poſt Principes ſeculares, antequam Comes, Reſcriptis Imperii ſubſcribunt. *Quo tantum vocati Comitibus habent curata & ſed propter in duſ Direſoria, ſcriptum ſcilicet & Abbatum, dividitur. Ad quod pertinet Abbas Reichenſerſis, Salzwartenerſis, Rothenburgerſis, Münchenerſis, Wiſſenſerſis, Schottenſerſis, Petersburgerſis, Wittenbuſerſis, Zwickauerſis, Gangelbauerſis, Wernigerſis, Orlamburgerſis, S. Georgii apud Iſſen. Hoc ſcil. Rhenoſo Direſorio, continentur, Kyſſerheimſis, Werdſis, Abbas S. Ulrici & S. Afra Auguſta Viſdelicorum, Abbas Manſſerſis S. Valis Gregoriana, Abbas S. Corneii apud diſpenſerum, aliiſque vid. Bruſſis, de Abbat. & Can. Germ. Dr. bilwed, 3. P. part. ſpec. ſect. II. c. VI. §. ult.*

§. XXXIV. Reliqui Praelati & Canonici non immediate ſubſequenti, ſed ſubſequenti ſuis Episcopis vel aliis, ſubſequenti etiam Canonici Romano-Catholici ſub Evangelicis, & vice verſa. Uti enim *ſa. 1. 7. in ſeſſione & exercitio religionis fuerit, ita etiam ſeſſione ſeſſione ſunt in ſtrumentis ſa. 1. Tal ratione iſta quae Evangelicis poſſederunt in dicto termino; iſis ſalva reſiſtenda ſunt. Hincſi Canonici Evangelicis tranſeant ad Pontificis, mox ſiſo beneficio a Domino privati poſſent. Inſi. Pac. Art. 1. §. 11. Atque ex hoc capite aliquando Elector ſaxoniae Agnus & ſiſo Domino Chryſtiano Auguſto Pontificio ſa. 1. Ballwram Thuringiae ademiſit. Quomodo vero Magiſter Teutonicus hoc exercebat, & ſe opponere, tamen fruſtraneam operam collocavit. Vid. Dr. Strick. Diſſ. de Jure Papali, Prins. Evangel. cap. 3. §. 4.*

§. XXV. De cetero magna eſt Pontificis auctoritas & potentia circa Capitula cathedralia etiam mandata. Perſequenti hic in primis *Menſes Papales*, qui nſi aliud ſunt quae reſervationes Papae, ubi ceſſat Ordinarius Capitularum ele. tio ſunt iſi menſes *junioris, Martius, Majus, Julius, September, November*. In hiſce menſibus & decedat Canonici, penes Pontificem, per Concordata Germaniae, eſt conſultatio Canonorum. In reliquis menſibus or-

diuina ecclesio Canoniceorum locum habet, nisi quod per modum *extraordinaria provisionis* soleat Papa, rarius tamen aliquem constitueret. Alioquantum igitur eligendo, conf. *Link de Concord. Germ. l. 2. n. 36*. Interdum etiam *supremarum praeuim*, quod in Capitulis compent Imperatori, alicui hocce mensum fuit, de quo supra egimus.

§. XXVI. Ceterum cum per *Instrum. Pat. dno P. 6 Jui Diecesanum*, hae Pontificis potestas sit suspensa in Canonicebus Evangelicorum, & omnis illa potestas Statibus, sub quibus degunt ista Capitula, sit transcripta; illi merito sibi vendicant exercitium horum iurum, & hoc est famosum illud *Jui Papa's Privilegium Evangelicorum*, quod eleganter & solide deductum est in *praeuim Diss. sub Praesidio Illustr. Dni. Srg. ku habita, quem novissime laudat* us est Nobiliss. Du. Thutemariog *eleg. Responso de iurina appellat. in Causis Statuum Ecclesiasticis superum anno tertio vice edito, n. 15. p. m. 16*. Hinc & restatur Ill. Dni. des Rhetz *Jur. Publ. lib. 1. tit. 6. §. 1*. Senent, Electorè Brandenburgicū hoc jus mensū Papatum sibi vindicare & exercere in suis Canonicebus & Capitulis. Unde potro fluit, & reliqua Jura Pontificis v. c. *Jui Annatuum* & alia de veluta esse in Principes. Uti enim Annatz Pontifici solux sūt in illas subsidiorū belli Turcici & ad repellendos infideles; Jui parimodo inde deducitur, posse Canonicos & Capitula adstringi ad subsidia, extraordinaria belli & aliorum negotiorum pro salute Patrie susceptorum a Principe. rei tūc huc collatio pecuniarū *maritimae negotiorum* destinata (sic Martin *Heider*) vid. *Thursl. Brandenburg. Reglementen Marit. Geldern d. an. 1691*. Hocce magis iudicium est, si Capitula & Canonici Landtassi sint & in Diocesi provincialibus primae sessionis, uti Capitulum Cambransense in Potentaria. Quae omnia plenius deducit

laudaui Differentia Cap. IV.

22 (0) 26
21

DISSERTATIO VIII.

De

STATIBUS IMPERII SECV-
LARIBVS.

SUMMARIA.

Seculares dignitates Reale, seculari inferiores potentia vero, &
Domini antiquitate superiores. §. 1.
Præsequitur Imperii Condicio sub Franci & stirps eorum ecclesia.
§. 2.
Primariis inter illos Ducis, mutatio nonnullarum Domini Ducatum.
§. 3. Interprætationem Domini Austriacæ. Ibid.
Laici privilegia Austriacorum & considerationes Palliærum circad.
§. 4.
Divisio Domini Austriacæ in duos Ramos, Regni & Provinciae. El-
dico, Germaniæ-Ferdinandina. §. 5.
Ducis ad Imperium nostrum pertinentia. §. 6.
Ducum Saxonia antiquitas, & cum Bohemorum Castrum gentilitium.
Divisio in duas lineas. Silesiæ. §. 7.
Privilegia & insignia Ducum Saxoniæ juræ. §. 8.
Ducum Boemaria origo, divisio in lineas, Rudolphinam & Wilhelmicam.
Consanguinitatum Comitibus Palatinis ad Rhenum. §. 9.
Seresii Ducum Luneburgensium & Brunsvicensium præstatio origo. Po-
tentia eorum antiquam Henricus Leo mystice spoliaretur provinciam
sua. §. 10.
Potentia hodiernorum Ducum, eorum jura privilegia & prerogativa. §. 11.
Lineæ hujus Domini, auctoritas in Curia Saxonia inferiorum, munimen-
ta ejusdem. §. 12.
Ducum Meckenburgensium initium, divisiones, maxime expetiti super
Succesione. §. 13.

X

DUCES

Duces Wirtembergicorum juramentum de Vassallo Imperii, lise
desuper cum Manumissionem. §. 14.
Duxi Habsburgi, deusio et presentiam eorum. §. 15.
Comiti quousque sine in Imperio §. 16.
Margravi Brandenburgensi in Franconia. §. 17.
Margravi Badenensi, Alsaciensi, Lusacia, Austrologia. §. 18.
Landgravi Hassia eorum erigo, Cuiusdam Cuiuslibet quanda ad-
pso pervenit. §. 19.
Lina Landgravorum filii super Marburgo. §. 20.
Landgraviis Thuringia, Alsacia, Leuchstburgia. §. 21.
Comites Palatini ad Rhenum eorum Provincialis dignitas de Palestina-
in Saxonis. §. 22.
Margravi Norwi quando his titulus pervenit ad Margravio Branden-
burgi, qua per ad Burggraviatum perveniant. §. 23.
Principum titulo simpli noli Duxem Principum antiqui usi est pater
Abelationes, illarum Genealogia dubia. Jura et divisiones. §. 24.
Principum et in tractatuum numerum §. 25.
Quid requiratur ad advocatum et sisenem in Comitibus perveniant. §. 26.
Principes Germania Provincialis. §. 27.
Comitum Imperio simplicium, immo de eorum tamen, Vasa in Comitibus,
et andi nomen eorum. §. 28.
Comiti Principali dignitate fulgentes (Gefürstete Grafen) §. 29. reli-
quorum deusio in IV. scilicet, undi IV. vota curata habent. §. 30.
Comiti Landgrafibus non pertinent. §. 31.
Baronum nomenclaturam vota. §. 32.
An Baronii immediate procedere possint Comitum Landgrafium Brasili-
nei in utramque partem. §. 33.
Baronum ad seque. Dissert. IX.

§. I.

Reparatum quidem locum in Comitibus, ex antiqua & ipsi fere orbi insita erga clerum reverentia, relinquunt Stanbus Ecclesiasticis Principes. Seculares, interim iam antiqua prosapia, potentia, plerique horum illos antecellunt, ut non inepte pronunciarerit quidam curiosior peregrinatorum apud Lantium *de Acad. Germ.* se in Italia splendida & difficia, in Gallia regulis politicis conformem statum, in Anglia & Belgio florentissimum commerciorum cursum, at in Germania modum ordinem Principum splendore, antiquitate & potentia domuum Regibus fere parum, vidisse & admiratum esse. Distingvuntur autem hi Principes, quod vocabulum omnibus in sensu politico commune est, in *Duces* (inter quos primo loco sunt *Archiduces*,) *Marchiones*, *Comites Palatini*, *Landgraves*, *Burgavies*, *Principes simpliciter dictos*. Quod originem potentie eorum attinet, illa a primo periodo superioritatis territorialis, superioris distinctione expolite jam, derivanda est. Unde vero venerint, ut diversos titulos nacti sint, alii Ducum, alii Marchionum, Ordine & secundum seriem historię Germanicę e monumētis vetustis eruit B. Steuvius *Diss. sub Præsidio. Conring. habita de Ducibus & Comitibus Imperii Germanici*.

111

§. II. Nobis interim proratione institui observasse satis est, quod Principes Germani, Francorum secundę stirpis, nimirum Carolingicę, auspicio in unam Rempublicam coartuerint, & titulo Regis legitimi & cum Franco-Neustriacę fœdere iuncti sub uno Capite steterint, nec statim Principes Imperii aut Regni appellati sint, & quę statuendū in Comitibus & eligendi etiam Reges omnes simul habuerint, inprimis quando Germania a Francia Neustriaca, tempore Ludovici Germanici, recessit & separata est, & deinceps per se sola & soluta steterit nexu amans. Vid. *Scriptor. ex Franciæ & Pithæi, Erbro, Pithæi editi*. Principes quidem hi in mensuram creyeron lapsi vicinis Francorum tribus in Germania. Principes inter eos fue-

X a

runt

runt Boiorum, Saxonum, Svevorum, Franco-Germanicorum & Lotharingorum Duces, qui tum potentia tempore successorum Caroli M. insigniter autuere, vid. *Cönn. Sp. Siles. ad l. p. Diss. Du. Coerejus Jurisprud. Publ.*

§ III. Verum inter Duces hosce magna familiarum mutatio postea contingit. *Francia* enim & *Svevia* postea suos Duces auferunt. Hic desceiunt in Henrico V. Imp. & per eius regem ad *Habsburgos* *Stebel*, Reulo XII. quorum adeo *Francia* & *Svevia* etiam Ultimus autem ex hac Domo *Conradinus* 1268. Neapoli secuti percussus est ab insipacore Regni, *Carolo* & *Andegavensi*. Hinc *Habsburgi* in primis *Svevia* partem adepti sunt, cum essent hinc sanguinitate innati. Inde felicitate & virtute ad summum Augusti hominis fastigium erecti, multas Provincias gradu adduci, titulo connubii, potti. Bellis sibi vindicant. Conditor magnitudinis & qui primus Augusti titulum iussu genti *Habsburgicæ*, *Rudolphus I.* est. Sedes gentis illius in *Aice Habsburg* Castro gentilitio in finibus *Helvetiarum* ac *Svevia* sito, quod jam *Helvetii* *Bernenses* possident, vid. *Francisc. Guilleman. de reb. Austriac. Origine Murensis*. *Christianus* in *Stemmate Austriaco*. Antiquissimi ergo sunt *Austriaci* Duces, non tamen ex familia *Perthmorum* Romana descendunt, uti nonnulli fabulatur, sed ex Regno *Burgundiarum* & veteri *Francorum* stirpe paulatim se evexerant ad capeiendum *Germaniarum* Regnum.

§ IV. Causa vero cur *Habsburgi* Comes *Rudolphus* deservit, potius inquiri *Monzamban. de Stat. Imp. c. 1. §. 2.* insignes hic prerogativas & optima privilegia indidit, quæ postea *Carolus V.* auctiora reddidit. Titulo Archiducali munitum a temporibus *Friderici*, *Austriacos* constanter prævidere esse, demonstrat *Dn. Obrecht ad Mart. p. 27.* & *Dn. Kulpia ad eund. p. 226.* Sane inter illa privilegia præcipue fere capere, quod *Austriæ* Dux non teneatur investituram potius extra suas ditiones, sed illa in eisdem ipsi debeat ostendi, & cum aliis Principes eorumque legati flexa genua

§. VI. Post Archi-Duces sequuntur Duces. Nomen hoc prima apud Germanos militaria officii, vid. Anton. Mathæi de *Duch. Comit. &c.* Dein sub Francis Subastorum Provinciarum Rectores fuerunt. conf. Rhenan. L. 2. tit. 1. §. 1. 157. Hodie vero in Imperio nostro pro Ducibus Imperii habentur, qui de territorio Ducatus nomine insignito, ab Imperatore investiti sunt. Tales sunt, Duces Saxonie, Bavariae, Brunsvici, Luneburgenses, Mecklenburgici, Wirtembergici, Hassiae. De Duce Saxonie & Lotharingico Diss. II. actum est, quatenus ad imperium pertineant. Reliquae Provinciae Germaniae Ducatus nomine venientes v. c. Pomerania, Clivia, Julha, Monces, item Svezia, Stiria, Carinthia, Carniola &c. extrinsecis familiis Dominorum & Ducum Saxonum, ad alias Domus pervenerunt.

§. VII. Singuli Ducatus, ut & Ducum origo, domus, privilegia, ordine nunc recenseri merentur. Inidum a Ducibus Saxonie erit. Per vetusta & rebus gestis clara gens Saxonum est in Annalibus paginis, plures, tamen fines gentesque nomine suo complexa est, quam hodie, ex quibus qui Mare accolebant victoriam prima in ipsam Angliam intulerunt, de qua historia venerabilis Beda, Sec. VII. scriptor, consili potest. Postea Witekindus Corbeiensis Monachus annal. lib. 2. qui extat cum notis Rainerii Henrici in Opere Pistoris, Saxones distinguit in Orientales, Occidentales, & trans-Albicos. Tempore Caroli M. insignis Saxonum Dux Witekindus fuit, qui cum Carolo M. satis acriter sinque certavit. Ab hoc enim descendunt una serie, lineaque Duces & Electores Saxonie, posteriores merito dubitant. conf. Dr. Schurzschuhii Diss. de Witekindo. Interim certior genealogia est, quae Duces Saxonie a Camibus Westphalicis derivat, quod novissime adhuc praeiit Dr. Cessarius in Originebus Capituli Westmonasterii. Witekindus Castum igitur gentem, huius Domus est, secundo lapide ab Hala nostra distans, inque serenissimi Elect. Brandenburg. potestate. Reliquae huius gentis, factae & mutatae ex Historiis perinde debent, quales sunt P. Abbatum, accuratioris laude, reliquos anie-

antecessens, *Fabrizius, Perctissimus*, & inter Chronica *Rennense* ac *Peganiense*, quæ imprimis spectant ad notitiam rerum Misnensium. Divisi sunt Saxonici Duces in duas Lineas primarias *Ernestinam* & *Albertinam*. Illa olim Electoratu gaudebat, sed infelici bello Johannis Fideiæ cum Carolo V. hac dignitate excidit, & hodie ad illam vetus Patrimonium Thuringiæ spectat. In quot ramos Ernestina linea post divisa sit, quodnam ejusmodi Dominis Principibus regnantis nomen, sedes, matrimonium, libi, uosum non est recensere, cum ad Genealogicos pertineat, apud quos, imprimis Henningium, Albizium, Kelsnerum, Spenerum, Im. Hofium, Lohmayerum, copiose talia inveniuntur. Quantum autem intemptivis hujus divisionibus, potius fuerit, sero animadvertum est introducto in nonnullis Dominibus jure primogenituræ, quod si Ernesto Mo, Principi potenti satis & accessionibus hereditatis Ducatum aucto, praeculset, melius prospectum fuisse credunt, solliciti magnitudinis, potentis & inde auctoritatis Imperio Ducatu hujus Lineæ. Hodie vero Electoratus dignitate gaudet Linea Albertina, quippe ad quam, in Maioribus a Carolo V. constituto, migravit 1547.

§. VIII. Omnes autem Saxoniæ Duces habent infigne privilegium *de non appellando*, & principes quidem A. *Bulla* c. 11 §. 2^a. Elector solus, postea tota familia Saxonice commune hoc factum est concessione Imperatoris Sigismundi Imp. 1413. confirmata a Maximiliano I. 1444. aliisque subsequenter Imperatoribus, vid. B. Carpzovii *Dig. de Privilegio Electorum et Ducum Saxonie de non appellando*, hoc quo turbato Camera Imperialis, accusata est 1720. iussu Balthasæ Vehutore *Relat. Comit. 5. n. 46*. Habet Linea Ernestina V. Hussagia in Comitibus, quæ Duces Gothani, Vissarienses, Eysenacenses, Coburgenses, Alcoburgenses, Rell. quæ jura recenset & vindicat, *Zieglerus Dig. de Jur. Elect. & Duc. Saxon.*

§. IX. Duces Bojorum ex perantiquis Comitibus Schi-
rensis prognati sunt, ex quibus descendit Otto Willelma-
chius, quem, proscripto & Ducatibus multato Henrico Leone,
Ducem Bojorum creavit. Hidericus I. sive nobilissimus, ad
multas provincias detraxit, & que potentiam Bojorum sub-
sternendam fregit, vid. Jo. Aventinus *Annal. Boje*, & Wigul.
Huntius in *Meropol.* qui prae aliis accensare de Bojorum in-
fuerunt, & Geopologiam diligenter tradiderunt. Othonis
filius Ludovicus nullis decessionibus auctos vires collegit,
& Ludovico II. cognomento *Strova*, ita firmatus corrobor-
ratusque est, ut duo ejus filii extiterint propagatores dia-
rum potentissimarum hincruin. Rudolphus, cui Palatinus ad
Rhenum cedit, & *Willelmus*, cui Bavaria mansit, quae ad
tempus A. Bullae Germaniae electionis Imperatoris officio
functae, usque hunc Carolus IV. Bulla sua ad solos Palati-
nos transferret; haud subite infestatione Pontificum, qui-
pe qui ob acres concertationes Ludovici Bavari Imperatoris
cum hac Sede, & strenue vindicata jura Imperatoria in Itali-
am, implicabili bello nunquam prosequenda inter Dominum Bavar-
icam, conf. Henricum *defensionem Ludovici Bavari*, horum regum
& valde doctum. Reliqua jura Ducum Bavariae jam supra
in serie Electorum recensita sunt,

¶ *¶* Hinc descendimus huc ad *Stemmat.* Duces *Brav-*
folensis & *Lombardiae*. Hi ab *Angelo Lombardiae* Ca-
sarique potentissimis, vili Principibus connubio aliquan-
dum Sveciae Comitum *Althensium*, descendunt, ducta
ad Azonem *Estensi* Marchionem Konigunda, ultimus filius Al-
thensis Virgine, cum qua amplum ejus familiae Pa-
trimonium ad ipsum transiit. Hujus filius *Wipow*, quem
Henricus IV. Ducem Bojorum creavit, & quo tempore Be-
calis dignitas continuata, & aliquando post etiam novi Du-
catu accessio facta est, cum Lotharius II. Henrico cognom-
ineo Superbo, data ei in nuptum filia, etiam amplissi-
mum Saxoniae Ducatum insuper concederet. Utinamque
vero amittit, 1110. in Comitibus Herbipolensibus *Baronibus* obita-
guani.

ghanimitatem *Les* cognominatus. Princeps quo antea Germania potentior ex suo ordine vix habuerat. Vid. Arnold. Lubec. *Lih. 2. Chron. c. 13.* Albertus Stadenſis *ad an. 1177.* Quāvis autem apparet ex hiſce monumentis turbidis & ſatis confuſis, nullo ſuo merito, ſed injuſte Henricus ſpuliatus eſt a Friderico. I. & huius proceſſus iniqui contra Ducem fuere. ſvaloria cauſa (ut ut juſtificaretur prolata ſint) fuiſſe videtur Ducis huius potentia, inde æmulatio & invidia reliquorum, tum & metus occultus Svevicorum Imperatorum ex eodem fonte derivatus, ne dignitatem Cæſaream quam in ſua familia retinere cupiebant, ad ſe traheret. Conf. Dn. Pfeſſing *Vierar. Hiſt. L. I. c. 15. p. 377. ſeqq.*

§. XI. Tandem beneficio Friderici II. 1235. inſtitutus eſt Ducatus *Brannſcenſis & Lüneburgenſis* ex reliquis Patrimonii proprii Allodialis. Quamvis vero hæc Familia tam inſignium amplorumque Ducatum jacturam fecerit, conf. Dn. Schurzſchſchii *Diſſ. de Henrico Leone*; ramen adhuc viribus ſuis valida, & potens eſt inter Germaniæ Principes, magnasque dignitates in *Circulo Saxonia inferioris* tenet. Speciatim *Cindirectorium*, ut vocant, in *Dixis* ejusdem Circuli exercet, atque a longiſſimo tempore hi Duces Capitanei ſunt hujus circuli, ſitus & potentie ratione ad tuendos Germaniæ fines erga Septentrionales Reges opportuniffimā. Concordia hæc Domus ſe munire hæcenus conſuevit; vicinosque Reges idonea æquilibrii ratione temperavit, bellis contra Gallos & Turcas permagnum robur attulit. Gaudet etiam IV. ſuffragiis Imperialibus, atque in Comitibus, præcipue in Conſeſſu Principum ſecularium magnam auctoritatem præ cæteris habet, & apud externos Reges magni ſemper æſtimata ac culta eſt hæc Domus.

§. XII. *Linea Cellenſis* amplum habet territorium quod comprehendit Ducatum Lüneburgicum, Cellenſem, Principatum Dannenbergicum. Comitatus *Hoyenſis, Diepholdeſis & Hohenſteinſis*, olim clientelares, jure Calduci ad iplam

psam pervenerunt, pertinet ad eam & Prælati a *Valkenburgensi*. Linea Hanthoverana obtinet Ducatum *Calenbergium* & *Grubenhagenum* cum metalli fodinis divitibus in tractu Hartzico, in cujus oppido Claustalensi etiam judicium est de rebus metallicis. Guelpherbyanis in compensationem Ducatus Dannenbergici tradita *Libi Brunsviga*, quæ a Brunone, Duce extracta, in Patrimonium ditionemque Ducum redacta & postliminio recepta est feliciter, arctiusque cum Ducatu conjuncta copulataque est, & novis Nundinis universalibus aucta fuit ad commercia magis faciilitanda. Variæ etiam munitæ urbes & propugnacula in sinibus regionum Ducatus hujus summi excitatæ firmatæque. Hamela adium Visurgis custodit, *Tallenspicara* munimentum vicino propugnaculo in Albi oppositum. Hannoveta, Guelpherbyrum, Brunsviga, Nienburgum, Göttinga, robur & munimentum Ducatus præstant, præterea sinus montium & fluminum apertos fines claudunt. Episcopatus Hildesicus dividi aliquantisper territorium eorum, habent tamen Duces Patrocinium urbis Hildesicæ, & in eo sunt Status, ut ab Episcopo nil timeant. Celsenti Ducatus præest *Georgius Wilhelmus* Princeps inclutus & laureis ac victoriis a Gallis reportatis clausus. Hannoveræ residet *Gorgius Ludovicus*, Electorem dignitatem Patri collatam, asserens. Lineam Wolfenbüttellanam ornant *Serenissimus RUDOLPHVS AUGUSTVS*, maximus Auditorum asinator, qui pulcherrima exemplo pacifica, concordia, *Serenissimus Frater ANTONIVM ULRICVM*, ad communionem regiminis principum vocavit, verba sunt Du. Thomasi ad Antonium p. 119.

§. XIII. Duces *Megalopolitani* sive *Mecklenburgici* ex vetere Oborritorum gente prognati sunt, qui olim cum potestate regia terris suis præfuerunt, postea autem a Saxonibus in ordinem redacti, iisque vectigales facti, fortunam sæpe variam subierunt. Demum Caroli IV. auspiciis Duces creati 1349. amplificaverunt splendorem, ass proximo bellis, maxime tricennali, motibus Germaniæ implicati, Ducatu suo aliquap-

aliquandiu carere, donec victorici Gustavi Adolphi arma istos restituerent natali solo. Suffragia ferunt in Comitibus IV. duo ratione Ducatus & Principatus Sverinensis, tertium ratione Ratzeburgi, & quartum Gultroviense est. Prærogativam sessionis asserunt sibi ante Duces Juliacenses, Wurtembergicos, Landgravios Hassii, Marchiones Bodeses, qui tamen more Curie protestantur. In Instrumento pacis loco Wislariæ Svecis celsæ in compensationem acceperunt Ratzenburgum & Schyverinensem tractum. Ceterum divisionibus potentiam suam non modice debilitarunt. Novissimæ lites in hac domo fuerunt super successione Ducis Gultroviensis, in cujus adjudicatione cum Cæsares Aula iusto citius rem perficere veller, Directores Circuli Saxonici inferioris, nimirum Rex Sveciæ, qua Dux Bremenensis, Elector Brand. qua Dux Magdeburgicus, Dux Cellensis; utpote Dux Circuli, Cæsares Commisario semet opposuerunt & jura circa hanc rem ipsis competens haud segniter vindicarunt, quorum procedendi modum defendendum susceperunt publica scripta. Nunc autem res illa amica transactione composita est, si Relationibus Publicis fides habenda est.

§. XIV. Duces *Wurtembergici* 1495. a Maximiliano I. Duces creati sunt, cum antea tantum essent Comites. quorum primus ab Henrico IV. renuntiatus nomine Conradus ex gente Reuelsbachiorum oriundus. Nomen Eberhardi in Domino felix faustumque, nam Eberhardus Senior Comitatum *Tecensium*, Eberhardus Junior F. Comitatum *Montepelgardis*, uterq; uxorio jure, acquisivit Cum casu Hohenstauffici stipendia multis accellerant quippe vicinis & in comoda sua intentis. Aliquando tamen infelix fuit hæc Domus ob iniunctam *Austriacam* contra *federis Svecici* socios, a quibus Ducatu sponsata, vendito illo Carolo V. Verum Philippi Magnanimi Hassii felibus armis restituta est transactione Cadamensi, ita tamen, ut beneficii jure ab Austriacis penderet. At a nexu hoc liberavit Rudolphus II. 1599. immediate restituta. vid. Joh. Strauch. *Diff. Ecclæ. X.* Duo vota de cetero habent in

158 DE STAT. IMPER. SECULARIBUS

Comitiis ratione Württemberg & Mompelgard. In Circulo Svevico ratione fractionis & convocationis haud exiguae autoritatis. Viget etiam in hac familia jus primogeniturae, vid. Linnæus *Jur. P. Ab. P. c. 16. §. in addit.* Ager hujus regionis est optimus & vini frugumque feracissimus. Situs Stuttgartiae Italice faciem praefert deliciasque imitatur. Inter privilegia sua connumerant *Jus relictum Imperii* gestudi, unde acres lites haud ita paucum agitantur sunt inter hanc Domum & Hannoveranam, de quibus Opera egimus. Reliqua de hac Domo tradit Cuiusius *omnes & singula*, in quibus tamen multa edidit, quae nolent edita Svevi. add. Martinus Zellernus in *Chron. Documenta Württembergica* quae edita prostant, eruditiss etiam in deliciis sunt.

§. XV. Holfatiz Duces 1474. auspicio Friderici III. Imp. in alius erecti fastigium; Comitum titulum cum Ducali honore mutarunt. Ducatum vero Schlesvicensem ex diversis causis & separato jure tenuerunt; donec Fridgerico Duci Gottorpino jure supremi domini tribueretur, quod cum 1675. sibi per insidias Daniz Rex vindicaret, 1689. tamen pacatione Altonaensi Dux Christianus Albertus in supremum Ducatus Schlesvicensis dominium restitutus fuit & novissima compositione Sveco-Danica in hoc stabilibus est. Videtur vero Nomus Holfatiz in duas lineas, una Regia, altera Ducalis Gottorpina vocatur. Illa Glückstadt, hae Gottorpii regimen constitutum habet; quolibet habet suffragium in Comitibus. Ratione Sessionis multae ipsis lites ortu cum Landgravibus & Marggravibus, ut & aliis Ducibus, nam proxime a Brunsvicensibus collocari cupiunt. Cum quibusdam alternant etiam. Jura quae praetenduntur in Hamburgum, hic fusius recensere non patitur institutum, vid. institutum Danckwerthi *Chron. Holfat. & Lämbeck. de Reb. Holf.*

§. XVI. Post Duces sequuntur Comites sique non similes, sed quibus in signum officii appellatio certa superaddita. Perminent huc *Marggravi, Landgravi, Palatini, Comites*

ut ad Rhenum & Burgravii. Singulorum denominationes & jura breviter percurrere nunc animus est. Marchiones igitur five Margravi denotantidem quod perfecti limitum, qui ad fines custodiendos constituti sunt. Vox *Marcia* etiam limitis eo tempore denotavit teste Lindenbrogio in *Glossar. h. voc.* conf. Dr. Coccej. *J. P. c. 15. §. 15.* Duces igitur in Mediolitio Germaniz, Marchiones in finibus prefuerunt. Varios hosce Marchionatus Carolus M. condidisse fertur. Nam Marchionatum Brandenburgicum adversus Willos & Sorabos atque Venedicos gentes, Marchionatum *Austriacum* adversus Hunnos, Marchionatum *Badensem* ad defendendum Rhenum, Marchionatum *Nisensem* contra Bohemos instituit teste Pacifico a Lapid. *Script. in ditionum h. p. 129.*

§. XVII. Verum ex his supersunt hodie tantum Brandenburgicus & Badensis. Tres Lineæ Marchionum Brandenburgicorum sunt, *Electoralis*, *Columbacensis* five *Rasathina* & *Quolibacensis*, quæ ex filijs tribus Johannis Georgii Electoris exorte sunt. Genealogias exhibet *Johanneyer in Teut. Marchiones* præterea extra lineam Electoralis Duces præcedunt nonnullos in Comitibus, & de cetero insignis, contemplatione suisq; Electoralis, splendor illi accedit.

§. XVIII. *Marchiones Badenses* ex antiqua Svecorum gente originem ducunt, & seculo XII. titulo ac honore Margravium insigniti sunt. Suffragia in Comitibus habent, Badense, Durlacense, Hochbergenſe. vid. Diss. Dr. Schurzſſenſche de *Rib. Badenſ.* Landgraviatus Sausenberg & Dynastia Rotelen jure connubiali pervenerunt ad familiam Badensem conf. *Monſter in Cosmog. lib. 2. Hodierne Marchio Badensis Ludovicus* jure connubiali nonnullas terras Domui suæ adjunxit, eas de cetero fortia facta eiga hostes Imperii Orientales & Occidentales, Gallos & imprimis Turcas, fama præconis nostris major efficit, & posteritas nunquam intermoritura memoria æternis jubebit esse. Ge-

ecologium & varias successiones Marchionum Badenium exhibet in hisce satis diligens annotator Linurus J. P. L. K. c. 5. Et in *Adels-Marchionum Mifia* quod attinet, illorum nomen, successiones & jura Saxonicis monumentis sunt inserta apud Albinum, Chron. Mifienf, Reiner, Reinecc, Chronico von der Mifienf, Hertommen. Marchiones Lusacia & Rudolphiensis a scriptoribus rerum Silesiarum memorantur, quales sunt Schickfusius in Chronico, qui omnibus praeferendus in hoc genere. Marchionesque Antuerpiae olim etiam ad Imperium pertinuit una cum Belgio, sed hodie eidem exemptus fere est, conf. interim Caroli Scribanii *Antuerpiae historia* & Linurus J. P. lib. 1. c. 9 §. 17. De variis Marchionibus *Bygnaria* hodie fere extinctis, y. Lazius de *Migrat. Gent.* lib. 1. de isto libro quidem, sed non ubique accurate, quod & fere impossibile in tam intricata.

§. XIX. Inter Landgraviis (i. e. Provinciae Comitēs sive iudices Petr. de Andia Rom. Imp. l. 2. c. 12. Spangenberg. lib. 1. de Adel & Spiegel) Principes qui hodie in Imperio extant, fere omnes hac dignitate illustres ac conspiciuntur. Landgravius Hassiae. Hi autem ex antiquis Arabantibus Ducibus prognati circa initium seculi XIII. praemedia dignitatis auspiciati sunt. Henricus cognomento puer, Henrici Magni Arabantibus Ducis P. extinctis Ludovico Araba & Henrico Rasponē, jure matris Sophiae, & transactione cum Henrico Marchione Misniae, cognomine *Mifienf*, inica, Landgraviatum Hassiae a Landgraviatu Thuringiae separatim accepit, cujus posterī etiamnum florant & variis terrarum ac possessionibus aucti sunt. vid. *Genealogia Pifarii inter Scriptos. Rer. Germ. Thuringiae historia* lib. 41. Dillich. Chron. Hass. & Trithemius in Chron. Spokeniensis. Comitatus *Cetineschocensis* in quo situm fuerit oppidum *Treburierum*, cujus rudera tantum hodie supersunt, ob multas vero Concilia olim ibi habita non praetereundum fuit) jure uxoris ad ipsos devolutus est, unde etiam tamen ipsis, cetera cum Comitibus Nassovis, quae transactione est copita 1577. vid. Thuringus ad lib. an.

§. XC. Divisi sunt Landgravi in duas Lineas *Hassia Casselensem*, & *Hassia Darmstadiensem*. Illa provincius & potentia pollet; Darmstadinus tractus autem fertilissime solum praestat, commodo uberique loco situs Rhenum inter Moenumque, ad cujus elegantiam facit Aulæ nitor, agri ubertas & Francofurti importat victualia. Ad Caritmilibuci partem inferiori pertraet oppidum & *Geers* curæ regione respondet arx Montana *Rensse* prospectu jucunda & ratione situs magnè æstimata novissimo bello Gallico. Concessum vero fuit 1791. hoc oppidum una cum aliis appendaggi jure Principi Ernesto, religionem reformatam cum Pontificia commutanti, & controversiarum theologiarum appime girato. De cætero tria tota Domus Hassia, habet sustagia Imperialia, ratione Principatus Casselensis, Darmstadi & Hiesfeldensis Abbatiz jure seculi donatæ & Principali dignitate præditæ. In utraque linea regente jus primogenituræ viget a Cesaribus confirmatum. De *tralla Marpurgensi* olim ingens controversia suborta est inter duas hæc lineas post mortem Ludovici Senioris, Principatus Marpurgensis Dominus & 1604. sine liberis discedens. Hic in testamento heredem Landgravium Hassio-Casselantem instituerat, si in religione Confessione Augustanæ persisteret. Hoc, cum non factum esset, Ferdinandus II. Linæ Darmstadinæ adjudicavit, unde factum, ut Casselenses foedere Svevico & Gallico contra Cæsarem firmiter innolescerentur, ac armata manu eorum sibi vindicaret. Habent etiam Landgravi *Palla confraternitas* cum Electoribus Saxonibus a Cæsare confirmatis, quæ postea ad Brandenburgicos Marchiones sunt extensa. Pactum unionis spectans mutuam defensionem intercedit etiam. Hassia cum Domo Brunsvicensi, quod violatum esse a Philippo magnanimo questus est Henricus Brunsvicensis ap. Hottleder. von Urkunden des Teutschen Kriegs, Ab. 4. Sui sunt Landgravi in *Circulo superiore Rheno*, cor in caducum parietem incitanti robur addunt, maxime hoc tempore, quo Gallie vicinos Rheno Ordines ad iugtras sere redegit. Generale Hassia Judicium est Marpurgi, sed ab eo revocari potest.

156 DE STAT. IMPER. ESCLUARIBUS
 potest Cassella, hinc provocatio ad Tribunal Imperii. A
 summa 600. aureos excedat. Reliqua tradit Linzæus J. Publ.
 lib. 7. c. 2. & in addit.

§. XXI. Superfunt alii Landgraviatus, circa quos
 tamen insignes mutationes acciderunt, alii enim ut *Land-*
graviatus Thuringia nomen mutarunt Ducali venientes ap-
 pellatione, vid. *hystor. de Landgrau, Thuring. in Oper. Pistor. Li-*
nzæus J. P. L. 4. c. 4. n. 77. Landgraviatus Alsatie ad Austriacos
 spectat, sed Gallis sors fere cessus. De hujus originibus
 & successione libant inter se *Christiissimus Alsatie & Blon-*
de hus pref. April. n. 13. Dn. Obrecht. Prodr. Rev. Alsatie, Vol. 2
c. 6. de Landgraviis Leuchynbergicus ad Bavaros nunc spectan-
tibus consulendus est Latzius de Migration. Gent. l. 7. & Scri-
ptores Bavarici.

§. XX. Comitum Palatinorum dignitas uti pervetu-
 sta, ita etiam Principali dignitati annumerata est. Imo ve-
 ro inter Principes primo loco habitos fuisse, multis demon-
 strat Marqv. Freherus de *Origin. Palat. p. 1. c. 12.* Est autem
 hæc appellatio nomen officii, dum idem significat quantum
 iudicem *Palatin Regii*, inde etiam Germanice nonnulli inde
 reddunt *Pfalz-Gräffen*, vid. Dn. Coccejus *Jurisp. Publ. c. 3. §.*
11. Diploma ap. Mabillon. de Re Diplom. l. 6. Quod enim
Majores Domuerant apud Reges Francorum linæ Merovingica,
hoc Comes Palatii apud Cæsares. Unde etiam in Aurea
 Bulla Cap. 7. Palatinus Comes ad Rhenum Iudex ipsius
 Imperatoris constituitur. Postea etiam Palatinatus Saxonici
 institutus est, intuitu cuius adhuc Elector ille Vicarius
 Imperii est, licet sedes Palatinatus Saxonici, quæ olim fuit *At-*
sbud. Linæ Ducali cesserit, quæ materia difficilis & forsitan
 plenius aliquando excutietur. Saxonibus vero in Ducum
 titulo persistentibus Comes Palatini ad Rhenum soli retine-
 runt. Tota autem Linæ Palatina VI. suffragia in Co-
 mitibus fert, (1) Electorate (2) Principale Lautercofæ, (3)
 Stimmense, (4) Neoburgicum, (5) Alpondinum, quod jure
 & per

& pec pacta gentilitia ad Regem Sveciæ pecuniet, (6) Veldentianum. Fertissimus est ager, Palatinatus, & imprimis *Trallus Sotatiomantius* totius Germaniæ vindarum, quem Moguninus cecepi olim pignoris jure ad Palatinos spectantem. Verum bellis Germaniæ tricenario & nupero Gallico valde afflictus & desolatus est, & adhuc ob grassantem Gallorum potentiam indies incrementa capientem magnis periculis expositus est Palatinatus. Ad quod accedu hodierni Electoris paulo alienior animus (sive inclinatione, sive turbulenzorum instigatione) a subditiis Reformatione, pro quibus hactenus frustra reliqui Principes Evangelici preces interposuere, *Conf. Acta Publ. Comissalis novissima de hacra.*

§. XXIII. Burggraviorum nomen denique est, quod indicat illos simplicium Comitum numero exceptos esse, & majori Principumque amplitudine frui. Trahunt vero hoc nomen ab officio Imperiali, quod consistebat in prefectura Castri alicujus circumjacensque territorii. Soli vero hodie, ex numero Burggraviorum principum dignitate fulgentium, supersunt *Burggravius Norici*, qui titulus, postquam dignitas Electoralis Brandenburgica 1417. beneficio Sigismundi Imp. ad hanc familiam transiit, huic mansit. Primus vero Rudolphus Habsburgicus hereditariam hanc dignitatem fecit in Friderico, Comite Hohenzollerano Svevo. Ille enim missus ab Imperio cum tabulis parentibus, ut electionem Rudolphi in Imperatorem ipsi notam faceret, pramili loco a novo Imperatore dignitatem suæ familiæ in posterum hereditariam accepit. Unde multas prerogativas possident adhuc in Circulo Franconio Marchiones Brandenburgici lineæ Franconicæ, directoriumque Circuli cum Episcopo Bambergensi commune habent. Jure hujus Burgraviatus Marchio Olnolebaccensis, possidet territorium *Urbi Noribergensi* circumjacens. Quæ ingenti summa pecuniarum, jura quædam in urbem intuitu Burggravi-

tus competentia, redemit. Habuerunt enim Marchiones olim peculiarem Castellatum (*Burg-Vogt*) in Burgo sive Arce Urbis, tanquam Vicarium suum in Urbe Norica. Præterea certum censum a Civibus colligendi ius habuerunt. Hæc vero Noribergensibus vendiderunt, non vero reliqua jura regalia Burgravatus, quæ ipsis intuitu hujus dignitatis competierunt, conf. *Dn. Im. Hoff. Not. Prot. l. 4. c. 3. §. 2.* Præterea Burgravatus Strombergensis olim satis celebris fuit, ast hoc ad Monasteriensem devoluto, hic votum in Comitibus propterea habet, vid. *Dn. Pfessing. de Kirchberg Vitr. p. 444.* Sunt præterea nonnulli Comites qui titulum Burgraviorum gerunt, quales sunt & alii.

§. XXIV. Succedunt tandem *Principes Imperii*. Qui autem titulum hunc solum habuerint non invenias ex antiquis Principibus Germaniæ, præter Anhaltinos, qui soli serè ex Principibus antiqua prosapia oriundi Principis appellatione contenti sunt. Genealogia eorû, prout a *Brotruvius* & *Mirbeau* offertur, eos refert ad stirpem *Saxo-Africanam*, verum hæc multis dubitationibus sunt implicata. Tota hæc Domus, divisione in V. propagines facta & hinc debilitata, gaudet unico suffragio; quod Seniores in familia, qui hodie Bernburgicus Princeps est, vindicatur. Plenam historiam hujus Domus meditari dicitur *Dn. Beckmannus*.

§. XXV. Reliqui qui hodie in Imperio simplicem Principum titulum gerunt, recentiores ac dignitate auctoritate & opibus cum modo recensitis non comparandi sunt: Evexit vero ad hanc dignitatem plerosque Ferdinandus II. & Leopoldus. Causa vero cur Ferdinandus hoc suscepit non poterit aliquem fugere, qui hujus consilia, quæ spectabant ad Germaniam in ordinem redigendam, paulo attentius

tentius considerat. Putabat vero hac creatione novorum Principum Imperii plura suffragia ad nutum suum parata sibi conciliare. conf. Monzamb. *de Stat. Imp. Germ.* c. 2. §. 9. Principes igitur a Ferdinando II. & III. ut & hodierno Invidiis, Leopoldo creati sunt sequentes: *Hohencolleren, Salmenfes, Lobkowitz, Eggenberg, Dietrichstein, Nassau in Hadamar und Dillenberg, Aurberg, Piccolomini, Porcia, Ost-frisland, Waldeck, Fürstenberg, Schwarzenburg, Dettingen & aliique.*

§. XXVI. Assi non æque facile est Imperatori recens creatos Principes ad votum & sessionem in Comitibus promovendi. Nam, ad hoc non prius admittuntur, nisi habeant (1) bona immediate Imperio subjecta, & quidem tanta, ut quis Principum splendorem inde sustentare possit, (2) ad certa Imperii onera & contributiones adstringamur, quas promittere debent. Quod clare dispositum est in *Recess. de 1654, §. 197.* vid. *Conring. Not. ad Lampad.* p. 3. *cap. 5. §. 7.* Vi hujus constitutionis satis sero etiam nonnulli Principes in Collegium Principum introducti & admissi sunt, nonnulli autem plane non potuerunt eo aspirare. Sic Fürstenbergii 1667. creati Principes Imperii anno demum sequenti votum & sessionem in Comitibus obtinuerunt, Georgius Fridericus Comes Waldeccensis Principum caractere insignitus 1672. non nisi 1686. ad suffragia & sessionem admixtus est. Reliqui quia & hodie votum habent sunt Princeps Ostfrix, Porcia, Fürstenberg, Schwarzenberg, Oettingen. vid. *Kulpis. ad Monzamb.* c. 2. §. 9. p. 515.

§. XXVII. Ignur Principes Germanici dividipossunt in Imperiales & Provinciales *Schlecht oder Landesfürsten.* vid. *Vituar. J. P. lib. 1. tit. 16. §. ult.* Priores jam

vidimus, ad posteriores pertinent *Episcopi* qui Domui Austriaco subfunt, v. c. *Archiepiscopus Viennensis, Pragensis, Neosadensis*, ut & *Duces & Principes Silesia*, qui ad Imperium non pertinent, sed terras suas recognoscunt a Bohemia. Dein Princeps Imperii qui honoris causa hunc ritum impetraverunt, quales sunt *Sigismundus Borbicus Princeps Transylvaniz, Rzesvili* Principes, ex Lithuania oriundi, alique.

§. XXVIII. Quomodo autem in Scamno Ecclesiastico, præter *Archiepiscopos & Episcopos*, nonnulli *Abbates & Prælati* dignitate principali licet non prædici comparent & *vota curiata* habent; ita etiam in Scamno seculari nonnulli *Comites & Barones* locum occupant. Comitum enim & Baronum per Germaniam longe splendidior conditio, quam in aliis Regnis. Antiquissima eorum dignitas ab ipsis Reipublicæ incunabulis conspicua. Comes enim denotabatur tempore Iudicem, hinc etymologia: ejus recte deducit ill. *Dn. de Rhetz Inst. jur. publ. l. 2. tit. 37. §. 15. a Comitatu i. e. jurisdictione.* Telle enim Heidero, rerum patriarum peritissimo scriptore, in *Actis Lindsaviens.* p. 282. Ist bey der Carolinen Regierung ein Grafe nichts anders gewesen / als ein Land-Richter / der den Königs-Ban / anstatt des Königs / in seiner ganzen Graffschafft allein geführet / welches in solchen Gouto oder Graffschafft zu üben / sonst niemand gebühret. vid. & *Kulpis. ad Monz. c. 2. §. 12.* Habuerunt etiam eo tempore jam propria bona immobilia una cum juribus regalibus, uti hoc *Lehmannus Lib. 2. Chron. Spur. c. 17.* probat, quod *Mabillonius de Re Diplomat. l. 6. p. 504.*

p. 904. confirmat Diplomate Caroli M. Theobaldo Comitum datus ac concessio.

§. XXIX. Quod ad Comitum hodiernum Statum attinet, illi vel sunt Comites Principali dignitate fulgentes (*Gefürstete Gräffen*;) vel Comes Imperii simpliciter sic dicti. Ad illos pertinet (1) *Comitatus Hennebergicus*, qui hodie ad Saxoniae Duces spectat, & varie divisus est, vid. *Dr. Im-Hoff*, l. c. lib. 4. c. 2. §. 13. (2) *Comitatus Tyrolensis*, qui Austriacis subest. Olim *Hapsburg* & *Mompelgard* tales etiam fuerunt. Reliqui Comites dividuntur hodie in *IV. Stemmata*, *Suevicum*, *Wetteravicum*, *Franconicum*, & *Westphalicum*, unde *IV. Fata Curia* habent. Ex his precipui sunt, *Comites de Nassau*, *Oldenburg*, *Furstenberg*, *Hohenlohe*, *Hanau*, *Salm & Wittgenstein*, *Leiningen*, *Solms*, *VValdeck*, *Itzenburg*, *Stolberg*, *VVied*, *Mansfeld*, *Reussen*, *Oettingen*, *Montfort*, *Königsfeld*, *Fugger*, *Sulz*, *Cronberg*, *Sinzendorf*, *VVallenstein*, *Pappenheim*, *Cassel*, *Levvenstein*, *Erbach*, *Limpurg*, *Schwarzenburg*, *Bentheim*, *Lippe*, *Rhēni & Sylvarum*, *Rantzovv*, & alij. Hi enumerati ad quod Scatium pertineant, studiose inquit *Dr. Im-Hoff Not. Proc.* secundum quem ad Collegium *Wetteravicum* VI, *Suevicum* VII, *Franconicum* VIII, *Westphalicum* IX, pertinent. Gaudent superioritate territoriali, quae si a Principe sermo est, vocatur *Landes-Fürst*, si a Comitibus

Gräffliche/ſi Baroni competat Grenhertliche Hebelte, Congring, Exerc. Acad. 4. th. 17. Habent jus circa ſicra; recipiunt Homagia a ſubditis, Cancellaria, Archivo aliisque ad territorium pertinentibus inſtructi, vid. Seckendorf. *Teuſch. Fürſten-Staat* p. 2. c. 7. §. 5.

§. XXX. Reliqui Comites Landgräffii ſunt, ad quos omnes pertinet, quibus dignitas hæc collata citra jus ſuſfragii & ſeſſionis in Comitibus Imperij. vid. Schutz. *J. P. vol. 1. Exerc. 8. th. 7.* Dn. Beckman. *not. Dign. illuſtr. Diſp. 3. cap. 3.* nonnullos horum Comitum receſſer etiam Kuſpaſ. ad Mon. 2. amb. c. 27. §. 12. p. 181. Perſipient huc etiam *Comites antraciti* a Principibus in quorum territorio exiſtunt, quorum Catalogum exhibet Gaſſel. *de Stat. Publ. Europ.* c. 31. Multæ etiam familiæ Comitum Imperij exinctæ ſunt, quæ videri poſſunt apud Dn. Pfeſſing. *Patriar. illuſtr. lib. 1. tit. 17. §. 17.*

§. XXXI. Succedunt nunc *Barones*, tales ſcilicet, qui ab Imperatore de Baronatu inſtituti ſunt, & votum ac ſeſſionem in Comitibus habent. Unde deſcendat hæc vox, noſtrum non eſt inquirere. Vide circa talia curioſum Eybenium in *Elect. Fendal. cap. 9. §. 1.* Spangenberg. *Adel. Spiegel* lib. 10. c. 53. Alij horum dicuntur ſemper-ſteye uti Barones I impurgici, alij ſimpliciter Barones dicuntur; alij abſolute tantum Domini, uti Domini de Reuſſ, hodie Comites, alij Edele Herren/uti Domini de Püdlitz in Marchia, De omnibus hiſce eleganter actum eſt in Diſſ. ſub

sub On. Stryko habitus a L. Bar. de Bibran *de iure
Baronum*. Et etiam illud notabile est, quod in
nullius Principis titulo, quantum mihi constat,
titulus Baronis occurrat, cum tamen se Domi-
nos v. c. Lauenburgi & Butovii, zu Ravensstein /
der Lande Rostock und Stargard / appellare non
dubitent.

§. XXXII. Cum igitur Barones immediati
paribus iuribus cum Comitibus gaudeant, solet
disceptari, an hi Comitibus Landgraviis ratione *precedentie
preferendi sint*? Equidem Comites immediatos Ba-
ronibus præferri tractatum est, vid. On. Schilter,
Com. ad Jus Alem. c. 19 p. 3. Hic vero propterea qua-
estio est, quia Comites Landgraviis sunt immediati illi
autem immediati. Ex hoc fundamento asserit
Fridericus Schenckius Baro a Tautenberg, *Com. ad
F. R. I.* debere immediatos Barones præferri. Cui
suffragatur Reinking *de Regim. Belgic. Et Seent. Lib. 1.
Clas. 4. c. 10. §. 24. seq.* quia et quæ (1) cum Comitibus
iure comitorum gaudent, Landgraviis non item.
(2) in legibus Imperii Graffen und Herren semper
parificentur, tam quod ad Matriculam, quam pri-
vilegium Aufregarium, it. in munere iudicis &
Præsidum Cameræ Imperialis vid. *Ordin. Cam. P. 1.
c. 6. §. 2. P. 2. f. 3. 4. 5.* (3) Pariter cum Comitibus dignita-
tem regalem consequantur, tandemq; potesta-

tem,

DISSERTATIO IX.

De

CIVITATIBUS IMPERIA-
LIBUS ET NOBILIBUS
IMMEDIATIS.

SUMMARIA.

- O** Rigor Civitatum quibus sit juxta S. Scripturam. §. 1.
 Prisci Germani a civitatibus maxime studiis abhorruerunt et
 libertatis studium. §. 2.
 Germania Gallia et Italia vicinior citius urbes et inde luxu-
 riosos mores accepit, quam reliqua Germania magna. §. 3.
 Condicio Urbium Germania ab initio aequalis. §. 4.
 Ducum Francorum et Saxonum interitus ansam dedit urbibus plerique in li-
 bertatem semet vindicandi. ibid.
 An differentia sit inter Civitates, quae se Imperiales liberas vocant, et
 simpliciter Imperiales. §. 5.
 Differentia Civitatum Imperialium a mixtis urbibus. §. 6.
 An sola Civitates Imperiales Hansa saxonica comprehensa fuerint.
 §. 7.
 Divisio Civitatum Imperialium in duo Scannia. §. 8.
 Civitates nonnullae dubii Status, et quae Principes eximere cupiunt.
 §. 9.

Aa

Civ.

- Civitates Imperiales in Consilio gaudens voto deservire.* §. 10.
De Collegio Civitatu cum Collegio Electorali & Principali super Re- & Circulatione. §. 11.
Civitas Imperialis habens superioritatem territorialem. §. 12.
Status religionis in Civitatibus Imperialibus. §. 13.
De Civitatum Imperialium praesentia pro Nobilibus immediatis. §. 14.
Status hodiernus nobilitatis immediatae. §. 15.
Origine nobilitatis huiusmodi. §. 16.
Prærogativa tiendens huiusmodi statusu. §. 17.
Nobilitas immediata Status Imperii nonnullis accensetur. §. 18.
Habens regalia jura, non tamen superioritatem territorialem. §. 19.
Diffinitio nobilitatis huiusmodi. §. 20.
Equitatus dignitas quid propriis sit. §. 21.
Variis Ordinibus Equitatus dignitatis (Ritter-Orden) Hispania, Gallia, Anglia, Danica, Suecica, etc. §. 22.
Novissimus Ordo Svecicus ac Potentiss. Regis Borussiae. §. 23.
Quatuor Ordines Equitatus instituti sunt. §. 24.
Dei iura varia horum Ordinum ex indole generis humani erantur. §. 25.
Ordines civitatis a Hercebus & Regibus instituti, Exempla horum Ordinum. §. 26.
Tournaments fieri instituta primarium Nobilitatis in Germania olim exercitum. §. 27.

§. I.

Tertium Collegiam . cujus membra singula jure suffragii & sessionis in Comitibus fruuntur, ex *Civitatibus Imperialibus* componitur. Unde vero, & quo tempore, illam potestatem & optima jure nacti sint civitates, non ita in apico est, nisi origo urbium in Germania, earumque variz conditiones ac mutationes, a suis revocentur principiis. Equidem quod attinet originem urbium in genere, illam fusius inquirere velle, longius nos ab instituto dimoveret. Breviter ita dicendum videtur. E Sacris hteris clare edocemur, mundum recens conditum nullas civitates fuisse, ac primis Parentibus ex horro Eden ob lapsum ejectis, illas una cum libans rei pecuniariz ac agriculturæ studuisse. Postea Cains, relicto innocentissimo hoc vitæ genere, primus urbem condidit, ex filii sui nomine Hanochiam cognominatam. Insecutæ hanc aliz post Diluvium, Babylon, Erec, Nineve, Rehoboth, Reseph, quæ *Genes. X.* memorantur. Haud dubie autem a Cainitis ex ambitione, avaritia, voluptate, condita prima urbs. Vicissim vero propago filiorum Dei in Sethi posteris conservata, pristinum vitæ genus in tuguriolis suis & Casis pastoralibus conservabat, usque dum luxu & inertia Cainitarum in eis in civitates eorum transirent, ac tandem enormibus sceleribus universalem intentum per inundationem orbis provocarent.

§. II. Germaniæ autem antiquam faciem si intuemur,prehendimus, Germanos a Civitatibus tanquam commerciorum & inde luxus receptaculis, abhorruisse, & pasturæ ac agro colendo militariæque deditos fuisse. *Præter enim, Germans, Tacito teste, nulla opum cupiditate, nullo luxu, rudis totis vellere & cibo simplice, lacte, Caseo, agrestibus pomis, recens fera contenti, vitam omnem in studii militariibus transegerunt. Enique commodius suis discretis ac dispersis adibus habitare, ut sine aliquo, ut campus, ut nemus maximo poteras usui esse, quod illi minis possent desiderare sua beatitati.* Nec peregrina mercatura,

Aa 2

tunc

sume loca, infra tantum se ultra p.ventibus, & nullo opem honore, opibus vero pere omnia saulanti, luxuria sobet & multo ultra instrumenta &c. Hi. aut ita us Germaniz magis ratione urbium, tempore Taciti. In paribus vero Cis-Rhenanis, Romanis subiectis, Civitates jam tum eo tempore fuerunt. Hinc pertinenti *Augusta Treverorum & Colonia Agrippina*, quas a Romanis in illo ita recte cum aliis nonnullis conditas esse, vel ipsi nomina us insula testantur, add. Dn. Luitolph Hugo de *Stat. Regim. Germ.* c. 1. §. 7. & c. 4. §. 2. Tractus enim Germaniz qui propius Italiz & Romanorum diuionibus erat, ille, etiam citius Romaniz luxurie & ambicionis contagio coinquinatus est.

§. III. Trans-Rhenani autem in Germania magna, constanti odio prosequabantur suorum popularium vires, quas cum claustra ingenue libertatis aspecebantur. Mansit hic status usque ad seculum IX. quod apparet ex silentio historienrum qui bella Germaniz attigerunt, neque tamen mentionem subit mentis ciuilitatis faciunt, si pauca oppida Venetica trans Rhodum excipias. Qui alius cum plerisque Chronicis, Monachorum delitiis ac libris opibus, progrediuntur, & urbium originem Romanis Caesaribus adscribunt, falsum est. Conf. Dn. Conring. *elég. Diss. de Urb. Germ.* Postquam autem circa seculum IX. & X. Germania magna Christo nomen dare inciperet, Episcopi & Apostoli sedis Apostolicæ, deliciarum urbis Romæ & aliarum addicere, structuram Urbium in Germania insigniter promouerunt. conf. insuper Dn. Thomaf. *Diss. de Jur. Alium Danda Cirr.* §. 2. 10. seq. Tandem Henrici I. cognomen *Ancipis*, ex Ducibus Saxoniz omnium temporibus, numerus urbium Germaniz insigniter auctus est. Nonus enim quisque ex agris in vicina oppida commigrare iustus est, illa minus turribusque circumvallata sunt, ut eo melius fudis Hunnorum in Germaniam excursionibus obex poneretur. Conring. *all. Diss.* §. 82. Lehman. *Chron. Spir.* l. 5. cap. 1. Myler. ab Ehrenb. in *Archæolog.* c. 17. th. 3. Sequenti bus temporibus, & praesertim sub Ottonibus

bus Civitates, præci, ut Saxonicæ, adhuc pingiora privilegia accipiebant, quod Magdeburgi exemplo comprobari potest, quæ urbs utrius municipalis, opima tamen jura Ottoni Imperatori, vi specialis privilegii fere accepta: vid. Dn. de Rhetz. *J. P. L. n. r. 3. §. 3.*

§. IV. Videtur igitur ab initio omnium Civitatum Germaniæ per conditio, ut scilicet eadem regiminis forma, qua Provinciæ contentæ fuerint. Suberant enim Ducibus vel Comitibus & Episcopis, hi ecclesiastica, illi civili potestate eis præfecti. Reliquæ immediate subiectæ manserunt Imperatoribus, qui per Præfectos speciales Reichs-Räte iura ibi moderabantur, de quibus doctissimus liber Heiden von Reichs-Räthehen, plenius consulti poterit. Verum ab his, post Henricorum tempora, Imperatoribus bellis Italianis distractis, paulatim ac consensu liberarunt. Sequentes Imperatores, ad infringendos nonnullorum Ordinum aliores spiritus & potentiam, datis privilegiis effecerunt, ut nonnullæ istarum urbium, maxime potentiores, jure Principum Secularium & Ecclesiasticorum semet subtraherent. cōf. Myer. ab Ehrend. *Archiv. cap. 22.* Knipfchild de *Jur. Civ. Imp. lib. 3. c. 3.* Accessit Ducum Franconiæ & Austriacæ stirpis ruina in Conradino & Friderico Austro. Inde in libertatem semet asseverunt plerique Civitates in Franconia & Svevia. Quæ & causa est, cur fere in nullis aliis Circulis tot Comites, Civitates, Nobiles deprehendantur, quam in hisce duobus. Denique Carolus IV, qui, ob multa privilegia concessa & donata, Vindens Imperii a Maximiliano I. cognominatus fuit, multis Civitatibus immediatatem largitus est, nec segnior in hoc puncto ejus filius Wenceslaus, quem etiam primum Civitates liberas ad Comitia Generalia vocasse, consentit Limnæus *J. P. lib. 7. c. 1. n. 48. & in additum.* contra quam assensionem tamen quædam monenda sunt ex Lehmanni *Chron. Sp. lib. 4. c. 3.* & Dn. de Rhetz. *Diss. de Stat. Subditor. Imp. cap. 2. n. 61.* Memorabilia præterea sunt verba Heiden von Reichs-Räthehen *p. 54.* Und haben also endlich auch die Reichs-Städte circa A. C. 1400, Durch Verdienst

gegen dem H. Röm. Reich: durch Liberalität und connivenz der Kaiser / durch Taufbe: Kauff / Schenkungen / durch Ertz: schweige oder langwierige Alluvion sich von den Reichs: Vog: trennen: ad deo Befehlverhältniss in ihrem territorio, endlich ent: lediget.

§. V. Ex eo tempore istz Urbes liberz consueverunt vocari Civitates Imperiales Reichs: Städte. Nonnullz tamén libera Imperiales Civitates audire inalterunt, inter quas an icalis differentia fuerit, non convenit inter Scriptores juris Publici vid. Schued. *J. P. part. Spec. Sect. 2. c. 9. §. 1.* Knipschild *de Civit. Imper. lib. 1. c. 2.* Interim non est vero abimilis Dn. Cocceji observatio in *Jurisp. Publ. c. 17. §. 7.* differentiam inter Freyund Reichs: Städte in eo collocantis, quod olim Civitatum immediatarum reditus ad Fiscum Regiam pertinuerint, ab his quoddam Civitates prescriptione vel privilegio immunes factas, in specie dictas fuisse Frey Reichs: Städte. Hæc vero per notoriam praxin cessant ista distinctio, cum omnes Civitates Imperiales jura fiscalia dudum sibi acquisiverint.

§. VI. Differunt igitur satis dare Civitates Imperiales ab illis quæ Provinciales & municipales appellantur, Germanice Land: Städtchen oder Herrsch: Städte. Quatenus vero conveniant cum Civitatibus, quas nonnulli Autores mixtas vocant, in ambiguo est. Communiter enim sciunt scriptores inter Imperiales & municipales genus medium tertium, mixtum ab his vocatum, quo referunt Hamburgum & alias. vid. Knipschild *de Jur. Civit. lib. 1. c. 3.* Alii rejiciunt hoc, & tales mixtas Civitates dari negant Dn. de Rhetz *de Stat. Holand. c. 4. n. 31. & de Stat. Imp. c. 3. n. 26.* Burgoideus, *ad Inst. P. p. 1. Disq. 21. m. 4. n. 19.* merito vero hic separat Dn. Thomas *ad Alon. p. 136.* diversas quæstiones, concedit dari posse Civitates, quæ diverso respectu immediatz, diverso mediatz sint. In hypothesi vero, an hæc vel illa Civitas mixta sit, disjucandam esse quæstionem ex certis definitio: nibus & applicatione facti, documentisq; ex Archivo depromptis,

§. VII. Cum Civitatibus Imperialibus non confundenda etiam *Urbes Hanseaticae*, quae olim foedere inter se implicatae ad defendendum commerciorum cursum, Male vero existimat Knipschild *de Cras. Imp. lib. 1. c. 4. §. 17.* huc corpus tantum constituisse partim ex Civitatibus Imperialibus, partim mixta in Imperio. Nam multae Civitates prae municipales huic foederi nomen ab initio dederunt, quod tamen haud diuturnum fuit, quia in potentiores urbes & Emporia utiles ex hoc foedere redundavit, onere penes infirmiores manente, videtur Chytræus in *Chron. lib. 17.* ex quo more solito, in recensione rerum germanicarum, mutato duntaxat Stilo, digressionem suam formavit Thuanus *bestiar. lib. 51.* Reliqua Aeta foederis Hanseatici memorabili opere, congescit Jo. Angel. Werdenhagen *de Rebus publ. Hanseatic. scriptor.* qui ob multa illa opuscula, intimum ardentissimumque desiderium reformationis orbis christiani prae se ferentia, apud pleiosq; male audit, in pleisq; tamen extolari potest & debet. Quae civiles potius ad hoc fasces Hanseaticum pertineant, passim enumerantur. vid. Knipschild *l. c.* Hodie, umbra tantum hujus societatis nomenque nudum superest, & quantum divinare licet, nunquam restaurabitur, nam impingit revera in superioritatis jura cuiusvis Status in suis viribus competentia. Conf. Conring. *Diss. de Urb. Germ. §. 95. seqq.*

§. VIII. Enumerationem ac specificationem Urbium Imperialium hic trahere superfluum erit, cum a nemine non scriptorum juris Publici hoc factum sit. Juxta *Duo Scamna*, in quod dividuntur, *Abenannum* scilicet & *Stencom*, alii illas collocant cum Autore *der Grund-Risse p. 2. c. 6. p. 120.* alii, juxta seriem Alphabeti illas enumerant. vid. Boeder *Not. Imp. lib. II. c. 3.* Privilegia vero & jura cuiusque Civitatis recenset Knipschild in suo opere *de Civitatibus*, ubi citra dubium adjutus fuit Archivis & relationibus aliorum. Illud tamen hodie quo ad statum istarum Civitatum adducere non praeter rem erit, quod plenarumque opes valde accite sint, ut tamen, suis potestate habeant Nonberga, Augusta Vin-

delico-

delicorum, Colonia, Vima, Lubeca, Francofurtum, Ratisbona, Brema. Mediocres sunt Memminga, Eslunga, Aquiligranum, Lindavia, Goslaria, Mülbussum, Hala Srevorum. Reliquæ libertatem magis suam quam opes possunt iactare, vid. Monzamb. *cap. 2, §. 13.* quæ ibidem de fatis urbium harum philosophatur polnice, non morainei & iudice.

§. IX. Sunc de cetero nonnullæ Civitates in Principum ditionibus, quarum inmediate acriter se illi opponunt, inter primarias fere est *Hamburgum* Emporium Saxoniarum inferioris florentissimum. Præterit enim in illud Rex Danicæ, qua Dux Holsatiz. Bene autem auguratus est Monzambano l. c. vicinorum æmulationem tam opum belum Regi nunquam concessuram esse. Experientia in ultima obfidione Danica hoc abunde comprobavit, auxiliaribus copiis Brandenburgicis & Luneburgicis, civitati mox subsidio venientibus. Conf. Kulpf. *ad Monzamb. l. cap. pag. 186.* Brema negotium fecerunt Sveci, suspicati, quod in eorum fraudem 1647. inter liberas Imperii Civitates esset relata. Controversiæ & transactionis terminus durare debuit usque ad 1700. quonunc elapso res quieta permansit, haud dubie, quod jam Sveci bello Polonico & Russico implicati alia habeant quæ curent in Livonia. Historiam interim de Brema vid. ad Burgoldens. *p. 1. Diss. 12. §. 3. Braunoviga 1671.* felicibus auspiciis armorum Serenissimi Rudolphi Augusti in ordinem reducta est. vid. Acta apud Gassium *de Stat. Europ. p. 114.* Erfordiam dudum exemit Maguntinus, Historiam controversiæ inter illos breviter exponunt Burgold. *p. 1. Diss. 20. §. 19.* Gassel. *de Stat. Europ. C. 32. n. 69.* Idem satum, *Monasteriensium* fuit ab Episcopo Monasteriensis occupatum conf. Burgold. *l. c. Lites inter Sereniss. Duces Brunsvicensis & Hildesiam refert Knipfchild. de Grav. L. 4. cap. 1. num. 28.*

§. X. Civitates igitur Imperiales quæ voto & sessione in Comitibus gaudent, sunt Status Imperii. Equidem, ante Pacem Westphalicam, haud pauci eorum non decissum, sed consilium in Comitibus iis adscribere volebant, verum

verum in *Utrum. Pac. Art. VIII. §. tam in Universal. expresse.* sancitum est, quod *vero Dreßes* gaudere debeant. Quod cum in dubium vocari nequeat, in modo tamen exercendi ejus voti, hæret difficultas. Collegia enim duo Superiora super negotio quodam Comitiali dissensientia invicem, tamdiu *Re- & Correlationes* instituunt, donec consensus inter ipsa dissiperi deprehendantur, quo animadverso res Collegio demum Civitatum ad deliberationem remittitur. Prostatum sunt contra hoc Civitates, ac vota sua ita inutilia fieri, adduxerunt, quia jam duo superiora Collegia conclusum formassent, priusquam res us innotesceret. Contra hanc protestationem, *Declaratio* edita est à duobus Collegiis superioribus. Utraque potest legi apud Autorem dit. *Grunds. West. p. 2. c. 6.* pluribus votum hoc decisivum Civitatibus assensit: *Boeler not. Imp. L. XI. c. 3.*

§. XI. Quamvis igitur Civitatenſe Collegium non admittatur ad *Re- & Correlationem* duorum superiorum Collegiarum; nihilominus tamen Conclusum Imperii non efficiatur, nisi & hoc Collegium consentiat cum duobus prioribus. vid. *Dr. Coccejus Jururp. Publ. c. 20. n. 40.* Directorum de cetero in hoc est pectus illam Civitatem Imperii ubi Communia celebrantur. Juramentum præstant Imperatoris Commissariis, & forma pleræque Civitates utuntur Aristocratica. Habent etiam pleræque privilegia *de non appellando* ad suprema judicia, nisi ob certam summam, v. c. a Senatu Hamburgensi non licet appellare, nisi summa 600 florenos transcendat. Idem privilegium Aquilgranenses & Noribergenses habent. Lubecenses eodem privilegio gaudent ad 500. florenos Rheuanos. De aliarum Civitatum summa conferantur rerum Curialium scriptores. Ad sunt & alia jura quæ eximia habent nonnullæ Civitates. *Francforti ad Menum* Electio Imperatoris, Aquilgrani Coronatio ejusdem, vi Aureæ Bullæ, peragenda. *Noribergæ* clinodia Imperii, Coronam Imperialem, gladium, quo Carolus IV. usus fertur, pomum Imperiale, vestem Imperatoriam Dalmaticam & alia custodit. *Ulmæ* Archivum Collegii Civitatenſis asservatur. Ratisbonæ Comitia præsentia habentur.

§. XII. Omnia denique jura quæ superioritas territorialis

Principibus largitur, tribuenda etiam sunt Civitatibus immediatis. *Instr. Pat. Art. I. §. 2. Kulpis. ad Monzemb. c. 2. §. 12. Dn. de Rheiz. J. P. lib. 2. tit. 1. §. 40.* Territorio suo constituunt Magistratus. Sunt enim nonnullæ earum quæ Comitatus integros in sua ditione numerant, uti Ulma in Svevia. Habent supremam inspectionem circa sacra & jus Consistorii. vid. *Bocler. Not. Imp. l. c. 3.* Academiam erexit Altorfii Norberga, hoc præcipuum habens præ omnibus reliquis Civitatibus Imperialibus. Militem conscribunt. fœdera pro defensione sua ineunt. Suprematum tamen liberis Civitatibus Imperii denegat *Furstenberg p. 55. seqv.* non quod Imperio obligentur, aut quod Rectores earum ex illustri stipe non sint; sed quod non satis in ipsarum singulis sit momenti ad summam rerum, nec copias educant, armis, fœderibus, legationibus aliquid conferant ad summam rerum Generalium Europæ. Principi Knichenius, sublime territorijus Civitatibus Imperialibus negans, suprematum in mente habuisse videtur. Quæ sententia suis terminis inclusa & ex statu præsentii explicata, uti penetratis prudentiæ politicæ in Jure nostro publico referi; ita eam rejicere in præsentii, nullas causas video.

§. XIII. Ratione Religionis & cultus divini qui in eis viget, in *paras & mixtas* distinguuntur. Illæ dicuntur in quibus una duntaxat religio viget, sive illa Catholica sit, sive Evangelica. Sic Augustæ Vindelicorum membra Senatus & alia officia publica, quo ad dimidiam partem ex Evangelicis, quo ad dimidiam alteram, ex Catholicis constant. vid. *Instrum. Pat. art. 5.* Idem in allegata Pace dispositum quo ad *Dunkelspölem, Libera cum, & Ravensbergum*, quod ratione dignitatum Senatoriarum aliorumque munerum publicorum, inter utrique religioni addictos, æqualitas idemque numerus esse debeat. *Instr. Pat. artic. 5. §. 4.*

§. XIV. Circa præcedentiam Civitatum cum nobilibus immediatis Imperii, variè a Doctioribus solet differi. Res autem videretur breviter ita componi posse. Civitates immediatæ sunt Status Imperii, & intuitu hujus dignitatis nobilibus, qui licet immediati sunt, Status tamen non audiunt, multo minus votum, & sessionem in Comitibus habent, præferuntur. Si ergo Consul aut alia persona totam Civitatem representans concurrat cum nobili, illam huic præferendam esse existimo. Extra hunc representen-

presentationis casum, nobili ex communī consuetudine digno. rem locum relinquendum esse, genus scali suadet,

§. XV. Sequitur *Equestris Ordo* in Germania, cujus duplex est conditio. Paucissimi immediate Imperatori & Imperio subest, pars alios Status Dominos suos agnoscit. Posteriores hi dicuntur *Landssassen*, qui iteum, maxime in Saxonia, distinguuntur in *Schrisstoder Cancellen*, *Sassen*, & *Imbsassen*, qui coram Capitaneis & Praefectis forum primæ instantiæ habent, de quibus pluribus agit *per. Dissert. Wih. Leyleri quæ in Vol. 2. Diss. 4. De. Præfetto collectarum extat*. De hisce autem nobis non est sermo, sed de nobilibus Imperii immediatis. Hi vocantur *liberi Imperii nobiles*, & conjunctim, *immediata & libera Imperii nobilitas*. Pro districtibus autem, in quibus prædia possident, dividuntur in, *classem Franconiæ, Svecicæ & Rhenanæ*, vid. *Mongamb. de Strat. Imp. 2. §. 14. Alsatica nobilitas*, quamvis non referatur ad has tres classes tamen immediatæ nobilitati multi ex illa accesserunt, vid. *Casp. a Lerch de Ordin. Equestr. 2. 53.* Hodiermus autem eorum status ex *Instrumenti Pacu Ryfvicensis art. 4.* addiscendus est. Aliquando etiam hi immediati nobiles in territoris Electorum & Statuum Imperii bona habent, quorum nomine eisdem subsunt, sed illud immediatæ ipsorum non derogat, quemadmodum ita refertur in *art. 17. Instr. Pac.*

§. XVI. Origo horum nobilium eorumque immedietas, communiter arcessit a moite Conradini ex Domo Ducali Suevo Hohenstaufica. Cum enim hic junior Conradinus ad repetenda avita regna infesta ab usurpatore, Carolo Andegavensi Duce, cum exercitu moveret in Italiam, dolo Gallorum captus, & 1269. Neapoli, approbante & instigante Papa Clemente, publice securi percussus est, vid. *Dn. Rheiz J. P. lib. 1. c. 19. §. 15.* Inde integer Ducatus Sveciæ cum nobilibus, immediatæ Imperio incorporatus est, & quoniam ad Rhenum etiam nobiles in terris adjacentibus Ducibus Sveciæ parvissent, illi similiter immediatæ Imperio subiecti hantur, & omnes pedetentim ab Imperatoribus pingvibus privilegiis sunt mactati. Nec eorum qui Franconiæ inhabitant alia ratio est. Defuncto enim Duce Franconiæ ultimo, cum Ducatu quoque immediatæ Imperio subiecti sunt. *Conf. Dn. de Rheiz l. c. Dn. Hugo de Strat. Germ. c. 1. §. 3.*

Ab hac sententia paululum abii Excell. Dn. Coccejus *Jurisp. Publ.* 25, §. 7. dum originem nobilitum immediatorum, ex antiqua Germaniæ in partem mediam immediatam & divisione, deducit.

§. 17. Reliquæ de eorum origine, progressu & statu copiose adductæ inveniuntur apud Reimer. Reineccium von des Adels anfänglichen Herkommen/ Casparum a Lerch de Ordine Equestri, Kreidemann. von des Teutschen Adels Stand Hippolythum a Treisbach (quem Knipschidium esse, multorum opinio est.) Vedenden von der Immediat. Reichs-Ritterschafft Mauritium Diss. de Nobilitate, Nolden de nobilitate, aliosq. Ceterum Nobilitatis vox antiquo sibi curæ longè honorificentior expressimata est quam hodie. Nam & in Curia Romana Regibus & Ducibus hic titulus sufficere existimabatur, Multa hæc in iem exempla congestit Dn. Chr. Wilh. ad Eyben de Styl. Cur. p. 21. Ad sunt autem exempla apud Dn. Becmann Not. Dignit. Mäst. ubi Duces Saxonie & alii, literarum IV. Pontificis, tempore Concilii Tridentini, hæud apertas Pontificio Nuntio restituerunt, villiarum tituli celsitudinis eorum hæud correspondenti, causat. Unde poro citius nobilis derivetur & alia prærogativa, de illis p. 10. 12. videatur Dn. de Rheiz 3. p. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. Ceterum an hi nobiles immediati sint Status Imperii, a nonnullis operose suscipitur, quam in rem oleum & operam insumit personatus Ille Hippolythus a Treisbach in Vedenden von der Reichs Ritterschafft in Schwaben/ Franken u. am Rheine/ Stand und Person 1744, ubi loca adducit, quod in nonnullis recessibus inter Status connumerati fuerint, quod olim in Comitibus compa- ruerint. Quod quamvis admitti posset de illis temporibus ubi & populus ad Comitibus admittitur est; ita hodie constat, Nobiles voto & sessione in Comitibus non gaudere, hinc cum Status non sint, superiores territorialis exinde dependens, his concedi hæud poterit, vid. Kußpischad. Hist. amh. 2. §. 24 p. 192. An expediat Imperii communi saluti, & in Ecclesiæ Evangelicæ, ut nobiles pristina vota in Comitibus recuperent? non ita facile determinari potest. Existimat hoc Burgold p. 1. Diss. 22. præstinaque iura aliquando illos obiecturos esse, non plane desinet. Cujus divinationem uti suo loco relinquamus, ita non videtur hæc res mo- men-

mentum Germaniæ secum trahere. Nam si vota in Comitibus reciperent nobiles, aut ut separatim Collegium illa ederent, aut cum alio Collegio conjunctim. Prius videtur pollice impossibile esse. Posterior si aliquando contingeret, quid aliud quam duo aut tria vota Curia obtineret, quæ per unum momentum confutentur.

§. XIX. Quamvis igitur nobiles, ob deficientia requisita Status, non habeant superioritatem iurisdictionalem. vid. Dn. Hugo de Stat. Regim. Germ. c. 5. Dn. de Rhetz 4. p. lib. 1. tit. 17. §. 17. & 12. tit. 1. §. 39. gaudent tamen exercitio multorum jurium regalium, hic Landes. Obiigit. Recenset illa jura pleniusque illustrat Johau. Limnæus 7. p. lib. 6. c. 3. & tom. 2. Addit. & Gattelus de Stat. Europ. Cap. 33. Constitunt potissimum in eo, quod gaudeant pace religionis, & licentia mutandæ ejusdem juris fœderum, jure recipiendi, jure mittendi legatos, jure Statuta condendi. Judæos recipiendi, colle. landi. Varias inde quæstiones ortas decidunt Knipschuid. de Const. 1. cap. 12. Limnæus l. c. Nolden. Jur. Nobil. cap. 16. Tam optima vero regalia jura sunt, quæ possident nobiles immediati, ut Monzambano de Stat. Imp. cap. 2. §. 14. asserat, nihil ipsis deesse præter opes. Præterea insigne quoque in eosdem redundat emolumentum ex Canonicatibus & beneficiis ecclesiasticis, per quæ apud Pontifices facilis est ad fastigium Principale adscensus, ubi tunc familiaris incremento studendi pulcherrima, occasio, videantur quæ pollice, falsè tamen, annuat Monzamb. l. c. Quatenus habeant jura Austriacarum breviter docet Limnæus 7. p. lib. 4. 336. Nolden de Jur. Nobil. l. c. §. 157. sequi. Loca in quibus sedem fortunarum suarum constituerunt sunt sequenti: ins. 4. vici. (1) Under Denaro (2) Jur. Degaro/ Woden/ Eren und Hlgau. (3) am Reiter/ Schenach/ Wald und der Ortenau (4) am Röhert. (5) Kreidaro. In Franconia (1) Oden-Wald (2) Eren-wald (3) Weiburg (4) Altmühl (5) die Barten (6) Röhren und Berre. Circa Rhenum (1) am Gryn und Wadgno (2) Nieder-Rhein/ Etchen/ Hundersrück/ Everswald (3) Wettertau/ Westerwald / Rheingarn. Dieuntur autem Svevici & Franconici hoc habere præcipuum, quod in bello ac acie vexillum S. Georgii alternis vicibus præferant, de quo mysticum olim inter ipsos decretatum fuisse, testatur Limnæus 7. p. lib. 6. c. 3. n. 57. & in addit. tom. 4. Verum hæc

178 DE CIV. IMPER. ET NOB. IMMEDIAT,
prærogativa, prout nunc status Imperii est, parum in recessu
habet.

§. XX. Reliqui Nobiles Principibus & Raribus subsunt vid-
culo fidei clienti clarissis obstricti. Habent vero omnes Nobiles
hoc commune, quod Eques creati possint. Proprie enim,
Eques ille vocandus est, qui certo Ordini adscriptus
est illiusque ordinis honoribus & beneficiis fruitur. In-
ter ejusmodi Equites in nostro Imperio eminenti *Crucige-
ri, Trutenici, Mariani, Milites Domus Hospitalis in Jerusalem*, quæ
sunt synonyma. norame Conringio de fin. Imp. c. 32 §. 31. item E-
quires *Ordinis Joannitici*, de quibus supra egimus *Diff. VII. §. 8. 19.*
In *Hispânia* celebris est *Ordo Aurii Pellicæ*, de quo vid. Chiffleii
Prevarium histor. mchis Ordinis A. Vell. 1652. & Celeb. Schurzleischii
Diff. de hoc Ordine. De reliquis *Alamanora & Calatrava* videatur Dr.
Heckman. notit. Dign. illustr. In *Anglia* æstimatur *Ordo Auræ Persicæ*.
Ridu, Autore *Edoardo III. Regi*, cui & multi Germaniæ Principes
nomen dederunt. vid. *Autor des Entwurffs des Chiffli. und*
Weißlichen Ritter-Ordens p. 38. In *Galliæ* *Ordo Spiritus Sancti* a
Henrico III. institutus adhuc durat. vid. historiam hujus Ord-
inis apud Thuanum ad an. 1579. & laud. Ant. des Entwurffs p.
231. qui & reliquos ordines *S. Michaelis, S. Ludovici* & alios re-
denset. In *Dania* *Ordo Elephantinus* fore: tem *Danobrogium*, Ul-
gimū hunc peculiari Dissertatione illustravit Thomas Bartholinus.
In *Suecia* antiquus *Ordo est Jisu Christi*, qui & *ordo Sera-
phini* vocatur. conf. A. de Entwurffs p. 172. Portugalli de-
stantur *Ordine S. Jacobi* 60. Commendis fruente. vid. Ant. Sou-
fain *Læst. libror. p. 47.* quem allegat Pfeffing. *Pier. illustr. p. 410.* Re-
gius hunc Ordinem nunc accessit *Ordo Genesii* a Sereniss.
ac Potentiss. Borussia Rege FRIDERICO in solenni actu Coro-
nationis, ad perpetuandam augustam hanc Ceremoniam, insti-
tutus felicissimis auspiciis, nec minori pompa. Cui ordini etiam
adscripti sunt nonnulli Principum & Primariorum ministrorum
Regiorum. De reliquis Ordinibus, qui adhuc florent, late ege-
runt Hæglerus in *deliciis Ordinum Equitum, Miras, Menenim,
Sanferimus, Mendon Ordinibus Militariis*, aliq. forte nobis non
cogniti aut perspecti. Nonnulli etiam cum Autoribus, aut pau-
lo post, extincti, alii ab initio subito aucti & florentes, sive ex in-
vidia aliorum, sive; ob luxuriam suam miserum & tragicum
exitum.

eximium habuerunt, cui *Ordo Templariorum* sub Philippo Polastro Rege Galliarum & Clemente V. Papa misere extinctus, vid. *Conring. ad Lampad. Pari. 3. c. 6.* qui tuminius iudicium de illo inclinat.

§. XXII. Uti vero ipsi Principes, & in omni nobilitate Imperii non pauci sunt, qui insignia & jura hujus sui illius Ordinis gerunt; ita in primis dignitates Equestris hic annectere, haud inconueniens est. cont. *Bœcler. not. Imp. L. 10. c. 5.* præsertim cum favor præcipuorum Ordinum tantus sit, ut non possit non in ipsa nobilis ac Equestris præstantior sede æstimari. Ita vero cum insigniis hujus Equestris comparatum est, ut nonnulli Ordines Equestris dixerim, *decus sola & schemata honorum, alii ad militares usus accommodari deprehenduntur*, quod bene annotat *Bœclerus ch. 10. p. 158.* Ad usum hanc Galliam pertinet in Imperio Ordo Marianus & Joannicus. Ob eundem finem etiam in Imperio aliquando Consultatio instituta est de certo Ordine Equestris contra Turcas instituendo, Cujus deliberationis vestigia deprehenduntur in *Recess. Imp. de ann. 1576. §. 3.* *Jerners haben wig &c. & Recc. Imp. d. 1663. §. 1.* *Wie wir auch obvergesen bleiben.* Verum res isthæc postea, haud dubie ob multas remoras politicas, in herba suffocata est. cont. *Lamnius Tem. 4. addit. ad lib. 6. c. 28. 29.*

§. XXIII. Præterea & illud observari meretur, quod ejusmodi Ordines ab initio plerumque ex salutari intentione instituti sint, & huic intentioni conformes se aliquando gesserint, postea tamen, crescentie eorum fortuna, luxui magis ac magis dediti præstare virtuti tandem plane valedixerunt, quod facile quidem augurari, in hisce & similibus inveniendis humanis, quam prudentes & severi etiam instituti, valent illi, qui indolem & naturam generis humani nimis cognitam exploratamque habent, uti hoc, ex simili fundatione Monasteriorum, vita Eremitica, aliisque remediis cultus divini electibili, nullo negotio uberior illustrari posset, si institutum pateretur.

§. XXIV. Emulatione horum Ordinum Equestrium, etiam nonnulli illustres feminae ac Heroinae permotæ sunt similia incrementa honorum instituendi. Ante multa secula Anna, Dux Britanniarum Armonica & Caroli VIII. Regia Gallorum, uxor, instituit

Ordi-

13) DE CIV. IMPER. ED NOB IMMEDIAT.

Ordinem *suorum Heroniarum* den Orden der gekrönten Dä-
 12711. Nulla seminarum illustrium in Ordinem hunc adopta-
 est, prae vite & morum sanctimoniam, ut & stirpis suae nobilitati an-
 tiquitate perspecta, qua de causa & Franciscanorum ritu cor-
 pus laqueo constringere tenebatur. vid. *Diss. de Cultu Heroni-
 arum Lips. Praef. M. Jentichen hab. §. ult.* In nostro Imperio Eleono-
 ra Augusta, Ferdinandi III. Imperatoris Coniux, dux & auctor,
 fuit Ordinis *Blancsporen virtutis* (des Orden der Tugend Schlo-
 vinnen) Signum ordinis solei ac auris & laure circulus, hoc
 lemmate: *Sola nobis triumphat.* Eidem Imperatrici natales debet
 Ordo *Heroniarum Cruciferarum* des Orden der Kreuzträgerin-
 nen 1668 institutus opiferaulam Crucis (quam dicebant) Chri-
 sti, in incendio alicujus temporis illam conservatam. Verum
 uni haec paulo ferventiorum quam par est pietatem sapiunt; ita
 occasione praesentis materiae adducere non grave fuit.

§. XXV. *Torneamenta* & *hastiludia* olim etiam, in honorem &
 in signe decus Nobilitatis, in deliciis fuerunt summis Principibus.
 Instituerunt scilicet talia exercitia meiores, ut Nobilium animi,
 qui inter pacis & otii delicias fecile sylvescunt luxuriae tor-
 pere solent, ad fortitudinem bellicam incitarentur, viresque ac
 robur usulaboreque alerent. Habebant eum in finem certas le-
 ges honestatem morum respicientes, quas qui violaverat, ille
 in ceptis honoris in hastiludis comperendi declarabatur. In pri-
 mis autem tempore Henrici I. sive Aucupis hastiludiorum ho-
 rum usus in Germania maxime florebat, vid. Goldastus in *Conf.*
 ubi Statuta & privilegia Equestria recenset. Egregia etiam
 multa & praecara de hisce rebus complectitur Rixneri *Turni-
 er-Buch*, qui a Goldasto & aliis fere pro Authentico habetur,
 ab aliis vero multi errores in illo detecti sunt, conf. Jan. Doussa
Annal. Holland. lib. 8. Dietrich in Henrici Tab. 1. 2. Linnæus

J. P. lib. 1. c. 5. §. 13.

DISSER.

DISSERTATIO X.

De

COMITIIS ET CONVENTIBUS SINGULARIBUS STATUUM.

SUMMARIA.

- F**acies Germaniae ejusque status unus obtinet ex Comitibus patet.
 § 1.
 Comitum Praetorum maxime origine Imperii celebrata sunt.
 § 2.
 Imperatoris auctoritas circa Comitibus Imperii. § 3.
 Diversitas Comitum Intimationum veteris et modernae. § 4.
 Quid circa Status in Comitibus comparitum observandum sit.
 § 5.
 Locus ubi Comitibus celebranda sint. § 6.
 Quoties Comitibus sint infusa, Principum cantio non necessariis
 Comitibus superflua. § 7.
 Legitimationis Statuum vel eorum Legatorum in Comitibus comparitum.
 § 8.
 Ceremonia circa initium Comitiorum. § 9.
 Directorium Magantini in Comitibus sede vacante, penes quem sit.
 § 10.
 Tri Collegia Statuum in Comitibus quando exsint. § 11.
 Qui ad Comitibus vocandi sint, ex Marientia cognoscitur. § 12, de destitu-
 tionem Mascularum Imperii. ibid.

Cc

Del.

*Deliberationis Status in Comitibus in Consensum Imperii, & Recessum
desseantur. §. 14.*

Non semper in Comitibus majora vota concludunt. §. 15.

*Ex communibus consensu Status in Recessum, §. 16. obligandi seu eorum
Recessum qualis. §. 10 d.*

Observatio de hodiernorum Comitiorum diuturnitate. §. 17.

Extraordinaria Dieta Comitiorum quam. §. 18.

Quid Ordinariae Reichs-Deputationis. Canonis. §. 19.

Numerus Principum qui ad Ordinarias Deputatos pertinent. §. 20.

Recessus huius Deputationum. §. 21.

Extraordinariae Deputationis Comitiorum. §. 22.

*Dieta Electorales Churfürsten Täge quid sint, eorum indoles.
§. 23.*

*An hi Electores personaliter comparere debeant, quamvis causa ad illos
pertineant? §. 24.*

*Convocatus Principum Fürsten Täge quamvis eorum qualitas
§. 25.*

Convocatus Comitum Graeven Täge. §. 26.

Convocatus Civitatum Imperii. §. 10 d.

Dieta Equestres Ritter Täge. §. 28.

Convocatus Circulares, Remissiones. §. 29.

§. I.

Hic Acies rerum Imperii, tum & connexio va-
si hujus Corporis, quod Imperium Ro-
mano-Germanicum appellare solemus,
uno oculo ex Comitibus eorumque indo-
le, perspicere ac explorata reddi potest. In
his enim negotiis quæ totum Imperium concer-
nunt ponderantur ac definiuntur. Quod
institutum, de rebus communibus in commune consilium,
Germania a maioribus suis accepit, ad nostra usque tem-
pora conservavit, & conservabit, (ui latè auguramur.)
quamdiu summa in Christiano Orbe dignitas ac præeminen-
tia Imperatoria sospes ac illibata in ipsa vigeat ac florebit.
Equidem si Germaniam in ultimis suis originibus intueamur,
prudenter hoc consultandi de rebus publicis modo non semel
per gavisus est; quin potius tempore florentis Reipublicæ Ro-
mance sub primis Cæsaribus, rari, Tacito teste, duabus tri-
busve Civitatibus ad propulsandum commune periculum
Conventus, quare dum singuli consultabant & pugna-
bant, universi fere victi sunt. Hinc Romanorum votum,
interprete Tacito, eo tempore fuit: *Mamear dureisq; gentibus,
si non amor nostri, at certe odium sui, quando urgentibus Imperii*
(Romani nostri) *fatū nil jam præstare scribitur magis potest, quam
hostium (Germanorum) discordiam.*

§. II. Verum ex quo tempore Germania conlue in
unam Rempublicam ductu & auspiciis Francorum, maxime
sub Carolo Magno & Successoribus, modus per suffragia
Ordinum Comitialia res arduas definiendi, placuit ac reser-
tus est. Est enim regni temperati & a dominatu abhorren-
tis indicium, ac cum insito Germanorum mentibus studio
libertatis amice conspirans, si non temere res magna at-
que ardua sine Procerum consilio & assensu suscipiatur & per-
ficiatur, quod imprimis in Germania a Francorum Imperio
usque observatum fuisse, annales vetusti perhibent.

§. III. Talis status etiam hodiernus Imperii nostri est,
cujus

cojus propterea delineationem, quo ad Comitiss aliosque conventus Principum, nunc sumus tradituri. Quo ad personas igitur hic considerandas primo loco occurrunt Imperatores. Hic Comitiss indicit. & quidem toties, quoties exigit publica Imperii necessitas & utilitas. *Insp. Pac. art. V. §. gaudeant.* Olim dependebat ab arbitrio Imperatorum jus Comitiss indicendi, verum per Capitulationes a Caroli V. temporibus Electorum *prævis consensu* requisitus fuit, vid. *Cogn. Leopold. art. 17. Josephi art. 16.* in quibus etiam promittitur Imperatori, quod ratione temporis & loci, ubi Comitiss habenda, consensum eorum anquirere velit. Imperatori autem absente, Rex Romanorum si adest, Imperatoris munere in conscribendis Statibus fungitur. Exemplum fuit Caroli V. tempore in Ferdinando I. 1542. hoc suspiciente. Vacante Imperio autem, hanc potestatem Comitiss indicendi penes Vicarios esse, plerique asserunt. vid. Dn. Schvveder *P. Spec. Sect. I. c. 20. §. 3.* Dn. Schilter *J. P. lib. 4. tit. 1. §. 3.* Puto interim exemplis carere hanc Vicariorum potestatem.

§. IV. Talis indictio vel significatio Comitiorum habendorum olim Statibus fiebat literis patentibus, verbis iudicialibus, (pro temporum istorum simplicitate,) & in mandati modum flexis. vid. Kulpis. *ad Monzamb. p. 149.* Successu vero temporis factum est, ut Status imperiosa verba in duriorum partem interpretati sint, & 1608, vocem *Citatione ad Comitiss*, aggre tulerint. A. der Grunds. *Q. p. 17.* Hinc hodie per literas manu exaratas, aut impressas, singulis Ordinibus insinuandas invitatur, quæ literæ concipiuntur, nunc verbis blandam potius invitationem, quam imperiosam iussionem præ se ferentibus. Monzamb. *cap. 5. §. 27.* Attecedit etiam Comitiss hæc indictio fere per *seussre spectrum*, quo de rebus ibi tractandis deliberare possint Ordines. Aliquando etiam reiteratur vocatio aliis literis familiaribus, manu Imperatoris ad potentiores Status interdum scriptis. Schvved. *l.c. Grund. Q. p. 19.*

§. V. Indicanda igitur sunt Comitiss omnibus Statibus. Rex Bohemæ autem non vocatur. Conring. *Diss. de Comitiss*.

Comit. n. 17. Status tunc comparent aut ipsi, aut per Deputatos. Citati non comparentes æque obligantur ac comparentes & consentientes expresse. R. J. d. an. 1502. & 1512. Si quis Statuum autem plures diuisiones cum jure suffragii possidet, singularum nomine vocandus est, quia non tam personæ hic ratio habetur, quam suffragandi juris territorii inherens. Statibus vero minorennibus eorum Tutores & Curatores vocantur, quo jure & Matresutrices fruuntur nomine suorum pupillorum, cum multis exemplis hoc comprobatum est in illust. Dn. Strykii *Diss. de Tutel. matern. Princ. t. 3.* Si aliqua Domus in Lineas diuisa est, uti Saxonica, Brandenburgica, Palatina & altz, pro numero territoriorum quibus jus suffragandi inhaeret, vota in Comitibus edunt. Si vero plures pro indiviso Ducetum vel Principatum possident, nomine omnium Legatus comparet. Docet hoc subscriptio Recessuum novissimorum a Domo Saxonica Vinariensi, Anhaltina aliisque facta. Licet etiam Status Ecclesiastici nondum sint insulati atque confirmati a Pontifice, tamen in Comitibus sessione & suffragio gaudent. Imo sede vacante Capitulum per Deputatum comparet. Sertram de *Comitib. 35. 36.* Idem dicendum de jure Statuum Secularium, ut ut de territoriis suis nondum investiti sint ab Imperatore.

§. VI. Locis, ubi Comititia habenda sint, electio a conventione Imperatoris & Electorum pendet. Cæsar quidem noviter electus, vigore Aureæ Bulz, prima Comititia Noribergæ habere debet, sed exinde inferri non potest, quod sequens Comititia ibi celebranda sint. Solet autem plerumque Civitas Imperii libera eligi, & quantum patet ex historia Comitiorum, pleraque Augustæ Vindelicorum, Noribergæ & Ratisbonnæ habita sunt, commoditatis gratia tamen hoc magis fit, quam necessitatis, illust. Dn. de Rheitz. 7. P. l. 2. tit. 14. §. 6.

§. VII. Quoties vero & quamdiu Comititia celebranda sint, legibus publicis non expressum, quin potius in Instrumento pacis res hæc a necessitate & utilitate Imperii su-

stenditur. Pistoris temporibus per singulos annos Comitia fuisse habita, nec ultra menssem durasse, probabile est. GrundRisse p. 25. Hodierna Comitia ob gravitatem & multiplicitatem negotiorum, novo exemplo durarunt per multa lustra, nec ipse est, illa cito finienda fore, quod e re libertatis Ordinum esse, quilibet videt. Hinc etiam miratur Auditor GrundRisse p. 30. cur Electores in Capitulationibus sibi caverint, mit dem Reichs Tügen unnordurfftiglich nicht beladen zu werden / cum tamen Imperatores post Carolum V. (maxime Ferdinandus II.) non ita faciles fuerint cum Comitibus, uti Maximilianus I. & tandem prudens ac hinc temporibus imprimis aptum monitum annexit: Hat fast eine Verschaffenheit / wie mit der Evangelischen Lehre von guten Werken / weislich D. Luther zu seiner Zeit bey dem gemainen Volk viel zuthun hatte / damit er ihnen den eingebildeten Verdienst derselben aus dem Sinne bringen möchte. Wenn er es bey Hand weider aufsersehen / und / wie fast niemand einiges guten Wirkens GOTT zu Lob sich beistehet / sehen solte / wuñde er sonder Zweifel seine Predigten daffals anders einrichten etc.

§ VIII. Statibus itaque in Comitibus comparentibus, prima cura incumbit ipsis, vel eorum Legatis, ut hi prævia literarum credentialium oblatione, Imperatorem, si ipse præsens est, vel ejus Commissarium visitent. Ceremonias in hæc visitatione observatas inuitu Electoralium & aliorum legatorum pluribus tradit A. bey GrundRisse p. 1. c. 6. § 49. Vice-Mareschallus Impendi autem certior factus de adventu legatorum, jus assignandi Legatis hospitia habet. Præterea Deputatis ad Comitia incumbit, ut coram Directorio Moguntino per literas credentiales se habilitent. Acriter autem disceptatum est in modernis Comitibus, an Legati Principum in persona Directori Moguntino, præstata simul visitatione, Mandata exhibere tuncantur? His autem tandem ita copia est, ut Legatorum Principalium Secretarii in ædes Directoriales legitimaciones mitterent, ubi Director Moguntinus per suum Secretarium illas accipit, addita tamen protestatione, de in-

de impostero non præjudicando. Alias etiam usu hodie invaluit, ut legati serius advenientes primam salutationem accipiant ab illis qui jam præfines sunt, eum in finem solet per ministros suos certiores facere præfines de suo adventu. Venum in Comitibus graves exortæ sunt lites & emulationes ratione Ceremoniarum, quas æquales Electoralibus præferunt Principales. Rationes inutramque partem possunt videri ap. Kulpis *de Legat. Stat. Imp.* c. 19. Justinum Præbentam *Discurs. de Jur. Legat.* Dissert. nostram *de Jure Ceremoniarum Legatorum.*

§. IX. Hæc peractis, cum Imperatori vel ejus Commissariis placet Comitiales deliberationes ordinari, Vice Marschallo mandat, ut horam audiendæ propositioni Cæsare destinatam Statibus denuntiet. Stato tempore igitur in Cæsaria Palatio vel Curia comparent, eundem in Ecclesiam committantur, quo a votis & precibus pro felici Consistorum successu, initium rite capiatur. Cum porro ad locum pervenerunt ubi Propositio Cæsarea edenda est, Imperator vel ejus Commissarius thronum ascendit, Electores vel eorum Legati uno gradu depressiores circumfident, reliquæ, subsellia, in longitudinem Cuius porrecta, & sedibus Electorum uno gradu inferiora, occupant Principes Ecclesiastici & Seculares. Civitatum Imperialium Legati vero extra limites horum Collegiorum (außer den Ständen / womit solches Kaiser, Chur- und Fürstliche Conſess umgeben) consistunt. *Grund-Vest. p. 2. c. 2.* Tum gratiarum Actio nomine Imperatoris ad Status Imperii ob compositionem frequentem dñgitur, & tandem Cæsarea Propositio comprehensam scripto per Secretarium Imperialem prælegitur Propositionem præsentium Comitiorum 1663. 30. Jan. prælectam exhibet Schvveder. *P. Spec. S. 1. cap. 19.* Quo peracto Status singunt, & tria peculiaria Collegia constituunt, ubi in Collegio Electoralia Moguntino, in Collegio Principum ab Austria vel Salsburgensis alternatim, in Collegio Civitatum Urbs Imperii ubi Comitibus sunt, vota & suffragia super responsione exquiruntur. Quoniam vero hæc responsio utpote generalis nulla gravi deliberatione indiget, hac citra longas moras Moguntinus

zinos, nomine Statuum, sive ipse, sive per Cancellarium suum respondet gratias Cæsarii agendo, simulque promittendo nomine communi, quod super punctis propositis promp-
te sint deliberaturi.

§. X. Post hæc solennia incipiunt deliberationes. Hæc Ordinibus ad iussu Cancellariæ Moguntinensis Vice-Mareschalus de Papenheim indicit per separatas sube-
dulas. Quia vero hodierna Comitia per multa iustra dur-
runt, coniigit sepius, ut Elector Moguntinus mortuus fu-
erit, ubi tunc disceptatum est, *penes quem Sede vacante Direc-
torium interim sit?* Capitulum Cathedrale misso Legato hoc
aliquoties sibi vindicare voluit, sed acriter contradixere Ec-
clesiæ Treverensis & Colonienfis, quibus se-
adunxit Elector Saxoniz. Ex hisce igitur tribus quilibet
sibi unice vindicat hoc Directorum sede Moguntina vacan-
te, unde factum est, ut omnes tres Electores simul indica-
verint Statibus materiam deliberandi & alia ad Directorium
pertinentia. Moguntinus itidem Legatus nomine Capituli
idem fecit. vid. Aus. des Discourses von gegenwärtigen Reiches-
Tag zu Regensburg ap. Schilt in *Append. Inst. Jur. Publ. tom. 2.*

§. XI. Ordines igitur deliberaturi in tria separata di-
scedunt Conclavia pro triplici Collegiorum numero. Quan-
do primitus hæc divisio inter Status coepit, non ita liquide
constat. Imperante Friderico III. circa ann. Christ. 1483.
Collegia peculiana formari coepisse, asserit Lehmannus *Chron.
Spir. lib. 7. c. 120.* conf. tamen Bæcler. *Norib. Imp. lib. 21. c. 5.* Au-
tor der Grund-Beste *p. 2. cap. 3.* inter defectus Comitiorum nu-
merat hanc separationem in deliberationibus, contra quem
regerit nonnulla Bæcler l. c. p. 168. quæ en sufficientia sint,
alios dijudicandum relinquatur. Moguntinus directorum
in Collegio suo habet, quod in proponendo ac referendo
constitit. Absentium Legati presentibus Electoribus ce-
dunt, licet eorum Domini, si adessent, illos præcederent.
Placuit de hoc disponere Electoribus in Decreto Ratisbonensi
d. 1553. quod exhibet Grund-Beste *p. 2. cap. 4.* Collegium
Principum autem constitit ex tribus Scammis *Ecclesiasticæ, secu-
lari*

lari & transverso in quo Fixati Protestantes confident. vid. *Infr. P. art. 3. §. 6.* Archiduces Austriæ, Duces Burgundie etiam sedem occupantem Ecclesiastico Scamno, Directorium vero in hoc Collegio per vices est jam penes Austriacos, jam penes Salzburgicum Archi-Episcopum.

§. XII. Qui autem Status proprie ad Comitia vocandi sint, ex Matrícula Imperiali perscrui debent. Dolendum vero, quod multis seculis illius confectio neglecta fuerit præter optimarum & prudentiorum Rerumpublicarum morem, iudice Pacifico a Lapid. *ad Monacub. Diss. 7 §. 4.* In teum non temere antiquariæ matriculam invenies quam quæ Noribergæ 1431. iussu Imperatoris Sigismundi confecta est, conf. Conring. *Diss. de Civib. Imper. lib. 46. & Diss. de Comit. Imp. Germ. lib. 10.* Hanc exceperunt alie, quæ videri possunt apud Limnæum *J. P. lib. 1. c. 7. n. 67.* In tanta igitur Matriculæ copia nulla reperitur quæ perfecta sit. In una multi Status reconferuntur, qui in altera omittuntur, in nonnullis Civitates mediæ Stantibus annuementantur. vid. Conring. *alleg. Diss. de Civib. Imper. lib. 49.* Præ omnibus interim matriculis accuratissima habetur, quæ 1571. in Comitibus Vormaticensibus elaborata est & edita. Nihilominus non omni ex parte absoluta est. Nam in Comitibus 1543 Ordines prolixum Casani Catalogum exhibuerunt, quos examinandos Imperii matricula pro se quisque credebatur. Conf. Limnæus *J. P. lib. 1. c. 7. n. 73.* Inde in Comitibus 1570 denovo cura reassumpta perficiendæ novæ matriculæ. vid. Conring. *lond. Diss.* Denique in *Instrumentis Pac. Cesares. Soc. art. 1. §. 46. & seq.* discrete cautum est, ut Matricula renovetur, & Status inique exempli reducantur. Sunt autem Exempli illi, qui per errorem pro immediatis crediti in Comitibus compaeruerunt, sed quibus postea Domini terrarum hanc super medietate moverunt. Talem exemplum & exemplorum decem *Ausgehenden und Ausgehogenen* prolixum Catalogum omnes Publicistæ, speciatim Limnæus *tom. I. c. 1. ad lib. 2.*

ibid., cap. 7. n. 73. Franc. Jen. ad Burgold. p. 3. dist. 8. pag. 102. exhibent.

§ XII. Illi igitur qui bona immediata habent, & actum suum iure vocati ac sessionis in Comitibus, immo ex supra recensitis Collegiis suffragia edunt. Hinc porro in hac materia hæc bene a se invicem distinguenda sunt. Aliud est *placitum* sive *Conclusum Imperii*, aliud *Recessus Imperii*. Placitum Imperii *Reichs-Berathen*, ceteri *Reichs-Entschieden* est, quod ad ille liberandum alicui parti exhibetur. Stommatia Collegia super illa re conveniant Imperatori exhibetur. Sive in Collegio Principale a Collegio Electorali dissentiat, res per se ad Conciliationem, quam vocant, tamdiu contrahitur, donec vel commune conclusum eliciatur, vel nulla spes conciliationis inter duo suprema Collegia sit. Utroque Casu Civitates Imperiales per Secretarium Cancellaria Moguntinensis vocantur in den Re- und Correhabitionem, ibi comparantes stando majorum Collegiorum conclusa, inque quibus Electores & Principes continentur vel dissentiant, percipiunt. Nos & ipsa conclusum suum per Directorium suum exponunt, ut pateat, an dissentiant nec no. vid. Hagemeyer de Comit. cap. 7. Dn. Schved. 3 P. part. Spec. Sect. I. c. 30. §. 17. Kulpis. Diss. de Piacito Ordon. Imp.

§. XIV. Hæc Statuum concursus sive discors sententia, in Conclusum Comitatus, communiter *Reichs-Gutachten* per Moguntinum relata, Cæsari offertur, huius responso autem discrepante a Concluso Statuum, res inter Cæsarem ac Statum replicando, duplicando &c. tamdiu disputatur, donec alterutra pars in alterius sententiam concedat. Hinc vulgo innotuit, Cæsarem habere in Comitibus *semifensem potestatem*, Schütz 3 P. Vol. I. Diss. 10. tit. 5. D. Lampach. p. 3. c. 2. §. 13. Verum hoc cum grano salis accipiendum esse monet Hædel. Not. Imp. L. 20 p. 213. conf. etiam Hermel. *fascis* 7. P. c. 36. §. 79. & Hippol. a Lapid. de Rat. Stat. p. I. c. 4. Sect. II. 3. 4. §. Nam si Electorum sextans semissi Imperatoris accederet, initum fieret reliquorum. Statuum jus. Hinc

DE COM. ET CONV. SING. STATUUM

Hinc otiosum inventum est ista votorum ponderatio. Quod enim Status uni v. gr. in negotio religionis, tribueret Commisium semissem, ideo quod sine ejus consensu nil quæret concludi? conf. Du. Tit. Spec. J. P. pag. 309. Si vero inter Cæsarem & Status plane convenire non possit, tunc Imperatoris sententiam prævalere, eamque Ordinibus legem constituere, nonnullis placet. Alii vicissim Ordinibus vim decreti Comitialis adscribunt. vid. Mauv. de Recess. Imp. lib. 10. Nullam vero harum sententiarum conspirare cum iudice & forma Imperii nostri, Schvvederus l. c. haud improbabilius asserit. conf. Fursiener. de Suprematu c. 40 sequ.

§. XV. Igitur deliberandi modus Comitialis constituitur in expositione & collectione votorum. Quod si itaque in singulis Collegiis unanimi consensu concludi nequeat, *majora* valent. Exceptio tamen est (1) in causa religionis, siue hæc directe, siue indirecte fiat. Instr. Pac. art. 5. §. 19. Nam Catholico-Romanis & Augustanæ Confessioni ad hæc in duas partes eunibus, sola amicitia composio licet dirimere debet. (2) *majora* non concludunt in causis *Collectarum* aut (3) in qua Status ut unum corpus considerari mereantur. *Grund-Best. p. 2. c. 5. p. 3. c. 7.* Ku'piC ad *Monarch. Imp. p. 5. §. 26.* reliqui casus, in quibus juxta *Limxum J. P. 19. r. 1. n. 174.* & *Bertramum de Comitib. § 13.* non valent *majora*, huc referri possunt.

§. XVI. Effectus harum Comitialium deliberationum est, ut Cæsare & Ordinibus consentientibus in plerisque Capitibus ad deliberandum propositis, decreta illa particularia a Mogundino in conceptum alicujus Recessus redigantur, quod in Concilio Electorum Cæsareis Commissariis & nonnullis Statuum Deputatis præsentibus, prælegitur, examinatur, & si ita visum fuerit, corrigitur. *Grund-Best. p. 2. c. 12.* Conf. *Limxus J. P. tom. 4. lib. 1. c. 1. n. 199.* Omnibus hæc rite ordinatis Recessus formam authenticam accipit, cujusque duo exemplaria pergameno inscribuntur, quibus Imperator

192 DE COM. ET CONV. SING. STATUUM
 ac Status nomina sigillaque apponunt, Grunß. *l.c.* Limnæ-
 19 *l.c.* Talem hæc omnia penius ex §. ultimo novissimi
 Recessus Imp. de 1654. Sequitur deinde publicatio. Impe-
 rator enim vel Comes illius ejus omnes Status denuo in
 Curia convocatos, paucis repetendo conclusa, adhortatur,
 ut singula Recessus per dictamam Directorii Moguntini
 communicanda capita sancte servant. vid. Dn. Schivedt.
l.c. §. 20. Originale unum publicis Recessus in Cancellaria
 Imperatoris *Stichs. Hoff. Cammer*; alterum in Cancellaria
 Moguntina asservatur. Obligat autem regulariter talis
 Recessus omnes Electores & Status Imperii propter Con-
 ventionem. Interdum tamen aliqui, ut Elector & Do-
 mus Saxoniz & alii Electores & Status justo tempore pro-
 stati solent, ne prejudicio sit iuribus in suo territorio re-
 ceptis & statum jam ante approbatis. Unde cum in novissi-
 mo Recessu Imp. de 1654. nova Processus forma præscribe-
 rent, quæ in multis cum jure Saxonico non conveniebat,
 Domus Saxoniz protestatione sibi caveunt, ne inde præ-
 judicium suo juri creentur, conf. *Fridd. Heinrici Pelt. lib. 2.*
c. 7. §. 5. Reliqua de Recessibus supra Diss. II. jam exposi-
 ta sunt.

§. XVII. Talis est indoles modus & forma Comitio-
 rum Germaniz. Ceterum a tempore initii Comitiorum præ-
 sentium, nostrum Imperium etiam hic mutationem passa
 est. Præsentia enim Comitio durarunt per tam longum
 tempus, ut nulla alia ante ipsa, ut adeo præstigiis haud
 pauci rerum pariarum pennis, illis perpetuare. An autem
 ex his Germaniz hoc futurum sit? quæstio est quæ ex po-
 litica dependet, & hinc merito decisio illis relinquenda est
 quos propria hæc res attinet, quique causis graves; priva-
 tis tamen si plus ignotas & ad explorandum inaccessas, per-
 spectas habent. Interim omnino videtur Status præsentium
 temporum perpetua Comitio urgere. Inciderunt enim illa
 tempora, quæ non potuerunt non Statum vel eorum Lega-
 torum præsentiam colligere. Constat enim quod res & ne-
 gotia

gotia politica Germaniæ requirant promptam resolutionem executionemque. Subito sæpius incidunt, & intuturum incidere possunt, quæ Comitali decreto sine mora expedienda sunt. Ubi multum temporis inutiliter teritur, si Status de novo ad Comitia sint convocandi, quippe qui haud sine magnis ambagibus ac difficultatibus congregari queant. Obijciunt quidem a nonnullis sumptuum magnitudo quæ impendenda sit in ejusmodi solemne compationem, verum non minores sumptus requiruntur, si impensæ itineris sæpius recurrant, si discessus parandus & alia. Accedit, quod plerique Status per Legatos ibi comparcant, quæ legationes licet satis sumptuose sint, non tamen tot impensæ requirunt, quam si ipsi Principales adessent. Hinc concludimus hanc rem effatæ magni politici cujusdam apud Tacitum: Habet aliquid ex iniquo (incommodo) omnia; magnum exemplum, quod tamen utilitas publica postea largissime rependitur.

§. XVIII. Cæterum hæc obtinent si ordinario modo in Comitibus negotia deliberationi subijciantur. Quia vero interdum nimis difficile & tediosum est omnia negotia ita decidere, solent certis deputatis ex tribus Collegiis, ex pari numero Catholicorum & Protestantium constantibus recommoniti, etiam ipsis durantibus Comitibus. Vocantur istæ extraordinariæ Deputationes Comitiales, de quibus plenè egit non. Henden in der Grund D. p. 2. c. 7. ubi nonnulla gravia negotia tali ratione feliciter & compendiose decisa memorat. Sic etiam interdum placuit audire Legatos externos ad Comitibus missos coram hisse Deputatis, quanquam, teste eodem Autore, haud pauci crediderint, magis ex dignitate Ordinum & e maiestate Imperii fore, si Legationibus in pleno Confessu Imperii audirentur.

§. XIX. Denique Comitibus Imperii non raro sequi solent Dietæ Deputatarum Germanæ Reichs-Deputations-Edicte; Ordinari-Diethe-Deputations-Convent. Initio quidem

Deputationes, tolluntur primis decreto Augustano 1555. spectabant utique ad defensionem Imperii & propulsionem periculi cui Circuli non erant pares, postea tamen usu introductum est, ut etiam de aliis negotiis Deputationes fiant. v. E. F. *verhuerden l. c. p. 548 p. 6.* Sunt hæ Deputationes quasi Episcopi Comitum universitatis. conf. Un. Frisch. *De Ede. Couvent. Deputat.* & possunt cum eodem defini, quod sint conventus Imperii particulares ab Electore Moguntino Francofoni vel alibi indicti, in quibus Committarii Cæsarei, Electores & Deputati Ordines Imperii, ut de ceteris negotiis saluibus Imperii compremis concernentibus deliberent, conveniunt.

§. XX. Quot Principes & Status inter ordinarios Deputatos recensiti sint, definire non licet, cum hic sæpius in numero variarum sit. In Recessibus in. p. notissim. Ordinarii Deputati juxta lineas familiarum denominati sunt, verum hoc controversiam alio in Domo Saxonica, inter lineam Altenburgensem & Vinarientem, in Domo Megopolitana, Schvveinmensem & Gustaviensem. Conf. *GrundV. p. 3. c. 6. In Instrum. Pat. Art. 5. §. 12.* sanctum est, ut in Conventibus Deputatorum Imperii Ordinarios numerus ex utriusque religionis Proceribus æquetur, de personis autem vel Statibus Imperii adjungendis in Comitibus proximis statueretur. Hodie igitur Ordinarii sunt Deputati, præter Imperatoris Commissarios & Electores, Archi-Dux Austriæ, Dux Burgundiz, Episcopus Würzburgensis, Constantinensis, Monasteriensis, Dux Bavariz, Dux Saxo-Altenburgensis, cui tamen contradicit Saxo-Vinarientis Linea. vid. *GrundV. p. 3. c. 6. Frisch. c. Diff. 1. 3. §. 7.* Marchio Brandenburgicus Culmbaccensis, Dux Brunsvicensis in Wolfenbüttel, Dux Pomeraniz, Dux Megapolitani in Schvverin, Wurttembergicus, Landgravius Hassiz, Prelatus Weingartensis, Comes de Fürstenberg, Comes Wunsteraviz, & ex Civitatum Collegio, Colonia, Aquisgranum, Nuremberg, Argentor-

gencioratum, Raubonna, Ueberlinga, vid. Dn. Schweder. *J. P. 2. Spec. Selt. h. c. 31. §. 2.*

§. XXI. Quando igitur Ordinarii Deputati inter se conveniunt, (quorum modum deliberandi describit Dn. Schweder. l. c.) eodem modo conclusum in Recessus formam redigitur, uti de reliquis Recessibus traditum est. prælegitur illud in pleno consensu & in formam certam deductum ac deinde subscriptum subsignatur & publicatur, diciturque *Recessus Deputationum*. Talis est Recessus de an. 1600. Horum Recessuum eadem est auctoritas quam Recessuum Imperii, cum illi Deputati non suo sed totius Imperii nomine conveniant. conf. ill. Dn. de Rheiz. *J. P. lib. 2. tit. 14.*

§. XXII. Interdum etiam in Comitibus extraordinariis Deputationes placent, quæ fieri solent ex omnibus tribus Collegiis Statuum Imperii, quando nempe ob ingravescentia negotia in pleno causæ non possunt decidi, sed coram Deputatis ventilari debent. Quo referuntur *Deputati extraordinarii supplicationum*, qui revidere solent tales Litteras, & inde ad plenum referre. De quibus omnibus fufius consulti potest A. des *Grand V. p. 2. c. 7.* Dn. de Rheiz. *J. P. lib. 2. tit. 20. §. 15. seq.*

§. XXIII. Præter hos modos in Comitibus universilibus eorumque Deputationibus deliberandi, sunt alii conventus Electorum Principumque, ubi non minus de salute Imperii & negotiis hinc spectantibus consultationes graves instituuntur. Eminent vero inter hosce conventus Dietæ Electorales, quas *Churfürsten-Räte* appellant vulgo. Hoc jus unanimiter consultandi non deum Caroli IV. tempore in A. Bulia quæsitum est Electoribus, sed jam antea illo jure gaudios esse satis clare patet ex *cap. 12. A. Bulla*. Sunt verohæ Dietæ Electorales duplicis generis. Nam Electores conveniunt vel ex persuasionemominusque Cæsaris, vel tacite.

196 DE COM. ET CONV. SING. STATUUM
 les conventus infans int proprio motu consilioque. Priori
 modo aspi his Casibus per Magnanimum indicantur ; hic
 autem non ita frequens est quam posterior modus, ubi Ele-
 ctiores a Munguntino ; præto exploratoque eorum consen-
 su, convo. an conveniatur & de salute Germaniæ suffra-
 gia sua edunt, conf. Rachel. *Diss. de Dietu Electoralibus*. Ci-
 tra consensum Imperatorum tales conventus institui posse,
 hodie extra dubium est, illi tamen hallucinamur, qui exi-
 stimant. Carolum IV. permisisse Electoribus quotannis con-
 venire infesto Imperatore. Contrarium totius evincunt,
 cap. 12. A. Bullæ verba ; *Per nos Et eosdem Principes celebratur*,
 Rachel. l. c. Rex Bohemiæ etiam olim vi A. Bullæ hisce,
 intererat deliberationibus Electoralibus. Verum hodie non
 solum hisce, sed & a reliquis iuribus conficiendi Capitulatione-
 nem, comparandi in Comitibus universaliibus aliisque est ex-
 clusus. Neque circulo alicui includitur, neque oncia Impe-
 ri fert, ejusque legibus adstricta est Bohemiæ, *vid. Diss. Ley-*
feri de Electoratu Bohemiæ. Incom si in tali conventu Electro-
 rali forsitan de Romanorum Rege eligendo consultatio fieret,
 Bohemiæ Rex, salvo suo jure, non posset separari ab hoc
 conventu.

§. XXIV. An autem in persona comparere tene-
 antur Electores ? hodiernus usus, a legibus in hisce
 ceremonialibus sæpius diversum faciens, optime de-
 monstrat. Quamvis enim in A. Bulla personalis Ele-
 ctorum præsentia exigatur, attamen *fraterna Ucto Electo-*
ralis 1521, inter ipsos renovata §. 9. & 17. & usus, opi-
 mus rerum Magister, legatos quoque admittit, juxta quem
 tempus, locus & reliqua arbitraria hodie sunt. Graviori
 disceptione autem opus videtur, si causas conventus hu-
 jus perferutemur. A. Bulla c. 12. §. 1. illas generalibus
 complectitur verbis ; *ad tractandum de ipsius Imperii or-*
bique salute. In der Churfürstl. Bräuderl. Per-
 son

ein 1521 §. 1. causa exprimitur. Nun und Nothdurfft des Heil. Röm. Reichs §. 16 von obliegenden Nothdurfft des Röm. Reichs. In Capitulationibus autem causis horum Conventuum Electoralium assignatur: in delibitum von ihrer und des Heil. Röm. Reichs Nothdurfft / auch so Sie beschwerlich obliegen haben / dasselbe zu bedencken und zu berathschlagen. Nimirum facile ex luce patet, negotia proprie hie trutinæ & consultationibus subijci, quæ dignitatem, prærogativas, jura Collegii Electoralis concernunt, Negotia autem quæ ipsum Imperium in genere afficiunt, non hic, sed in Comitibus universalibus expedienda sunt. Quæ conventus Electorales sint habiti, & ex quibus causis, pollice satis inquit Rachelius laudata Dissert. quæ extat in Dn. Frisch. novo volum. Exercitat. Jur. Publ. n. 7. Celeber. Dn. Thulsenarius de Electoribus S. R. Imp. cap. 17. n. 26. addit, novissimam Dixtam Electoralem fuisse 1673. Mulhusii.

§. XXV. Succedunt Conventus Principum Fürstentage/ quando nimirum vel Ecclesiastici & Seculares Principes simul, aut seorsim, Catholici & Protestantos invicem aut separatim quilibet, de utilitatibus suis deliberaturi, congregiuntur. Tales Conventus superioræ seculo Lipsiæ, Numburgi, Torgaviæ celebrati sunt. Non circa gravem causam autem hi institui solent, uti exempla superiorum temporum abunde docent. Sic Bellum tricennarium tales conventus præcesserunt. Nuperime etiam Noribergæ Conventus Principum institutus est ob notissimam illam causam noni novique Electoratus.

§. XXVI. Comires Imperii, pro ea qua
 pollent libertate, Conventus instituere posse,
 nullum est dubium, cum tot exempla hoc de-
 monstrant. Vocantur *Grafen-Tage*. Edidit Dn.
 Fritschius Discursum peculiarem de *Conventibus*
Comitum, qui hic conferrimeretur, cum doctè
 ex monumentis vetustis illustraverit hanc mate-
 riam. *Civitatibus Imperialibus* æque ut reliquis Sta-
 tibus libere Conventus inter se instituere licet
 Conf. *Capit. Leopold. art. 6.* Scilicet conveniunt om-
 nes Civitates, si de rebus ac causis comuni-
 bus ad totum Collegium Civitatum spectanti-
 bus, deliberatio instituenda est. Particulares vero
 Conventus Civitatum dispescuntur in Circula-
 res; Duodecim Deputatorum, & Convocanti-
 um *der ausschreibenden Städte*. *Circulares* sunt,
 ubi unius circuli Civitates duntaxat Conven-
 tum celebrant, *Deputatorum* Conventus sunt; ubi
 illæ tantum Civitates, quæ ex reliquis omni-
 bus ad hoc specialiter sunt deputatæ, vel ea-
 rum legati conveniunt. Convocantium Ci-
 vitatum Conventus denique vocantur, si *Argen-*
toratum, *Noriberga*, *Francsfurtum* & *Vlna*, penes
 quas jus convocandi est, *ausschreibende*
Städte per legatos conveniant, de aliqua
 re

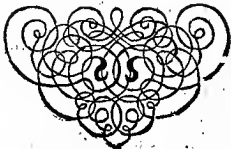
re Collegium Civitatum omnium vel nonnullarum concernente, deliberatur; Conf. Dal. Schvved. 7 P. Part. Spec. Scell. I. c. 31. §. 12. Lin. J. P. lib. 7. tit. 5. ff. Schütz 3 P. Vol. 1. Diff. 2. lib. 23. Ceterum tales conventus Civitatum antiquissimos esse comprobatur Lehman. Chron. Spir. lib. 7 c. 66. Conf. etiam Schütz J. P. Vol. 1. Diff. VIII lib. 2.

§ XXXVII. Immediatæ Imperii nobilitas licet Statibus accenseri hodie non possit cum jure suffragii & sessionis in Comitibus constitutus; attamen inter alia extranea & præcipua jura fruitur etiam potestate, *Dietas Equestres* Nive. Thae instituendi, ibique citra venia petitionem deliberandi de utilitate & salute Ordinis Equestris. Hoc jus quidem aliquando Nobilitati dubium & controversum redditum est a Principibus, ceu ex gravaminibus ad ipsam Imperatoriam Statibus Noribergæ 1523. exhibitis constat, vid. Lin. æus ad Otton. c. 13 p. 494. attamen saltem retinuerunt hoc suum jus, dum ad observantiam plus quam ducentorum annorum provocarunt, quod etiam postea iis expresse est a Rudolpho II. 1609. confirmatum, vid. Nolden de Stat. Nobil. c. 17.

Ec 2

§. XXXVIII.

§. XXVIII. *Conventus Circulares* sunt
 personae, qui in hanc classem merito veniunt
 Verum quia Dissertatione sequenti de *Circulis*
 plenius agere animus est, simul occasio erit,
 etiam *Circulares Conventus* adducendi,
 ac illustrandi;

DISSERTATIO. XI.

De

CIRCULIS ET IUDICIIS PUBLICIS IMPERII.

SUMMARIA.

- C**irculorum Germania hodiernorum origo Maximiliano I. adscribenda, Thuani lapsus circa annum inscriptionis. §. 1.
Regiones Germaniae quae nulli Circulo includuntur, de Circulo Bohemico & Borussia. §. 2.
Maximiliani I. divisio Circulorum ad regulas Politiæ expenditur. §. 3.
Augmentum & discrimen Circulorum, & membra nonnullorum Circulorum dubia. §. 4.
Requisitae assertio: Status solum qui Circulo includuntur. §. 5.
Regimen ac Politia Circulorum quae in eis consistat. §. 6. In de Directorio nonnullorum Circulorum ibid.
Officium Duces Circuli deo Ereos Obisten. §. 7.
Officium reliquorum officialium Circuli. §. 8.
De Conventibus Circularibus Ereos & Zügen. §. 9. quid Correspondentia de Ereos ibid.
Demergit horum Conventuum & executionis Circulorum. §. 10. lites super causa Misklenburgica in Saxonia Inferiorum Circulo. ibid.
Defectus Circulorum & quid hodie emendi desideretur. §. 11.
De perpetuo Milite, in Circulis maxime Gallovisant, alendo. §. 12.
Appendix Circulorum Quaterniones, in saepequam Monachorum Institutum referuntur. §. 13.

FF

Alit.

- Altrum rubrica Capet, Judicia Imperii summa.* §. 14.
Forum Imperatoris coram Comiti Palatino ad Rhenum quare variat.
munifit. §. 16.
Forum Prætorum Ausfragarum. §. 16. *brevis descriptio Ausfragarum.*
 §. 17.
Nonnullorum Principum stultitiae. §. 18.
Quali modo Procedendi in controversis antiquitus in Germania ob-
servati fuerit. §. 19.
Causa jurisdictionis suam ab Imperatore Imperio finit habet. §. 20.
quod obsequentes Principibus hinc respiciantur. ibid.
Persona Judicum Camerale consiliarius. §. 21. *Diffinitio hujus Judicii.*
 ibid.
Judicii Austriaci Viennensis renovatio, incrementum & hodiernus status.
 §. 22.
Quæritæ Protestantium ob non esse diffinitivæ admittit Consiliarios Ex-
angrhor. §. 23.
Diffinitus Judicii hujus Monarchæ ingenar distexit. §. 24.
Causa matrimonialis Prætorum ad nullam Judicium Imperii perti-
nens. §. 25.
Quoties Causa Criminalis Principis assigere possit. §. 26. *Offendi-*
tur penam hanc in dextris Prætorum summa præmiacenta.
 ibid.
Prætor Germaniæ dextris qua homo, nullum Judicium agnoscit in
hiæterio. §. 27.
Etiam in Saxoniæ deservat Principi persona sacra est. Philosophia
Eusebii hinc passa laudat. §. 28.
Exemplum Caroli V. Imp. Joannem Fridericum Electorem Saxonie ca-
piti dextris expenditur ad regulas prædictas. §. 29.

§. I.

D modum regiminis illius corporis, quod Imperium Romano-Germanicum salvetur, spectat maxime distributio ejusdem in Circulos. Possunt hi vocari *Magna Regiones* ex diversarum vicinarum *Provinciarum* conjunctione constituta, sub se plures *Statuum* comprehedentes. Vero *magna Regiones*, Nam non placuit Grotium imitari, qui lib. 7. lib. p. 244. *decem Pagos* appellat, nescio qua purioris latinitatis affectatione. Nolo tamen ipsi propterea dicam scribere, quod faciunt alias ejus Commentatores propterea, quod *Parabolas Christi Fabulas Novi Testamenti*, ex eodem purioris latinitatis amore, appellaverit. Occasione Regiminis Circulos institutos fuisse adstrit Broeker *Nor. Imp. lib. 3. cap. 4.* alii vero cum Dn. Coccejo *Jur. Publ. c. 4. p. 9.* altius rem repetunt. Autor hujus distributionis & divisionis Imperii, prout hodie est, deprehenditur esse Maximilianus I. qui An. 1500. ex Statuum approbatione Augustæ Vindelicorum primum constituit *sex* Circulos. vid. Limnæus *J. P. & in addit. rem. 2. ad lib. c. 7.* Idem vero non multo post, anno scilicet 1512. IV. adiecit. Hinc lapsus hic est Thuanus, quando lib. 1. lib. annorum 1522. sub. Rruit, qui non est error typographicus, uti putat, vel eum excusat Vitruvius *Infl. J. P. l. 2. tit. 2.* Nam ad hunc 1522. annum historia illa relata est a Thuano. Omnes hi Circuli vocantur, *Saxonicus superior & inferior, Francicus, Rhenanus superior & inferior, Svecicus, Austriacus, Westphalicus, Burgundicus, Bavaricus.* Uti autem Circulorum invicem nulla est preferentia ac prerogativa, sed omnes pari censu veniunt; ita etiam hic probatum sunt dispositi ac enumerari. Nam in ipsis Recensibus horum Circulorum ordo diversus est, nec nullæ quæstiones de precedenti sunt enatz. conf. Limn. l. c.

.ff. a

§. II. Eff

§. II. Esse tamen regiones & provincias ad Imperium licet spectantes, quæ tamen nullo Circulo includuntur, manifestum est. Sic Comitatus Mompelgardensis nullo Circulo comprehenditur, & tamen Duxes Wunenbergici ejus insignia, tanquam Comites Principum dignitate fulgentes, votum & sessionem in Comitibus Imperialibus habent. Bohemia etiam extra dubium feudum Imperii est & ejus Rex simul Elector Imperii audit. vid. A. B. *loc. cit.* §. 9. Constit. Caroli IV. apud Grot. *last. Tom. I. Const. Imp. f. 343. Contrig. de fin. Imp. c. 29.* Nihilominus Bohemia nullo Circulo Imperii comprehenditur. Equidem Goldastus putat, Bohemiam *inducendum* Circulum Imperii constituere, vid. ejus *Bohemia lib. II. c. 2. n. 5. & l. 4. c. 1.* Verum hæc sententia legibus & consuetudinibus Imperialibus haud conformis est, hinc dudum rejecta est ab Arumæo *de Comit. cap. 2. n. 41. Carpzovio de Leg. R. Cap. V. Silt. 2. de Benefic. etiam* cetero Circulo includenda deliberatum fuisse a Maximiliano. asserit Vitularius *J. P. Ab. 2. tit. 6. §. 5. conf. etiam Kulp. ad Manzamban. cap. 2. §. 15.* Verum successu destituta est hæc deliberatio. Imo cum hodie in Regnum Borussia evecta; & sic a cætera Germania, quo ad vinculum plane soluta sit, nil hæc amplius reunionis sperari potest.

§. II. Ceterum an ex regulis prudentiæ & politiciæ defendi possit hæc divisio Imperii in Circulos a Maximiliano I. instituta; disceptari in utramque partem plausibiliter posset. Omnis mutatio in politicis suis non caret periculis. Si vero illa mixtio in divisionem Ordinaturum, quam præ se fert, & vulgo asseritur, Republicæ vergit, multis difficultatibus & dissidiis ausa videtur præberi. Accedit, quod studium in compagne consultandi de rebus sitotem omnium, aliquos propius, aliquos remote licet attingentibus, refrigeretur, si quævis regiones magnæ vel Circuli res suas sibi habere jubentur, conf. Comingius *ad Lampad. cap. 2. c. 8. §. 28.* Verum hæc rationes non obstant; cur non saltem in hypothesi ad Imperium nostrum, laudandam, censeamus divisionem hæc Circulorum, Ejusmodi fuit, jam tempore Maximiliani I. corpo-

Corporis Imperii dissolutio, & usque adeo toxatum erat vitium unitatis Reipublicæ, collapsaque autoritas, qua continebatur illud, legum Imperii, ut nullum remedium hisce divisionibus membrorum esset, quam divisio Imperii in Circulos. Tali enim ratione auctoritati legum publicarum consultum est aliquantisper, adjecta scilicet pœna hanc contra immoligeros exequenda a Ducibus Circulorum. Nam ut tota Imperii moles sese commoveat super executionem sententiæ alicujus Cameralis, hoc & nimis sumptuosum, nec minus difficile ac tardum foret. Breviter hæc complexit Thuanus *lib. 2. hist.* ubi ineleganti digressionem ac detorsum de Siatu Germaniæ, inter alia de Circulis dicit, continuos ibi los esse, ut (i) essent, unde Senatus Imperii, qui summæ cum auctoritate jus dicat, suppleatur, deinde (2) ut Paci publicæ consulatur, ac leges Imperii, latæque sententiæ executioni mandentur, conf. etiam Sirauch. *Diss. Enter. 1. lib. 9.* Hinc prudens hoc institutum Circulorum est.

§. IV. Igitur utilitas horum Circulorum & divisionis satis patet, conf. etiam Dn. Obrecht *ad Montamb. cap. 6. v.* Ex quibus autem membris quilibet Circulorum consistet, prolixum nimis foret recensere, præsertim cum in omnibus libris scriptorum juris publici sufficiens descriptio occurrat, in specie apud Zeilerum in *Notitia X. circuloꝝ Imperii*, lingvæ vernacula edita. Constat etiam multos Circulos diminutionem membrorum & potentie passos esse. Sic, ut antiquiora non addamus, novissima Pace Ryswicensi art. 4. & 16. *argumentum* cum omnibus dependentiis in sinistra parte Rheni sitis, ac simul decem Civitates Imperiales Allatiæ ab Imperii Jurisdictione exemptæ sunt. Fusiù hæc res tractatur in *Viciario illustrat. lib. 2. tit. 6. ad §. 10.* Vicissim numerus membrorum in nonnullis Circulis auctus est. Sic Circulo *Bavario* accessit Princeps *Lobkovicus*. Circulus *Bravicus* auctus est 1644. Principis de *Aursperg*. & 1667. Comitæ a *Sindendorff* aliorumque receptione, de quibus videtur Dn. *ff 3* *Scheve*.

Schvveizer. *J. P. part. general. c. 4 §. 6.* Quidam autem Status incerti sunt, ad quernam Circulum proprie pertineant. Sic Principatus *Arbergicus* Circulo *Wessphalico* adscriptus est, & vocatus etiam est ad Conventus Circulares Rheni inferioris. Vitiar. *J. P. lib. 2. tit. 4. §. 10.* De Abbacia *Kreysheimensi* vel *Kayfersheimensi* disputat inter se Circulus *Bavari-um* & *Svevici*. *Id. l. c.*

§. V. Illud autem superflue disputatur, an quilibet, Circulus constare debeat ex tribus Ordinibus, Ecclesiasticis scilicet & secularibus Principibus ac Civitatibus liberis? Ut ut enim hoc affirmet *Schönboin. in Polit. lib. 5. c. 6.* satis tamen ille ipsa experientia refutatur, cum Circulus *Austriacus* & *Saxonicus* superior nullas sub se complectantur *Civitates Imperiales*. Infirma etiam illa collectio est & lubrica, quæ omnis ille qui ad Circulum relatus est, mox Status Imperii esse perhibetur. Sic Dux *Subaudiz* est Status Imperii, & tamen nullo Circulo comprehenditur. Nobles *Immediati* Circulis comprehenduntur, nec tamen sunt Status. *Pierres* in Circulum Imperii *Rhenanum* relati sunt, *Goldasto* recte, Dux *Mosanus* s. *von der Naaf* / qui *Bullionzus* hodie audit, ut & *Er Pring von Schalon* / *Marchio Rôclanus*, Comes *novo-Castellanus* sive *Welsh-Neuburg* / qui tamen Status non sunt. conf. *Strauch. Diss. Exerc. 1. §. 6.* *Limnuz* quidem circa hos dissevit *tom. 1. addit. ad lib. 2. c. 7.* nihilominus existimat, in Circulos referri qui non connumerantur inter Status Imperii, nec eorum jure fruuntur, huc refert in Circulo *Svevici*, *Inhaber der Graffschafft Kirchberg* / *der Herrschafft Jünstingen* / in Circulo *Rhenens* *Imms* *haber Hohen-Königsberg* / *Plandenberg* / *der Graffschafft Reiningen* &c. conf. *Kulpis. ad Plenzamb. cap. 2. §. 15.* Textor *de Rat. Stat. cap. 7.*

§. VI. Ceterum quod attinet *Regimen Circularum*, illud consistit (1) in Officiis Circularibus (2) legibus & Statutis Circularibus cum jure Archivi (3) Conveniibus & Dietis Circularibus (4) Decretis & eorum executionibus. Inter Officialia igitur Circularum primo loco connumerantur *Directo-*

Director, Creß/Ausschreibende Sürsten/ quorum officium est, Status reliquos convocare ad Dextras, ibique proponere ac dirigere. Nominatim hos per singulos Circulos annuerant Lamizus tom. I. addit. 47. Dn. Schveder, *Jur. Publ. part. gener. cap. 4. §. 10. Viridarius Inst. J. P. lib. 2. tit. 6 §. 11* qui auctores, cum in omnium manibus versentur, opera Directores per singulos Circulos recensendi supersedere possimus. Interdum unus, interdum duo Principes officio hoc in Circulo funguntur. Verum de hoc Conductorio graves lites superiunt. In *Rhenano superiori* Episcopus Wormatiensis Director egregie fert Con-Directorem Electorem Palatinum hoc pretendentem propter principatum Simmerenssem, videatur Wormatiensis Episcopi wolgegründete Wiederlegung der Pfalz-Simmerischen Informaton, quæ refutatio 1664. edita est & extat in *Diar. Europ. Com. XVIII app. Conf. Dn. Frisch. ad Inst. Pac. art. 17*. Duræ hæc Controversia hodie in superiori hoc Rhenano Circulo. Nam Palatino ob religionem Catholicam mover controversiam Rex Sveciæ, quæ Bipontinus Dux, utrumque Landgravius Hassio-Cassellanus excludere vult, quia bello tricennario Directorium hic exercuit. In Westphalico Circulo dudum etiam lites fuerunt inter Domum Electoralem Brandenburgicam & Electoralem Palatinam A. 1640. autem lis ita composita est, ut Directorium illud utrique cum Episcopo Monasteriensi commune esset, vide Transaktionem de superintenditâ apud Lundorp. Tom. IX. lib. 2. c. 119. & in *Fürstern Illustration. II. tit. 6. ad n. 11.*

§. VII. Post Directores sequitur Dux Circuli *Creß* *Obrißter*, de cuius officio plene dispositum est in *Creß. Inst. Augustæ Vindel. 1555. §. 56. conf. etiam Arumæus Cap. 3. de Comit. p. 56. Dn. Schve. J. P. Part. general. c. 5. §. 15*. Huius Ducis dignitas non est annexa Domui aut territorio uti Directorium, sed cuiuscunque Circuli Status eligunt ipsum per maiora. Declar. Pac. Publ. tit. Wie ein Creß mit Erwehlung &c. Igitur cum hæc res ab Electione dependeat, satis patet, nec Ecclesiasticos Principes ab hoc officio excludi posse. Interim

Interim acris Controversiis desuper orta est, cum 1553. Wormburgensis Praesul in Ducem Circuli electus esset. Ceterumque Ducetoris & Ducis officium in una persona concurrere posse, non inconueniens est. Imo & externos aliquando Duces Circulorum electos esse, exemplum Regis Daniz initio belli tricenarii superiori seculo gesti, satis probat. vid. Londorp. *Ad. Publ. tom. I. lib. 8. c. 17.*

§. VII. Quia vero periculosum est, quando totius Circuli vires ab arbitrio & voluntate Ducis unice pendent; hinc ipsi aliquot adjunguntur, inter quos unus ejus quasi *Locumtenens* vocatur. Hic Ducis absentiis aut alias impediti aut etiam negligentis vices supplet. Numerus vero reliquorum *Adjutorum* det. Suggerentium legibus non est definitus, hunc cuiusvis Circuli arbitrio restitutus est. Reliqui Ministri Circulorum inferiores vocantur. Huc pertinent, qui arario Circuli praefati de *Cressi-Emptione* & de *Cassite*. Hi pecuniam ad Cameram sustentationem a Statibus solummodo recipiunt, & desuper apochasus tradunt; Dein Secretarii Circulorum, qui dependent a Directore Circuli.

§. IX. Porro ad Circuli positam spectant *Conuentus* sive *Dixae* Circulares *Cressi-Edge*; quando scilicet aliquid deliberandum vel decernendum est. quod necessitas ac utilitas Circuli exigat. Sunt hi Conventus vel universales, vel particulares. Na ex omnium Circulorum simultaneo Conventu examinantur. Talis erat 1597. Erfuzi cum Saxoniae Electionis impense in bellum Grumbachianum essent refundendae. Post illud tempus non occurrit exemplum hujus generis Circulorum conuentuum. Conventus autem *particulares* Circulorum saepius occurrunt. Morum prima species est, si aliquot Circuli maxime vicini conveniant, quod juxta R. J. d. 1571. §. 28. quotannis fieri debet. *motus* probanda causa. Inde nomen det *Correspondendi Cressi*; qui & in tres Classes distributi sunt. In prima correspondet Electoralis Rhenaanus & Westphalicus; in secunda, Circulus superior & inferior Saxonicus, quibus tamen Westphalicus solet adjungi; in tertia, Franconia & Bavaria, Saxoniz & Austriae Circuli. Alter modus autem Conventus

Parti

Particularis Circuli est, si unus Circuli membra conveniant. Hi dividuntur a Schvvedero *loc. cit. §. 19.* in Statarios, et non. Illis certus terminus est definitus, qualis est de Probationis. Edgere monetariam concernentes. Quis indicat Conventus hosc Circularia universales & particularia, tum & reliqua huc pertinentia tradit Dn. Schvved. *l. c. §. sequ.*

§. X. Causæ & negotia, de quibus Circulares Dixit celebrantur, sunt fere eadem quæ in Comitibus tractantur, nisi quod hic in specie ad Circuli salute & commodum respiciatur, conf. pluribus Gockel *de Circul. Suetia n. 22. seq.* Omnibus vero in dem Aufschreiben & propositione contentis excussis & per majora decisis, Conclisum in formam Recessus redigitur. Sequitur tunc Executio. Solet eadem hic quæri, an Camera Imperialis Circula teneatur, & executionem Circuli per mandata rimurari queat? Videtur in affirmativam inclinare Bœcler. *Not. Imp. lib. 3. p. 43.* ad acta *Wurtembergia* contra *Wurtzburg* p. 2. provocans. Præterea si a Camera Bannum vel proscriptio decreta, executioni Circulo demandanda est, in quo ille Status contra quem fertur bona sua habet. Acriter hoc ventilatum est in causa executionis D. navverdensis, vid. *Aut. Inform. Demandie*. Rudolphus quippe II. Duci Bavarie executionem contra hanc Civitatem injunxerat, licet illa Civitas ad Circulum Sæviz pertineret. Verum hoc postea per leges publicas Imperatori interdictum, conf. *Instr. Pat. tit. 16. §. 1. improm.* Alia etiam 1697. controversia in Circulo Saxonie inferioris orta est. Imperator enim in Causa Megapolitana, præterius Directoribus & Duce Circuli inferioris Saxonie, nimirum Electore Brandenburgico, Rege Svecie & Duce Luneburgico, executionem sententiarum in favorem Sverinensium Ducis latæ Delegato suo Comiti Eccio commiserat. Ad Directoribus jura sua turbari haud segnius ferentibus & factis factis opposentibus, disceptatum est, an Imperatori hoc potestas salvo fuerit? Asserere hoc voluit Anonymus (quem Dn. Multium esse credunt) edita Disertatione *de Officio Ducum & Directorum Circularium*. Verum hanc sententia auspiciis solidissime illustr. Dn. Strykius & Magnif. Dn. Coccejus peculiaribus scriptis refutarunt, quibus addi potest Exc. Dn. Thomæ Diff. huic Anonymo opposita.

Gg

§. XLIIa

§. XII. Ita se habet, vel potius habere debet regimen Circulorum. Verum successu temporis multa hic immutata sunt, quod in tam vasto & late fuso corpore, ubi omnia minus durabilia sunt, non adeo mirandum est. Summatim vero Bar. *clerus Nov. Imp. lib. 3 cap. 3.* in Synopsi proponit defectus Circulorum. Huc refert (1) quod apparatus & Ordinationes Circulorum magis magisque negligi ceperint. Variis exemplis hoc illustrat Heiden. *Grund V. p. 3. r. 7. 9.* Dn. *Textor de Ret. Stat. cap. 3.* (2) quod executio claudicare incipiat, Circulis vel cunctantibus vel reculantibus. (3) Omissa antiqua Circulorum correspondentia. (4) Controversia inter Confessores de loco sessionis, voto, subscriptione in Comitibus. vid. *Limn. addit. tom. 1. ad lib. 3. r. 2.*

§. XII. Illud vero in primis desideratur, & Statim praesenti Germaniae salutare creditur, si Circuli, maxime Gallo vicini, perpetuo milite essent instructi. Varia prodierunt scripta consilia ad sumptus & militem conscribendum suppeditantia. Verum an omnia & que facile possint in praxin deduci, quam quidem in chartam conjiciuntur, merito quis dubitat. Interim nonnulla saltem poterunt hauriri ex hisce, postea in Consilium patriae adhibenda. Huc referri merentur *Almeis miles perpetuum Germaniae nuper prodians*. Nonnulla etiam jam innotuerat satis politice Dn. *Textor de Ratione Status Germaniae cap. 16.* Merentur etiam legi elegantiores Dissertationes Dn. *Strykii de Militia Circulari, & Absoluta Imperiali*. Res hae eodem in primis disceptari coepit, postquam 1699. Coloniae de milite Germaniae perpatuo & iusto exercitu ulendo deliberatum est. Perinet huc *Consultatio* de hac re a *Kulpisio* instructa eodem anno. Huic autem se opposuit Dn. *Limbachius*, cui iterum respondit *Kulpisius*: Scripta hae typis divulgata sunt Saurgaudix. 699. 4. & inter Commentarios in hac materia esse possunt, quia *Limbachius* dubia non proletaria facit contra perpetuum militem Germaniae, contra *Kulpisium* nodos hosce solvit.

§. XIII. Appendicis loco materiae de divinis Circulorum solet annexi divisio in *Quatuordecim*, uti vulgo vocantur, qua dicunt Status Imperii, ratione officiorum dividi in 4. Electores Laicos, 4. Ecclesiasticos, 4. Patriarchas, 4. Primate-

tes, 4. Cancellarios, 4. Episcopos, 4. Duces, 4. Marchiones, 4. Burgravios, 4. Comites &c. Prolixum Catalogum harum quaternionum exhibem Goldastus *tom. 1. Cosm. p. 94. seqq.* Osnuphr, *l. 1. in. de Com. Imp. c. 15.* Limnius *Jur. Publ. l. 1. c. 7. n. 39. Et in Aldus. conf. Eyben de Styl. Cur. p. 35.* Nonnulli autem augent hunc numerum quaternarium, alii vero minuunt. Totam autem la divisio non tabulas publicas sapit, sed inventum, odiosum Monachorū est, quibus eo tempore quodlibet fingendi semper fuit aqua potestas. vid. Coming. de *Ger. Imp. Circ. §. 40. Et de fin. c. 29.* Sic non conveniunt defensores quaternionum de hujus instituti Origine. Alii ad Ottonem III. alii ad Carolum IV. referunt. At historici de utroque silent. Ipsa schemata valde etiam discrepant, indici o quod non legibus publicis sint lara, tunc enim certa forent. Equidem hisce rationibus non obstantibus defendit Dn. Frischius *per. 11.* authenticas esse has divisiones, & inlignes prerogativas tribuere illis qui ex isto ordine quaternario sunt. Alii ut forsā studio Comitum Schvartzburgicorum hoc titulo utentium factum hoc esse, ita facile potest responderi ad primarium dubium Dn. Frischii provocantis ad *Rec. de an. 1367. §. datus habent Wir. Sec.* Nam in hoc §. mendum scribz apparere, & verba non dispositive sed relative intelligenda esse, monent Kuipf. *ad Mon. amb. p. 1. c. 1. p. 395.* Dn. Eyben de *Styl. Cur. p. 35.*

§. XIV. Succedunt nunc *Judicia Imperii summa.* Horum enim sententias Circulorum Duces exequi oportere, modo traditum est. Hinc etiam non de toto ambitu jurisdictionis horum judiciorum, quatenus etiam res & causas privatorum complectuntur, agere animus est, sed in tantum, quantum Causæ & Controversiæ Principum inter se hic ventilantur. Varia autem fuit agnoscunt Principes Germaniæ, & ipse Imperator. Quo ipso tamen nil præeminentiæ ac excessæ superioritatis territoriali detrahitur. Camera enim fundata est consensu communium principum, hinc ex spontanea submissione hæc stabilita est. non ex imperio aut nudo jussu Imperatoris.

§. XV. In specie quod attinet forum Imperatoris, in Aquis Bulla cap. V. §. fin. expresse constituitur, quod coram Comite Palatino ad Rhenum Imperator super causis, pro quibus impe-

tus fuit, respondere paratus esse debeat, uti verba Bullæ habent. Quod plerique cum illis, Dn. de Rhezt. *J. P. lib. 1. tit. 4. §. 44. & Exc.* Dn. Coccejo *Jurapud. Publ. c. 10. §. 14.* de causis Civilibus intelligunt. conf. etiam Dn. Thilemat. *de Officiis ratu cap. 18. §. 29.* Crüger de *Novemratu Dissus. 4. §. 10.* Intersim nullum fere exemplum hujus judicii Palatini in causa Imperatoris proferri potest ex actis publicis. Causa haud dubie illa est, quod Imperator in causis civilibus qua Archidux Austriæ idem forum Cameræ cum reliquis Statibus agnoscat. vid. Buxtorf. ad A. Bull. cap. 5. concl. 64. Dn. Strykii *Diss. de foro Princip. & Privator. Comm. cap. 1. n. 39. seqv.* Huc pertinet formula, qua, cum Carolus V. ut Archidux ad Cameram vocaretur, usæ est Camera: *Wie Carl Römischer Kaysers: entbieten die Carl Erzherzog von Oesterreich.* conf. Limnæus *J. P. lib. 2. c. 9. n. 39.*

§. XVI. Reliqui Principes & Status fora sua agnoscunt coram *Austregu* & Judicis supremis Imperii, nimirum Camera Wetzlariensi & Judicio Viennensi Austro. Austriæ autem forum primæ instantiæ inter Principes fundant. Vigent autem in nonnullis Domibus Principum Austriæ Conventionales, quæ si adsint cessant legales. vid. Dn. Vveypert. Lud. Fabricius *ad Myning. Cym. 1. obs. 39.* Quænam vero Domus hisce conventionalibus Austriæ gaudeant, ordine expositum est in laudata Diss. Dn. Strykii *cap. 1. n. 45. seqv.* In legalibus vero Austriæ quis ordo observetur. qui Principum & Statuum habeant illas vel non, clare docetur in *Ordinationi Camerali. Part. 2. tit. 2.* ubi sedes hujus materiæ. Reliqua exequuntur, qui de Austriæ integros tractatus ediderunt, quo referendus Schubartus *de Austregu.* Eleganti autem brevitate & perspicuitate intricata alias hæc materia exposita est duabus Dissertationibus *de foro Austregarum & de Processu Austregarum* sub præsidio illustr. Dn. Strykii habitarum, quo lectores remittimus.

§. XVII. Breviter autem ad doctum memorati ex Camerales res ita potest comprehendere. Personæ forum Austregarium habentes sunt vel primi, vel *secundi* Ordinis. Ad illos pertinent Electores, Principes, & Principali dignitate fulgentes, qui vocantur *Fürsten*. *Wölsige* in alleg. textu. Hi rei partes sustinentes, contra cujuscunque conditionis Actores hoc primæ instan-

stantiz foro privilegiato fruuntur. *Ord. Cam. p. 2. t. 4. §. 5. f.* Secundi Ordinis personæ sunt Prælati simplices, Comites, Barones, Nobiles immediati. Hi, si a primi eut secundi Ordinis personis in jus vocentur, Ausfragas habet. *O. C. part. 2. t. 3. §. 5.* Si vero lite pulsantur a mediatis Clive aut Civitate, licet Imperiali, quæ jus Ausfragatum non habet (habent enim harum nonnulla tantum vid. Virius. *J. P. 14. t. 5. §. 7.*) tunc non coram Ausfragis, sed recta coram Camera vel Judicio Aulico conveniendi sunt. vid. Limnæus *J. P. 16. §. 1. §. 1. Rüm. Prot. Contr. tit. 27. Conting. de Jud. Reip. Germ. tit. 33. §. 97.*

§. XVIII. Porro quando in his Ausfragariis Judiciis sententia lata est qua stare nolunt partes litigantes, tunc cessant Ausfragæ & provocatio fit ad Judicium suprema. Dn. Textor *ad R. J. notiss. Diff. 1. §. 55.* Gaudet tamen nonnulli Statuum privilegio electionis fori, ut scilicet illi tanquam rei inra certum tempus post requisitionem ab Actore, eligere possint, an Coram Camera an vero Judicio Aulico se sistere velint. Hoc vero jure gaudent Serenissimi Duces Brunsvicensis & Lüneburgenses in debitis liquidis & confessatis, ut in *tre duos menses* requisitione, en in Camere, an in Judicio Aulico electionem excipere velint, declarare possint. vid. ill. Dn. de Rhetz *Infl. Jur. public. 4 tit. 3. §. 2.* Idem privilegium Regi Strevicia assertum, est in *Infl. Pac. artic. X. §. 4. deinde*, si scilicet intuitu Ditionum Germanicarum conveniendus sit, ita tamen, ut intra *tres menses* a requisitione, de electione fori facta, Actorem reddet certiorum. Gaudet etiam eodem Marchiones Brandenburgici in *Rece* vel und *Schmunt-Sachen / lähnden und fließenden Wunden*. vid. Burgold. *Not. Imp. p. 3. Diff. 19. n. 19.*

§. XIX. Ordo igitur nunc tangit summa Judicium Imperii, quæ sunt Camera & Judicium Aulicum. Fundata est Camera a Maximiliano I. Qualis autem status Judiciorum ante ille tempora fuerit, plenius inquirat Conringius elegantis Dissert. *de Imperii German. Judicio*, unde patet Judiciorum per Cæmænam diversis temporibus diversam fuisse rationem. Magis tamen occupatus deprehenditur circa illas causas quæ in Judiciis illis ventiliz fuerunt, personas Iudicum & a quo constituta ille fuerint. Quomodo enim judicia fuerint peracta,

Conscriptus vix attingit. Hinc defectus hujus Dissertationis aliquantisper suppleri poterit ex Lehmanno, qui *l. c. 28* seq. 4. 6. n. & in aliis locis etiam nonnulla ex antiquis Patrum monumentis, quæ ad modum veterum iudiciorum Germaniæ pertinent. Nonnullas etiam reliquias veterum iurum, modum proce- tus veteris spectantium, protraxit in lucem antiquitatum patriarum solertissimus scrutator Schottelius *in 12. de amic. & singular. Jur. Germ.* vestigia item antiquæ moris procedendi in Scabinatibus nonnullis deprehendimus, de quibus conferatur Brunnæus de *Sabinis* & in specie de Scabinatu nostro Halensii *Qu. D. Ockelberg. 12.*

§. XX. Non vero Camera a solo Imperatore fundata est, sed simul cum consensu & suffragio reliquorum Statuum. Hæc in Rec. Imp. de 1654. §. 126. vocatur: *Unser und des Heiligen Römischen Reichs Cammer-Vericht*; & adhuc clarus in *codem articulo* §. 150. dantur etiam *Unser und des H. Röm. Reichs Cammer-Vericht als welches uns/ Campt Churfürsten und Ständen des Reichs repræsenteret* &c. Replica trium Electorum apud Landorp. tom. 2. *Alt. Publ. lib. 1. 12. 4.* expresse provocat, daß Cammer-Richter und Revisiter ihre Jurisdiction von Kaiserlicher Majestät auch Churfürsten / Fürsten und allgemeinen Ständen des Reichs haben. Ex hisce satis patet, quid sentien- dum sit de Schiltzio *J. P. Vol. 2. Diss. 2. ab 6. lit. D.* aliisque con- tendentibus, Cameram Imperialem suam jurisdictionem soli Cæ- sari acceptem ferre dubere. In quam sententiam adducti sunt, quod in Camera sententiæ nomine & sigillo Cæsaris expedi- untur: quo argumento nil sejunctius esse potest. Hospes e- nim in politica est, qui ex schemmatibus externis, sigillo, sty- lo Curie, insignibus & aliis solennibus vult iudicare de iuri- bus reatibus Statuum Imperii. Subtilior non verius est sen- tentia Kulpisii *ad Menzamb. p. 2. c. 5. §. 20. Boylerii Nor. Imp. lib. 13. c. 2.* aliorumque existimantium, Jurisdictionem radicaliter ex- se apud Cæsarem, ac ad ipso Cameram accepisse, quæ camen quo ad subiectum, formam & modum expediendæ jurisdic- tionis, communi Statuum & Cæsaris autoritate instituta sit. Verum cum sic Jurisdictionem Capere a Cæsare & Statibus pro-

professam esse nolentes volentes consueantur; possumus de cetero hisce Autoribus jurisdictionem suam Cæsaream sine subiecto, forma & modo, una cum infinitis aliis abstractionibus ad iura Publica non quadammodo, relinquere meduanda, conf. Dn. Thomaf. *ad Monzamb.* p. 169.

§. XXI. Constat hoc Camerale iudicium ex uno Iudice illustri sanguine nato, ab Imperatore constituendo, & religioso approbatur in Imperio. Huic adjuncti IV. Praefides in sessiones a Cæsare constituendi duo religioni Pontificiæ, duo Evangelicæ addicti. Numerus Assessorum ad quinque, lata auctus est Instrumento Pacis Vestphalicæ art. 5. §. 21. ita ut XXVI. religioni Catholicæ XXIV. religioni Protestantium essent addicti. Scilicet ut tolleretur Protestantibus materia querendi, quasi prevalente numero Assessorum Catholicorum ipsi iustitiam exspectarent minus faventem. Verum ne ultra 17. unquam visos fuisse Assessores, testatur *ex Memis Proq. Cam. t. 12. n. 17.* Vitrianus *J. P. lib. 4. c. 6. §. 11.* Imo ultra novem jam in Camera non deprehendi Assessores, docet Thucelius *in Eleit. Jur. Public. Curies. t. 10.* Dn. Hoffman. *Respon. Jur. in append. p. 38. 39.* Quæ paucitas Assessorum in causis etiam videtur esse, cur ita difficulter & tarde processus ficiantur, ita ut in proverbium fere antea abierat *3. Iuris Spire fiant non expirant.* Quanto autem cum damno Germaniæ, ut & iustitiæ violatione manifesta hoc conjunctum sit, quislibet videt. Plures defectus Cameralis hujus iudicii pollicetur sed & satis falsæ annotat Monzambano *de Stat. Imp. cap. 5. §. 10.* Sic etiam ad hos defectus emendandos remedia quorundam allata sunt in novissimo Recessu Imp. de 1654. quæ tamen huic malo penitus extirpando non sufficientia videntur. conf. etiam Kulp. *ad Monzamb.* p. 115.

§. XXII. Alterum iudicium Imperii supremum Viennæ residet, & iudicium Cæsareum Austicum audit. Hoc paripotentate cum Camera gaudet, ita ut quæ in illa moveri possint ad hoc non possint pertrahi & vice versa. Vocatur *Appell. Hof. Reichs Hof. Rath*, non quasi cum eisdem Consilio *Imperii* unum idemque sit, sed quod tenet

per in loco sit, ubi Caesaranum residendi habet. vid. *Reichs Hofger. Ordnung* tit. 1. §. 4. Quamquam vero hoc judicium vetustius Camera perhibeatur, tamen ejus leges primum *Ferdinandus* Caesar promulgavit 1549. Auxit *Maximilianus* II. plane innovavit *Matthias* 1614. correxit ad Statutum desideria *Ferdinandus* III. in Comitiis Ratisbonensibus 1654. Judicii hujus autoritas a solo hactenus Imperatore pependit. Mogoninus tamen, utpote Vice-cancellarius Imperii, ejus revisionis sibi vindicat, non tamen juramento Assessores Judicii hujus ipsi sunt adhibiti, uti *Burgoldensis* p. 2. *Diss.* 20. n. 3. existimat. Nam Vice-Cancellarium ille quidem constituit & juramento sibi devincit & Protonotariorum ac Secretariorum Cancellariorum Imperii, *Cap. Joseph.* art. 39. non vero Judicii Aulici. vid. *Kulpis.* ad *Monum.* p. 146. Causas insinuat hujus Judicii Aulici divinando assequi non difficile putat *Monzamban.* p. 213. quas etiam satis libere ac utque apertè ibidem, Desuntam vero hanc ejus conjecturam esse ex invidiosa philosophia *Hippolyti* a *Lapide*, persuadere cupit *Kulpisius*, prudens, sed non ubique sincerus annotator ejusdem p. 146. quod si sit, non tamen omne odiosum & invidiosum mox falsum est & erroneum.

§. XXIII. Numerus Assessorum hujus Iudicii Aulici ex ordinatione *Ferdinandi* III. ad 18. computato Praefide est adstrictus. Temporibus *Maximiliani* II. *Rudolphi* II. & *Matthiae* fuere nonnulli Assessorum Evangelicæ religioni addicti. Sub *Ferdinando* II. & III. autem nullus huius religionis adfictus fuit, quod Evangelicos Principes male habuisse, & sæpius de ea re conquestos fuisse, restatur *Conring.* de *Jud. Imp. Germ.* lib. 104. Postea tamen in *Ordo. Jud. Aulic.* tit. 1. §. 1. *Witzmollen* etiam hinc querelis aliqua medela est propolita, de qua plenius consideratur *Dn. Schvveder Jur. Publ. part. Spec. Sect. I. c. 12.* subiungens tamen; *Uti autem hæc modo ita, hodie servarentur.* vid. *Frutich.* in addit. ad *Lynn.* l. 9. c. 4. n. 5 p. 177. Reliqua circa hoc iudicium notanda exequuntur *Dn. Jo. Christ.* ab *Uffenbach.* Tr. de *Consiliis* *Cæsareo.* *Imperiali Aulico* 1623. Vinnæ primum excuso *Gerhardus* *Dissertatio de Iudicio Aulico & Camera.* *fr.* *Mauritius* *Dissert. de Iudicio Aulico.* §. XXIV.

§. XXIV. Defectus hujus Judicii, uti antea Camerale, significavit, more suo, explorat Monzambanus *Cap. V. §. 22.* Illud autem quod annotat, Causas controversas, si a suspectis quidam politici interverterint, ad Cæsura transmitti, & consequenter sententiam non ex iustitia sed ex politica ferri; Boderus plenam prudentiæ (utinam & iustitiæ) laudem habere notat *Nov. Imp. lib. 9. c. 4.* Negari interim non potest, in Iudicio Aulico processus facilius terminari, cum leuissimo Processui Carcerali haud se adstrictum, profiteatur. Sumptuosior quidem vulgo hic modus procedendi reputatur, verum hoc brevitatem compensatur. Quod vero porro de largitionum facilitate annotat Monzambanus *l. c.* omitti potuisset, cum iudice Dn. Thomasio *ad h.* hoc vitium commune in totius Orbis iudiciis sit & odiosa haud dubie hac parte comparatio foret inter Iudicium Aulicum & Camerale. Interim ut hac suspitione sese libeant, consultum Monzambano videtur, si litigantibus indicare erubescerent, culnam ipsorum causam in Senatu referre sit, in iudicium.

§. XXV. Quam suprema vero hæc iudicia sint, supersunt tamen Causæ Principum in quibus decidendis quidam habent potestatem. Huc pertinent Causæ *Matrimoniales Principum Protestantium*. Hæ nec coram Camera, nec Iudicio Aulico, nec ipso Imperatore ventilari possunt. Ultimus hic posset esse iudex nisi principia religionis, quæ imbutus est, refragarentur. Igitur hæ Causæ Principum in propriis Consistoriis ventilandæ sunt, exæque facultates Theologicæ & Iuridicæ in hisce casibus consult solent. Equidem non defuerunt Consilia nonnullorum de Universali Consistorio Protestantium origendo, penes quod arbitrium, horum Casuum futurum esset. Verum eiusmodi Consilia, in praxin deducere politico & moraliter impossibile est, conf. Dn. Stryck. *Diss. de Jur. Priv. & privat. comm. Cap. I. num. 99. seq.*

§. XXVI. Quo ad causas Criminales Principum, nullum Iudicium Imperii fundatum est. Equidem in causa fractæ Pacis publicæ & perditionis Cameræ Iudex est, vid. *Ordin. Cam. p. 2. l. 9.*

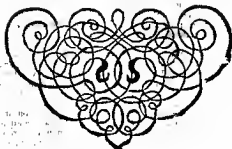
§. Eojemund. Verum severitatem hanc legum usus sequentium temporum dudum immutavit. In reliquis vero causis poena Banni eiga Status Imperatori adtribuitur, sed non solum, verum admissimum consensus Electorum requiritur. vid. *Cap. Leopold. art. 13.* Intelligendum vero hoc est de criminibus Principum quæ turbant harmoniam Imperii, easque statum evellere cupiunt, & hoc intuitu publica possunt vocari. Nullatenus vero hoc offuscat splendorem Principum summum. Nam pactis penalibus se invicem adstringere naturalium, v. c. frangere pacem publicam, perpetrare, aut sperare, poena coercere hos ausus, nil debeat de summa dignitate & potestate. Quare dicendum est, habere Bannum speciem executionis militaris, jam vero etiam inter summos & absolutos Principes nullum superiorem recognoscunt nullum aliud remedium superest, quam vis armorum. Hinc & nuperime vidimus, aliquam ex federatis Belgii Provinciis subsidia belli præteriti morose declinantem, reliquas armis tenuisse ac illa interminatas esse, nisi Capitibus unionis Ultrajectinæ satisficeret. Omnia hæc non abhorrent ab indole liberarum Rerum publicarum, sive expresso fœdere juncturarum, sive ob formam suam eo inclinantium.

§. XXVII. Accedit quod hæc proscriptiones & inter Bannum declaratione ultra delicta Principum quo Principum non extendenda sint. Nam si *non homines delinquant*, nulla mortalium potestatem habet eos Capitaliter puniendi, vid. *Diss. de Mort. A. Bala §. 10.* Imo etiam si per Bannum & Bannum procedatur contra illos, exui quidem possunt terris suis, sed personæ ipsorum merito debent illis relinqui. Nam in seculo tam culto, quale nostrum, Principum etiam Germaniæ personæ omnibus sacras & inviolabiles ac a iudiciis capitalibus immunes censeo cum Furstenerio *de suprematu* p. 30. Olim, eleganter pergit ille, cum seilicet magis hominum mores essent, novum non erat, Imperatores, Reges, Principes non tam solio exui, sed & occidi & cum cruciati excecari, emasculari aliterve mutilari, vel certe ronsos in Monasterium trudi. In Historia Constantinopolitana nil est frequen-

frequentius, sed ea re factum est, ut vills Regum Principumque sanguis videretur, adverso eorum minus ac contumeliosi populo; & quæ hodie non sine horrore leguntur, quære spectante. Execrationem omnibus est crudelitas Caroli Andegavensis in Conradinum Sævam & Fridericum Austrum. Ipsa Anglia ejus immaniam hodie dedit penas, qua in Regium sanguinem magnosque Principes olim servitum est. Nam & Gominum memini dicere, triginta annorum spatio, octuaginta regis Harpis Angliæ Principes bellicis Civibus aut suppliciis inermis. & Martis Stupra virgibus exiis a prudentibus probari non possunt, decemque eventus quàm periculosum sit, si se fecerit Populum spectaculis in Prætorio sibi.

§ XXVIII. Falleret vero insigniter qui sibi percederet, illam immunitatem a potius tantum concedendam esse Principibus intelligendibus (superioribus vocis filius Politicus) vicissim Germanicos posse capitis damnari. Legi enim in historiis, quod Fridericus I. Hermannum Comitem Palatinum, ob turbatam Germaniam. Canonicabiosum in Publico conventu portare edegerit per iugum millite, Otto Frising. *hist. de Frider. I. lib. 2. c. 12*. At hæcque quadrant ad nostra tempora, quibus quod legimus Iosum V. Regum Colla calcasse, Sesostris Regibus veitum esse, Romanos vero in triumphum illos duxisse. Instant autem & Carolum V. Johannem Fridericum Electorem Saxonie Capitis damnationem producant in Scenam. Verum quam facile exemplis quis decipitur, si illa sine politica prudentia ponderentur. Illa sententia capitalis tantum in terrorem ac speciem lata erat a Carolo, quo citius Castro Wittebergenfi periretur. Certe Caroli V. prudentia ac moderatio notior est, quam ut tam crudele factum ipsum serio sibi proposuisse dici possit. Si vero Carolus facere autna fuisset, ut cum captivo Electore, imo & captivo Rege Francisco I. facere poterat, ipso rei horrore sine omnium voluntate se abalienasset, odio occulto Germanorum alias prægravatus,

quod Philippum Hassium prae quam ponica fide in Captivitate iusto diutius detineret. Multa tali casu suscipiuntur, bene hoc monente Fastenerio *l.e.* quae defendi non possunt, sed dicam quod sentio, mihi Electoris aut Principis dampnatio a Caesare profecta, non magis iusta videtur, quam Caesaris exautoratio ab Electoribus decreta.

DISSERTATIO XII.

De

RATIONE STATVS IMPERII
ROMANO-GERMANICI.

SUMMARIA.

Prejudicia contra præsens ibi de Rationis Status Germania, §. 1.
Remouentur illa objectionis. Natus ueterum Publicistarum quod
de rationis Status nil attigerint, §. 2.

Declinatur expositio, ac siue Respubl. sub hoc titulo essent
comparanda, §. 3.

Scriptoram, maxime Balerum, varia dispositiones Rationis Status, §. 4.
Germanici Scriptores de Rationis Status: Iudicium de Hypolybo a La-
pide, §. 5.

Laudatur De Texeira tr. de vera Rationis Status Germania, & quid in
hoc descriptione generis potissimum obseruandum sit, §. 6.

Definatur philosophia Textoriana a tolerantia religionum, §. 7.

Ratio Status in genere consideratur, §. 8.

Ratio Status Principum specialis institui suarum Provinciarum, §. 9.

In quo sensu de Rationis Status Germania hic agatur, §. 10.

Incommoda forma a regulis politicis abstinere. Quam formam pro poli-
tici profectum habentur, §. 11.

Forma Imperii præsens an ex innumerabilibus sit, inquiritur, §. 12.

Diffinitio inter uia Status & uia hominum fere Administrantium,
§. 13.

Uia Status Germanici quamam? Mutua remissio inter Imperatorem
& Ordines, §. 14.

Emulationes & distractiones Ordinum & occulta intestine dissidia e-
numerantur, §. 15, & 16.

Odia ex diuersa professione Religionis, & quid Germania in posterum,
& inde miscundam sit, §. 17.

Incommoda ex ambagibus Processuum, monita corruptione & variat. §. 12.

Offenditur ipsum de iura enumerata 12. forma & statu presentium non posse non finire. §. 10.

Removetur incipitum prejudicium, ac si rem officio boni civis pugnet, incommoda statum Civitatis sua tangere. §. 20.

Remedia qua his malis eradicandis solentur exogitata, nec applicabilia, simonia sunt. §. 20.

Causa, cui nulla spes sit, formam Imperii, in regularem mutare posse. §. 22.

Remedia laboranti Germania suggesta ab Hippolyto a Lapide Montanbanni comitibus, ac alia substituit, iudicium de iis. §. 23.

Remedia Generalia Germania a novnullis suggesta. §. 24.

Offenditur illa remedia esse curis palliatis non abstinenda & frustranea, quamvis in Civitate singuli non serio propria felicitati studint. §. 25.

Emendatio statum religionis & cultum divini. Grave monitum Forsteri. §. 26.

Offenditur omnia tolerantia dissentientium in religioni & pietatem devotum fidele instructione, plus esse posse, quam immobis Conciliis & Collegiis religionis causa instructis. §. 27.

Emendatio statum praeiit per Commertiorum facilitationem. §. 28.

Inutilis peregrinationis Germanorum reprobatur cum Montzambano. §. 29.

Probi & prudentes Consilarii Principi adhibendi sunt, ut eo melius omnia gubernentur. §. 30.

§. I.

Nobis ac novitatem spirans inscriptio
 ratiſſimis Diſſertationis videri poſſet, eo
 quod in hac, de ratione Status Germaniæ
 quædam in medium adducere præſuma-
 mus. præſertim, cum nullus veterum ſcri-
 ptorum Juris publici præſerit hac in
 parte, & præterea politiciæ hæc cura de-
 mandanda ſit inquirendi, quid ex uſu Germaniæ ſit nec
 ne? Imo vereor, ut nonnulli nobis ſtudio alienis nego-
 tiis noſinet ingerendi obſectari ſint, cum tractato de
 Ratione Status Germaniæ, ſive quod huic vultu Corporis ex-
 pediat, Cæſari & reliquis ſtatibus eorumque arcana & ſan-
 ctioribus Conſiliis relinquendum ſit; ne arcana Impetii pro-
 dantur amuls & inimicis.

§. II. Verum ſi ita facile eſſet veram Rationem Status
 Germaniæ decerere, & ſic ſalutaria partiæ Conſilia propo-
 nere; quam quidem nullius negotii eſt hiſce obſectionibus
 ſariſſacere; Profecto res Impetii meliori loco ſtarent. Scilicet
 placuit Coronidia loco præſentibus Diſſertationibus ad-
 dere diſquiſitionem de conſiliis quæ Germaniæ ad conſer-
 vationem ſtatus ſui, & communem felicitatem, ſuppeditan-
 tura periculis. Præſit hac in re ſagaciſſimus Monzambanus.
 Hic indignum & ignavum putana exaliis conſcribere
 Jus publicum, vix adſpecta judiciæ mica. Capite ultimo
 remedia morbis ſerviis Imperii in *Capite VII.* ingenue poli-
 ticeque detectis, propinavit. Imo jam ante illum tractatu
 de vera & varia Ratione Status Germaniæ innotuerat Orbi eru-
 dito celeberrimus Textor, de quo infra diſſerendi occaſio e-
 rit. Igitur cum Veteres Publiciſtæ in ſuis Operibus nullum
 hujus rei idoneum ſpecimen exhibuerint; eo ipſo demon-
 ſtrarunt, quod quidem *Jus Publicum* i. e. leges publicas ſci-
 verint, quod & hiſtorici eſſe poſſent; ſed *Juriprudentiæ pu-
 blicæ*, h. e. habitum dextre interpretandi leges publicas, at-
 que

que in dubio stant & Republica consilia dandi nesciverint. Monitum autem jam supra est, quomodo politica specialis Germaniæ & Ratio Status cum jure publico atque conjuncta sit. conf. *Diss. l. §. 8. sequ.* Hinc nemini hodie videri poterit, si cum recentioribus potius fructibus quam glorie vesci malit.

§. III. Nemo interim a nobis circa hoc institutum expectabit arcana inaudita. Nihil enim hic occurret, quam communia remedia; aut saltem communium remedium examen, an salutariter Germaniæ applicari possint; an vero adentia rationis politica spectent? Nam licet sua cuncta rationis non solum Dialectica, sed & Politica. Hæc vero *arcana* vocare esset æque ineptum ac est titulus *Arcanorum Reipublicarum* Clapmairii. Talia enim non sunt arcana, quæ ab omnibus possunt legi, quæ in Scholis nota sunt, & ad media communia pertinent, uti bene monet de Clapmairii libello illustr. Dn. Cancell. de Lehna *de Rat. Stat. pag. 42.* Hinc nec nos feriet, quod ludibrium illi debeant condationibus, qui in privata vita constituti, ambitiose leges præscribere non dubitant iis, qui ad Reipublicæ clavem sedent, licet ad id nec rogati sint, nec æternum rogabuntur ab illis. Ut vero hoc occinendum illis est, qui semel immiscent negotiis salutem publicam atinentibus, ac velut ex tripode, aut si mavis Pindarico, Consilia sua non sine pædagogico fastu crepant, melius facturi si in defectu aliorum laborum, dolorem cum Diogene volutarent per plateas; ita ad aliorum circa hæc tradita minus rite sese habentia consilienda, labore meo quidem iudicio, reprehensionem haud meretur.

§. IV. Propius vero excutere volenti Rationem Status Germaniæ tot ab initio occurrunt Scriptores, qui hoc thema in genere tractarunt, ut ipsa eorum multitudo, rem quam illustrare voluerunt, obscuraverit ac tantum non caliginem induxerit. Inprimis vero nescias an multum ex illis scriptoribus trahere possis Rationis Status Germanici inserviens. Itali & Galli, qui primitus partem illam politicores arcanioris
sub

sub Rationis Status nomine interpolatam omnibus venditauerunt, in varias descriptiones parrionesque hujus rei scissi sunt, pars etiam scopo suo plane excidit. Ludovicus Septalius non semper rem subtili acu tergit in suo n. de *Rat. Stat.* & haud paucas vulgares regulas abort. Aliter Scipio Ammonatus *disf. in Tac. lib. 12. disf. 1.* aliter Palazzus de *Gubernat. p. 4. c. 17.* aliter Tassin, Boccalini in *Relat. ex Parnass.* Cui. 2. rel. 27. definit Rationem Status. Plerique autem ita se explicant, ut modo flagitia Dominationis, artes Tibetanas, & plerumque omne illud quod in pollicis contra rationem suscepium est, sub larva Rationis Status occultem, in protervia & vesania in Ethnicis sub Heroica virtute aliquando vendatur. Exemplum prioris est Gabriel Naudæus eadem Reformationum, sive Hugonotiarum in Gallia sub Carolo IX. Panis factum, propter Rationem Status excusans. philosophia paulo rusticiore, Iudice B. Puffendorffio in *der Einleit. der Histor. cap. 2.*

§. V. Ex nostra natione non minus lata seges eorum est, qui hanc materiam lucubratione dignam iudicant. Extat sub titulo *manuale politicæ* sive de *Ratione Status* libellus W. F. ab Efferen. Verum præter titulum nil rationis Status complectitur insipidus Autor, nimio favore erga clericos ad superstitionem usque & servitutem hreticus. Ex illis autem qui in specie de Ratione Status aliquid ediderunt, quod ad statum Germaniæ faceret, & sæculum serie posset, duo imprimis præ aliis celebriores sunt. Alteriellio nomine, est & propterea liberior & impudensior, incedit, *Hypocritum a Lapide semet vocans.* Nonnulli autem verum nomen ejus *Rusdorffii* Palatini nobilis, alii *Dranseii* Secretarii Svecici esse conjecturantur. Quicquid sit de Autore, remedia ad restaurandam veram Rationem Status ab eo proposita, quilibet patriæ amantior execratur. Flammæ, festum, exirpationem sperat hic libellus, quippe recentibus oculis inter ipsas flammæ belli tricennarii protrusus in lucem. Interim verum istum rerum Germaniæ præ multis ista tempore peritum fuisse, non possum adduci ut diffineat. Meliora forsitan protulit.

prorulisset, si alio tempore vixisset, aut si amor Patriæ privatis intuitibus prevaluisset. Quod cum non factum sit, non mirum est, ejus remedia laboranti Germaniæ propolita, a sana politica valde aberrare. Non *Schlieterus* ejus adventum hoc demonstravit, quippe subsidus haud ei suppar & tantum pro Cæsare amoris ostentans, quantum Hippolitus odi; sed sagacissimus Monzambatio (sive ill. Baro a Pufendorf,) *de Stat. Imp. Germanicæ, l. VIII.* acutè non minus quam solide tradita illa convellit.

§. VI. Mèliora laboranti Germaniæ media propinavit Celeber. Dn. Tenior, adornato integro tractatu de vera, Ratione Status Germaniæ. Commendandus hic tractatus tum ob judicium Autoris, tum etiam ob ejusdem, ut apparet, experientiam in rebus agendis & vita civili. Nec minus hoc utilitatem & pretium libro addit, quod post instrumentum Pacis Westphaliciè editus sit, quippe post quem Germania insignem illam notissimamque mutationem Status sui est experta, unde non potui non simul etiam ratio Status ejusdem aliterari curare. Interim tamen comparent in hisce Consiliis, ut in nullis non hujus generis, quæ postquam prolata sunt, nondum tamen introducta apparent, illicet specie utilitatis blandiantur, & justè sæpius addunt rationes dubitandi, an introduci possint. Anima vero talium consiliorum videtur esse in applicabilitate. Exigua autem spes de illa capi potest, ubi genius temporum & facies rerum politicarum refragatur. Breviter frigent Consilia talia sine genuina politica. Hæc vero maximam partem absolvitur notitia humani generis, ejus affectuum, naturæ negotiationum humanorum. Ast quancz molis est tali notitia imbui; aut quousquisque est cui felicitas contingit, in Scholis & Academiis. loco magacissimæ & ad vitam Civilem ineptissimæ philosophiæ Scholasticæ prima hæc rudimenta, ex genuina Ethica haumenda, saltem addiscendi, postea usu, in Apulis maxime, & conversatione cum magnis viris perficienda.

§. VII. Quæ autem de studio concordie & mutue tolerantie religionis moneri laudatus Autor, & tanquam non minimum remedium tranquillitatis Germanie commendat; in eo puto omnes Cordatos ipsi consentientes habiturum esse. Optavit datum sibi & sincere eandem moderationem nostratum erga dissentientes in religione R. Brunemannus in hunc suo ecclesiastico, & omnes illi cum eo adhuc hodie hoc suspirant, quibus curæ condigne est pax & salus Ecclesie. Equidem cum talia scriberet Du. Textor, Germani nondum adeo levis erat, ut ejusmodi remedia, pacifica sine atrocium murmure & lætificationi pruritu arisatoribus dimitti possent, quorum stuporem si non ratio, si non christianismus convincere potuisset, tamen exemplum Belgii federati errorem illum; ac si cuius ex mutua tolerantia diversarum religionum oriantur, vel palpandum tradere potuisset. Interim extollimus temporum presentium felicitatem, ubi secutius & majori cum applausu filii Pacis exultant, postquam nimium Grævia drama excitavit philosophiam, quæ docet reformationem non aliorum, sed sui ipsius, & quæ regnum Dei non querit in verbis, in conceptu mysteriorum incomprehensibilium, in speculationibus intellectus de Deo & ejus essentia, indeque ambigose differendi ac cum aliis contendendi; sed in corde, in abnegatione sui, mansuetudine, humilitate, amore Dei & proximi.

§. VIII. Propterea vero nunc accedamus ad naturam & indelem Rationis Status Germanie. Equidem vocabulum *Rationis Status* recens & ab aliis exceptum, res vero, quam indignat, vetustissima est. In laxiori conceptu nil aliud denotat quam solentem indagationem & electionem mediorum conservandi se in isto statu, siue conditione, in qua quis, si non, quam appetit, summa, mediocri tamen, saltem sua ex opinione, felicitate vivit. Hæc est cujusvis honesti Ratio Status. Pro ut quis media honesta & societati communi non adversa adhibet, aut contraria, pro ut illa Ratio Status bona est, vel mala. Uti autem hoc casu se habet

habet conditio privatæ sortis ; ita Principum non alia Tors
si inter se comparentur invicem & quatenus hoc intuitu
exquantur hominibus in statu naturalidegentibus.

§. IX. Resultat inde duplex Ratio Status Germaniz.
Alia est generalis, intuitu totius corporis : Alia est specialis, quam habet quilibet Princeps, quilibet Domus illustis
conservandi se sueque jura circa diminutionem in statu in
quo sunt, vicissim omnia averendi quæ nocere possunt. Con
stitutum hæc specialem politicam cujusque Principatus, &
plurimque objectura sanctorum consiliorum sunt. Semper
ve o ad salutem totius corporis reflectant necesse est, quia
cui hanc membris bene esse vix potest. An vero hæc sa
lus per Rationem Status in sensu Italicorum scriptorum de
beat promoveri ; anceps questio est definita quamdiu ad
specialia non descenditur. Scilicet ex mente Italicorum, Ratio
status in nativa sua significatione subinnunt modum quen
dam obliquum & arcanum ex duobus malis minus eligendi,
medius a justitia & legibus quodammodo desectentibus &
exorbanantibus ad mendum statum publicum. Hinc pru
dent a mixta & extraordinaria vocanda, quia desiciente eri
am justissimo Græcorum, Aristide, *Respublica multa eget injus
ticia*, Plutarch. *in vit. Aristid.* De tali vero casu ancipiti, &
ubi vel Principatus alicujus, vel Germaniz totius status a
lex esset expositus, nisi talia adhiberentur, in præsentia non
est sermo, & prudentioribus incumberet circumspectiendi,
quæ Ratio Status postulatura tunc esset.

§. X. Ergo quatenus Ratio Status supponit remedia
extraordinaria exorbitantia in casibus extraordinariis adhi
benda, eatenus illam, utpote Circulos privatos transcenden
tem, aliis, & imprimis ad gubernacula sedentibus relinqui
mus, utpote aliquando de illa Ratione Status rationes red
dituris. Sermo itaq; est de Ordinario Statu Germaniz præ
sens, & quomodo ille tranquille feliciterque conservari possit.
Hactenus enim perstraximus in præcedentibus Disserta
tioni.

nionibus, quid circa publicum Statum Germaniæ *iustum* h. e. legibus præceptum sit; nunc quid circa illum *utile* sit, paucis duntaxat, & ne truncus sine labor appareat, agendum est. Ne vero iradenda prudenti ac felici somnio, quam veris ac applicabilibus modis similia remedia videantur, præsens utilitatis inquisitio circa Statum Germaniæ *constitutum*, & quid rerum civilium generi ex regulis politice circa meliorem, commodiorem, & expeditiorem ejus conservationem suggerant, reser-
batur.

§. XL. Non poterimus vero quid utile sit Statui Germaniæ recte expendere, nisi antea sollicite indagemus quæ sita ex isto incommoda, quæ an irregularitatem, an morbos, an convulsiones cum Monarchico, an vitia Status vocare velis, nobis perinde erit, qui stultam philosophiam judicamus de re ipsa convenit & tamen, de verbis clamores instituere. Equidem in genere hoc verum est, nullam structuram civilem adeo perfectam & omnibus numeris absolutam produci posse ingenio ac solertia humana, ut nulla plane incommoda eam comitentur. Interim tamen pro perfecta in hac imperfectione humana haberi potest illa forma Civitatis, quæ minimis aut non adeo magnis urgetur, & vitia magis per comparisonem, quam seorsim æstimanda sunt. Sic inter rerum Civilium generas convenit, confirmante hoc usque quotidiano, quod ex Civitatibus *simplicibus*, h. e. forma Monarchica, Aristocratica, Democratica *structuri* utrimbus, regulariter illæ pro Rebus publicis perfectis haberi debeant; licet hæ inter se spectatæ, commodis vel incommodis distinguantur. Civitates autem triplicis hujus generis laxioris formæ *vitio Status* laborare solent. Ex Rebus publicis *compositæ* etiam illæ mensuram perfectæ Civitatis implent, in quibus singula corpora sive Civitates subjugatis sunt, habentque omne jus scopo salutis publicæ ne-
cessa-

cessarium; inter se veronaxu adquire composio conne-
ctantur. Ubi ista deficiunt, ibi *veris Status* agnoscere par est,
ut hoc Pufendorfius de *J. Nat. & Gr. Lib. VII. & Diss. de Republ.*
irregul. ut & sub nomine Monzamb. cap. VIII. Ulric.
Huberius de Jure Civ. l. p. 1. aliquæ accuratiores Politici
plenius illustant.

§. XII. Si vero formam Imperii Germanici, & sta-
tum inde fluentem consideremus, inter perfectas Respu-
blicas modo traditas haud connumerari possit: indicio
manifestissimo, quod plerique iuges celeberrimos scriptores
Juris publici eam referent non ad Civitates simplices, aut
compositas, quæ perfectæ esse possunt, sed *mixtas*. Imo si
ad regulas perfectionis politicæ accederet, non apparet,
quor rot clamores & rixæ super forma & modo regiminis
ejusdem fuissent instituendæ, & cur uni cum altero
super isthac re, si forte collatio institueretur, æque conveni-
ret, quam Peripatetico & Cartesiano super qualibet
occultis, periculis hamosis & ramosis aut striatis inma-
gnetis attractione. Cum igitur forma & inde resultans
status Imperii omnium aut expressa aut saltem tacita
confessione potius perfectus non sit; porro despicien-
dum est, quinam sint morbi aeviis quæ impediunt hanc
felicitatem aut perfectionem.

§. XIII. In hac disquisitione autem, cum ardua
sit, bene separanda erunt vitia *hominum* a vitiis *status*, illa
oriuntur, si Imperantes & parentes officia quæ hoc intui-
tu incumbunt, negligunt. Status autem vitia sunt, quæ
descendunt ex pactis fundamentalibus male temperatis,
quibus Civitas idonea redditur ad procurandum & ob-
tinendum finem intentum i. e. communem tranquillita-
tem & felicitatem. Apparet inde differentia horum vi-
tiorum. Quamvis enim in vitiis Status personarum cor-
ruptio non excludatur, tamen propterea vitia status vo-
cantur.

cantur, quia quæ a personis hic peccantur, adscribenda sunt communibus navis humani generis ac fluant ex indole negotiorum humanorum, & affectibus in prava semper declinantibus, quibus ipsæ leges fundamentales antedant, aut quæ occasionem præbent, non tollunt.

§. XIX. Apparebit ex hac descriptione, *mutuam illam reverentiam* quæ est inter Imperatorem & Ordines, ipsum Status Germanici vitium esse, & intrinsece illum afficere. Consistit autem mutua illa reverentia in eo, quod Germaniæ forma neque exacte ad systema Fœderatarum Rerumpublicarum, neque ad Regnum legitimum quadret, sed inter utramque speciem fluctuet. Injunctis fundamentalibus eo inclinantibus, uti nonnulla circa hanc rem adduximus *Diss. IV. §. 18.* Exterior enim facies & insania simulacra Regum potestatem præ se ferunt, aut quæ in effectu umbra quædam Regii Imperii est, & qualis fera cernitur in iis, qui corpori alicui sociorum velut Duces præfunt. Inde autem, annotante significissimo Monzambano *de Stat. Imp. Cap. VII. §. 3.* perniciosissima convulso corpus Imperii distrahit, in diversa tendentibus Imperatore & Ordinibus, dum ille ad regiam potestatem, velut postliminio, quavis occasione oblata grassatur; hi vero partem semel opes & a tot seculis possessas, non minus strenue defendere satagunt. Ex quo non possunt non perpetuæ suspiciones, dissidia, oculis que machinationes oriri, præpediendis alienius incrementis, aut infringendis surgentis potentia.

§. XV. Huic morbo Imperii adjungimus secundum doctum Monzambani *Cap. VII.* novos alios, non minus harmoniam Imperii turbantes. Inter hos non ultimum locum occupant distractiones ipsæ intar Status & Ordines, quæ ex diversis causis proveniunt & efficiunt, ut ne, concinnum quidem Sociorum Systema Ger-

mania pax se ferat; ipsi Ordines dispari Reipublicæ forma utentes male inter se composui, dum intermixtæ paucissimi Principibus degunt liberæ Civitates, quibus prout aut commerciiis aut potentia florent, invidia, infidia, insulationes; aut re mediocri utentibus, contemptus & subjugandi pruritus gravis est. Quæ omnia acris & manifestius existunt inter Episcopos illasque urbes, in quibus isti Cathedralis suas Ecclesias habent; Imo in Comitibus superiora Collegia non leve subsidium adversus Collegium Urbium ostendunt. Nec usque quaque propius oculis sese invicem aspiciunt Principes Ecclesiastici & Seculares, quia illi per hos abdomina cæperunt gere re multo depresso, ut Monzambano false loquitur, si ve clarius: ob secularisationem bonorum. Illud quoque non parum ad distractionem Ordinum facit, quod inter multos magna sit opum inæqualitas. Hinc enim vixit communi humani generis, potentioribus citius contemptus adversus imbecilliores, ex contemptu vero libido eos opprimendi, ad minimum austeritatis sue regendi; his contra in suspensiones & querelas promis, ac libertatis æqualitatem quandoque importunius crepantibus. Sed & eminentia Electorum præterque Principibus, non levis dissidii causa, his tantum splendorem æque ferentibus, ac nonnulla potestatis jus usurpant jactantibus; illis hæcenus usurpatis cedere non cupientibus, sed pro jure atque auctoritate sua strenne nitentibus. Inde querelæ de Oligarchico statu, distractiones animorum, frigus & minus lais acres & eruptivæ, si occisio seiat, in flammæ. Aut si in speciem amicitia daret, arcana cæmen æmulatio animos dissociat, malum eo periculosius quo est secretius conf. Forstner. in *Epist.*

§. XVI. Refert peritio Monzambano ad convolutionem virium totius corporis non parum facientem, quod intercedant quoque singulis Ordinibus non paucæ invicem æmulationes & controversiæ. Præcipuas jam attingit

attingit ille *Cap. VII. §. 10.* pro. ut eo tempore illas dijudicare valuit. Ultimam autem illam cum præcedentia Seculi sine expirasset, & non nova fomentationes novo cum seculo accessissent, Veteres controversiæ quæ plerisque intercedunt super præcedentia, etiam nonnullorum Principum animos odii far gravibus diffinent. Omnia Actuum Comitiatum volumina oppleta sunt istiusmodi contentationibus, quæ hætenus componi non potuerant, nisi remediis provisionariis, modo alternandi, aliisque impediendis collisionibus manifestis inde optinere.

§. XVI. Acerrimæ etiam contentiones super externa professione Religionis sive cultus divini Germaniam facere in partes traxit superioribus seculis, eo quod Sacerdotibus, ut cum Monzambano loquamur, solenne fuit diversa sentientibus cælo interdicere; & quod per Protestantium Catholici Sacerdotes magna opus suarum parie sint exurbati, quarum desiderium ad easdem recuperandas noctes diesque ipsis stimulos subdit. Dico subdit. Posset videri illas odii causas excitas esse per pacem Westphalicam, quippe in qua bonorum Ecclesiasticorum possessio Protestantibus in futurum affecta, & Romano-Catholicis reliqua quoque amittendi metus dampnis est. At aureo in seculo degeremus, si pax, si pacta essent firma validaque remedia cohabendorum affectuum. Semper in exordio Pacificationum firmæ & æternæ illæ promittuntur; semper rumpuntur repagulo mutui metus subdito. *Qui sibi mutuo nocere possunt, illi et volunt principum* Hobbesii, imo potius interprete illo, in odii communis humani est. Contra: *qui sibi mutuo nocere possunt, illi non sunt*, auctoris philosophi est, moribus quidem, sed rari sunt, qui ira philosophantur. Articulus IV. Pacis Ryswickensis, tum & præsestes motus Palatini satis confirmant, non deesse uni parti pacificentium in hac causa animam, alta mente repositum odium effundendi, si occasio ferat.

§. XVIII. Potiores hi, lique sat perniciosi morbi corporis Imperii Germanici efficiunt, ut inter minores nervos referendum sit, quod *Africa* vestigia, maxime in causis *Peniculum*, per Germaniam fere evanuerint, inde scitum est, ut jus fere in ermis sit, & qui viribus pollet, causa quoque praevaleat. In causis civilibus privatorum tardissimus miserimusque Processus ubique locorum deprehenditur, per quem etiam liquidissimum jus in lustra multa eludi potest. Nec minus *moneta* *varietas* per Germaniam Commertis privatorumque patrimonii multum incommodi effert, maxime si evanitz nequitiaque moneteriorum monetam temerantium & edulterantium fibulam laxent potentiores in praedae partem venientes, ubi tunc nummi ipsi tenuitatis suae verecundiam pfo colore produunt civibus & exteris,

§. XIX. Hi sunt potiores morbi intra viscera corporis Imperii haerentes, qui eo perniciosiores sunt, quod vitia sensus sint, ex irregulari forma propullantis ac formenum ex ipsis legibus eccipientis. Equidem si non Reipublicae, sed hominum vitia essent, spes esset, ex interitu ipsarum mutationem in melius contingere posse, quae plene in cineres abi, dum Germania cum hisce vitiis tandem luctata est, neque tamen incommoda politica eluctata est, aut eluctabitur in posterum, quando in tali statu manebit. Nam non potest non ex tali forma, ex istis recensitis vitiis maxima corporis imbecillitas oriri, quam eleganter repraesentat Pufendorf. *Diss. de Reipubl. Brevis*. §. 27. Quamvis enim ingroente & impellente magno periculo, utcuque se defendere queat, ad omne tamen facinus magnum gloriae capax, idem est inhabile. Singula vero istiusmodi corporis membra prodiversitate situs, potentiae ac obiecti imperii civilis vel deperet, vel male se habent, cons. *Dei. Titius spec. J. P. lib. 2. §. 33.*

§. XX. Pri-

§. XX. Priusquam vero nunc nos explicemus illa remedia ab uno, alterove Germaniae laboranti commendata: sentio gravem (si Diss. placet), primo intuitu Objectionem, & praesenti Descriptioni generi valde adversam, esse removendam. Praevideam enim haud paucos Reinkingianos aut Paumestrianos, inefugio quem praeiudicium innovandi hic obiecturos. Usurabunt haud debet, quod talia secedant a philosophia Boetii *Nem. Imp. lib. 1. c. 2. quod in omni bene constituta, Respublica non sibi, debet abser loqui de forma & statu Civitatis, quam leges publicae, designant & decernant.* Boni Civis officium esse, pergentes semper magnifice loqui de Statu Reipublicae suae, & quavisque sit. Morbos Reipublicae palam ostendere, esse idem, ac Exteris Civitatem profluere. At bonis istis viris prius consulimus, ut praesidia autoritativa depōnant, & tunc his facile componatur. Praesidium philosophiae Boetianae, quo ad hanc partem, jam elidimus supra *Diss. I. §. 2.* Boni Civis officium non consistit in falsa ratiocinatione circa statum suae Reipublicae, aut in inepta dissimulatione, & laudatione nervorum Regiminis, sed in patiente tolerantia malorum communium. Hinc optime in uno subiecto concurrere possunt inquisitio, & inquisitio ex officio boni Civis. Nec privatus a veritate inquirenda circa statum suae Reipublicae, excludi potest non quasi curis publicis immiscere se velit, sed ut solum naturalis ductus, quo in veritatis inquisitionem, propendat, satisfaciat. Ignari autem, & strenuam pollicentur sunt, qui existimant, tali ratione morbos Reipublicae, exteris profluere. Num interius vicia, illa ex infirmitate operationum, quae ejusmodi corpus, edit, plerumque latiora sunt, quam ut prius demum ipsis innotescere debeant, quod prius

§. XXIV. Igitur uti istae objectiones a specificatione vitiorum Status Imperii nos minime avertere potuerunt, aut debuerunt; ita nunc porro Statistae huic male

malo tollendo, aut saltem corrigendo idonea, propius inspicere animus est. Jam supra retigimus nonnulla, horum remedium felicitas somnia quam, consiliis potius esse similia. Nam felix reuera Germania esset, si secundum illa in melius omnia reformari possent. Aliqui excogitant ideam aut exemplar perfectissimae Reipublicae, non qualis existat, aut existere possit sed existere debeat, quam si cum Campanella in *Sala*, cum Moro in *Utopia*, cum Anonymo in Australi terra apud *Strasambur*, tantummodo quærant, in eo quidem iudicio laudari possunt. Verum cum in hoc mundo perfectam illam Rempublicam quærit tunc in somnium cogitationes istæ degenerant. Consiliorum politicorum anima est applicabilitas. Si hæc ob indolentem negotiorum humanorum spectari non possit, non politica sunt ista; quæ talia ingerunt, sed abstractiones metaphysicæ.

§. XXII. Videtur vero optimum & citissimum remedium corrigendis hisce malis esse, si degenerans a Monarchia & ad systema vergens forma sive statua reformatur ad leges federatarum Rerumpublicarum. Ast videtur consilium pollicenti esse; sed non est. Tot enim intus Germaniæ impedimenta hic semet ostentant, ut nulla spes superis superinductæ perfectæ systematice formæ. Nam Provinciarum multitudo, inæqualitas & nimia quarundam imbecillitas impediunt, ne tale corpus in concinnum systema digerere possit. Ipsa morbi insignis plerumque aut vera constitutæ emendationi obstat, quæ uni facile ob superstites prius status reliquias obrepere potest, ita ab his, qui morbi distinctiōne officium boni Civis metuant, ac vineulam animi Reipublicæ ductum amissum, inanibus semper verbis deprædicant, strenua conservari solet. Accedit, quod plerique corporis Imperii membra, suisque quique rationibus ab emendatione abhorreant, ac in communia vincula laxata & statu persente interesse suum quærent

solc-

soleant. Nec ultimam difficultatem creat religionum diversitas, & religionem mentiena superstitio, nec non pessimum illud de dissentientibus odio habendis præjudicium, ac ardentior amor utilitatis Dominatus externi, quam patriæ incoluntatis. add. Dn. Titius *l.c. p. 642.*

§. XXIII. Ergo cum talem reformationem in melius adducta hæc nos sperare veient, paucis adhuc circumspiciendum erit, annon supersint consilia, quorum observatio præstent Germaniæ statui salutaris esse possit. Adhuc talia, si tamen fatendum est quod res est, curia palliatis Medicorum non sunt absumilia. Remedia sex, seu rationes Status Hippolytus a Lapide Germaniæ scilicet, verum crudelis illa, inepta & Germaniæ perniciofa, inventa sunt, vid. Monzamb. *de Stat. Germ. cap. VIII.* Ipse Monzambanus *alleg. Cap.* postquam ingenue non minus quam cordate morbos Corporis Imperii derexit, media, curandis malis suppediat, non quæ originem mali tollant, sed quæ impendant, ne morbi isti plane exitium Imperii promoveant. Eum in finem §. IV. commendat regulas & ralla media, quæ a politicis sociis & fœderatis Rebuspublicis observanda præscribuntur; cum status Germaniæ proxime accedat ad Systema aliquod pluriorum Rerumpubl. fœderatarum. Deinde summe necessarium iudicat Germaniæ concordie studium, ut cuique sua jura maneant, ac nulli concedatur, ut imbecillitatem possit opprimere; utque adeo inter dispares opes par sit omnium libertas & securitas. Ast bene annotat in *scholiis ad b. l.* Dn. Thomastus, quod hoc remedium tum efficax sit futurum, quando extiterit fuerint in animis generis humani dominationes avaritiæ & ambitionis. Hinc Monzambano obstant verba, quæ ipse in *præced.* Hippolyto occinit; *Hoc remedium declamations scholastica copiosum potest præbere argumentum in usum autem Reipublicæ Germaniæ tum demum applicari poterit, quando*

238 DE RAT. STAT. IMP. ROM. GERM.
*omnes Germania proceres sapere incipient & animi mo-
 tus ad leges philosophicas exacte atque perare.*

§. XXIV. Igitur laboranti statui nil salutarius
 fieri posse videtur, quam ut vinculum Commune, quo
 coheret, conservet, ne in de eius ruat, magisque laxetur.
 Quod ut fiat, moderandus (nam extirpationem
 luxu communes humani generis vetant si crase) est luxus,
 ambitio, studium commodi privati, & peruersum, de
 hominibus diversæ religionis odio habendis, præjudici-
 um. At & hæc speciosa consilia, observari vero diffi-
 cilia. Quis luxum moderabitur in Seculo, ubi pompa
 & Ceremoniæ Aulae in summum evectæ fastigium, &
 quilibet decorum existimat, luxuriam potentiorum æmu-
 lari? Quis ambitioni renuntiabit, cum dñum ejus ope-
 rationes sub pallio *virtutis heroicæ* venditæ sint? Studium
 commodi privati & persecutio dissensionum tum de-
 mum unimos relinquet, quando omnes sapere incipient,
 & animi motus ad leges philosophicas exacte attempe-
 rare, quod an & quando fiet, ego hanc landi nescius, fu-
 turorum anxius, non habeo, quod certi determinem.

§. XXV. Diximus supra §. 2. singulos homines ha-
 bere suam rationem status, hinc Rationem status in sin-
 gularem & universalem dividendam esse. Videui cer-
 te hæc ex illa fluere. Nam ut bene annotat Dn. Tho-
 mas. *ad Alenzamb. cap. 2. §. 4.* summum bonum singulorum
 constituit etiam summum bonum Rerum publicarum. Uti enim in
 Ecclesiastici status reformatione tunc demum
 felicitior eventus sperandus est; si quilibet reformationem
 a se incipiat, suadendo, adhortando & exemplo pro-
 prio vitæ inculpate præeat; ita & in Reipublicæ emenda-
 tione frustra communia & generalia remedia suggerun-
 tur, quamdiu quilibet in Republica vivens, se non e-
 mendat

mendat & propriæ felicitati, quæ ex ipso dependet, non fluat. Reliqua remedia, ut prudentissima videantur, tamen nil aliud sunt quæ curæ palliativæ morbum non eradicantes, sed interdum aliquantisper lenientes, interdum etiam exasperantes. Nam sine Erbica genuinus, Politica depravat magis affectus humanos, quam ut corrigat. Loquor vero de felicitate morali & temporali, non vero illa theologica & æterna, cujus prægustum si omnes possiderent, felicissimo loco starent omnia Imperia & Republicæ.

§. XXVI. Præterea salus & felicitas totius corporis bene sese habet, si omnibus membris bene sit; quod quamvis ab omnibus non expectari possit, tamen major erit felicitas & salus totius, si nonnulli saltem Status veram utilitatem Provinciarum suarum curent. Consistit autem illa promotio utilitatis, si observatio rationis status genuinæ in emendatione Status Ecclesiastici & Civiles. Ex illa tanquam basi omnis felicitatis etiam felicitas civilis & politica derivatur. Quomodo igitur abusus in Ecclesiam irreperentes & novi circa cultum divinum, externum observati sint emendandi; de eo graviter solliciti fuerunt dudum haud pauci Theologorum & Jurisconsultorum pietate & prudentia insignium. Pertinent hac Dn. Speneri *pia desideria*, & B. Brunnemanni *De Ecclesiasticis*, scripta ex sincero & de damno Josephi sollicito animo profecta, utinam ab omnibus eodem candore, eadem tranquillitate mentis excepta. Experientia loquitur, quanto cum fructu ejusmodi emendationes sint in hac vel illa Provincia susceptæ, quod speciatim de terris Brandenburgicis integra dissertatione prosecutus est Dn. Thomasius *de felicit. subdit. Brandenburg. ab emendatum statum religion. & polit.* Res eo redit: si dissonantes circa Mythena incomprehensibilia amore non odio prosequamur,

& cultus divinus non in Ceremoniis, speculationibus, & concertationibus de Articulis fidei, sed in seria abnegatione sui & vera emendatione in melius quotidiana, ponatur; non potest non emendatio Status Ecclesiastici sperari & promoveri. Quantum adjumenti autem ad hanc rem veri Antistites sacrorum afferant, malo verbis Fortiterii, politici non minus cordati, quam Christiani & sinceri, in *Epistola ad Sereniss. Ducem Brunsvic. p. 139.* delineare: *Fieri naquit ut propitio numine utamur, nisi summi pariter & infimi vitam & actiones suas omnes ad legum divinarum præsriptum dirigant, prave acta & contra DEI Majestatem commissa seriis lacrymic deplorent vitamque emendent. Qua in re cum ceteris, qui sacris præsunt, prave vitamque monstrare, debeant; suprema cura Princeps providere debet, ut Ecclesie ministri proficiantur, non tam docti, quam pii, non tam pugnandi de controversis articulis (hæretificandi) periti, quam regulam Christi, edocti, eamque sua conversatione exprimentes: Quatu apud Vos ante hac Johannes Arndius fuit; quem non solum in Ducatu Brunsvicensi, sed & alibi terrarum quamplurimos discipulos imitatoresque reliquit summo opere exoptandum foret.*

§. XXVII. Si tales sacris præsunt, si Principes unanimiter coercent cacochæthes illud dissentientes impune pro Cathedra infectandi; tunc sanctum illud odium Religionis, fomento substracto, contabescet. Non Concilia, non Synodi, sive Universales, sive nation-

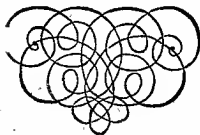
Nationales sint; non Colloquia, siue voces *charitativæ*, siue, uti profecto omnia fuere, *eristica*, hoc malum eradicare potuerunt, aut poterunt in posterum si vel centies instituantur, & prudentissimis legibus circumscribantur. Fac ut verus cultus divinus ubique populo annuncietur, ut ille definiatur juxta simplicem ductum S. scripturæ, ex sinceritate cordis, puritate amoris erga Deum & proximum quemcunque, ex abnegatione ambitionis, avaritiæ, voluptatis; & videbis omnes rixas, omnem contendendi libidinem, anathematisque ob diversum conceptum mysteriorum, falsas consequentias, imputationes Blasphemorum dogmatum, & similia opprobria christiani nominis, uno ictu concidere. Quamdiu vero hoc non fit, sed homines malunt christianismum verbis, gestibus, ceremoniis, non re, opera, corde exprimere, tandiu nullum Concilium, nulla Synodus, nullum Colloquium speratos fructus producet. Quin potius observarunt alii ex genuina historia Ecclesiastica, sequestratis præjudiciis auctoritatis, nullum Concilium, a tempore Nicæni usque ad Tridentinum, frugis multum in Ecclesiam contulisse, sed loco seræ emendationis, & eradicationis abusum in moribus & doctrina, formulas, symbola, condemnationes productas fuisse, cum & Hilarius jam suo tempore conquestus fuerit, quod vera fides ex cordibus amissa sit, ex quo ceptum est fidem formulis, & chartæ includere in Conciliis & Synodis.

§. XXVII. Sed nec minus status civilis Provinciarum emendari saepius commode potest. Hodie felicitas & potentia Principis ex proveniibus æstimatur, proveniunt vero dependunt ex frequenti Commerciorum cursu. Iude Gallorum surgens potentia, Anglorum & Belgarum opes præ omnibus reliquis regnis conspicuæ. Quicquid alii cum Klockio, Maximaliano Faust & aliis reuendiorum proponant ad augendum ararium, puto omnes regulas in commerciorum cursu felici concentrari. Quamvis autem Germania maritimis locis non multum valeat, nihilominus quilibet Princeps, qui comendat Provincie suæ studeat, prospicere debet, ut illa cuncta quæ terrorum fert, usui rite applicentur, superflua exteris cedantur, & quantum fieri potest peregrinis mercibus abstineatur. Illa enim ditio locuples est ex qua multa exportantur, & pauca aliunde in illam transvehuntur. Quod si vero Germaniam intueamur, illa non solum ampla est & multitudine Regionum vicina Regna antecellit; sed & pauca deprehenduntur loca, quæ nil producant ad vitæ humanæ cultum facientia. Nam is ubique rerum ad vitam proveniunt est, ut eadem extraneorum rebus haud quidquam indigeat, nili ad luxum & superfluas voluptates. His si frenum poni posset, exteri haud dubie parcius Germaniam pecunia emungendi occasionem haberent. Nec minus consultum videtur, si artifices operum manualium peregrinorum invitentur, Monopolia opificum nostrorum & tribuum restringantur, aut exemplo Belgii plene tollantur. Nam incrementis Provinciarum obitare ejusmodi tribus, dudum evicit Becherus in *o-
legende von Aufnahme Teutscher Städte und Länder.*

§. XXI. Nec defunt qui inter causas exhaustarum regionum recentent, quod per discursationes inveniuntis Germanicæ ad exteros, non parum argenti extra natale solum trahatur. Satyrice, more suo, has petegri- nationes, tanquam ineptas circumfationes perstringit Monzambano *de Stat. Imp. Cap. 7. §. 4.* innuens, quod plerumque ex Italia nisi quasi delicias quasdam victorum Transal- pinis alias inulitatorum, & formulas b'asphemandi rariotes domum reportent, quod Gallia plerisque petegrinatores non a- liis instructos artibus dimittere soleat; quam ut sordidius ruburcinari deinceps norint, gradusque venereæ scabiei, ex propti ut plu- rimum experimentis, recentere. Qui ab- usus citra dubium etiam in causa est, ut non- nulli Principum, subditis interdixerint pere- grinationibus istiusmodi, nisi speciali venia ab eis impetrata,

§. XXX. Quo autem hæc, & hu- jus generis plura alia ab Imperantibus ob- servari queant, & omnia consilia eo feliciter ad salutem communem dirigantur, Viri probi

244 DE RAT. STAT. IMP. ROM. GERM.
probi & prudentes in consortium curarum &
& regiminis admittendi sunt ex omnibus
Ordinibus. Nam sapientia & probi mores
nulli ordini, nulli institutō humano ita pe-
culiariter alligata centeri debent, ut non, &
frequentius quidem, apud viros nullis privi-
legiis ornatos deprehendi etiam possint. Fe-
lix vero Princeps qui donis illis naturalibus
instructus est, ut ipse eligere possit idoneos
præ minus idoneis, & qui non semper
alienis oculis ac auribus fidere neces-
se habet.

005661-001

